

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Journal of Humanities and Social Sciences

Volume 6 Issue 2 (July - December 2022)

ISSN : 2586-9450 (Print)

ISSN : 2697-4290 (Online)

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.2565)

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences
Vol.6 No.2 July-December 2022

ISSN : 2586-9450 (Print)
2697-4290 (Online)

ปีที่พิมพ์: ธันวาคม 2565
Year : December 2022

พิมพ์ : ณภัทร ก้อปู้
9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รายละเอียดทั่วไป

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทพิจารณาหนังสือ จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษา เกี่ยวกับสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind Peer Review) โดยแต่ละบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ คือ (มกราคม-มิถุนายน) และ (กรกฎาคม-ธันวาคม)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ หรือผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นสำหรับการบริการวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการประชาสัมพันธ์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)

ISSN : 2586-9450 (Print) ISSN : 2697-4290 (Online)

เจ้าของ	วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เปรี๊ยะ กิจรัตน์ภร
บรรณาธิการบริหาร	รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทรพรม
บรรณาธิการประจำฉบับ	รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ยวงเงิน รองศาสตราจารย์ ดร.วณิศา ศิริวรสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร บุญญาสถิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภมน สิ้นหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรดา นุ่มเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจิตพรรณ อมรปาน อาจารย์ ดร.อุมาพร ยุวชิต อาจารย์ ดร.เกศินี คุ่มสุวรรณ อาจารย์ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์ อาจารย์ศศิวิมล พลายุชม อาจารย์ณัฐฐา เกิดทรัพย์ อาจารย์จิราพร เนตรสมบัติผล อาจารย์กิตติศักดิ์ คงพูน อาจารย์อวยพร แสงคำ
ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน	รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคดาสาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักษร สวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย สุภัทรากุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษยานนท์ สุทธโส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ไชยนิทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก วิเศษชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัสสา น้อยสอาด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณณณัฐ ธนัทพรพรรัตน์ อาจารย์ ดร.ศิริดา เทียนขาว อาจารย์เดชา ชาติวรรณ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
	ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
	ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์
	ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม
	ศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญเลิศ อนทปัญโญ
	ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ
	ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ
	Professor Dr.Walmilk Sarawade
	Professor Dr.Kinnarry Thakkar
	รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
	รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรฟเพอร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล
	รองศาสตราจารย์ ดร.สุทินันท์ พรหมสุวรรณ
	รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา
	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ พิริยวรรณะ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลี เพชรทิพย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นนท์ณิธิ ดุลยทวีสิทธิ์
ประสานงาน	Dr.John Sterling Forssen Smith
	ดร.ศิริกัญญา ศิริยานันท์
	ดร.จิตติภา คุประเสริฐ
	ดร.พวงผกา สิทธิจันทร์
	ดร.ศุภโชค มณีมัย
พิสูจน์อักษร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลวัฒน์ สิ้นหน่ง
	อาจารย์ณัฐา เกิดทรัพย์
ออกแบบ	อาจารย์ปรีติ จึงประกอบ
จัดทำรูปเล่ม	ณภัทร ก้อปปี
พิมพ์ที่	ณภัทร ก้อปปี เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	9
พัชรี กล่อมเมือง	
บทความวิจัย	
งานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทย รางระนาดเอก วัสดุเรซิน	10
พัฒนทิพย์ ขวบล้อม, ประวิทย์ ขวบล้อม	
กลวิธีในการร่ำเดี่ยวของตัวนางในละครรำ	22
สุภาวดี อ่อนสำลี, จินตนา สายทองคำ, ศุภชัย จันทร์สุวรรณ	
บทบาทหน้าที่และความเชื่อผ่านผ้าทอไทซิ่น : กรณีศึกษาหมู่บ้านต้นแหวน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	35
ภาคพล คำหน้อย	
การศึกษารูปแบบการแปลงชื่อภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับที่ฉายในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.1980-2013	52
กมลชนก โตสงวน	
องค์ประกอบความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง	68
ชญญา พิริยานิช, รวิภา ธรรมโชติ	
รูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการ อุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	80
วิริตยาภรณ์ ลีอนาม, นพดล เดชประเสริฐ	
ระเบียบวิธีการบรรเลงจะเข้ชั้นสูง	99
ณวัฒน์ หลาวทอง, สายสุนีย์ หะหวัง	
การวิเคราะห์บุคลาธิษฐานที่ใช้ในเพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์	111
บิลมัสสลา เบ็ญสลามัน, พิมพ์ชนก ยี่เส้น, ธิดา พรหมมาก, ไพโรจน์ เบ็ญนัย	
แนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคม ในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาการท่องเที่ยว อารยธรรมล้านนา	129
รัตน์รินทิราภรณ์ นิภาวรรณ, ดุจตะวัน กันไทยราษฎร์	
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทย เวียดนามแอร์ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี	147
บุญรักษา อุดมเดช, ยุวดี จิตต์โกศล	
แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 กรณีศึกษา : ประชาชน บ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ	163
ธนพล วียาสิงห์	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กรณีศึกษา : กองบังคับการนครบาล 5 กฤษฎพล พิระพันธ์	177
การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากับการกระจายตัวของคราบเกลือด้วยเทคโนโลยี ภูมิสารสนเทศในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา วีระยุทธ คชวรรณ, ภัทราพร สร้อยทอง, นฤมล อินทวิเชียร, ปริญ หล่อพิทยาการ	192
แนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พรภัทรา จำเริญ, พนายุทธ เชยบาล	208
การฟื้นฟูของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ในปี 2563 จเร นาคทองอินทร์, วัลลภ พิริยวรรณะ, ธวัช พุ่มดารา, ศิริญา ศิริยานันท์	225
การพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านหาดส้มแป้น วัลลภ พิริยวรรณะ, ศิริญา ศิริยานันท์, ธวัช พุ่มดารา, บริบูรณ์ ฉลอง และ จักรวาล สุขไมตรี	236
บทความวิชาการ ไฮกุ เพื่อสุนทรียภาพ มิตรภาพและการพัฒนาภาษา ยงยุทธ ชำคง	251
แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ	265

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ฉบับนี้ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อคิดเห็นทาง วิชาการและวิจัย แก่นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 16 บทความ จำแนกเป็นบทความ วิจัยจำนวน 16 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง บทความทั้งหมดเป็นล้วนเป็นบทความที่น่าสนใจ นำเสนอข้อค้นพบใหม่ ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้

ทั้งนี้ ผู้สนใจสามารถติดตามอ่านบทความของวารสารได้ทั้งฉบับตีพิมพ์ และฉบับออนไลน์ อนึ่งวารสาร เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจากความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ประกอบด้วย บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ ที่กรุณาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง บทความให้มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ อีกทั้งขอขอบพระคุณผู้แต่งบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจ และส่ง บทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฯ สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการขอเชิญชวนผู้สนใจทุกท่านร่วมส่ง บทความวิจัย บทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย และหากท่านมีข้อเสนอแนะหรือต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวารสารฯ สามารถติดต่อได้ที่ husojournalpnru@gmail.com กองบรรณาธิการยินดีน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อจกเป็นประโยชน์ต่อการ ปรับปรุงวารสารฯ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นไป

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่องเมือง
บรรณาธิการ

งานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทย รางระนาดเอก วัสดุเรซิน Thai Musical Instrument Invention of Ranad Ek Resin Resonator

พินทิพย์ ขาวปลื้ม (Pinthip Khaoplum)¹ประวิทย์ ขาวปลื้ม (Pravit Khaoplum)²

อีเมล sripairwa@gmail.com โทรศัพท์ 0946925699

(Received: February 22, 2022; Revised: August 21, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

งานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทย รางระนาดเอก วัสดุเรซิน เป็นงานวิจัยสร้างสรรค์ที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ด้วยองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัยและดำรงไว้ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมและเป็นจุดเริ่มต้นทางความคิดในการใช้วัสดุทดแทนจากธรรมชาติเป็นการดำรงรักษาวัฒนธรรมโดยไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อสร้างงานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทย รางระนาดเอก ด้วยวัสดุเรซิน 2) ทดสอบประสิทธิภาพเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน เป็นการศึกษาลักษณะทั่วไปของรางระนาดเอกที่ทำด้วยไม้และวัสดุเรซิน เพื่อนำมาเปรียบเทียบการใช้งานความคงทนและความคุ้มค่าในบริบทต่าง ๆ ของรางระนาดเอก ขั้นตอนและวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำรา และสื่อต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์ดนตรีไทยและเกี่ยวข้องกับวัสดุเรซิน การสัมภาษณ์จากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุเรซินและผู้ผลิตเครื่องดนตรีไทยทุก ๆ ประเภท เพื่อเป็นข้อมูลในการผลิตงานสร้างสรรค์ มาวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนวิธีการผลิตคุณภาพเสียงของรางระนาดเอก การทดสอบประสิทธิภาพเครื่องดนตรีไทย รางระนาดเอกวัสดุเรซิน ผลการวิจัยพบว่าเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกเรซินเป็นงานสร้างสรรค์ใหม่ในวงการดนตรีไทย ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์หาวัสดุทดแทนมาใช้ทำรางระนาดเอกไม้ที่ในปัจจุบันหายากขึ้น ในการวิจัยพบปัญหาจากวัสดุเรซิน เช่น ความคงทนในการใช้งาน เนื่องจาก เรซินที่ใช้น้ำหนักมาก การเคลื่อนย้ายค่อนข้างลำบากมีความเปราะบางแตกหักง่าย ไม่ทนต่อความร้อน เมื่อโดนความร้อนจะทำให้ผิดรูปทรงไปจากเดิม ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาการผลิตรางระนาดโดยการผสมกับวัสดุอื่น ๆ หรืออาจใช้วัสดุเรซินเคลือบเงาที่มีน้ำหนักเบาและมีความคงทนกว่า

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานสร้างสรรค์สร้างความแปลกใหม่ในการสร้างมูลค่าจากการสร้างสรรค์และสามารถสร้างอาชีพใหม่ที่นักดนตรีไทยและผู้ผลิตเครื่องดนตรีไทยสามารถนำไปพัฒนาและเพิ่มคุณค่าให้กับวงการดนตรีไทยได้ต่อไป แนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกด้วยวัสดุเรซิน เป็นการสร้างสรรค์รางระนาดเอกจากวัสดุทดแทนการผลิตรางระนาดเอกจากไม้เนื่องจากในปัจจุบันรางระนาดเอกไม้ มีราคาแพง และราคารางระนาดเอกในปัจจุบันมีราคาเพิ่มสูงขึ้นจากอดีตมาก และ

¹ อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร² อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ไม้เริ่มหายากขึ้น การสร้างรางระนาดเอกจากวัสดุเรซินจึงเป็นทางเลือกที่สามารถทำขึ้นทดแทนรางระนาดเอกไม้ได้ จากงานวิจัยครั้งนี้พบว่าคุณภาพเสียงที่เกิดจากการบรรเลงมีคุณภาพเสียงที่ดี ดังและชัดกว่าเสียงของระนาดเอกไม้แต่ไม่ได้หมายความว่าเสียงไพเราะกว่าระนาดเอกไม้เพียงแค่นี้เสียงที่ดีและชัดเจนกว่า เท่านั้นเนื่องจากพื้นของรางระนาดเอกที่ทำจากวัสดุเรซินที่เป็นตัวอัมเสียงมีความเรียบมากกว่าพื้นรางระนาดเอกไม้ ซึ่งผู้วิจัยพบข้อดีและข้อเสียที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดและสร้างสรรค์รางระนาดเอกต่อไปดังนี้

ข้อดี

- 1.สามารถผลิตรางระนาดเอกได้เร็วขึ้น
2. สามารถฝึกช่างผู้ผลิตได้ง่ายกว่าการทำรางระนาดไม้ ซึ่งสร้างอาชีพให้กับชุมชนได้ง่ายกว่าการผลิตรางระนาดเอกไม้
- 3.มีความสวยงามมากกว่ารางระนาดเอกไม้เมื่อนำไปตกแต่งลวดลายต่อยอดสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับงานศิลปะทางดนตรีไทยได้เป็นอย่างดี
4. มีราคาถูกกว่ารางระนาดเอกไม้ วัสดุที่ใช้ผลิตสามารถหาได้ง่ายกว่า
5. สามารถลดปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้มากช่วยลดการตัดไม้ทำลายป่า

ข้อเสีย

1. การผลิตระนาดเอกจากวัสดุเรซินไม่สามารถทำแบบแยกส่วนประกอบออกจากกันได้ เมื่อแตกหักเสียหายจะไม่สามารถนำกลับมาซ่อมให้เหมือนเดิมได้
2. รางระนาดเอกจากวัสดุเรซิน มีความเปราะบาง และแตกหักได้ง่าย มีน้ำหนักมากกว่ารางระนาดเอกไม้

คำสำคัญ : เครื่องดนตรีไทย, รางระนาดเอก, วัสดุเรซิน

Abstract

The research titled “Thai Musical Instrument Invention of Ranad Ek Resin Resonator” has the following objectives: (1) to create an invention of Thai musical instrument by producing Ranad Ek resonator from resin and (2) to test the efficiency of the Ranad Ek resin resonator. It is a qualitative research that used the process of data collection from documents, research papers, books, textbooks, media related to Thai instrument inventions and resin material, and interviews with knowledgeable persons and experts in resin material and Thai musical instrument producers in order to gain information for the creating of this invention. The result of the research shows resin resonator of Ranad Ek, which is a new invention in the field of Thai musical instrument, is effective as a replacement of wooden resonator, since wood is a rare material these days. The researcher also found that there are some problems in using resin to make resonator. For example, it has low durability; it is a heavy material, making it difficult to move the instrument; it is fragile; and it is not resistant to heat so its shape would change when exposed to heat. Therefore, the resonator has to be produced by using resin mixed with other materials or using glazed resin which is lighter and more durable. This research is the making of an innovative invention that produce values and produces a new job that Thai traditional musicians and Thai musical instrument producers can develop and use to add values to Thai traditional music. The idea behind the invention of resin resonator for Ranad Ek is to find another material to replace wood, a usual material for making resonator. Today, wood is much more expensive than in the past and it is also hard to find. Thus, making a resonator of Ranad Ek from resin is an alternative way that one can use in replacement of wooden resonator.

In terms of sound quality, it was found that resin resonator gives a louder and clearer sound than wooden resonator. However, that does not mean it gives a more beautiful sound, only louder and clearer. This is because the floor of resin resonator is flatter than that of wooden resonator. The researcher has found the following advantages and disadvantages that can be used in the future development of Ranad Ek resonator production.

Advantages

1. Ranad Ek resonator can be produced more quickly.
2. It is easier to train people to produce resin resonators than to train them to produce wooden resonators. It is also an easier job to create for the community.

3. Resin resonator of Ranad Ek is more beautiful when decorated with patterns.
This adds good values to the art of Thai musical instruments.
4. We can reduce the use of natural resources and reduce the cutting of trees.

Keywords: Thai musical instruments, xylophone, resin material

บทนำ

การสร้างสรรค เป็นความสามารถทางสติปัญญาแบบหนึ่งที่จะคิดได้หลายทิศทางหลากหลายรูปแบบโดยไม่มีขอบเขตนำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อสร้างสิ่งแปลกใหม่หรือเพื่อการพัฒนาของเดิมให้ดีขึ้นทำให้เกิดผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตนเป็นตัวของตัวเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ประกอบในการดำรงชีวิต และสามารถพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม การสร้างสรรคจะประสบความสำเร็จเป็นผลงานได้นั้น นอกจากจะต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางและรูปแบบแล้วต้องอาศัยความสามารถและภูมิปัญญาที่ยอดเยียมของผู้ประดิษฐ์และคิดสร้างสรรค์ด้วย ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะตนที่เกิดจากการฝึกฝน และความพยายามอันน่าทึ่ง ซึ่งความคิดและฝีมืออันยอดเยี่ยมของผู้คิดสร้างสรรค์นั้นจะสามารถสร้างสรรคผลงานที่มีความงามที่ดีและมีคุณค่าเป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ เป็นการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ผู้ที่คิดสร้างสรรค์งานศิลปะนั้นต้องเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาอันเฉียบแหลมและเป็นผู้มีภูมิทางศิลปะอย่างล้นหลาม

ภูมิปัญญา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เป็นการดำรงอยู่ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการปรับสภาพในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามกาลเวลา เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่พิเศษกว่าสัตว์ประเภทอื่น ๆ กล่าวคือ มนุษย์มีความสามารถในการคิดค้น เรียนรู้ แก้ปัญหา และมีการสืบทอด มีแบบแผน มีความรู้ เป็นมรดกมาอย่างช้านาน เอกลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ เป็นองค์ความรู้ ที่มีการเชื่อมโยงกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ ค่าใช้จ่าย การศึกษา วัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนกัน (ประเวศ วะสี.2530 : 20)

Tylor (1978 : 1) เป็นนักมนุษยวิทยาชาวอังกฤษได้ให้ความหมายของ Culture ไว้ว่าหมายถึง ผลรวมระบบความรู้ ความเชื่อศิลปะจริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่างซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

การสร้างสรรคนวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวิสดุเรชั่น เป็นการสร้างสรรคด้านวัฒนธรรมเครื่องดนตรีไทยซึ่งเป็นผลพวงที่จะนำความแปลกใหม่และคุณค่าทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามาสู่สังคมไทย

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2533 : ไม่มีเลขหน้า) ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรคขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสังคมผลแห่งความสัมพันธ์ที่มีมานี้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติและกฎอนิจจังของสังคม เพราะมนุษย์มีสติปัญญา มีความคิดในการสร้างสรรคสิ่งต่างๆอยู่ตลอดเวลา

คำว่า วัฒนธรรมสามารถจำกัดความได้ว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตอันเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม อาจกล่าวได้ว่า สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่ในกรอบของวัฒนธรรมทั้งสิ้น เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรคประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแล้วสั่งสมไว้เป็นประสบการณ์รวมของกลุ่มชนและถ่ายทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม มีการปรับปรุงแก้ไขกันอยู่ตลอดเวลาเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง

แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งแต่มีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ยิ่งกว่านั้นวัฒนธรรมยังแตกต่างไปตามเงื่อนไขของกลุ่มชน เวลา สถานที่ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย เป็นศาสตร์ และศิลป์ ที่มีความลึกซึ้ง สวยงาม มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ มาอย่างยาวนาน ในแต่ละชนชาติต่างมีวัฒนธรรมทางดนตรี เป็นของตนเอง เพื่อวัตถุประสงค์ ที่แตกต่างกันออกไป เห็นได้จากวัฒนธรรมการผลิตเครื่องดนตรีของไทย ที่คงไว้ซึ่ง ความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ที่ทรงคุณค่า แก่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย และที่สำคัญอย่างยิ่ง การเป็นส่วนหนึ่งของมรดก ทางวัฒนธรรม ที่สอดคล้อง กับวิถีชีวิตของคนไทย แต่ในปัจจุบันเมื่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเปลี่ยนไป วัฒนธรรมดนตรีไทยจึงต้องมีการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันเหตุการณ์ ทันโลก และทันสมัย

ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมดนตรีไทยด้านการพัฒนาเครื่องดนตรีไทยนั้นมีนักดนตรีไทยและช่างผลิตเครื่องดนตรีไทยหลายท่านได้คิดค้นและพยายามหาสิ่งที่สามารถทดแทนการใช้ไม้มาทำเครื่องดนตรีไทยเนื่องจากไม้ในปัจจุบันมีจำนวนน้อยลงไปเรื่อย ๆ ดังเช่น

ศุภกร เจริญสุขประภา (2555 : 108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเลือกใช้วัสดุทดแทนในการสร้างเครื่องดนตรีไทย ของอาจารย์มานพ แก้วบุชา : กรณีศึกษารางระนาดเอกไฟเบอร์กลาส ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดในการทำเครื่องดนตรีไฟเบอร์กลาสของอาจารย์มานพ แก้วบุชา เกิดจากไม้เริ่มหายากและมีราคาแพง เครื่องดนตรีไทยที่ผลิตจากไฟเบอร์กลาสจึงเป็นแนวทางเลือกและนวัตกรรมใหม่ในวงการดนตรีไทย ซึ่งผลที่ได้ก็คือ ในเรื่องของ การประหยัดทรัพยากร งบประมาณ เวลา แรงงาน และวัสดุหาซื้อได้ง่ายกว่า ตลอดจนมีขั้นตอนกรรมวิธีการทำที่ไม่ยุ่งยาก โดยการใช้ยางซิลิโคนถอดแบบทำบล็อกพิมพ์และหล่อด้วยเรซินเสริมใยแก้ว จากนั้นจึงนำมาประกอบเป็นรางระนาดและตกแต่งให้สวยงาม

เมธี พันธุ์วาท (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้วัสดุทางเลือกไฟเบอร์กลาส : กรณีศึกษากรรมวิธีการผลิต และคุณภาพของกะโหลกซอฮู้ ผลการศึกษาพบว่า ไฟเบอร์กลาส เป็นวัสดุที่สามารถนำมาใช้เป็นวัสดุทดแทนในการผลิตกะโหลกซอ มีคุณภาพเสียงใกล้เคียงกับกะโหลกซอฮู้ต้นแบบในการศึกษาความพึงพอใจของน้ำเสียงและคุณภาพที่เกิดจากกะโหลกซอฮู้ที่ผลิตจากวัสดุทางเลือก โดย การสอบถามจากกลุ่มนักดนตรีไทย พบว่ามีความพึงพอใจในน้ำเสียงและคุณภาพที่เกิดจากกะโหลกซอฮู้ที่ผลิตจากวัสดุทางเลือกอยู่ในระดับดี

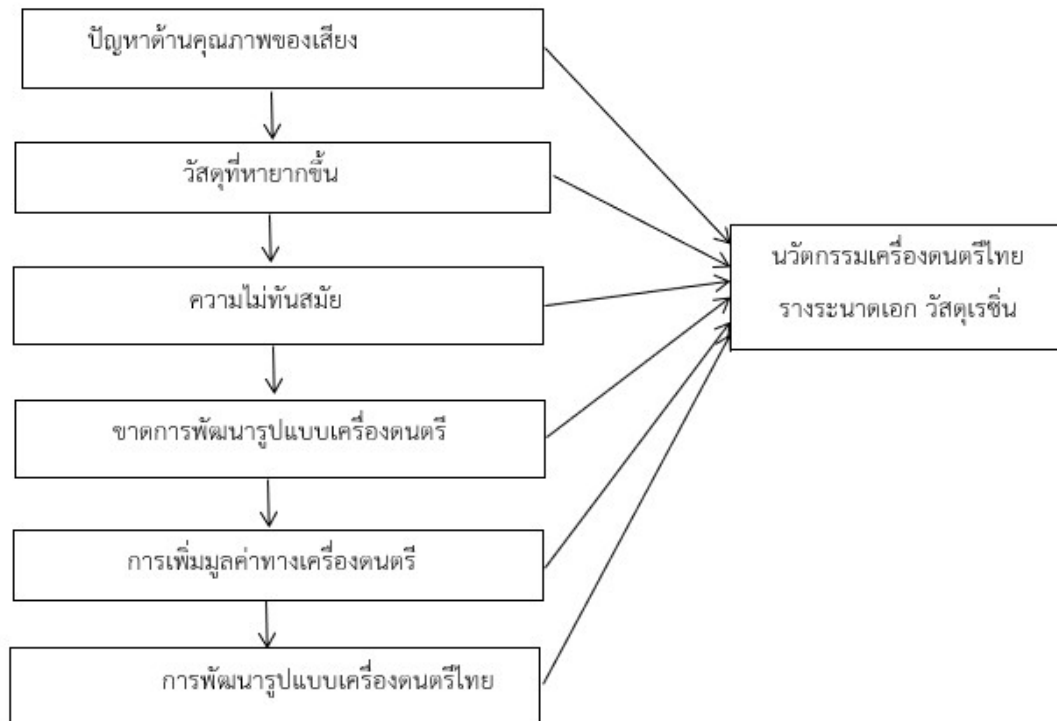
การวิจัยเรื่อง งานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน เป็นงานวิจัยทางวัฒนธรรมที่ต้องการสร้างสรรค์งานศิลปด้านเครื่องดนตรีไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาการใช้วัสดุทดแทนวัสดุที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม คือวัสดุที่เป็นไม้ แต่ในปัจจุบันไม้ที่ใช้ทำเครื่องดนตรีไทยเริ่มหายากขึ้น วัสดุที่เคยมีมากมายเริ่มน้อยลงไปทำให้เกิดวิกฤติในการผลิตเครื่องดนตรีไทยที่เคยมีราคาไม่แพงก็เริ่มมีราคาแพงขึ้นจนทำให้ผู้ที่สนใจดนตรีไทยเกิดปัญหาในการเรียนรู้ดนตรีไทย หรือแม้กระทั่งปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งผู้เรียนดนตรีระนาดเอกควรต้องมีระนาดเอกไว้ใช้เพื่อเป็นการฝึกซ้อม แต่เนื่องจากรางระนาดเอกไม้ในปัจจุบันมีราคาแพงขึ้นทำให้ผู้เรียนขาดเครื่องมือในการฝึกซ้อม ทั้งนี้งานวิจัยเรื่องนี้นจึงเป็นงานสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นในสังคมดนตรีไทย เพื่อสร้างสิ่งทดแทนไม้ที่กำลังจะหมดไป เพื่อให้มีรางระนาดเอกที่มีราคาถูก และมีคุณภาพที่เทียบเท่าหรือดีกว่าการใช้วัสดุไม้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

- 1) เพื่อสร้างงานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยวางระนาดเอกวัสดุเรซิน
- 2) ทดสอบประสิทธิภาพเครื่องดนตรีไทยวางระนาดเอกวัสดุเรซิน

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา (หรือ) วิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำรา และสื่อต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์ดนตรีไทยและเกี่ยวข้องกับวัสดุเรซิน การสัมภาษณ์จากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญวัสดุเรซินและผู้ผลิตเครื่องดนตรีไทยทุก ๆ ประเภทเพื่อเป็นข้อมูลในด้านการผลิตงานสร้างสรรค์ พร้อมนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยการกำหนดแนวทางและขั้นตอน ในการดำเนินงานการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารตำรา วารสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นโดยได้ศึกษาค้นคว้าจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามจากบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำไปสู่ความรู้และเป็นการเชื่อมต่อของข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารข้างต้นโดยเริ่มจากการติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง และทำการนัดหมายเพื่อสอบถาม ถึงสัมภาษณ์ การสังเกต การบันทึกภาพ

3. จำแนกและการจัดทำข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้ว นำมาจัดหมวดหมู่โดยนำมาเรียบเรียงเชิงพรรณนา ดังนี้

- 3.1 ข้อมูลที่ใช้เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทย รางระนาดเอก วัสดุเรซิน
- 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการผลิตเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน
- 3.3 ข้อมูลที่ใช้เพื่อศึกษาคุณภาพเสียงของรางระนาดเอกวัสดุเรซิน
- 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน
- 3.5 ข้อมูลเรื่องความแตกต่างของรางระนาดเอกเรซินกับรางระนาดเอกไม้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลงานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน มาวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นตอนวิธีการผลิต การทดสอบประสิทธิภาพเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยการบรรยายวิเคราะห์แบบพรรณนา นำเสนอผลงานเป็นเอกสารงานวิชาการ และจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานด้านการผลิตสู่สาธารณชน

ผลการศึกษา (หรือ) ผลการวิจัย

ผลการวิจัยงานสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกด้วยวัสดุเรซิน พบว่าการสร้างรางระนาดเอกจากวัสดุเรซินเป็นทางเลือกที่สามารถทำขึ้นทดแทนรางระนาดเอกไม้ได้ เป็นความคิดสร้างสรรค์ด้านการผลิตเครื่องดนตรีไทยที่มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ทดแทนรางระนาดเอกไม้ได้ ซึ่งในปัจจุบันนับว่าวัสดุไม้ค่อนข้างหายาก เนื่องจากการถูกตัดไม้ทำลายป่าที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วนักศึกษาผู้ร่วมในงานวิจัยและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจยังสามารถนำความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นอาชีพต่อยอดได้ เนื่องจากขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก แต่ก็ยังพบว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกด้วยวัสดุเรซินในครั้งนี้มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำไปแก้ไขและต้องมีการพัฒนาในการผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพในการนำไปใช้ดังนี้คือ

1. ด้านเวลาในการผลิตการสร้างนวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกด้วยวัสดุเรซิน นั้นจะมีความยุ่งยากในขั้นตอนการสร้างแบบพิมพ์ครั้งแรก คือการนำรางระนาดเอกไม้มาแยกส่วนเพื่อทำแบบในการหล่อรางระนาดเอกจากวัสดุเรซินเมื่อได้แบบหล่อในครั้งแรกเป็นรูปแบบแล้วการผลิตในครั้งต่อไป จะผลิตรางระนาดเอกได้ง่ายขึ้นและสะดวกขึ้นสามารถทำได้ง่าย และเร็วขึ้นกว่าครั้งแรก ขั้นตอนการผลิต

จะไม่ยุ่งยากเหมือนครั้งแรก ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย หาซื้อวัสดุได้ง่าย ราคาถูกกว่าไม้ หาช่างที่สามารถนำมาฝึกฝนการผลิตได้รวดเร็วและฝึกการทำได้ง่ายกว่ารางระนาดเอกไม้

2. สามารถเป็นการสร้างอาชีพให้กับผู้สนใจได้ง่ายกว่าการผลิตรางระนาดเอกไม้ ใช้เวลาในการผลิตได้รวดเร็วขึ้น แต่ต้องระวังในเรื่องของความชื้นเนื่องจากเครื่องดนตรีจากวัสดุเรซินจะต้องอยู่ในอากาศที่ไม่ชื้นจนเกินไป เพราะถ้าอากาศชื้นมากกว่าปกติจะทำให้เรซินมีการแข็งตัวมากกว่าปกติ เช่น หากทำในฤดูฝนก็จะยิ่งใช้เวลานานมากกว่าช่วงฤดูร้อน จะทำให้ต้องเสียเวลาในการผลิตนานขึ้นกว่าเดิม

3. ด้านความสวยงามของรางระนาดเอกวัสดุเรซินและความคงทน รางระนาดเอกวัสดุเรซินจะมีความสวยงามแปลกตา เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนการผลิต พบว่ารางระนาดที่ได้จากสร้างงานด้วยวัสดุเรซินมีความสวยงามรางระนาดจะขาวใสซึ่งรางระนาดเอกวัสดุเรซินที่ขาวใสนี้ สามารถนำไปตกแต่งลวดลายต่อยอดเป็นลวดลายต่าง ๆ ได้ตามต้องการ และเป็นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับงานศิลปะทางดนตรีไทยอีกด้วย

4. ด้านคุณภาพของงานสร้างสรรค์รางระนาดเอกจากวัสดุเรซิน พบว่ารางระนาดเอกจากวัสดุเรซินมีความแข็งแรงสวยงาม แต่การผลิตรางระนาดเอกจากวัสดุเรซินนั้น ตัวรางจะมีน้ำหนักที่หนักกว่ารางระนาดเอกที่ผลิตจากไม้ เคลื่อนย้าย ลำบาก และ เมื่อผ่านไประยะเวลาหนึ่งสีของเรซิน ที่ชัดเจนเป็นสีขาวใสสวยงามนั้นจะเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าไม่ได้รับการดูแลอย่างดี สีของรางระนาดเอกที่ทำจากวัสดุเรซินจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ทำให้ดูเหมือนรางระนาดเก่า ซึ่งวิธีแก้ปัญหานี้คือต้องนำรางระนาดเอกที่ผลิตจากวัสดุเรซินไปตกแต่งลวดลายให้สวยงามจากการวาดลวดลายหรือทาสีอื่น ๆ ที่ช่วยในด้านความสวยงามที่รางระนาดเอกวัสดุเรซิน ซึ่งจะทำให้เกิดรางระนาดเอกมิติใหม่ที่มีสีสันที่แปลกใหม่เกิดขึ้น ซึ่งในเมืองไทยยังไม่มีใครคิดหรือทำรางระนาดเอกที่มีสีสันต่าง ๆ จากการประดิษฐ์ลวดลายแบบเดิม ๆ และสามารถนำไปต่อยอดด้านการเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ผลิตได้อีก

5. ด้านคุณภาพเสียงที่เกิดจากการบรรเลงเมื่อนำไปใช้กับผืนระนาดเอกทั่ว ๆ ไป พบว่า มีคุณภาพเสียงที่ชัดกว่าเสียงของระนาดเอกไม้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเสียงไพเราะกว่าระนาดเอกไม้ เสียงที่ได้จากการบรรเลงด้วยผืนระนาดเอกจากรางระนาดเอกวัสดุเรซิน มีเสียงที่ชัดเจนกว่าเท่านั้นเนื่องจากพื้นของรางระนาดเอกวัสดุเรซินที่เป็นตัวอุ้มเสียงมีความเรียบมากกว่าพื้นรางระนาดเอกไม้

6. การทำระนาดเอกวัสดุเรซินไม่สามารถทำแยกส่วนประกอบออกจากกันได้ เนื่องจากเวลาที่หล่อฐานของรางระนาดเอกนั้นจะต้องหล่อด้วยแบบพิมพ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากแบบพิมพ์ที่ทำจากยางพาราผสมกับใยแก้ว และหล่อเป็นฐานของรางระนาด ถ้าแยกหล่อจากแบบพิมพ์จะต้องนำมาเชื่อมต่อติดกันซึ่งอาจทำให้รางระนาดแตกและแยกออกจากกันได้ง่าย

ข้อดีของการผลิตรางระนาดเอกเรซิน คือ

1. มีราคาถูกกว่ารางระนาดเอกไม้ วัสดุที่ใช้ผลิตสามารถหาได้ง่าย
2. เสียงที่เกิดจากรางระนาดเอกเรซินจะมีเสียงดังและชัดเจน
3. สามารถต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มด้านความสวยงามได้
4. สามารถฝึกช่างผู้ผลิตได้ง่ายกว่าการทำรางระนาดไม้
5. ประหยัดเวลาและแรงงานในการผลิต มีขั้นตอนในการทำไม่ยุ่งยาก
6. สามารถลดปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้มาก

ข้อเสียของการผลิตรางระนาดเอกเรซิน คือ

1. มีน้ำหนักมาก หนักกว่ารางระนาดเอกไม้
2. เมื่อเก็บไว้นาน ๆ สีจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง
3. ต้องระวังรักษามากกว่าระนาดเอกไม้
4. จะต้องอยู่ในอากาศที่ไม่ชื้นจนเกินไป หากทำในฤดูฝนก็จะยิ่งใช้เวลาเนิ่นนานมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการผลิต

1. การทำระนาดเอกวัสดุเรซินแบบแยกส่วนประกอบ ไม่สามารถทำได้ เพราะมีปัญหาในการหล่อฐานระนาดเอก ฐานระนาดเอกที่หล่อเสร็จแล้ว 4 ฐานนั้น ได้มีรอยแตกข้างในและมีรอยร้าวรอบฐาน การหล่อฝาประกบ ฝาประกบที่หล่อเสร็จได้มีขนาดบางกว่าแม่พิมพ์มากจึงทำให้ตอนประกอบรางจะแตกได้

2. การศึกษาเรื่องเรซินและตัวเร่งแข็ง เนื่องจากช่วงแรกที่มีข้อผิดพลาดหลายอย่าง เช่น เรซินไม่แข็ง เรซินแตก อาจจะเป็นเพราะนักศึกษาไม่มีความรู้เรื่องเรซิน จึงต้องศึกษาจากร้านขายวัสดุอุปกรณ์เรซิน อินเทอร์เน็ต และจากผู้เชี่ยวชาญ

3. การขัดวัสดุเรซินให้เป็นเงาสวยงาม ในเบื้องต้นต้องนำวัสดุเรซินมาขัด และหลังจากขัดเสร็จแล้วจะมีลักษณะสีขุ่น ๆ หลังจากนั้นจะขัดต่ออีกครั้งด้วยการเรียงลำดับการขัดจากเบอร์ของกระดาษทรายที่ละเอียดมาก (เบอร์หยาบ) ไปหาละเอียดน้อยลง (เบอร์ละเอียด) และขัดตอนสุดท้ายจะใช้ไขปลาฉในการขัดเพื่อให้เกิดความเงาวาว

ด้านการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซิน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตเครื่องดนตรีรางระนาดเอกนายสมชัย ขำพาลี และนายละมัย อาจมั่งกร ได้ให้ข้อคิดในการผลิตรางระนาดเอกวัสดุเรซินว่า “ด้านคุณภาพเสียงไม่มีความแตกต่างจากรางระนาดเอกไม้มากนัก แต่ด้านความคงทนต้องมีการพัฒนากันไป ส่วนด้านความสวยงามสามารถนำไปต่อยอดทำให้เกิดความแปลกใหม่ได้อีกมาก” และผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงระนาดเอกนายพันธการต์ แสงอ่อน และนายวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เรื่องรูปลักษณ์และคุณภาพเสียง เมื่อนำผืนระนาดเอกไปบรรเลงจะมีเสียงที่ดังกว่ารางระนาดเอกไม้ แต่ไม่ได้หมายถึงความไพเราะจากเสียงที่ได้จากการบรรเลงเป็นความดังเท่านั้น เนื่องจากรางระนาดเอกวัสดุเรซินถูกขัดเงาจนมีพื้นผิวที่เรียบทำให้เสียงที่เกิดขึ้นมีความดังกังวาน มีความชัดเจน ทำให้ไม่มีเสียงสะดุดเกิดขึ้นในการบรรเลง ในด้านความสวยงามมีความสวยงามมากกว่ารางระนาดเอกไม้ และสามารถประดิษฐ์ลวดลายให้สวยงามได้มากกว่าทั้งในแบบที่เป็นลวดลายไทยดั้งเดิมที่ผู้ผลิตได้คิดและสร้างสรรค์ไว้ นอกจากนั้นยังสามารถทำให้เป็นลวดลายแบบใหม่ตามที่คุณผลิตยุคใหม่ต้องการได้อีก

สำหรับคุณภาพด้านเสียง มีคุณภาพเสียงที่ไม่แตกต่างกันไม่ต่างจากรางระนาดเอกไม้ และอาจมีเสียงที่แหลมกว่าเนื่องจากพื้นรางระนาดเอกที่เรียบกว่ารางระนาดเอกไม้ แต่ด้วยวัสดุเรซินนั้นเป็นเสมือนแก้วจึงต้องระวังเรื่องการเก็บรักษามากกว่ารางระนาดเอกไม้ อีกทั้งยังมีน้ำหนักที่หนักกว่ารางระนาดเอกไม้ทำให้เคลื่อนย้ายลำบาก การเก็บรักษาก็ต้องระมัดระวังมากกว่ารางระนาดเอกไม้ เนื่องจากถ้าไม่เก็บรักษา

ให้ดีแล้ว สีของรางระนาดเอกวัสดุเรซินจะเปลี่ยนไปจากสีขาวใสเป็นสีเหลืองจึงทำให้การเก็บรักษาต้องมีความละเอียดอ่อนมากกว่าการเก็บรักษารางระนาดเอกไม้

ด้านความชื่นชอบของผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีไทยและนักดนตรีไทยแล้ว ส่วนใหญ่ชื่นชอบรางระนาดเอกวัสดุเรซินและรางระนาดเอกไม้ แต่ก็ยังมองเห็นว่ารางระนาดเอกไม้นั้นมีความคงทนกว่ารางระนาดเอกวัสดุเรซินด้วยค่านิยมของนักดนตรีไทย ความคุ้นเคยกับวัสดุไม้ของดั้งเดิม และเรื่องของการดูแลรักษาการเคลื่อนย้ายความหนักเบาของรางระนาดเอกไม้ที่เบากว่าวัสดุเรซิน แต่ด้วยรางระนาดเอกเรซินเป็นรางระนาดเอกที่มีราคาที่ถูกกว่ารางระนาดเอกไม้ นักดนตรีไทยและบุคลากรทางดนตรีไทยจึงแนะนำว่าควรมีการพัฒนาด้านความคงทนของรางระนาดเอกวัสดุเรซิน ด้านความหนักเบาและควรหาวัสดุที่ราคาถูกเพื่อที่จะสามารถทำให้เกิดความสวยงามได้อย่างเรซินมาพัฒนาให้ผู้สนใจดนตรีไทยได้เข้าถึงราคาและสามารถหาซื้อมาฝึกฝนดนตรีไทยได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่ากับวงการดนตรีไทยได้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะ

จากการการศึกษาเรื่องนวัตกรรมเครื่องดนตรีไทยรางระนาดเอกวัสดุเรซินในครั้งนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้วัสดุเรซินในการสร้างงานสร้างสรรค์รางระนาดเอกจากวัสดุเรซินที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในวงการดนตรีไทย ซึ่งผลจากการวิจัย พบว่า รางระนาดเอกจากวัสดุเรซินยังต้องมีการพัฒนาเรื่องความคงทนและด้านความหนักเบา ซึ่งต้องมีการทำงานวิจัยในขั้นต่อไปและมีการพัฒนาให้เกิดคุณภาพที่สามารถนำไปใช้ได้จริงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ด้านคุณภาพด้านมาตรฐานเสียงและการใช้งานที่ดีขึ้น ควรมีการทำงานวิจัยในครั้งต่อไปเกี่ยวกับการนำวัสดุทดแทนที่สามารถทำให้รางระนาดเอกวัสดุเรซินมีคุณภาพที่เท่าเทียมรางระนาดเอกไม้ และความเป็นมาตรฐานที่สามารถใช้งานได้ดีเท่ากับรางระนาดเอกไม้ในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Pavat wasi (2537). Development culture : Bangkok.
- Mati panvaraton. (2559) Use of alternative materials. “Fiberglass” : Case study Production process and Skull quality soo woo. Journal of the Institute of Culture and Arts Srinakharinwirot University.
- Supagon jalurnsukpapa. (2555). Selection of alterials for the construction of Thai music instruments of Manop Kaewpee cha :case study Major xylophone Fiberglass Rail Master of Fine Arts Thesis Department of Anthropology Srinakharinwirot University.
- Akvit naThalang (2533). Folk wisdom: way of life learning process solving problems of Thai people . Bangkok : wisdom Foundation.
- Tylor, E. B.(1978) “ Primitive Culture Vol , 1” in Best John W. Research in Education New delhi : prentice Hall of India, Inc

กลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำ Performing Techniques of the Heroine Solo Dance in Thai Dance Drama

สุภาวดี อ่อนสำลี (Supawadee onsumlee)¹จินตนา สายทองคำ (Jintana Saithongkham)²ศุภชัย จันทร์สุวรรณ์ (Supachai Chansuwan)³

อีเมลล์ rsapawadee@gmail.com โทรศัพท์ 063-4844565

(Received: August 10, 2022; Revised: September 21, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทความสำคัญของการแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในการแสดงละครรำ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบท่ารำในกระบวนการแต่งกายของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) 3) วิเคราะห์การรำเดี่ยวของตัวนางในการรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ การดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาจากเอกสารตำราวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์การสังเกต การถ่ายทอดกระบวนการท่ารำและการศึกษาจากวิดิทัศน์การแสดงรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว) ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ

ผลการวิจัยพบว่าบทบาทความสำคัญของการรำฉุยฉายตัวนางคือการที่ตัวละครแต่งกายหรือเปล่งกายได้อย่างงดงามสมใจ แล้วจึงแสดงความภาคภูมิใจและความพอใจสื่อทางกระบวนการท่ารำรวมทั้งการถ่ายทอดอารมณ์ทางใบหน้าแววตา องค์ประกอบท่ารำในกระบวนการแต่งกายฉุยฉายวันทองประกอบด้วยท่ารำต้นแบบจากการรำแม่บทและท่าธรรมชาติในการแสดงอารมณ์กิริยาเพื่อสื่อความหมายตามบทร้อง ปรากฏในเพลงบทร้องทำนองเพลงขมตลาดกระบวนการท่ารำสื่อถึงการบรรยายเครื่องแต่งกายเครื่องประดับและศรัทธาของนางวันทอง บทร้องและทำนองเพลงฉุยฉายกระบวนการท่ารำสื่อถึงการบรรยายความงามของนางวันทองที่เปล่งกายเป็นหญิงสาวมีใบหน้าและรูปร่างงดงาม บทร้องและทำนองเพลงแม่ศรีกระบวนการท่ารำสื่อถึงการบรรยายถึงการเดินทางของนางวันทองเพื่อไปรอรับพระไวยผู้เป็นลูก โดยปรากฏลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ผ่านใบหน้าและแววตา ส่วนกลวิธีในการแสดงรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว) ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจประกอบด้วย 1) กลวิธีในการเตรียมตัวก่อนแสดง 2) กลวิธีในการถ่ายทอดอารมณ์เพื่อการแสดงที่สมจริง 3) กลวิธีในการรำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของผู้แสดง

คำสำคัญ กลวิธี, ฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว), ละครรำ

¹ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

² คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

The objectives of research this were to study 1)the important role of Ram Chui Chai as a heroine as shown in dance dramas, 2)analyze the elements of the dance movements within Ram Chui Chai as Nang Wanthong Tang Tua (Wanthong dressing up), and 3)analyze the heroine's solo dance of Ram Chui Chai as Nang Wanthong Tang Tua (Wanthong dressing up) in Khun Chang Khun Phaen narrative in the episode of "Phra Wai Taek Tap". The qualitative research processes were used in research by means of studying related documents. interviews and observations on the broadcasting of dance moves, as well as learning dance movements from Ajarn Atchara Suphachaiyakit

The research showed that the importance of Ram Chui Chai as heroine was that when a character dresses or transforms as beautifully as intended the dramatic and action of pride and satisfaction is demonstrated through facial and eye expressions. The elements of dance movements include the model of Ram Mae Bot blended with natural manner Which become dance movements related to the meaning of lyrics in particular songs as follows: dresses and adomment reflected through Chom Ta-lat, the beauty of Wanthong reflected through Chui Chai, and the elegant procession of Wan Thong reflected through Mai Si. The performing techniques of Ram Chui Chai as Nang Wanthong Tang Tua (Wanthong dressing up) by Ajarn Atchara Suphachaikit was as follows: 1) tactics for dance's preparation before the show, 2) tactics for conveying emotions in realistic performances, and 3)tactics for dancing to demonstrate the performers' knowledge and abilities.

Keywords: performing techniques , Chui Chai Wanthong (tang tua) , Thai dance drama

บทนำ

ละครรำเป็นศิลปะการแสดงของไทยที่ประกอบด้วย ท่ารำ ดนตรีบรรเลงและบทขับร้อง ฉากและเครื่องแต่งกายซึ่งสวยงามวิจิตรบรรจง เพื่อดำเนินเรื่องให้ได้บรรยากาศติดตามชมละครรำมีผู้แสดงเป็นตัวพระ ตัวนาง แต่งองค์ทรงเครื่องตามบทบาททาง ดงามระยับตา ท่ารำตามบทร้องประสานทำนองดนตรีที่บรรเลงจังหวะช้า-เร็ว เร้าอารมณ์ให้รู้สึกคึกคักสนุกสนาน หรือเศร้าโศกตัวละครใช้ลีลาท่ารำสื่อสื่อความหมาย บอกกล่าวตามอารมณ์ด้วยภาษาท่าทางโดยใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายใช้ลีลาท่ารำตามคำร้องจังหวะและเสียงดนตรีซึ่งละครรำประกอบด้วยละครชาตรี ละครนอก ละครใน ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง สำหรับละครนอก ละครใน ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง มีกระบวนการทำรำที่สวยงามและเครื่องแต่งกายที่วิจิตรบรรจง ในการรำเดี่ยวของตัวนางมีกระบวนการแต่งกาย ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีปรากฏหลายชุดในละครรำต่างๆ เช่น ชุดดราหรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนดราหรงบาท ชุดวิยะดาทรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนลมหอบ ชุดบุษบาทรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนหลงรูปชุดกุสุมาทรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนกุสุมาทูลนางบุษบา กลับไปยังเมืองปัทมาหังกับสังคามาระดาชุดฉุยฉายยอพระกลืนในละครเรื่องมณีพิชัย ตอนขอพระมณีพิชัยไปเป็นทาส ชุดฉุยฉายสุรปนกชาตอนสุรปนกขาหึง ชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพซึ่งการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย (ละครนาง) ในระดับปริญญาตรีการรำฉุยฉายเป็นการแสดงภาษานาฏศิลป์อย่างเป็นเลิศ นิยามกันว่า ตัวละครสามารถแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางท่ารำได้ดีกว่าที่จะพูดทางปาก (ระวีวรรณ วรรณวิชัย, 2543, น.54) การรำฉุยฉายของตัวนางนั้นผู้แสดงต้องใส่อารมณ์ของความเป็นหญิงที่มีจิตของหญิงสาวที่ขม้อยชายตาแวตามีเลศนัยเดินเยื้องกรายด้วยลีลาอ่อนช้อยภาคภูมิใจที่ตนเองเปล่งกายไฉไลงดงาม เพื่อให้คนรัก เกิดความหลงใหลความเสนหาในตนเองจนบางครั้งถึงขั้นตกตะลึงในความงามจนอดใจไว้ไม่ได้ที่จะเข้าไปเกี่ยวพาราสีนอกจากนี้ปรากฏการรำฉุยฉายที่สื่อถึงการบรรยายความงามเมื่อแต่งกายไฉไลตามความตั้งใจโดยเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทเด่นในตอนนั้นๆ ของตัวละครบางครั้งเรียกการรำทรงเครื่องที่สื่อตั้งแต่กระบวนการอาบน้ำแต่งตัวหรือกล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการแต่งตัวเท่านั้น ก็มีปรากฏให้เห็นในการแสดงการรำฉุยฉายในละครรำของตัวนางที่แสดงกระบวนการแต่งตัว พบว่ามีปรากฏชัดเจนในการแสดงคือ ฉุยฉายวันทองในละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอน พระไวยแตกทัพ นางวันทองหรือนางพิมพิลาไลยเป็นตัวละครสำคัญที่มีบทบาทมาก ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นตัวละครที่เป็นแม่มีความรักความผูกพันต่อลูก แม้ตัวเองต้องตายด้วยโทษประหาร กลายเป็นเปรตอสุรกายแต่ด้วยความห่วงลูกจึงแปลงกายเป็นสาวงามแรกรุ่นมาดักกรอพบลูกชายคือ เจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) เพื่อที่จะบอกแผนการของผู้เป็นพ่อกับน้องชายให้ลูกชายของตนเองรู้ตัวจนทำให้นางวันทองมีบทบาทสำคัญ เป็นผู้ห้ามทัพของเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) ให้หยุดชะงักเพราะนางวันทองได้แปลงร่างเป็นสาวงามแรกรุ่น มาร้องเพลงนั่งเล่นชิงช้าอยู่ในป่าเปลี่ยว ซึ่งเป็นทางที่กองทัพของเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) จะเดินทางผ่านมา เมื่อเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) ได้ยินเสียงร้องเพลงของหญิงสาวแรกรุ่น จึงสั่งให้กองทัพหยุดแล้วลงจากหลังม้าเดินไปตามเสียงนั้นจนพบสาวงามมานั่งเล่นชิงช้าอยู่ในป่าจึงเข้าไปเกี่ยวพาราสี

การแสดงชุดรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) มีกลวิธีในการแต่งกายและท่ารำในกระบวนการแต่งกายของตัวนางที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการรำฉุยฉาย มีความน่าสนใจ จึงได้ถูกบรรจุในหลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย (ละครนาง) ในระดับปริญญาตรีจุดเด่นของกระบวนการทำรำเฉพาะตัวของนางวันทองในรูปแบบการรำฉุยฉายพบว่าอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจได้รับการ

ถ่ายทอดมาจากคุณครูเฉลย ศุขะวนิช ซึ่งเป็นกระบวนท่ารำที่น่าสนใจในการอวดฝีมือของการรำเดี่ยวในรูปแบบฉุยฉายมีลีลาท่ารำที่นุ่มนวลอ่อนหวานตรงจังหวะ มีการถ่ายทอดอารมณ์ในสีหน้าแววตา ทำให้ผู้ชมเข้าใจบทบาทของตัวละครและคล้อยตามไปกับบทบาทของตัวละคร ซึ่งสามารถรำได้สอดคล้องกับบทประพันธ์และเสียงปี่ที่เป่าออกมาได้อย่างงดงาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นคุณค่าความสำคัญ และต้องการศึกษารูปแบบ องค์ประกอบ และกระบวนท่ารำ รวมถึงกลวิธีการรำที่มีกระบวนท่าร่างกายไม่ให้สูญหายนับเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดกระบวนท่ารำเพื่อเป็นหลักฐานทางวิชาการในศาสตร์วิชานาฏศิลป์ละครเพื่อประโยชน์ต่อการสอนการแสดงทางนาฏศิลป์ไทยสำหรับนักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจในศาสตร์วิชานาฏศิลป์ละคร จะได้ทำการค้นคว้าและขยายผลในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทความสำคัญของการรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละคร
2. วิเคราะห์ท่ารำในกระบวนท่าร่างกายของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ
3. วิเคราะห์กลวิธีการรำเดี่ยวชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครรำ

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำเสนอ ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกลวิธีการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำจากละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ ที่มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์กระบวนท่ารำในชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ดังต่อไปนี้

จินตนา สายทองคำ (2555) ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนท่ารำนางแปลงเรื่องรามเกียรติ์: ฉุยฉายศรปขนฯ ผลการวิจัยพบว่าในการแสดงปรากฏลีลาท่ารำในการแปลงกายของนางศรปขนฯ ที่สืบทอดมาจากวงสวนกุหลาบ ในชุดฉุยฉายศรปขนฯ มีองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้แสดงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ไทยตัวนาง สามารถถ่ายทอดบุคลิกตัวละคร ผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ ผู้รำต้องใส่ใจจิตกริยาแสดงอาการพึงพอใจทางใบหน้าและแววตา

นิลยา สารอักษร (2557) ศึกษาเรื่องวิเคราะห์บทบาทนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ชุดนางลอย ตามแนวทางครุฑจนา พวงประยงค์ ผลการวิจัยพบว่า นางโขนแต่โบราณเป็นผู้ชายแสดงทั้งสิ้น ด้วยเหตุผลเพราะโขนเป็นเรื่องราวแสดงเกี่ยวกับการสู้รบ ใช้ท่าทางโลดโผนออกเรียวแรงมาก ทั้งยังยึดถือจารีตวัฒนธรรม ของไทยที่ไม่นิยมให้มีการตะเนือต้องตัวกันระหว่างชายหญิง จึงใช้ผู้ชายแสดงรับบทเป็นตัวนาง เรียกว่านางโขน นางโขนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ การคัดเลือกผู้แสดง การแต่งหน้า การแต่งกาย การใช้สรีระเพื่อออกลีลาท่ารำ นางเบญกายมีชาติกำเนิดเป็นนางยักษ์ชั้นสูงมีหน้าตาและรูปร่างงดงามเหมือนมนุษย์ทั่วไป มีฤทธิ์เหาะได้แปลงกายได้ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ผู้แสดงมีความจำเป็นจะต้องมีความรู้และศึกษาถึงการใช้ภาษาท่ามาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำท่าทางสื่อความหมาย บอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ของตัวละครให้คนดูเกิดความเข้าใจ มีอารมณ์คล้อยตามในการแสดงด้วย

สุนันทา เกตุเหล็ก (2556) ศึกษาเรื่อง แบบแผนลีลากระบวนท่ารำลงสรเครื่องตัวนางละครในเรื่องอิเหนา ผลการวิจัยพบว่าท่ารำลงสรเครื่องเป็นการรำที่แสดงถึงการอาบน้ำแต่งกายของตัวละคร

สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีและขนบธรรมเนียมการปฏิบัติในพระราชสำนักและประเพณีของสามัญชนที่มีความเชื่อว่าน้ำเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความเป็นสิริมงคลจึงมีการอาบน้ำแต่งกายก่อนจะทำพิธีสำคัญต่าง ๆ ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้มีการนำวรรณกรรมที่มีการสอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีมาถ่ายทอด ผ่านกระบวนการทำร่างทรงเครื่องเพื่อให้เห็นถึงสุนทรียศาสตร์ด้านการแสดง ที่มีความงดงาม มีแบบแผนของการแสดงที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทำรำ บทร้องและเพลงที่ใช้ในการแสดง เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับศีรษะซึ่งผู้แสดงจะต้องถ่ายทอดท่ารำด้วยลีลาแบบละครในที่มีความละเอียดอ่อนนุ่มนวลสง่างามแฝงไว้ด้วยพลังมีเสน่ห์ชวนให้ติดตามโดยใช้กระบวนการรำตีบทที่มีความหมายสอดคล้องกับการอาบน้ำแต่งกาย ในบทร้องในรูปแบบมาตรฐานนาฏศิลป์ไทย เพื่อเน้นให้เห็นถึงความประณีตของเครื่องแต่งกายและความวิจิตรงดงาม ของเครื่องประดับที่ตัวละครสวมใส่ขอบเขต(กรอบแนวคิด) ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกระบวนการแต่งกายในการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ตามแนวทางการถ่ายทอดของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิธีวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย ดำเนินตามลำดับดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาแหล่งศึกษาคือละครเวที วิเคราะห์ในเชิงพรรณนา แหล่งศึกษาคือสำนักหอสมุดแห่งชาติ สำนักงานวิทยทรัพยากร (หอสมุดกลาง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์รักษาศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ห้องสมุดของคณะศิลปกรรมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ผู้มีความรู้ทางด้านการถ่ายทอดหรือประสบการณ์ด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้องกับ ละครรำของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม/กรมศิลปากร ไม่น้อยกว่า 30 ปี ประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

อาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง

(นาฏศิลป์ไทย) ปี พ.ศ.2548

ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบรรเลง การขับร้องประกอบการแสดงละครรำไม่น้อยกว่า 20 ปี ประกอบด้วย

อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงปี พ.ศ. 2555

อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี

ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย สำนักการสังคีต

กรมศิลปากร

ผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับด้านนาฏศิลป์และวรรณกรรม ไม่น้อยกว่า 20 ปี ประกอบด้วย

ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก

ราชบัณฑิตสาขานาฏกรรมไทย สำนักศิลปกรรม

ราชบัณฑิตยสภา

อาจารย์วีระศิลป์ ช่างขุน

ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์

3) ลงภาคสนามฝึกปฏิบัติทำรำในกระบวนการแต่งกายของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) โดยศึกษาตามแนวกรมศิลปากรจากการถ่ายทอดของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

3.1) ศึกษาพร้อมทำนองเพลงรวมถึงประวัติความเป็นมาของการแสดงละคร เรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ ซึ่งมีการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว)

3.2) ศึกษาท่ารำละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ตามรูปแบบ อาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3) ฝึกปฏิบัติท่ารำละคร เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพในรูปแบบ การรำฉุยฉายตัวนางคือ ฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) กับอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

4) สรุปรายงานการวิจัย 5 บทประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 การรำฉุยฉายตัวนาง

บทที่ 3 รูปแบบ องค์ประกอบ และกระบวนการทำรำ

บทที่ 4 กลวิธีรำเดี่ยวตัวนางในรูปแบบละครรำ

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทกระบวนการทำรำ รูปแบบและกลวิธี รวมถึงองค์ประกอบในการแสดงรำฉุยฉายตัวนางคือฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว)ในรูปแบบละครรำ ด้วยวิธีการบันทึกเสียงและการจดบันทึก

แนวคำถามด้านนาฏศิลป์ไทย

1) การคัดเลือกตัวนางที่จะแสดงการรำฉุยฉายมีวิธีการคัดเลือกอย่างไร

2) กลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนาง ในรูปแบบของการรำฉุยฉายมีวิธีการอย่างไร

3) กลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนาง ในรูปแบบของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว)

มีวิธีการอย่างไร

แนวคำถามด้านดนตรี

-กลวิธีการบรรเลงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำฉุยฉายเป็นอย่างไร

แนวคำถามด้านการขับร้องเพลง (คีตศิลป์ไทย)

-กลวิธีในการขับร้องเพลงฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) มีวิธีการขับร้องอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยประมวลข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัย การสัมภาษณ์ และจากการฝึกปฏิบัติทำรำ นำมาสรุปเป็นเอกสารทางวิชาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา และกระบวนการทำรำการแต่งกายของตัวนางที่ปรากฏในการแสดงละครรำสำหรับผู้สนใจในการสืบค้นข้อมูล

2. ก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในรูปแบบละครรำและเป็นเอกสารข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาในสาขานาฏศิลป์ไทยต่อไป

ผลการศึกษา (หรือ) ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการรำฉุยฉาย คือการที่ตัวละครมีความภาคภูมิใจที่ตนสามารถแปลงกาย หรือแต่งกายได้งดงาม โดยแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางสีหน้าและแววตา ท่าทางการรำรำสือออกมาให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างชัดเจน โดยที่ไม่ต้องใช้คำพูดมาอธิบาย ในกระบวนการทำรำของเพลงฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วยท่ารำทั้งหมด 160 ท่ารำ โดยแบ่งออกเป็นท่ารำได้ดังนี้

1. ท่ารำ ในทำนองเพลงร้าวอก 2 ท่า
2. ท่ารำตีบทตามคำร้อง ในทำนองเพลงชมตลาด 59 ท่า
3. ท่ารำตีบทตามคำร้อง ในทำนองเพลงฉุยฉาย 54 ท่า
4. ท่ารำตีบทตามคำร้อง ในทำนองเพลงแม่ศรี 29 ท่า
5. ท่ารำ ในทำนองเพลงเร็วเวลา 16 ท่า

สรุปผล

จากการศึกษากลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. บทบาทความสำคัญของการรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ จากการศึกษพบว่า

1.1 ความหมายของฉุยฉาย “ฉุยฉาย” ในความหมายตามพจนานุกรม เป็นคำนามหมายถึงชื่อเพลงร้องและท่ารำชนิดหนึ่ง ถ้าเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึงกริดกราย (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 277)

คำว่า “ฉุยฉาย” ในอีกความหมายหนึ่งเป็นอุปมาอุปไมย แสดงถึงลักษณะนิสัยของคนที่ไม่เอาการเอางาน ทำการอย่างไม่จริงจัง ไม่ทะมัดทะแมง หรือไม่ยอมทำงานอะไรให้เป็นขั้นตอนสนใจแต่เฉพาะการแต่งกาย กริดกรายเดินไปเดินมาเท่านั้น อาจเรียกได้ว่า เป็นคนหยาบโห้ง จึงมีการเรียกผู้มีนิสัยดังกล่าวว่า เป็นการทำตัวฉุยฉายไปฉุยฉายมา (ขวลิต สุนทรานนท์และคณะ, 2551, น. 10)

คำว่าฉุยฉาย จึงมีความหมายแยกได้เป็น 2 นัย กล่าวคือ ใช้เป็นคำพูดที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานของบุคคลที่ไม่รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ เอาแต่เอาตัวตนในความงดงามของตนของเครื่องแต่งกายที่สวยงามประดับอยู่ภายนอก ส่วนอีกนัยหนึ่งเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์โดยตรง กล่าวคือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความงดงามของตัวละครนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย การเลียนแบบ การแปลงกายให้เหมือน หรือการแปลงกายให้ผิดไปจากเดิมเป็นต้น (ขวลิต สุนทรานนท์และคณะ, 2551, น. 10)

1.2 ความสำคัญของการรำฉุยฉาย “ฉุยฉาย” ในทางนาฏศิลป์ เป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางศิลปะพร้อมมูลด้วยผู้แสดงต้องใช้ความสามารถในการรำรำสูง เพื่อให้มีความโดดเด่นเป็นที่ดึงดูดต่อผู้ชม และต้องแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่จะเปิดเผยอารมณ์ และความภาคภูมิใจภายในออกมาด้วยท่ารำให้ได้ชัดเจนอย่างงดงาม

1.2.1 การรำฉุยฉายใช้ในตอนที่ตัวละครแสดงความชื่นชม ความพอใจในตนเองที่แต่งตัวได้อย่างสวยงามงดงาม

1.2.2 การรำฉุยฉายใช้แสดงในตอนที่ตัวละครแปลงกายเปลี่ยนไปจากร่างเดิมจากที่ไม่สวยให้สวยบางคราวก็เปลี่ยนบุคลิกให้แตกต่างไป ได้แก่จากยักษ์เป็นมนุษย์ จากเปรตต่อสุรกายเป็นสาว

งาม เป็นต้น เมื่อกายได้สนใจตามที่ตนต้องการ ตัวละครก็รำดูฉายแสดงความรู้สึกความพอใจในรูปลักษณะใหม่ที่ออกมาโดยสื่อผ่านทางใบหน้า แววตา และลีลาการรำรำ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการรำดูฉาย คือการที่ตัวละครมีความภาคภูมิใจที่ตนสามารถแปลงกาย หรือแต่งกายได้งดงาม โดยแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางสีหน้าและแววตา ท่าทางการรำรำสื่อออกมาให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างชัดเจน โดยที่ไม่ต้องใช้คำพูดมาอธิบาย

2.วิเคราะห์องค์ประกอบและท่ารำในกระบวนการแต่งกายของการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว)

การรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) เป็นรูปแบบการรำเดี่ยวของตัวนางในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ โดยการถ่ายทอดกระบวนการท่ารำ ของอาจารย์อัฉรา สุภาไชยกิจ การรำดูฉายวันทองดูฉายวันทอง (แต่งตัว) นั้น จะเน้นท่ารำให้สอดคล้องกับบทประพันธ์สอดคล้องกับเสียงปี่เป่าเลียนเสียงตามบทร้องไปด้วย การรำให้ตรงจังหวะเพลง การเข้าถึงบทบาทอารมณ์ของตัวละคร ด้วยการแสดงออกทางสีหน้าแววตา ตามบทละคร และผู้ที่แสดงที่จะมารับบทบาทเป็นนางวันทองในรูปแบบการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) นั้นควรจะต้องมีพื้นฐานการเรียนนาฏศิลป์ไทยตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูงเพื่อให้รู้จักจังหวะของเพลงช้าเพลงเร็วท่ารำของแม่บทเล็กแม่บทใหญ่และที่สำคัญจะต้องมีความสามารถในการร้องเพลงที่ใช้ในการแสดงนั้นได้ การร้องเพลงจะช่วยในเรื่องของการจดจำท่ารำในบทนั้นได้ดี และการรำที่ลงจังหวะได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น การถ่ายทอดท่ารำคุณครูเฉลย ศุขะวนิช ได้ถ่ายทอดท่ารำการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ให้กับอาจารย์อัฉรา สุภาไชยกิจ ซึ่งในการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) เป็นการรำเดี่ยวอดฝีมือในขั้นสูงของผู้แสดง

จากการศึกษาพบว่า การรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย 5 เพลงคือ 1.เพลงรื้อออก 2.เพลงชมตลาด 3.เพลงดูฉาย 4.เพลงแม่ศรี 5.เพลงเร็วลา

2.1 องค์ประกอบของการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว)

องค์ประกอบของการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย

2.1.1 การคัดเลือกผู้แสดงในการรำประเภทดูฉายนั้นผู้แสดงต้องมีฝีมือ มีความตั้งใจเอาใจใส่ในการฝึกซ้อม มีรูปร่างพอเหมาะสมส่วน มีใบหน้าสวย ดวงตาคมเข้ม ยิ่งถ้าเป็นนักเรียนที่มีพื้นฐานการเรียนนาฏศิลป์ไทยจะดีมาก ต้องสามารถจดจำท่ารำและเนื้อเพลงได้ดี ต้องสามารถเข้าถึงบทบาทของนางวันทองในการรำดูฉาย ถ่ายทอดอารมณ์ โดยต้องเข้าใจความหมายของเนื้อเพลง วิธีการคัดเลือกผู้แสดงรำดูฉาย นอกจากคัดเลือกจากรูปร่างหน้าตาแล้วยังมีส่วนสำคัญคือฝีมือในการรำรำต้องรำได้ถูกต้องตามแบบแผน สามารถร้องตามในใจได้ไม่หลงลืม รู้จักฟังจังหวะเพลง มีความขยันในการฝึกซ้อม มีความตั้งใจจริง

2.1.2 การแต่งกายเป็นสไบปักชายสี่เหลี่ยม หรือออกสี่เหลี่ยมทอง ห่มชายเดี่ยว นุ่งผ้ายกสีม่วง และมีเครื่องประดับพัสดราภรณ์ต่างๆ ดังนี้

การแต่งกายดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย

1.กะบังหน้า	6.ผ้าสไบ (สีเหลืองทอง)
2.ดอกไม้ทัด	7.สายเข็มขัดและหัวเข็มขัด
3.ต่างหู	8.ผ้านุ่ง (ผ้ายกสีม่วง)
4.สังวาลย์	9.กำไลข้อแขน (สีทอง)
5.จี้นาง	10.กำไลข้อ

2.1.3 วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงคือ วงปี่พาทย์ไม้แข็งเช่น วงปี่พาทย์เครื่องห้า

2.1.4 เพลงที่ร้องเป็นประเภทเพลงไทยสองชั้น ซึ่งในการแสดงชุดชุดฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย 1.เพลงร่ำออก 2.เพลงชมตลาด 3. เพลงฉายฉาย 4.เพลงแม่ศรี 5.เพลงเร็วลา การร้องเพลงฉายฉายนั้นมีเทคนิคกลวิธีคือจดจำเนื้อร้องได้อย่างแม่นยำฝึกลีลาเสียงสูงต่ำตรงจังหวะอย่าง ไม่ผิดเพี้ยน เปล่งเสียงเอื้อนห้ามขาดไม่หาย โดยร้องทอดเสียงยาวไปตามจังหวะดนตรี และตามเสียงปี่ที่ เป่า

2.1.5 ฉาก เป็นฉากในป่ามีต้นไม้ค่อนข้างมาก เป็นป่าทึบที่กองทัพของเจ้าหมื่นไวยวรนาถ(พระไวย)จะเดินทางผ่านมาโดยมีนางวันทองวันแปลง เป็นสาวงามแรกแรกคอยอยู่เพื่อที่จะบอกกลอุบายของขุนแผนกับพลายชุมพลให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) ได้รู้ตัวถึงแผนการนั้นซึ่งฉากประกอบไปด้วย ก้อนหิน และต้นไม้ ชิงช้า

2.1.6. กระบวนท่ารำ ในส่วนของกระบวนท่ารำ ชุดฉายฉายวันทอง (แต่งตัว) นั้น หม่อมครูหนุ่ม นวรัตน์ ณ ออยุธยา ได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำฉายฉายวันทองแต่งตัว ให้กับคุณครูเฉลย ศุขะณิข เมื่อครั้งฝึกละครที่วังสวนกุหลาบ และคุณครูเฉลย ศุขะณิข ได้ถ่ายทอดท่ารำให้กับอาจารย์ อัจฉรา สุภาไชยกิจ แสดงครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2510 ณ โรงละครแห่งชาติ อีกทั้งยังได้บันทึกกระบวนท่ารำฉายฉายวันทอง (แต่งตัว) เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งการแสดงชุดนี้เป็นการอวดฝีมือของ ผู้แสดงโดยแสดงท่วงท่าและท่ารำให้สอดคล้องกับบทประพันธ์และเสียงปี่หรือระนาดเอกที่เป่าหรือบรรเลงเลียนเสียงตามบทร้องไปด้วย ปัจจุบันการแสดงชุดฉายฉายวันทอง (แต่งตัว) ได้กำหนดเป็นหลักสูตรของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์ไทย (ละครนาง) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีในการรำเดี่ยวของตัวนาง ในละครรำ ของการรำฉายฉายวันทอง(แต่งตัว)ผู้วิจัยสามารถ อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

2.1 การรำฉายฉายในการแสดงละครรำ เป็นการรำที่มีจุดประสงค์ เพื่อเป็นการแสดงความชื่นชมความพอใจในตนเอง ที่เปล่งกาย หรือแต่งตัวได้อย่างสวยงาม ตามที่ตนเองตนต้องการ แล้วเดินทางไปตก รอบพบคนรัก มีปรากฏในการรำฉายฉายตัวนาง ในการแสดงละครรำในลักษณะดังต่อไปนี้ 1.เป็นการแสดงรำเดี่ยวเพื่ออวดฝีมือ ผู้แสดงต้องมีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย มีความสามารถในการรำเป็นอย่างดี ผู้แสดงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาผ่านทางใบหน้าและแววตา โดยไม่ต้องพูดอธิบาย ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา สายทองคำ (2555,บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนท่ารำนางแปลงเรื่องรามเกียรติ์: ฉายฉายศุภปงขา ได้กล่าวว่า ผู้แสดงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ตัวนาง สามารถถ่ายทอดบุคลิกตัวละครสู่ผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ ผู้รำต้องใส่ใจจิตกริยาแสดงอาการ ความพึงพอใจทางใบหน้าและแววตา 2.มีการแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจ ความพอใจ ในตอนที่ตัวละคร แต่งกายหรือเปล่งกายจากร่างเดิม เป็นร่างใหม่ เช่น ยักษ์เป็นสาวงาม เปเรตอสุรกายเป็นสาวงาม จากชาย เป็นหญิง เป็นต้น 3.ผู้แสดงรำฉายฉายจะต้องแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางใบหน้า และแววตา ให้สัมผัสกับบทบาท ของตัวละครในตอนนั้นอย่างแท้จริง โดยสื่อมาทางใบหน้าและแววตามีจินตนาการว่าตนเองเป็นตัวละครในบทบาทนั้น รวมทั้งสื่อออกมาทางท่ารำ ให้ผู้ชมรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างชัดเจน 4. ลักษณะการแสดงอารมณ์ในการรำฉายฉายวันทอง(แต่งตัว)มี 3 ลักษณะได้แก่ อารมณ์ความ

ภาคภูมิใจ อารมณ์ความรัก อารมณ์ ความโกรธ 5. กระบวนทำรำที่นำมาใช้ประกอบการแสดงรำดูฉาย วันทอง(แต่งตัว) จะมีปรากฏอยู่ในบทร้องเพลงและทำนอง เพลงเร็ว เพลงชมตลาด เพลงดูฉาย เพลงแม่ศรี เพลงเร็วลา ซึ่งทำรำในกระบวนการแต่งกายของตัวนางนั้น จะมีปรากฏอยู่ในบทร้องและทำนองเพลงชมตลาด ซึ่งสอดคล้องกับสุนันทา เกตุเหล็ก(2556, น. 154) ศึกษาเรื่องแบบแผน ลีลาและกระบวนทำรำลงสรงทรงเครื่องตัวนางในละครในเรื่องอิเหนา ได้กล่าวไว้ว่าเพลงที่ใช้กับการแสดงรำลงสรงทรงเครื่องของตัวนางละครในเช่น เพลงชมตลาด เพลงสืนวนโน เป็นต้น ซึ่งเป็นเพลงที่แสดงถึงลักษณะของความเป็นผู้หญิง ในการแสดงลงสรงทรงเครื่องของตัวนาง 6. การแสดงภาษาท่าประกอบอารมณ์ความรู้สึกภายใน จะต้องสื่อออกมาทางท่ารำ พร้อมกับการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาทางใบหน้าและแววตาให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้ โดยไม่ต้องใช้คำพูดมาอธิบาย ซึ่งสอดคล้องกับนิลยา สารอักษร(2557, น. 149) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทบาทนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย ตามแนวทางครูจันทรา พวงประยงค์ ได้กล่าวไว้ว่าผู้แสดงมีความจำเป็นจะต้องมีความรู้และศึกษาถึงการใช้ภาษาท่ามาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำท่าทางสื่อความหมาย บอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ของตัวละครให้คนดูเกิดความเข้าใจ มีอารมณ์คล้อยตามในการแสดงด้วย

2.2 กลวิธีในการแสดงบทบาทของนางวันทองในการแสดงละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพในการแสดงรำดูฉายวันทอง(แต่งตัว) ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ จากการวิจัยพบว่ามีดังนี้

1. กลวิธีในการเตรียมตัวก่อนแสดงของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ประกอบด้วย 1. เริ่มจากศึกษาบทละครในตอนนั้น ๆ ที่จะต้องแสดงอย่างละเอียดตั้งแต่ต้นจนจบ รวมทั้งศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงเรื่องนั้น ตอนนั้นและประวัติความเป็นมาของตัวละคร ศึกษาบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยใจคอและการแสดงออกถึงบทบาทเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นอย่างแท้จริง ศึกษาบทร้องและทำนองเพลงที่ใช้แสดงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในจังหวะจนผู้แสดงสามารถทำได้ตรงจังหวะเพลง อีกทั้งยังทำให้รู้ความหมายของบทเพลง และช่วยให้เกิดรสชาติในการแสดงอารมณ์ของตัวละคร รวมถึงผู้แสดงต้องร้องเพลงได้ถูกจังหวะทำนอง ส่งผลให้ผู้แสดงสื่อออกมาทางลีลาท่ารำได้อีกด้วย 2. กลวิธีในการถ่ายทอดอารมณ์ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ การถ่ายทอดอารมณ์ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ต้องมีการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านทางสีหน้าและแววตาเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการแสดงออกตามบทร้องและทำนองอย่างสมจริง โดยให้ผู้แสดงนึกจินตนาการว่าตัวเราอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ เพราะในการรำดูฉายวันทอง(แต่งตัว) เป็นการแสดงที่ใช้ความสามารถอย่างสูงในการแสดงออกทางสีหน้าแววตา ที่มีทั้งอารมณ์ความภาคภูมิใจพอใจที่ตนสามารถแปลงกายได้งดงาม อารมณ์รักห่วงหาอาทรผ่านทางสีหน้าแววตาที่มาดกรอพบลูกชาย อารมณ์โกรธไม่พอใจและเสียใจที่มีคิดจะฆ่าลูกชายของตน ซึ่งผู้ที่เป็นบิดาคิดจะฆ่าลูกของตนเอง 3. กลวิธีในการรำของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ในการรำดูฉายวันทอง(แต่งตัว) เป็นการแสดงที่อวดฝีมือลีลาการรำของผู้แสดง ซึ่งผู้ที่แสดงเป็นนางวันทองนั้นจะต้องมีความสามารถในระดับสูง ผ่านกระบวนการฝึกฝนในขั้นพื้นฐานมาจนครบถ้วน โดยมีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านทางสีหน้าและแววตา จึงจะสามารถแสดงได้ดีเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชม โดยกลวิธีในการรำประกอบด้วย การแสดงที่สมจริงและเข้าถึงบทบาทของตัวละคร สามารถถ่ายทอดบุคลิกของตัวละครให้ผู้ชมคล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ สามารถรำได้อย่างตรงจังหวะสอดคล้องกับบทเพลงและเสียงปี่ที่เป่าออกมาได้อย่างงดงาม มีการรำแบบนุ่มนวลแต่ไม่กระแทกจังหวะแรงเกินไป ให้ตรงจังหวะพอดีเพ ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา สายทองคำ (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนทำรำนางแปลงเรื่องรามเกียรติ์ : ดูฉาย

ศุรปนา ได้กล่าวว่า ผู้แสดงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ตัวนาง สามารถถ่ายทอดบุคลิกตัวละคร ผู้ผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ ผู้รำต้องใส่ใจจิตกริยาแสดงอาการ ความพึงพอใจทางใบหน้าและแววตา นอกจากนี้ยังต้องสามารถรำได้อย่างตรงจังหวะสอดคล้องกับบทเพลงและเสียงปี่ที่เป่าออกมาได้อย่างงดงาม โดยมีการรำแบบนุ่มนวลอ่อนหวานไม่กระแทกจังหวะแรงเกินไป รำให้ตรงจังหวะเพลง เพื่ออวดฝีมือในการรำรำของตัวนางเกี่ยวกับกระบวนการแต่งกาย ในทำนองเพลงขมตลาดที่มีจังหวะช้าไม่รวดเร็วทำให้ผู้รำได้แสดงลีลาการรำรำของตัวนางซึ่งจัดเป็นนาฏศิลป์ไทยในชั้นสูง ตามหลักจารีตในการแสดงละครในที่เน้นกระบวนการทำรำที่งดงามอย่างยิ่งได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับสุนันทา เกตุเหล็ก (2556, น.154) ศึกษาเรื่องแบบแผน ลีลา และกระบวนการลงทรง ทรงเครื่องตัวนางในละครในเรื่องอิเหนา ได้กล่าวไว้ว่า เพลงที่ใช้ในการรำลงทรงเครื่องของตัวนางเป็นเพลงที่ระบุตามบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ใช้เพลงขมตลาดโดยตัวละครตัวนางทุกตัวในเรื่องอิเหนาใช้เพลงนี้ในการแสดงลงทรงเครื่องของตัวนางมาแต่โบราณ ด้วยมีจังหวะที่ไม่รวดเร็วจนเกินไป ซึ่งเป็นแบบแผนของการรำละครในที่มีการดำเนินเรื่องไม่รวดเร็วจังหวะเพลงที่ใช้จึงเป็นเพลงที่มีทำนองช้าแต่ไพเราะ เพื่อเน้นให้เห็นถึงกระบวนการทำรำที่งดงามนอกจากนี้การใช้เพลงขมตลาด ในการแสดงลงทรงเครื่องของตัวนางยังปรากฏให้เห็นในการแสดงชุดอื่นๆอีก อาทิ การแสดงชุดวันทองแต่งตัวเป็นต้น และกลวิธีในการรำของอาจารย์อัฉร สุกาไชยกิจ ยังต้องมีกลวิธีในการรำซึ่งประกอบด้วยการแสดงที่สมจริงเข้าใจความหมายของบทเพลงเข้าถึงบทบาทของตัวละคร โดยสื่ออารมณ์และจินตนาการออกมาผสมผสานกับท่าทางการรำ แสดงความรู้สึกทางใบหน้าและแววตาให้ผู้ชมเข้าใจโดยไม่ต้องพูดอธิบายด้วยการใช้ภาษาท่า แสดงออกทางใบหน้าและแววตาให้ผู้ชมคล้อยตาม อย่างมีอรรถรส ซึ่งสอดคล้องกับนิลยา สารอักษร(2557, น. 149) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทบาทนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย ตามแนวทางครูจันทา พวงประยงค์ กล่าวว่าผู้แสดง มีความจำเป็นจะต้องมีความรู้และศึกษาถึงการใช้ภาษาท่ามาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำท่าทางสื่อความหมายบอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ของตัวละครให้คนดูเกิดความเข้าใจ มีอารมณ์คล้อยตามในการแสดงด้วย

ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

3.1.1 เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล องค์ความรู้ ด้านต่างๆ เกี่ยวกับละครเรื่องขุนช้างขุนแผน

3.1.2 เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการทำรำการแสดงรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว)ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศาสตร์นาฏศิลป์ไทยต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษากลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในรูปแบบละครเรื่องอื่น อาทิ การรำเดี่ยวของตัวนางในละครในเช่น นางบุษบา นางจินตะหรา นางวิยะดา หรือตัวนางในโขนเรื่องรามเกียรติ์ เช่น นางสีดานางมณโฑ นางศุรปนา นางเบญกาย หรือศึกษากลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในรูปแบบละครที่มีบทบาทเด่นๆ ในละครเรื่องอื่นต่อไป อาทิ นางยอพระกลืนในเรื่องมณีพิชัย นางวิหารในเรื่องไชยเชษฐ์ นางมณีนีดาในเรื่องแก้วหน้าม้า นางผีเสื้อสมุทรในเรื่องพระอภัยมณี นางผีเสื้อน้ำในละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์

เอกสารอ้างอิง

- Chiratchaya Burawat. (2008). **Principles of acting of Mrs. Surapanakha in the ancient drama Ramakien.**(Master's thesis). Department of Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, Bangkok.
- Jintana Saithongkam. (2012). **A study of Nang Plang dance moves in the performance of Ramayana: Chui Chai Surapakakha.** Creative research and knowledge management project for fiscal year 2012, Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture.
- Jintana Saithongkam. (2016). **Nang Pleeng dance posture in the performance of Ramayana: Chui Chai Surapakakha.** research and development journal Suan Sunandha Rajabhat University, retrieved on September 30, 2021, from <http://www.so05.tcithai.org/index.php/irdssru/article/download/214431/149269>
- Jiraphan Iamkaew. (2007). **The tricks to perform as Mrs. Wila in the Nok drama "Chaiya Chet".** (Master's thesis). Department of Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University Bangkok.
- Montri Tramote. (1986). **Somsangsang** . Bangkok. Bangkok Religious Printing House.
- Nilaya Sanaksorn. (2014). **An analysis of the role of Nang Benjakai in the Khon performance of the Ramayana story in Nang Loi costume.** According to the guideline of Teacher Rajana Puangprayong. (Master's thesis). Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok.
- Pichai Ottaradit. (1952). **Khun Chang Khun Phaen in prose accompanying poems.** Bangkok: Sri Publishing House wit.
- Pornpen Thammasiri (1984). **Chouichai Wanthong Art Thesis.** Bangkok College of Dramatic Arts Fine
- Pornthep Boonchanpetch (2015). **History of Thai classical dance.** Bangkok: Odeon Store Publishing House.
- Pramet Bunyachai and team. (2012). **101 years, Suan Kularb Palace Drama. 2nd edition.** Bangkok: Phong Warin Printing House.
- Pusadee Limsakul. (2012). **Standard solo dance for female models, Volume 1.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Pusadee Limsakul. (2012). **Standard solo dance for female models, Volume 1.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Ratiya Sutthitham (2009). **Dancing style and role of Nang Jintara from the drama in Inao.** (Master's thesis). Department of Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, Bangkok.

- Rawiwan Wanwichai. (2000). **Chuichai**. Journal of Fine and Applied Arts. Faculty of Fine and Applied Arts Srinakharinwirot University, 8(2), retrieved on March 20, 2020, from [http://www.thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi-Art/Fi-Artsv8n2\(16\)p53.pdf](http://www.thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi-Art/Fi-Artsv8n2(16)p53.pdf)
- Ruenruthai Sajaphan. (2012). **Telling the story of Khun Chang Khun Phaen**. Bangkok: Saeng Dao Publishing House.
- Silpakorn Department (1963). **Khun Chang-Khun Phaen National Library Edition**. Phra Nakhon: Klang Wittaya.
- Silpakorn Department. (1949). **The drama about Khun Chang Khun Phaen**. When Phra Wai broke the army. Bangkok. Department Silpakorn.
- Silpakorn Department. (1949). **The drama about Khun Chang Khun Phaen**. When Phra Wai broke the army. Bangkok. Department Silpakorn.
- Silpakorn Department. (2008). **Registration data: Wiphitthasana, dance, dance, dance, volume 3**. Bangkok. Amarin Printing, Pinging and Publishing.
- Teeradej Chuenpraphanusorn.(1995). **Analyst and Volunteer in Folk Media “Khun Chang Khun Phaen Drama”** (Master of Arts Thesis), Department of Public Relations, Graduate School Chulalongkorn University Bangkok.
- Teeranuch Choksuwanich and his team. (2007). **A review of dramatic arts. Academic works dissemination project**. Faculty of Arts. Chulalongkorn University: Bangkok
- Narisaranuwatwong Somdej. Krom Phraya. (2013). Biography and meeting of ancient plays. Bangkok: Fine Arts Department.
- Upholding the King's power Somdej Krom Phraya (2016). **Khun Chang Khun Phaen (new paid version)**. Bangkok. Saeng Dao Publishing House.
- Upholding the King's power Somdej. Krom Phraya. (2003). **Dance drama**. Bangkok. Matikan Publishing House.
- Upholding the King's power Somdej. Krom Phraya. (2012). **Sepha Khun Chang Khun Phaen**. Bangkok. Saeng Dao Publishing House.
- Weerasilp Changkanun. (2013). **Communication in Thai Drama**. Bangkok: Charoenrath Printing Ltd., Part.
- Weerasilp Changkanun. (2013). **Fundamentals of Thai Drama**. Bangkok: Charoenrath Printing Ltd., Part.
- Wimonsri Upamai. (2010). **Drama and drama**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

บทบาทหน้าที่และความเชื่อผ่านผ้าทอไทจีน : กรณีศึกษาหมู่บ้านต้นแหน
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

Functionalism and Beliefs Through Tai-Khun Woven fabric: Case study of
Baan Ton Haen, Amphoe San Patong, Chiang Mai

ภัคพล คำหน้อย¹

Pakkapon Khamnong

อีเมล: pakkapon9new@gmail.com โทรศัพท์: 055962411

(Received: August 25, 2022; Revised: October 6, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

หมู่บ้านต้นแหน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาที่โดดเด่นโดยเฉพาะผ้าทอไทจีนที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ผ้าทอไทจีนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงตัวตนของคนไทจีน ลวดลายของผ้าทอมีความหมายและความเชื่อของชาวไทจีน ทั้งความเชื่อในโลกปัจจุบัน ความเชื่อในพระพุทธศาสนา และความเชื่อในโลกของวิญญาณ ลวดลายที่ปรากฏในผืนผ้าทอและการสวมใส่ผ้าทอของชาวไทจีนนั้นมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมชาวไทจีน จำแนกได้ 3 ประการ คือ ประการแรก บทบาทในการอธิบายความหมายและเหตุผลในการใช้ผ้าทอไทจีน ประการที่สอง บทบาทในการรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และประการสุดท้าย บทบาทในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทจีน

คำสำคัญ : ความเชื่อ ความหมาย บทบาทหน้าที่ ไทจีน

¹ อาจารย์ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

Baan Ton Haen, Amphoe San Patong, Chiang Mai is a community with outstanding folk wisdom, especially the Tai-Khun woven fabric that is inherited from generation to generation. Tai-Khun's woven fabric reflects the identity of the Tai-Khun people. The pattern of the woven fabric has the meaning and beliefs of the Tai-Khun people; belief in the real world, belief in Buddhism, and belief in the world of spirit. The pattern's appearance on the woven fabric and the attiring of Tai-Khun people's woven clothes has social functions in the Tai-Khun society, which can be classified into 3 aspects is: the first, the role of explaining the meaning and rationale of using Tai-Khun woven fabric; the second, the role of maintaining standardized behavioral patterns in social norms; and the last, the role of being the spiritual anchor of Tai-Khun people.

Keywords: Beliefs, Meaning, Functionalism, Tai-Khun

บทนำ

เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย นอกจากจะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์แล้ว ยังเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ถึงตัวตนของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในแต่ละสังคม การแต่งกายของมนุษย์ในแต่ละสังคมล้วนมีความสัมพันธ์ต่อสภาพภูมิศาสตร์และความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมนั้น ๆ

ชาวไทจีน² หรือไทจีน เป็นชนชาติกลุ่มหนึ่งในตระกูลไท อาศัยอยู่ในเมืองเชียงตุง และในรัฐฉาน ประเทศพม่า ชาวไทจีนมีเจ้าผู้ปกครองหรือเจ้าเมืองปกครองชาวเมืองในนครเชียงตุง มีภาษาและตัวอักษรไทจีนที่ใช้สื่อสารกันในหมู่ชาวไทจีน มีขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม เครื่องแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทจีน ไทจีนนั้นมีความสัมพันธ์กับชาวไทยภาคเหนือ สันนิษฐานว่าตั้งแต่สมัยพระญามังรายปฐมกษัตริย์ของเมืองเชียงใหม่ได้รวบรวมเมืองเชียงตุงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของล้านนา ต่อมาในสมัยของพระเจ้ากาวิละได้รวบรวมผู้คนจากถิ่นต่าง ๆ มาอาศัยอยู่ในเมืองเชียงใหม่ หลังจากที่เชียงใหม่ถูกพม่ายึดไว้เป็นเวลาถึงสองร้อยกว่าปี พระเจ้ากาวิละได้กวาดต้อนรวบรวมผู้คนในถิ่นต่าง ๆ ให้มาอยู่ในเชียงใหม่ ชนกลุ่มหนึ่งที่พระเจ้ากาวิละรวบรวมมานั้นก็คือกลุ่มชาวไทจีน

ในจังหวัดเชียงใหม่มีชาวไทจีนอาศัยอยู่ในพื้นที่ของเขตการปกครองอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันกำแพง อำเภอสันป่าตอง และอำเภอเมือง ชาวไทจีนเป็นช่างฝีมือที่ขึ้นชื่อกลุ่มหนึ่งในกลุ่มตระกูลไท เป็นกลุ่มชนที่มีความสามารถในด้านสถาปัตยกรรม และหัตถศิลป์ เช่น มีลักษณะการสร้างอาคารบ้านเรือนแบบไทจีน เรียกว่า “เรือนไทจีน” มีการประดิษฐ์เครื่องใช้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเรียกว่า “เครื่องขึ้น” และมีการทอผืนผ้าที่ใช้เฉพาะในกลุ่มชาวไทจีนคือ “ผ้าทอไทจีน”

หมู่บ้านต้นแหน ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง อยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 30 กิโลเมตร มีรถโดยสารประจำทางจากอำเภอจอมทอง อำเภอฮอด และอำเภอดอยเต่าแล่นผ่านถนนสายหลัก เชียงใหม่ – ฮอด (108) จึงอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าในตัวเมืองเชียงใหม่ หมู่บ้านต้นแหนตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำขาน มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาวไทจีนที่สืบทอดมาแต่โบราณ คำว่า “ต้นแหน” หมายถึง ชื่อต้นไม้ยืนต้นที่ขึ้นตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีชื่อตามวิทยาศาสตร์ว่า *Beleric Myrobalan, Terminalia bellirica* (Gaertn.) Roxb. วงศ์ COMBRETACEAE ชาวบ้านเรียกว่า “ไม้แหน” หรือ “ไม้บะแหน” ต่อมาเมื่อชาวไทจีนในหมู่บ้านต้นแหนเพิ่มประชากรมากขึ้นจึงได้ขยายออกเป็นสองหมู่บ้านโดยให้แม่น้ำขานเป็นเส้นแบ่งสองหมู่บ้าน คือ บ้านต้นแหนหลวง ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของแม่น้ำขาน และบ้านต้นแหนน้อย ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกของแม่น้ำขาน ถึงแม้ว่าจะทำการแบ่งแยกเป็นสองหมู่บ้านแต่ประชากรนั้นก็มีความเหมือนกันคือเป็นกลุ่มชาวไทจีน จากการสอบถามชาวบ้านถึงประวัติความเป็นมาของชาวไทจีนในหมู่บ้านต้นแหน ได้ความว่า

“บ้านต้นแหน มีบรรพบุรุษเป็นชาวไทจีน สันนิษฐานได้เป็นสองทางว่า ประการแรกชาวไทจีนในหมู่บ้านนี้อาจอพยพมาอยู่ที่นี้ด้วยความสมัครใจก่อนการรวบรวมผู้คนจากถิ่นต่าง ๆ ในสมัยพระเจ้ากาวิละ เนื่องจากว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขาน อีกทั้งชื่อแม่น้ำขานยังมีความคล้ายคลึง

² ไทจีน ในงานวิจัยนี้สะกดตามการออกเสียงที่ชาวไทจีนใช้เป็นชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง

กับแม่น้ำชีในเมืองเชียงตุงด้วย ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานมาอยู่ที่นี่ก็เหมือนได้อยู่ในเมืองเชียงตุง
ประการที่สองสันนิษฐานว่า ชาวไทจีนในหมู่บ้านนี้มาอยู่ในเมืองเชียงใหม่จากการรวบรวม
ผู้คนถิ่นต่าง ๆ ในสมัยพระเจ้ากาวิละ”

(นายเอนก ปวงคำ, สัมภาษณ์, 2560)

หมู่บ้านต้นแหนมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทจีนและเป็นสถานที่ประกอบประเพณีและ
พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ประชากรในส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทุกวันในตอนเย็นจะมีตลาดนัด
ขายของสดจากผลผลิตทางการเกษตร และงานฝีมือของชาวบ้าน และขายของเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
เรียกว่า “กาดต้นแหน” ชาวไทจีนบ้านต้นแหน มีขนบประเพณีและพิธีกรรมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษมา
จนถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีเลี้ยงผี ประเพณีบอยหลวง และพิธีทำบุญสู่ขวัญหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีอัต
ลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นชาวไทจีนในหมู่บ้านต้นแหนนั้น ได้แก่ สถาปัตยกรรมเรือนไทจีน พระพุทธรูป
แบบไทจีน ประเพณีชาวไทจีน หัตถกรรมการทำเครื่องขึ้น การทอผ้า การแต่งกาย และภาษาพูดของชาว
ไทจีน ลักษณะเด่นของศิลปะไทจีน เช่น เรือนไทจีน เป็นเรือนขนาดใหญ่ สูงชันครึ่งยกใต้ถุนสูง การสร้าง
เรือนชั้นหลังหนึ่งนั้นจะมีการนำเรือนหลาย ๆ หลังมารวมกันเป็นหลังเดียว มีครัวไฟอยู่บนตัวเรือน แยก
ห้องน้ำออกจากตัวเรือน เรือนไทจีนในหมู่บ้านต้นแหนได้รับการดูแลรักษาและสืบทอดจากบรรพบุรุษไว้ให้
คงรูปแบบเดิม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการสร้างเรือนที่มีลักษณะทั่ว ๆ ไป แต่หากเรือนที่มีรูปแบบทาง
สถาปัตยกรรมแบบไทจีนมีการผูกพันหรือต้องสร้างใหม่ ชาวไทจีนในหมู่บ้านนี้ก็ยังคงสร้างหรือปรับปรุงให้คง
รูปแบบเดิมของเรือนไทจีนโบราณเอาไว้ ทำให้ในหมู่บ้านต้นแหนยังคงมีเรือนแบบไทจีนอยู่จำนวนหลาย
สิบหลังคาเรือน กระทั่งในปี พ.ศ. 2552 หมู่บ้านต้นแหนน้อยได้รับพระราชทานศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น
จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

ภูมิปัญญาที่มีลักษณะเด่นชาวไทจีนในหมู่บ้านต้นแหนยังปรากฏในรูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้ คือ
เครื่องขึ้น ซึ่งเป็นสำหรับใส่อุปกรณ์เคี้ยวหมาก คล้ายกับขันหมาก แต่มีลักษณะการทำที่ประณีต
ละเอียดอ่อนและมีลวดลายสวยงามตามศิลปะแบบไทจีน อีกทั้งยังมีพระพุทธรูปศิลปะไทจีน ซึ่ง นายอรุณ
ประดิษฐ์ (สัมภาษณ์, 2560) เล่าว่า นอกจากช่างปั้นพระพุทธรูปจะเป็นช่างชาวไทจีนแล้ว การปั้น
พระพุทธรูปขึ้นมานั้นยังได้แบบมาจากใบหน้าของผู้หญิงชาวไทจีนที่มีใบหน้าสวยที่สุดในหมู่ชาวไทจีนแล้ว
ปั้นเป็นพระพุทธรูปขึ้นเพื่อประดิษฐานอยู่ในพระวิหารวัดต้นแหนน้อยนี้ด้วย

ภูมิปัญญาที่แสดงถึงอัตลักษณ์ที่งดงามของชาวไทจีนคือ การแต่งกาย เมื่อมีกิจกรรมของหมู่บ้าน
อำเภอ หรืองานของจังหวัด ชาวไทจีนบ้านต้นแหนทั้งชายและหญิงจะแต่งกายอย่างสวยงามแสดงถึงตัวตน
ชาวไทจีน การแต่งกายของชาวไทจีนแยกออกเป็น การแต่งกายของผู้ชายและการแต่งกายของผู้หญิง การ
แต่งกายของผู้ชายนั้นจะนุ่งเสื้อผ้าฝ้ายสีอ่อนแขนยาวทรงกระบอก คอกลม สีขาว สีนํ้าตาลอ่อน สีนํ้าเงิน
และสีดำ มีริ้งดุมที่ทำจากฝ้าย ส่วนกระดุมจะเป็นผ้าหรือกระดุมเงิน มีผ้าเช็ดหรือผ้าพาดบ่าทอเป็น
ลวดลายมีชายผ้า กางเกงหรือเตี่ยวสะดอจะมีสีเข้มคล้ายกับสีของเสื้อ มีผ้าโพกหัว ส่วนการแต่งกายของ
ผู้หญิงจะนุ่งเสื้อผ้าฝ้ายแขนยาวทรงกระบอกสีอ่อน หรือเสื้อหม้อห้อม คอกลม ผ่ากลางหรือเฉียงก็ได้ มีริ้ง
ดุมที่ทำจากฝ้าย กระดุมทำจากฝ้ายหรือเงินจะมีผ้าเช็ดหรือผ้าพาดบ่าทอเป็นลวดลาย มีผ้าโพกหัว และนุ่ง
ซิ่นสีเข้มมีลวดลายแนวขวางขนาดเล็ก ๆ สลับกันไปจนถึงขอบผ้าซิ่นด้านล่าง ชุดไทจีนนั้นจะสวมใส่ใน

โอกาสงานบุญหรืองานมงคล เช่น งานปอยหลวง งานบวช งานสงกรานต์ งานขึ้นบ้านใหม่ และต้อนรับแขกผู้มาเยือน

ผ้าทอไทจีนนั้นมีความผูกพันต่อชีวิตชาวไทจีนตั้งแต่เกิดกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ลวดลายที่สวยงามของผ้าทอไทจีนนั้นมีความหมายในเชิงปรัชญาพุทธศาสนาและได้ผนวกให้เข้ากับความเชื่อตามวิถีชีวิตของชาวไทจีน บทบาทหน้าที่ของผ้าทอนั้นมีความสำคัญต่อชาวไทจีน ชื่อประเภทของผ้าทอ ลวดลายต่าง ๆ ล้วนมีที่มาและมีข้อจำกัดในการใช้งานอย่างน่าสนใจ ผ้าทอไทจีนจึงนับว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่ายิ่งต่อชาวไทจีนที่เชื่อมโยงเข้ากับ ความหมาย ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวไทจีนเอาไว้ผ่านลวดลายบนผืนผ้าทอของชาวไทจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและความเชื่อของลวดลายผ้าทอไทจีน
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของผ้าทอไทจีน

ขอบเขตการศึกษา

หมู่บ้านต้นแห่น ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism/Functional Approach) เป็นทฤษฎีที่มุ่งนำเสนอข้อมูลทางคติชนในบริบท (context) ทางสังคมเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของคติชนที่ดำรงอยู่ในสังคม นักวิชาการคนสำคัญของแนวคิดนี้คือ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) มาลินอฟสกีมองว่ามนุษย์มีความต้องการทั้งทางสังคมและจิตใจ บริบทจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ทำให้เรื่องเล่านั้นมีบทบาทหน้าที่ในสังคมนั้นด้วย

วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ผู้เขียนบทความเรื่อง “Four Functions of Folklore” ชี้ให้เห็นว่า เราควรสนใจบริบททางสังคมของคติชน (social context of folklore) บาสคอมเห็นด้วยกับมาลินอฟสกีที่บอกว่าเราควรสนใจว่าเรื่องเล่าแต่ละประเภท ในแต่ละสังคมใช้เล่าเมื่อไร ที่ใด และในโอกาสใด บาสคอมยังได้ชี้แนะต่อไปว่าควรสนใจด้วยว่าใครเป็นผู้เล่า เวลาเล่ามีกลวิธีในการเล่าอย่างไร ใช้สีหน้าอย่างไร ใช้มือไม้ประกอบอย่างไร ผู้ฟังนิทานเป็นใคร มีส่วนร่วมอย่างไรระหว่างที่ฟังนักเล่านิทาน ผู้ฟังหัวเราะบ้างหรือไม่ หัวเราะตอนไหนของเรื่อง ประมอตอนไหน ลูกขึ้นมาร้องเพลงหรือเต้นรำประกอบการเล่าตำนานของชนเผ่าหรือไม่ อย่างไร ทศนคติที่ผู้ฟังมีต่อเรื่องเล่าแต่ละประเภทเป็นอย่างไร เหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่สะท้อนความสนใจเกี่ยวกับการศึกษา *บริบททางสังคม* ของเรื่องเล่าหรือของการเล่านิทานในสังคมต่าง ๆ

คติชนแต่ละประเภทอาจมีบทบาทต่างกัน และคติชนบางประเภทอาจมีบทบาทหลายประการ ในบทความ “Four Functions of Folklore” บาสคอมได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมไว้ 4 ประการ คือ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่ 2 ทำหน้าที่ให้การศึกษา

ในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่ 3 รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และ ประการที่ 4 ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล (ศิริพร ณ ถลาง, 2557: 361-363)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิด “Four Functions of Folklore” ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของผ้าทอไทซิ่นที่ดำรงอยู่ในสังคมวัฒนธรรมของชาวไทซิ่น

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการลงพื้นที่ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis) ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. กำหนดหัวข้องานวิจัยและกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ความหมายและความเชื่อต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอ
3. ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย คือ ทฤษฎีบทบาทหน้าที่
4. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่และความเชื่อผ่านผ้าทอไทซิ่นในหมู่บ้านต้นแหน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผ้าทอไทซิ่นมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนและสะท้อนให้เห็นความเชื่อต่าง ๆ ผ่าน ลวดลายที่ปรากฏบนผ้าทอแต่ละประเภท ดังผลการศึกษาต่อไปนี้

1.ผ้าทอไทซิ่น : ประเภทผ้าทอ ความหมาย และความเชื่อ

ผ้าทอไทซิ่นของหมู่บ้านต้นแหนผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไทซิ่น เป็นงานหัตถกรรมอันละเอียดอ่อนของสตรีไทซิ่น ผ้าทอนั้นสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ สิ่งของ โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ คือ ต้นฝ้าย กว่าจะมาเป็นผืนผ้าทอที่สวยงามนั้นต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย การเก็บฝ้าย การอัดฝ้าย การปั่นฝ้าย การย้อมฝ้าย เรื่อยไปจนถึงการทอผ้า ทุกขั้นตอนต้องใช้เวลาในการทำหลายวัน หลายเดือน ถึงจะได้ออกมาเป็นผ้าทอที่ประณีตและมีลวดลายที่สวยงามมีความหมายที่สะท้อนถึงความคิดความเชื่อของชาวไทซิ่นบ้านต้นแหนเอาไว้ด้วย

1.1 ประเภทของผ้าทอไทซิ่น

การทอผ้าขึ้นมาแต่ละผืนนั้นนอกจากจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อปกปิดร่างกายในบางส่วนแล้ว การทอผ้านั้นยังมีลวดลายที่ทอขึ้นเพื่อสื่อความหมายถึงความเชื่อ ความคิด และความผูกพันต่อวิถีชีวิตชาวไทซิ่น ผ้าทอของชาวไทซิ่นที่ทอขึ้นใช้ในชีวิตประจำวันนั้นมีอยู่ 8 ประเภท ดังนี้

1.1.1 ผ้าเคียนหัว เป็นผ้าฝ้ายสีขาวใช้โพกหัวของชาวไทซิ่น ไม่มีการทอลวดลายใด ๆ การนำผ้าโพกไว้ที่หัวของชาวไทซิ่นเพื่อป้องกันไม่ให้เส้นผมร่วงในที่ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เรือนของตน

1.1.2 เสื้อ เป็นเสื้อที่ทอมาจากผ้าฝ้าย ไม่มีลวดลาย แบ่งเป็นเสื้อของผู้ชายและของผู้หญิง ลักษณะเสื้อของผู้ชายจะมีคอเสื้อเป็นคอกลม ส่วนของผู้หญิงนอกจากจะมีแบบคอกลมแล้วยังมีแบบเสื้อปิดคือพาดทับจากคอลงมา ทั้งเสื้อของผู้ชายและหญิงนั้นมียางยืดที่ข้อมือ สีสัน และสีหม้อห้อม ลักษณะพิเศษของเสื้อไทจีนทั้งของผู้ชายและหญิงนั้นบริเวณชายเสื้อจะมีการเย็บแบบพิเศษเรียกว่า “จ้อย”

1.1.3 เตี่ยว (ออกเสียงว่า “เตว”) เป็นเครื่องนุ่งห่มหรือกางเกงของผู้ชายที่ทอมาจากผ้าฝ้าย ย้อมได้ทั้งสีเข้มและสีอ่อน ไม่มีลวดลายใด ๆ มีการเย็บเป็นสายยาวที่สะโพกสองเส้นเพื่อเป็นสายรัดเตี่ยว เรียกเตี่ยวชนิดนี้ว่า “เตี่ยวสะดอ”

1.1.4 ชิ่นหรือผ้าถุง เป็นเครื่องนุ่งห่มของสตรีชาวไทจีน ผ้าชิ่นทอจากผ้าฝ้ายมีทั้งสีเข้มและสีอ่อน ไม่มีลวดลายที่พิเศษใด ๆ นอกจากการทำให้เป็นลายขวาง สลับกัน ตั้งแต่ขอบขึ้นด้านบนจนถึงขอบขึ้นด้านล่าง

1.1.5 ผ้าห่ม เป็นผ้าที่ใช้ห่มเพื่อให้เกิดความอบอุ่นไม่ปรากฏลวดลายในการทอ มีชื่อเรียกตามการใช้งาน 2 ชื่อ คือ “ผ้าตุ้ม” หมายถึง ผ้าห่มที่ใช้ห่มที่มีขนาดพอดีตัว ใช้ห่มร่างกายในฤดูหนาวภายนอกอาคารบ้านเรือนได้ และ “ผ้าตัวบ” หมายถึง ผ้าห่มที่ใช้ห่มกันหนาวมีขนาดใหญ่กว่าผ้าตุ้มใช้ห่มอยู่ในห้องนอน

1.1.6 ผ้าเช็ดหรือผ้าพาด เป็นผ้าทอสีขาว ใช้พาดจากบ่าลงมาถึงเอว มีการทอลวดลายต่าง ๆ สวยงาม ผ้าเช็ดนั้นใช้ในการเช็ดหน้าเวลาที่ผู้สูงอายุไปทำบุญที่วัดหรือคนวัยทั่วไปใช้เช็ดหน้าเวลาเหน็ดเหนื่อยจากการไปงานมงคลต่าง ๆ และผ้าเช็ดนั้นมีความสำคัญตั้งแต่วัยหนุ่มสาวไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต กล่าวคือ เมื่อถึงวัยหนุ่มสาว ฝ่ายชายเมื่อไปเฝ้าสาวหรือไปเกี้ยวสาว ถ้าหญิงสาวชื่นชอบหรือพอใจในตัวของผู้ชายก็จะทอผ้าเช็ดให้ชายคนนั้นแสดงออกถึงความรักที่มีต่อกัน และเมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิตผ้าเช็ดยังใช้ปิดหน้าของผู้วายชนม์ด้วย

1.1.7 ผ้าหลบ เป็นผ้าที่ใช้ปูบนฟูกนอนหรือเสื่อ เป็นผ้าทอที่มีสีขาว และมีการทอลวดลายลงบนผ้าหลบ ลวดลายที่ทอนั้นบางลวดลายเป็นลวดลายที่ชาวไทจีนเชื่อว่าป้องกันภูติผีและไสยศาสตร์ต่าง ๆ ได้

1.1.8 ถุงเปือหรือถุงย่าม เป็นถุงที่ใช้ใส่สิ่งของต่าง ๆ ทอจากผ้าฝ้าย มีลายตรง ทอสลับกัน มีเพียง 2 สี คือสีดำและสีแดง ถุงเปือสีดำจะใช้สะพายในการดูแลเรือกสวนไร่นา ส่วนสีแดงจะใช้สะพายไปในพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ และผู้ชายสะพายถุงสีแดงเพื่อใช้ในการไปเกี้ยวสาวหรือไปเฝ้าสาว ถุงเปือหรือถุงย่ามใช้สะพายได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

จากประเภทของผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทจีนบ้านต้นหมื่นนั้นจะเห็นถึงบทบาทหน้าที่และความผูกพันระหว่างชาวไทจีนกับผืนผ้าทอที่สัมพันธ์ในชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ผืนผ้าทอแสดงถึงความรักระหว่างหญิงชายวัยหนุ่มสาว นอกจากนี้ผืนผ้าทอชาวไทจีนยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ผ่านลวดลายที่ปรากฏในผืนผ้าทอไทจีนด้วย

1.2 ความหมายจากลวดลายผ้าทอไทจีน

ผ้าทอของชาวไทจีนบ้านต้นหมื่นในบางประเภทนั้นมีลวดลายต่าง ๆ ที่ทอไว้บนผืนผ้าทอ การทอเป็นลวดลายต่าง ๆ จะใช้สีจากธรรมชาติเพียงสองสี คือ สีดำ และสีแดง ซึ่งสีทั้งสองนั้นในอดีต

ใช้สีจากธรรมชาติคือส่วนของเปลือกไม้ ลายที่มีสีดำนั้นได้มาจากเปลือกของไม้มะเกลือ ส่วนลายที่มีสีแดงนั้นได้มาจากสีของเปลือกไม้ฝาง ปัจจุบันใช้ฝ้ายที่ย้อมจากสีโสมสังเคราะห์ที่มีสีใกล้เคียงกับของเก่ามากที่สุด ลวดลายที่พบในประเภทของผ้าทอไทจีนนั้นพบเฉพาะในผ้าเช็ดและผ้าหอบเท่านั้น พบจำนวนทั้งสิ้น 22 ลาย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1: ชื่อลวดลายต่าง ๆ ที่พบในผ้าทอชาวไทจีน บ้านต้นแห่น อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ลายผ้าทอไทจีน	ชื่อลายผ้าทอไทจีน
1		ลายก้น
2		ลายม้าและควาย
3		ลายดอกแก้ว
4		ลายกาลพฤษ์หรือชัยพฤษ์
5		ลายธรรมาสัน
6		ลายหงส์ขี่ม้า
9		ลายนาคสะดั่ง
10		ลายหงส์ดำ
11		ลายนกยูง
12		ลายสิงห์คายนาง
13		ลายนกหัสติลิงค์
14		ลายมอม
15		ลายช้างฉัททันต์
16		ลายสะเปา

17		ลายเหลี่ยมผืนผ้า
18		ลายกำปั่นแก้ว
19		ลายงูลอย
20		ลายตะเกียง
21		ลายขอเหลี่ยมผืนผ้า
22		ลายกุบัยย่อย

จากลวดลายต่าง ๆ ที่ปรากฏในผ้าทอไทซิ่นบ้านต้นแหวน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถจำแนกกลุ่มของลวดลาย และความหมายของลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าทอได้ 3 กลุ่มความหมาย ดังนี้

1. กลุ่มความหมายเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติ

ในกลุ่มความหมายนี้จะพบในลวดลายผ้าทอที่มีชื่อลายตั้งตามลักษณะของธรรมชาติ มีจำนวนมากถึง 15 ลาย แบ่งย่อยออกเป็น 2 กลุ่มความหมาย คือ กลุ่มความหมายเกี่ยวกับเทพและสัตว์ และกลุ่มความหมายเกี่ยวกับดอกไม้

1.1. กลุ่มความหมายเกี่ยวกับเทพและสัตว์

ในลวดลายผ้าทอไทซิ่นนั้นมีการทอลวดลายเป็นรูปเทวดาและสัตว์ชนิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสัตว์ที่พบได้ทั่วไปและสัตว์หิมพานต์ พบจำนวน 12 ลาย ซึ่งมีชื่อและความหมายตามความเชื่อของชาวไทซิ่นดังนี้

1.1.1. ลายเทวดาขี่ม้า เป็นลายที่มีรูปเทวดาขี่บนหลังม้า เทวดานั้นหมายถึงเทพเจ้าผู้คอยปกป้องคุ้มครอง รักษา ช่วยเหลือมนุษย์ มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนม้าเป็นสัตว์ที่แคล่วคล่องว่องไว เมื่อมารวมกันหมายถึงความเจริญก้าวหน้าที่ปราศจากอุปสรรคขัดขวาง

1.1.2. ลายนาคสะดุ้ง เป็นลายรูปตัวนาคซึ่งเป็นสัตว์วิเศษที่อยู่ได้ทั้งบนบก ในน้ำ และบนท้องฟ้า แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ในแก่งมนุษย์ นาคสะดุ้ง เป็นกริยาอาการตกใจของนาค ลวดลายนี้จึงสื่อความหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่งยวด

1.1.3. ลายสิงห์คายนาง สิงห์เป็นสัตว์หิมพานต์ มีพลังอำนาจ การทอลายจึงแสดงถึงความมีอำนาจบารมี

1.1.4. ลายหงส์ดำ เป็นลายรูปหงส์สีดำทั้งตัว บางลายพบการทอให้เป็นสีดำเฉพาะลำตัวหงส์ส่วนปากจะใช้เส้นฝ้ายสีแดงในการทอ หงส์สื่อความหมายถึงความสูงส่ง และการมีศักดิ์ศรี

1.1.5. ลายนกหัสติลิงค์ เป็นการสื่อถึงความเชื่อของชาวไทยจีนที่เชื่อว่านกหัสติลิงค์นั้นเป็นสัตว์ที่มีพลังกำลัง เป็นนกแห่งสวรรค์ และเป็นพาหนะที่จะนำดวงวิญญาณของมนุษย์ไปสู่สรวงสวรรค์เมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

1.1.6. ลายมอม มอมเป็นสัตว์หิมพานต์ที่มีพลังอำนาจเช่นเดียวกับสิงห์

1.1.7. ลายช้างฉัททันต์ ซึ่งช้างฉัททันต์เป็นพระชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ยังเป็นสัตว์ใหญ่กว่าบรรดาสัตว์ทั้งปวง ลวดลายนี้แสดงออกถึงความรุ่งเรืองและความยิ่งใหญ่

1.1.8. ลายหงส์มีมา เป็นลายที่มีรูปหงส์สีหลังม้า หงสนั้นสื่อถึงความสง่างาม และสูงส่ง ส่วนม้าเป็นสัตว์ที่แคล่วคล่องว่องไว เมื่อความสง่าและสูงส่งรวมกับความแคล่วคล่องว่องไว หมายถึงความก้าวหน้าในกิจการต่าง ๆ ที่กระทำ นอกจากนี้ม้ายังมีความหมายถึงม้ากัณฐกะที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงขี่ออกจากกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อเสด็จออกผนวชด้วย

1.1.9. ลายนกยูง เป็นสัตว์ที่มีความสวยงาม การทอลวดลายนี้จึงมีหน้าที่แสดงถึงความสง่างาม

1.1.10. ลายกำปิงแก้ว กำปิงหรือแมงมุม ชาวไทยจีนเชื่อว่าแมงมุมมีการสร้างใยขึ้นมาเพื่อป้องกันอันตรายจากศัตรู ดังนั้นลายกำปิงแก้วชาวไทยจีนจึงเชื่อว่าเป็นเสมือนเกราะคุ้มครองให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ ทั้งป้องกันคุณไสยด้วย

1.1.11. ลายงูลอย งูเป็นสัตว์ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ลายงูจึงมีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ในชีวิตของมนุษย์ด้วย

1.1.12. ลายม้าและควาย เป็นการนำเอารูปสัตว์ 2 ชนิด คือม้าและควายมาทอบนแนวเดียวกัน สลักรูปม้าและควายต่อ ๆ กันไป โดยเชื่อว่าม้าเป็นสัตว์ที่แคล่วคล่องว่องไว เป็นพาหนะในการติดต่อค้ากับถิ่นต่าง ๆ และควายเป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเกษตรกรรมของชาวไทยจีนมาแต่โบราณด้วย

1.2. กลุ่มความหมายเกี่ยวกับดอกไม้ พบจำนวน 3 ลวดลาย มีชื่อเรียกลายและความหมายดังนี้

1.2.1. ลายดอกแก้ว ลักษณะของดอกแก้วนั้นมีความหอม การทอลายดอกแก้วลงบนผ้าทอจึงมีความหมายถึงการมีชื่อเสียงที่หอมฟุ้ง

1.2.2. ลายกาลพฤกษ์ ต้นกาลพฤกษ์หรือชัยพฤกษ์ตามความเชื่อของชาวไทยจีนเชื่อว่าเป็นต้นไม้สารนิภ เป็นต้นไม้แห่งยุคพระศรีอริยเมตไตรย หากปรารถนาสิ่งใดให้อิฐฐานขอจากต้นกาลพฤกษ์ก็จะได้สมปรารถนาอย่างฉับพลัน

1.2.3. ลายมะลิสามไม้ ต้นมะลิเป็นดอกไม้หอมใช้ในการบูชาพระ ลายมะลิสามไม้จึงมีความหมายถึงการบูชาพระรัตนตรัย คือ บูชาพระพุทธเจ้า บูชาพระธรรม และบูชาพระสงฆ์

2. กลุ่มความหมายที่เกี่ยวกับสิ่งของ เป็นการนำชื่อสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้ในชีวิตของชาวไทยจีนมาตั้งชื่อลวดลายและให้ความหมายที่เป็นมงคล พบจำนวน 3 ลาย มีชื่อเรียกลวดลายและความหมายดังนี้

2.1. ลายธรรมาสัน เป็นลวดลายรูปธรรมาสันเพื่อสื่อถึงพระธรรมของพระพุทธเจ้า

2.2.ลายสะเปา เป็นลวดลายรูปเรือสำเภา ชาวไทจีนเรียกว่า “เรือสะเปา” เป็นเรือที่นอกจากจะหมายถึงการค้าขายแล้ว ยังเป็นเรือที่มีคุณสมบัติพิเศษคือสามารถนำดวงวิญญาณของมนุษย์เมื่อตายลงนำไปสู่โลกหลังความตายคือสรวงสวรรค์

2.3.ลายตะเกียง เป็นลวดลายที่มีความหมายถึงแสงสว่างในชีวิตปัจจุบัน และเป็นแสงสว่างของดวงวิญญาณของโลกหลังความตาย เพื่อส่องสว่างนำทางให้ดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิที่ดีต่อไป

3. กลุ่มความหมายอื่น ๆ เป็นกลุ่มความหมายของลายผ้าทอไทจีนที่ทอผ่านนั้นขึ้นมาเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ขั้นตอนที่สำคัญในการทอ และเป็นความเชื่อของชาวไทจีนที่สะท้อนผ่านผืนผ้าทอ ในกลุ่มความหมายนี้ พบจำนวน 4 ลาย มีชื่อเรียกและความหมาย ดังนี้

3.1. ลายก้น เป็นลายที่ทอขึ้นลายแรกเพื่อเชื่อมระหว่างเนื้อผ้าทอสีขาวกับลวดลายอื่น ๆ ต่อไป

3.2. ลายกุบย่อย เป็นลายสุดท้ายที่ทอขึ้นเพื่อเชื่อมกับชายผ้า

3.3. ลายเหลียวผิด เป็นลวดลายที่ปรากฏเฉพาะในผ้าหลบหรือผ้าปูที่นอนเท่านั้น เชื่อว่าเป็นลายที่ป้องกันคุณไสย เนื่องจากว่าถ้าคุณไสยจะถูกตัวก็จะกลับกลายให้ผิดแผกออกไปในทิศทางอื่น

3.4. ลายขอเหลียวหละกอน ชื่อนี้มาจากคำว่า “ขอ” คำว่า “เหลียว” และ คำว่า “นคร” มีความหมายที่สื่อถึงการมองตัวตนบ้านเมืองของตนเองไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตามก็อย่าได้ลืมบ้านเกิดเมืองนอนของตน

1.3 ความเชื่อชาวไทจีนผ่านลวดลายผ้าทอ

จากความหมายของลวดลายที่ปรากฏในผ้าทอประเภทผ้าเช็ดและผ้าหลบหรือผ้าปูที่นอนนั้นพบว่าชาวไทจีนได้ประดิษฐ์ลวดลายขึ้นโดยอาศัยภูมิปัญญาความรู้จากการสังเกตธรรมชาติแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นดอกไม้หรือสัตว์มาตั้งเป็นชื่อลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าทอ นอกจากนี้ยังอาศัยระบบพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทจีนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในลวดลายผ้าทอไทจีนด้วย

“ความเชื่อ” หมายถึงเห็นจริงด้วย เห็นจริงตาม จะเห็นเช่นนั้นด้วยความรู้สึกรู้สึกหรือด้วยความไตร่ตรองโดยเหตุผลก็ตาม (กิ่งแก้ว อรรถาการ, 2519: 19) ความเชื่อคือการที่มนุษย์ยอมรับนับถือหรือเกิดการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมั่นคงในชีวิตนั้น อาจมีเหตุผลที่เพียงพอต่อการยอมรับหรือไม่ก็ได้ และเมื่อมนุษย์เกิดยอมรับในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ก็จะมีการแสดงออกไม่ว่าจะทางกายหรือทางใจ ซึ่งการยอมรับนับถือนี้อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเชื่อ (ขนิษฐา จิตชินะกุล, 2545: 33) จากความหมายของความเชื่อ อาจสรุปได้ว่าความเชื่อหมายถึงสิ่งที่มนุษย์ยอมรับนับถือด้วยความรู้สึกรู้สึกเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้เกิดความอบอุ่น ปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต

ความเชื่อของชาวไทจีนที่ปรากฏผ่านลวดลายผ้าทอไทจีนนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชุมชน ดังนี้

1.3.1 ความเชื่อในเรื่องโลกปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องโลกปัจจุบัน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่บนโลกในขณะนี้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยความสุขสบาย ชาวไทจีนจะต้องทำหน้าที่ของตนตามแต่ละอาชีพ ในการทำหน้าที่ของตนนั้น

จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีความแคล่วคล่องว่องไวในการทำงาน ความเชื่อในเรื่องความแคล่วคล่องว่องไวนั้นเห็นได้จากความหมายของลายผ้าทอไทซิ่นที่ทอเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างกริยาที่ว่องไวเช่นรูปม้า ที่แสดงถึงความว่องไว ชาวไทซิ่นยังเชื่อในเรื่องการมีอำนาจบารมีที่ยิ่งใหญ่ซึ่งเป็นความเชื่อของมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่บนโลกนี้จะต้องมีอำนาจบารมี สะท้อนผ่านความหมายของผ้าทอลายสิงห์ ลายช้าง ลายมอม เป็นต้น นอกจากนี้ชาวไทซิ่นยังเชื่อในเรื่องความปรารถนาที่ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตของการดำรงอยู่เมื่อมีชีวิตอยู่ สะท้อนผ่านผ้าทอไทซิ่นลายดอกแก้ว ลายกาลพฤกษ์ เป็นต้น

1.3.2 ความเชื่อเรื่องศาสนา

ชาวไทซิ่นนับถือพุทธศาสนา ยึดมั่นพระรัตนตรัยเป็นสรณะในจิตใจ ลวดลายผ้าทอและบทบาทหน้าที่ของผ้าทอจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา ดังสะท้อนผ่านลวดลายผ้าทอลาย ธรรมาสน์ ที่มีความหมายถึงพระธรรม ลายมะลิสามไม้ มีความหมายถึงการบูชาพระรัตนตรัย แม้กระทั่งลวดลายม้าที่เชื่อว่าเป็นม้ากัณฐกะซึ่งเป็นม้าที่พาเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ที่เป็นมาตรฐานทางสังคมในการสวมใส่ผ้าทอไทซิ่นจะต้องสวมใส่ในงานสำคัญบุญที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาซึ่งชาวไทซิ่นเชื่อว่าผ้าทอไทซิ่นนั้นมีลวดลายที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจะสวมใส่ทั่ว ๆ ไปไม่ได้หรือแม้กระทั่งจะนำไปทำเป็นผ้าถุงหรือซิ่นนั้นจะกระทำไม่ได้โดยเด็ดขาด

1.3.3 ความเชื่อเรื่องโลกวิญญาน

ความเชื่อเรื่องโลกของวิญญาน ชาวไทซิ่นเชื่อว่ามีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติมีอยู่ทั่ว ๆ ไปตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น เทวดา คุณไสย ภูตผี ความเชื่อเหล่านี้สะท้อนผ่านลวดลายผ้าทอไทซิ่นที่แสดงออกถึงการเคารพบูชา และป้องกัน เช่นแสดงความเคารพในอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านลายเทวดาหรือป้องกันวิญญานชั่วร้ายที่มองไม่เห็นเช่น ลายกำปึงแก้ว และลายเหลียวผิด นอกจากนี้ชาวไทซิ่นยังเชื่อว่ามีโลกหลังความตาย สัตว์หรือสิ่งของเครื่องใช้ที่มีพลังวิเศษจะสามารถนำดวงวิญญานไปสู่สวรรค์ได้ ดังปรากฏในลวดลายผ้าทอลายนกหัสติลิงค์ ลายสะเปา ที่มีพลังวิเศษนำดวงวิญญานไปสู่สวรรค์ หรือเมื่อสิ้นชีวิตลง ลายตะเกียง ที่หมายถึงแสงสว่างจะส่องนำไปสู่ภพภูมิที่ดีได้

2.บทบาทหน้าที่และการดำรงอยู่ของผ้าทอไทซิ่น

ผ้าทอไทซิ่นนั้นนอกจากจะมีความหมายที่เกี่ยวกับความเชื่อในลวดลายที่ปรากฏแล้ว ผ้าทอไทซิ่นยังมีบทบาทหน้าที่ในบริบทของสังคมชาวไทซิ่น วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ได้ชี้ให้เห็นว่าบริบททางสังคมของคติชนประเภทเรื่องเล่า สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของคติชน บาสคอมได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนไว้ 4 ประการ คือ ประการแรกใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่สองทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่สามรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และประการที่สี่ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล

เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของผ้าทอไทซิ่น พบว่าบทบาทหน้าที่ของผ้าทอไทซิ่นนั้นจำแนกได้ 3 ประการ คือ

2.1 บทบาทในการอธิบายความหมายและเหตุผลในการใช้ผ้าทอไทซิ่น

ผ้าทอไทจีนนั้นได้อธิบายถึงชนิดของผ้าทอประเภทที่ทอขึ้นในกลุ่มชาวไทจีนจำแนกประเภทในการทอได้ 8 ประเภท คือ 1. ผ้าเคียนหัว 2. เสื้อ 3. เตี่ยว 4. ชิ่น 5. ผ้าห่ม 6. ผ้าเช็ด 7. ผ้าหลบ และ 8. ถูงเปือ ผ้าทอแต่ละประเภทยังได้อธิบายถึงรูปร่างลักษณะความหมายและเหตุผลของการใช้งานให้เหมาะสมกับแต่ละประเภท เช่น ผ้าห่ม เป็นผ้าที่ใช้ห่มเพื่อให้เกิดความอบอุ่น มีชื่อเรียกตามการใช้งาน 2 ชื่อ คือ “ผ้าตุ้ม” หมายถึง ผ้าห่มที่ใช้ห่มที่มีขนาดพอดีตัว ใช้ห่มร่างกายในฤดูหนาวภายนอกอาคาร บ้านเรือนได้ และ “ผ้าตัวบ” หมายถึง ผ้าห่มที่ใช้ห่มกันหนาวมีขนาดใหญ่กว่าผ้าตุ้ม ใช้ห่มอยู่ในห้องนอน หรือ ผ้าเช็ด เป็นผ้าทอสีขาว ใช้พาดจากบ่าลงมาถึงเอว มีการทอหลายลายต่าง ๆ สวยงาม มีบทบาทหน้าที่ต่อชาวไทจีนตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อถึงวัยหนุ่มสาว ฝ่ายชายเมื่อไปแอ่วสาว หากสาวชื่นชอบหรือพอใจในตัวของผู้ชายก็จะทอผ้าเช็ดใช้แสดงออกถึงความชอบพอกัน และเมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิตผ้าเช็ดยังใช้ในการปิดหน้าผู้ตาย เป็นต้น นอกจากนี้หลายลายต่าง ๆ ที่พบในผ้าทอไทจีนยังอธิบายถึงความหมายของแต่ละลายเอาไว้ซึ่งแต่ความหมายต่างแสดงให้เห็นถึงเหตุผลในความปรารถนาของชาวไทจีนเอาไว้ เช่น ลายหงส์ดำ สื่อความหมายถึงความสูงส่ง และการมีศักดิ์ศรีของตนแสดงถึงเหตุผลในความปรารถนาที่แสดงออกถึงความสูงส่งและมีศักดิ์ศรีของชาวไทจีนหรือลายสะเปาที่มีความหมายว่าเป็นเรือที่มีคุณสมบัติพิเศษคือสามารถนำดวงวิญญาณของมนุษย์เมื่อตายลงนำไปสู่โลกหลังความตายคือสรวงสวรรค์ แสดงให้เห็นถึงเหตุผลในความปรารถนาของชาวไทจีนในโลกหลังความตายคือการได้ไปอยู่ในสรวงสวรรค์นั่นเอง

2.2 บทบาทในการรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม

การสวมใส่หรือการใช้ผ้าทอของชาวไทจีนนั้นระบุชัดเจนถึงวิธีการใช้งาน ซึ่งเป็นระเบียบทางสังคมของชาวไทจีนที่ปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ้าแต่ละประเภทจะระบุไว้อย่างชัดเจนในโอกาสที่จะสวมใส่หรือใช้งาน เช่น การแต่งกายผ้าทอไทจีนอย่างเต็มรูปแบบคือ ใส่ผ้าโพกหัว สวมเสื้อ นุ่งเตี่ยวหรือชิ่น พาดผ้าเช็ด จะสวมใส่เฉพาะงานที่เป็นงานมงคลเท่านั้น เช่น งานบุญ งานขึ้นบ้านใหม่ หรือร่วมงานต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองจากต่างถิ่น เป็นต้น หากเป็นงานอวมงคล หรืองานทั่วไปจะไม่โพกหัวและไม่พาดผ้าเช็ด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่ควรแต่งกายให้มีหลายลายต่าง ๆ ปรากฏ ทั้งนี้ชาวไทจีนเชื่อว่าหลายลายต่าง ๆ นั้น เป็นหลายลายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และเป็นความเชื่อที่เป็นมงคล หากไม่เคารพในระเบียบมาตรฐานการแต่งกายตามโอกาสที่สมควรก็จะถือว่าละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมของชาวไทจีน นอกจากนี้จะเห็นว่าหลายลายผ้าทอนั้นปรากฏเฉพาะประเภทของผ้าคือ ผ้าเช็ด และผ้าหลบเพียงเท่านั้น จะไม่นำหลายลายไปทอเป็นลายของชิ่นหรือเสื้อ เพราะถือว่าหลายลายต่าง ๆ นั้น เป็นของศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งยังมีหลายลายที่กำหนดเฉพาะที่จะทอไว้ในประเภทของผ้าแต่ละประเภทด้วย เช่น ลายเหยี่ยวผิด จะพบเพียงผ้าหลบเท่านั้น ไม่ปรากฏในผ้าเช็ด เพราะเชื่อว่าการนอนหลับต้องป้องกันคุณไสยต่าง ๆ อย่างดีที่สุดเพราะในขณะที่นอนหลับนั้นดวงจิตจะต้องนิ่งสงบไม่ควรที่จะให้อำนาจสิ่งอื่นมารบกวนจิตใจได้ ดังนั้นจะต้องมีหลายลายเหยี่ยวผิดป้องกันคุณไสยอีกชั้นหนึ่งต่อจากลายกำปึงแก้ว

2.3 บทบาทในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทจีน

การทอผ้าขึ้นมาแต่ละผืนกว่าจะสำเร็จได้ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างยิ่ง ผ้าทอบางผืนใช้เวลาทำหลายวัน หลายเดือน ดังนั้นเมื่อทอสำเร็จจึงได้นิยามความหมายเพื่อให้ผ้าทอนั้นมีคุณค่า

และความสำคัญ ทำให้ผู้ใช้รู้สึกและหวงแหนผ้าทอของตน ลวดลายต่าง ๆ บนผ้าทอยังสะท้อนให้เห็นที่พึงทางจิตใจของชาวไทจีนไม่ว่าจะเป็น เทวดา สิ่งของ หรือสรรพสัตว์ ที่นำมาทอเป็นลวดลายสวยงาม เพื่อนิยามความหมายให้เป็นมงคล เพื่อให้ผู้ใช้ได้เกิดความสุขใจว่ามีอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติคอยดูแลคุ้มครองตนอยู่ ตลอดจนเสริมสร้างจินตนาการความคิดในการทอเป็นลวดลายต่าง ๆ ทั้งที่บางลวดลายจะเป็นสัตว์หิมพานต์ซึ่งไม่เคยตัวจริง ๆ ผู้ทอจึงคิดประดิษฐ์ขึ้นให้เป็นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน

สรุปผล

ชาวไทจีนบ้านต้นแห่น ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานควบคู่กับความสัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่ ชาวไทจีนบ้านต้นแห่นนั้นมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนตัวตนของชาวไทจีนไว้อย่างชัดเจน เช่น สถาปัตยกรรมเรือนไทจีน เครื่องขึ้น ภาษาพูดสำเนียงไทจีน และผ้าทอไทจีน

ผ้าทอไทจีนแยกชนิดของผ้าทอ ได้ 8 ประเภท คือ 1. ผ้าเคียนหัว 2. เสื่อ 3. เตี่ยว 4. ชิ่น 5. ผ้าห่ม 6. ผ้าเช็ด 7. ผ้าหลบ และ 8. ถุงเปือ นั้นมีหน้าที่ในการใช้งานของตนเอง ประเภทของผ้าทอไทจีนนั้นมีการทอเป็นลวดลายต่าง ๆ ปรากฏอยู่ 2 ประเภท คือ ผ้าเช็ด และผ้าหลบ การทอเป็นลายต่าง ๆ พบจำนวนทั้งสิ้น 22 ลาย เป็นลายที่มีชื่อเรียกตามกลุ่มความหมาย 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มความหมายเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติ ได้แก่ ลายเทวดาขี่ม้า ลายนาคนาคะดั่ง ลายสิงห์คายนาง ลายหงส์ดำ ลายนกหัสดีลิงค์ ลายมอม ลายช้างฉัททันต์ ลายหงส์ขี่ม้า ลายนกยูง ลายกำปึงแก้ว ลายงูลอย ลายม้าและควาย ลายดอกแก้ว ลายกาลพฤกษ์ และลายมะลิสามไม้ 2. กลุ่มความหมายที่เกี่ยวกับสิ่งของ ได้แก่ ลายธรรมาสัน ลายสะเปา และลายตะเกียง และ 3. กลุ่มความหมายอื่น ๆ ได้แก่ ลายก้น ลายกูปย้อย ลายเหลียวผิด และลายขอเหลียวหละกอน

ลวดลายที่ปรากฏบนผ้าทอไทจีนสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวไทจีน ชาวไทจีนมีความเชื่อเรื่องโลกปัจจุบันว่าจะต้องมีอำนาจบารมี มีความสำเร็จ และมีความคล่องแคล่วในการทำงาน ซึ่งสะท้อนผ่านลายม้า ลายสิงห์ ลายช้าง ลายดอกแก้ว และลายกาลพฤกษ์ ชาวไทจีนมีความเชื่อเรื่องศาสนา ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นบูชาพระรัตนตรัยเป็นสรณะ สะท้อนผ่านลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายธรรมาสัน ลายม้ากัณฐกะ และลายมะลิสามไม้ นอกจากนี้ชาวไทจีนยังมีความเชื่อเรื่องโลกวิญญูณ เชื่อว่าสถานที่ต่าง ๆ มีอำนาจเหนือธรรมชาติสถิตอยู่จึงต้องมีลวดลายผ้าทอเพื่อป้องกันวิญญูณภูตผีปีศาจ เช่น ลายกำปึงแก้ว และลายเหลียวผิด อีกทั้งโลกวิญญูณนั้นยังรวมถึงโลกหลังความตาย เมื่อตายแล้วจะต้องมีสิ่งนำพาดวงวิญญูณไปสู่สรวงสวรรค์ ซึ่งสะท้อนผ่านลวดลายผ้าทอ เช่น ลายตะเกียง ลายสะเปา และลายนกหัสดีลิงค์

บทบาทหน้าที่ของผ้าทอไทจีน พบว่าบทบาทหน้าที่ของผ้าทอไทจีนนั้นจำแนกได้ 3 ประการ คือ 1. บทบาทในการอธิบายความหมายและเหตุผลในการใช้ผ้าทอไทจีนให้เหมาะสมกับแต่ละประเภท เช่น ผ้าห่ม เป็นผ้าที่ใช้ห่มเพื่อให้เกิดความอบอุ่น มีชื่อเรียกตามการใช้งาน 2 ชื่อ คือ “ผ้าตุ้ม” หมายถึง ผ้าห่มที่ใช้ห่ม มีขนาดพอดีตัว ใช้ห่มร่างกายในฤดูหนาวภายนอกอาคารบ้านเรือนได้ และ “ผ้าตัวบ” หมายถึง ผ้าห่มที่ใช้ห่มกันหนาวมีขนาดใหญ่กว่าผ้าตุ้ม ใช้ห่มอยู่ในห้องนอน 2. บทบาทในการรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ผ้าทอไทจีนแต่ละประเภทจะระบุชัดเจนในโอกาสที่จะสวมใส่หรือใช้

งาน เช่น ไม่ควรแต่งกายให้มีลวดลายต่าง ๆ ไปงานอวมงคล เนื่องจากชาวไทยจีนเชื่อว่าลวดลายต่าง ๆ นั้น เป็นลวดลายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และเป็นความเชื่อที่เป็นมงคล หากไม่เคารพในระเบียบ มาตรฐานการแต่งกายตามโอกาสที่สมควรก็จะถือว่าละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมของชาวไทยจีน 3. บทบาท ในการเป็นสื่อเชื่อมใจของชาวไทยจีน ผ้าทอสะท้อนให้เห็นที่พึงทางจิตใจของชาวไทยจีน เพื่อให้เกิด ความสบายใจว่ามีอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติคอยดูแลคุ้มครองตนอยู่ ตลอดจนเสริมสร้างจินตนาการ ความคิดในการทอเป็นลวดลายต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง**Books**

- Kanyarat Vejchasat. (1991) The study of swans from fine arts in Thailand. Nakhon Pathom: Research and Development Institute Silpakorn University.
- Khanittha Chitchinukul. (2002). Folklore. Bangkok: Odeon Store.
- Kingkaew Atthakorn. (1976). Folklore. Bangkok: Department of Teacher Training. Ministry of Education.
- Pathom Hongsuwan. (2007) Once upon a time: about legends and culture. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Peltier, Anatole-Roger. (1986). Khun Thai Literature. Bangkok: Duangkamol.
- Phaothong Thongjua. (2014). Lai Nak Cloth: The Culture of the Peoples of Asia. Phra Nakhon Si Ayutthaya: International Arts and Crafts Center (Public Organization).
- Prakong Nimmanhaemin. (2011). Khamkaew Khamphaeng an examination of Thai-Tai literature. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Royal Institute. (2013). Dictionary of the Royal Institute 2011. Bangkok: The Royal Institute.
- Saraswati Ongsakul. (2012). History of Lanna. (9th edition). Bangkok: Amarin.
- Siraporn Na Thalang. (2014). Folklore Theory: Scientific Methods in the Analysis of Myths - Folktales. (3rd printing). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Siraporn Na Thalang and Sukanya Patrachai, editors (1999). Folklore and Thai people – Thai: a collection of articles on folklore in a social context. Bangkok: Textbook Project of Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Sirindhorn Anthropology Center (Public Organization). (2005). Songs, music, puzzles, woven fabrics: the wisdom of play and craftsmanship. Academic Document No. 41. Bangkok: Sirindhorn Anthropology Center (Public Organization).
- Songsak Prangwattanakul. (2008). Cultural Heritage of Tai Lue Woven Fabric. Chiang Mai: Department of Thai Language Faculty of Humanities Chiang Mai University.
- Songsak Prangwattanakul, Editor. (1996). Asia fabric: collective cultural heritage. Bangkok: Office of the National Cultural Commission, Chiang Mai.
- Supin Ritphen. (1998). Khemrat Nakorn Kengtung. Chiang Mai: Tha Paper Temple.
- Thai Cultural Encyclopedia, Northern Region. Volume 4. (1999). Bangkok: Foundation Encyclopedia of Thai Culture. Siam Commercial Bank.
- Thawee Sawangpanyangkun, Pariwat. (1986). The legend of Kengtung. (3rd printing). Chiang Mai: Textbook Project, Chiang Mai University Library.

Wanee Wiboonsawasdi Anderson, Editor. (1988). Basic localities: a new dimension of folklore and way of life of the common people. “Native folk songs”. Bangkok: Arts and culture.

Udom Rungruengsri (2003). Lanna Literature. (2nd edition). Bangkok: Research Fund.

Website

Kewalee Inliang. (M.P.A.). *The duckweed*. Retrieved April 30, 2016. From
<https://sites.google.com/site/nkeplant/theiyn-hyd>

William R. Bascom, (1954), *Four Functions of Folklore*. Retrieved 27 April 2016. from,
https://www.jstor.org/stable/536411?seq=1#metadata_info_tab_contents

interview

Mr. Anek Puangkham, 62 years old, house number 20/1, Ban Ton Naen Noi Tha Wang Phrao Subdistrict San Pa Tong District Chiang Mai Province

Mr. Arun Pradit, 95 years old, Ban Ton Naenoi Tha Wang Phrao Subdistrict San Pa Tong District Chiang Mai Province

Mrs. Fong Nuan Thavaree, 62 years old, house number 57, Ban Ton Na Luang Tha Wang Phrao Subdistrict San Pa Tong District Chiang Mai Province

Mrs. Homnuan Sikantha, 96 years old, house number 23, Ban Ton Naenoi Tha Wang Phrao Subdistrict San Pa Tong District Chiang Mai Province

Mr. Mani Khetsit, chairman of the San Pa Tong District Cultural Council Chiang Mai Province

การศึกษารูปแบบการแปลงชื่อภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญที่ฉายในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 – 2013

A Study of Thai Translation Name Patterns of Chinese Horror Films Titles from 1980 to 2013

กมลชนก โตสงวน (Kamonchanok Tosanguan)¹

อีเมล kamonchanok_tos@cmru.ac.th โทรศัพท์ 0891658735

(Received: August 25, 2022; Revised: October 6, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการแปลงชื่อภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญที่ฉายในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 – 2013 ใช้วิธีศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ชื่อภาพยนตร์ที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้จำนวน 63 เรื่อง โดยยึดชื่อภาษาจีนต้นฉบับและชื่อภาษาไทยเป็นหลัก และพิจารณาชื่อภาษาอังกฤษประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า ชื่อภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญที่ฉายในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 – 2013 ไม่ปรากฏวิธีการแปลงชื่อเรื่องแบบตรงตัว ใช้วิธีการแปลงชื่อเรื่องโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากภาษาจีนต้นฉบับและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็น 14.28% แปลงชื่อเรื่องโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากชื่อแปลภาษาอังกฤษและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็น 4.76% ส่วนภาพยนตร์ที่เหลือ จำนวน 51 เรื่อง ใช้วิธีการตั้งชื่อใหม่ คิดเป็น 80.95% จากจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด ประเด็นที่น่าสนใจคือ ภาพยนตร์หลายเรื่องเป็นภาคต่อกัน แต่ถูกแปลให้เหมือนไม่ใช่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ภาพยนตร์ชุด 开心鬼 หรือ Happy ghost และภาพยนตร์อีกหลายเรื่องไม่ใช่ภาคต่อกัน แต่กลับถูกแปลให้เชื่อมโยงเหมือนเป็นภาคต่อกัน เห็นได้อย่างชัดเจนจากกลุ่มภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า ผีกัด และ กัด มีมากถึง 18 เรื่อง คิดเป็น 28.57% ของจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด และกลุ่มภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า โปเย และ โปเยโปโลเย

สรุปได้ว่า การแปลงชื่อภาพยนตร์ควรใช้วิธีการแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้ชมในภาษาเป้าหมาย (Target Language - TL emphasis) ดังนั้น ผู้แปลจึงนิยมแปลโดยใช้วิธีการตั้งชื่อเรื่องใหม่และเลือกใช้คำที่อยู่ในกระแสนิยมหรือเป็นส่วนหนึ่งของชื่อภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จโด่งดัง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำการแปล และการแปลโดยคำนึงถึง “หน้าที่” เป็นสำคัญ ของ Nord, C. (1989) เพื่อเหตุผลทางการตลาด

คำสำคัญ : การแปลงชื่อภาพยนตร์, ภาพยนตร์จีน, ภาพยนตร์แนวสยองขวัญ, ผีกัด, โปเยโปโลเย

¹อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

The motivation for this article will be a study of Chinese horror film titles in the Thai translation version from 1980-2013. The comparison and analysis study method were used by the researchers to research 63 Chinese horror film titles. The researcher adheres the Chinese original title to a Thai translation version as a priority and the English title as supporting evidence.

According to the study's findings, 9 of 63 Chinese horror films (14.28% of the total) had Thai titles that selected some Chinese keywords to translate into the Thai title and combined them with a newly created Thai word from 1980 to 2013. Another 3 of 63 (4.76% of the total) lack original Chinese keywords, but the translator translates the name from the English translation and combines it with a new Thai word. However, the majority of Thai translations of Chinese horror films, 51 of 63 (equal to 80.95%), create a new Thai title that includes no original meaning of the Chinese or English words. The incoherent nature of the long sequence of a Chinese horror film in the Thai-name version is the interesting point in the Thai translation of the film's name. For example, "Happy Ghost" is a long series of films, each with a different Thai translation film title that is incoherent. Many films have no connection to one another, but the Thai film's naming makes it appear as if they are all part of the same film sequence. The Thai name usually has "Ghost bite" or "Bite", and the estimated 18 movies account for 28.57% of the total. There are also a number of Chinese horror films that feature "Po-ye" or "Po-ye-po-lo-ye".

This could conclude that the movie's title translation would use a Target Language – TL emphasis to make the local audience clearly understand the movie's meaning. As a result, local translators usually come up with a new name, choose a trendy word during the translation process, or choose a word that reminds them of a previously popular horror film for marketing purposes. Thus, this could be consistent with Translatorsches Handeln theory and Skopostheorie, Nord, C. (1989)

Keywords: Movie title translation, Chinese movie, Horror movie, Ghost bite, Po-Ye-Po-Lo-Ye

บทนำ

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ภาพยนตร์ มีความหมายว่า ภาพฉายด้วยเครื่องทำให้เห็นเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ และเป็นสื่อความบันเทิงที่สามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคม

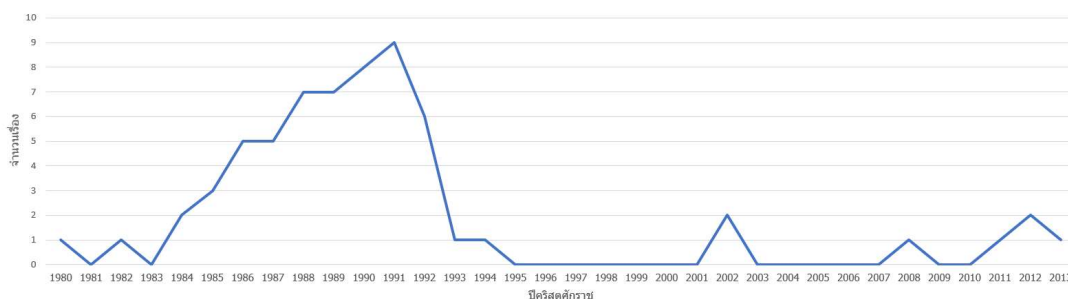
ภาพยนตร์เรื่องแรกที่เข้าฉายในประเทศไทย คือ เรื่อง The Lumière Brothers หรือ สองพี่น้องตระกูลลูมิแอร์ จากฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) ต่อมา คณะฉายภาพยนตร์เร่จากญี่ปุ่นได้นำภาพยนตร์ต่อสู้อะหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซียเข้ามาฉายในไทย หลังจากนั้น ประเทศไทยจึงริเริ่มการผลิตภาพยนตร์ในประเทศด้วยตัวเอง ในเวลาถัดมา เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ภาพยนตร์มีเสียงเข้ามาแทนที่ภาพยนตร์ไร้เสียงและได้รับความนิยมจากผู้ชม จึงเกิดการนำเข้าภาพยนตร์จากต่างประเทศมาฉายในไทย รวมถึงภาพยนตร์จีนด้วย (สรุปจาก studiols, 2020) ซึ่งการเข้ามาของภาพยนตร์ต่างประเทศนั้น ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องแปลชื่อเรื่องและบทพูดของภาพยนตร์ เพื่อให้ผู้ชมชาวไทยเข้าใจเนื้อเรื่องของภาพยนตร์

ผู้วิจัยมีความสนใจในการแปลชื่อเรื่องภาพยนตร์จีน โดยเฉพาะภาพยนตร์แนวสิ่งลึกลับ เพราะชื่อภาพยนตร์แนวนี้มีลักษณะโดดเด่น มักใช้คำซ้ำๆ กัน หรือ กลุ่มคำที่มีความใกล้เคียงกัน เช่น โปเลโปโลเย ผีกัด อาผี ผีตี เป็นต้น นอกจากนี้ การแปลชื่อภาพยนตร์ยังมีความน่าสนใจ เนื่องจากไม่สามารถใช้วิธีการแปลตรงตัวได้เสมอไป แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น แปลให้ภาษา มีความสละสลวยสวยงาม แปลให้ดึงดูดความสนใจของผู้ชม แปลให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง

ภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับหมายถึงความถึงภาพยนตร์ที่ปรากฏภูตผีปีศาจ วิญญาณ อมนุษย์ ที่ไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเมื่อสืบค้นต่อไปพบว่า ภาพยนตร์แนวนี้สามารถแยกประเภทย่อยได้อีกหลากหลาย เช่น ภาพยนตร์รัก ภาพยนตร์สยองขวัญ ภาพยนตร์ตลก ภาพยนตร์แอคชั่น รวมถึงภาพยนตร์เรตอาร์ โดยภาพยนตร์ประเภทนี้เคยเป็นที่นิยมมากในยุคหนึ่งของประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า ภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับเข้ามาฉายในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 และได้รับความนิยมสูงในช่วงปี ค.ศ.1984 – 1994

ภาพที่ 1 ภาพกราฟแสดงจำนวนเรื่องภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับที่ฉายในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 – 2013

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกช่วงระยะเวลา ค.ศ.1980 – 2013 เนื่องจากปี ค.ศ.1980 เป็นปีที่สร้าง

ภาพยนตร์เรื่องอาให้ตีผีซิดซาย 《鬼打鬼》 ซึ่งเป็นภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับเรื่องแรกที่เข้ามาฉายในประเทศไทย ส่วนปี ค.ศ.2013 เป็นปีที่สร้างภาพยนตร์เรื่องผีเต็มตึก 《僵尸》 ซึ่งสร้างตามภาพยนตร์ชุด “ผีกัด” ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ซึ่งในเรื่องผีเต็มตึก จะไม่มีกลืนอายของหนังผีตลก โหด ฮา แบบภาพยนตร์ชุด “ผีกัด” แต่จะเป็นหนังผีแบบโหดสยองเพียงอย่างเดียว (Poolsawas, B. 2016) ซึ่งหลังจากปี ค.ศ.2013

ภาพยนตร์แนวสิ่งลึกลับมีความแฟนตาซีขึ้นจากการพัฒนาของเทคโนโลยีตัดต่อภาพยนตร์ ซึ่งให้ความรู้สึกที่แตกต่างกับภาพยนตร์ยุคเก่าเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการแปลชื่อภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับที่ฉายในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 – 2013

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบถึงรูปแบบของการแปลชื่อภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับที่ฉายในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 – 2013 รวมถึงประเด็นเกี่ยวข้องที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวอย่างประกอบหรือต่อยอดเพื่อศึกษารูปแบบการแปลชื่อภาพยนตร์จีนประเภทอื่นหรือรูปแบบการแปลชื่อภาพยนตร์ภาษาอื่นต่อไป

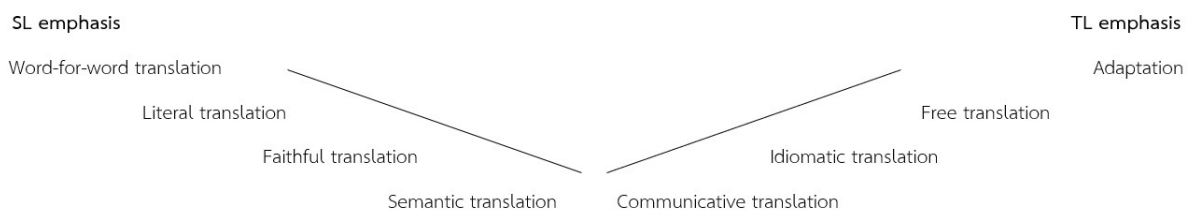
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

Newmark, P. (1988 : 45) ได้แบ่งประเภทของการแปลออกเป็น 2 ประเภทหลัก โดยแบ่งแยกประเภทจากการเน้นภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมาย ตามแผนผังแบบราบรูปตัววี (a flattened V diagram) ดังนี้

1. การแปลแบบเน้นการรักษาภาษาต้นฉบับ (Source Language - SL emphasis)
2. การแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย (Target Language - TL emphasis)

ภาพที่ 2 ภาพแสดงแผนผังแบบราบรูปตัววี (a flattened V diagram) ของ Newmark

ที่มา: A Textbook of Translation ของ Newmark (1988) หน้า 45

Nord, C. (1989 อ้างถึงใน Saengaramruang, W. 2563 : 26) ได้กล่าวถึงทฤษฎี Translatorisches Handeln หรือ การกระทำการแปล ว่า มีหลักสำคัญโดยเริ่มต้นที่การวิเคราะห์ภารกิจ การแปลที่ผู้จ้างงานแปลมอบหมายให้ผู้แปล ผลงานหลักของนอร์ดเป็นการนำทฤษฎีมาใช้ในทางปฏิบัติ และในการเรียนการสอน กล่าวคือ การนำ “คำสั่งจ้างงานแปล” มาใช้เป็นหลักในการสอนแปล และการนำทฤษฎี Skopostheorie หรือ การแปลโดยคำนึงถึง “หน้าที่” เป็นสำคัญ มาใช้กับการแปลตัวบท ผู้แปลจะต้องทราบให้แน่ชัดเสียก่อนว่าผู้จ้างงาน (Initiator) ได้มอบหมายให้ผู้แปลทำอะไร ผู้แปลจึงจะสามารถทำงานให้ตรงกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้

ผู้วิจัยเห็นว่า หากใช้แนวคิดตามหลักทฤษฎีการกระทำการแปล และการแปลโดยคำนึงถึง “หน้าที่” เป็นสำคัญ การแปลชื่อภาพยนตร์ควรจะแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้ชมในภาษาเป้าหมาย

(Target Language - TL emphasis) ผู้แปลต้องคำนึงถึงความต้องการและภารกิจของผู้ใช้งานเป็นสำคัญ นั่นคือ การแปลชื่อภาพยนตร์ให้น่าสนใจและดึงดูดผู้ชม

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลวรรณกรรมจีนนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1. ศึกษาการแปลเนื้อหาของวรรณกรรม เช่น งานเรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกลวิธีการแต่งในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่อง คนตายยาก (活着) ของหยูหัว (余华)” ของ Sukprasert, P. and Khawperk, S. (2563 : 68-89) ที่ศึกษาวิเคราะห์โครงเรื่อง กลวิธีเล่าเรื่อง ตัวละครและฉาก 2. ศึกษากระบวนการการแปลวรรณกรรม เช่น งานเรื่อง “การศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซอันในสมัยรัชกาลที่ 1” ของ Numtong, K. (2552 : 86-98) ซึ่งศึกษาการดัดแปลง ขนบลีลาการประพันธ์ ขยายความย่อความ ตัดข้อความ เติมความ แปลคลาดเคลื่อน ดัดแปลงข้อความ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้วรรณกรรมฉบับภาษาไทยมีส่วนที่ไม่ตรงกับฉบับภาษาจีนอยู่มาก

สำหรับการศึกษาการแปลชื่อเรื่องภาพยนตร์ จากการสืบค้นฐานข้อมูล CNKI (中国知网) ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2564 ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยด้านการแปลชื่อภาพยนตร์จีน-ไทย ไทย-จีน ปรากฏงานวิจัยด้านการแปลชื่อละครโทรทัศน์ไทยเป็นภาษาจีนเพียง 1 เรื่อง คือ บทความเรื่อง การวิเคราะห์การแปลชื่อภาษาจีนของละครโทรทัศน์ไทยที่อยู่ในกระแสนิยม 《热播泰国电视剧片名汉译分析》ของ Wu, Z. and Lan, X. (2021 : 109-111) สรุปวิธีการแปลชื่อละครโทรทัศน์ได้เป็น 1. แปลตรงตัว 2. แปลถอดความ 3. แปลถอดเสียง 4. วิธีการอื่นๆ เช่น ตั้งชื่อใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องของละครหรือบทบาทของตัวละคร และสรุปหลักการแปลชื่อละครโทรทัศน์ ได้แก่ 1. หลักการถ่ายทอดข้อมูล เลือกใช้คำที่สามารถถ่ายทอดใจความสำคัญหรือเนื้อหาของละคร 2. หลักการศิลปะความสวยงามของภาษา เลือกแต่งเสริมเติมคำให้ภาษาสวยงามกว่าการแปลชื่อละครอย่างตรงตัว 3. หลักการตลาด เลือกใช้คำที่มีความใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับชื่อภาพยนตร์หรือละครดัง 4. หลักการถ่ายทอดวัฒนธรรม เลือกใช้คำที่แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกัน เช่น ชาวจีนมองว่า สาวประเภทสอง ความรักระหว่างเพศเดียวกัน รวมถึง LGBTQ เป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย เป็นต้น

จากสืบค้นฐานข้อมูล ThaiLIS และ ThaiJO ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 พบงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการแปลชื่อภาพยนตร์และละครจีน-ไทย ไทย-จีน จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

วิทยานิพนธ์เรื่อง การใช้ภาษาไทยในการตั้งชื่อภาพยนตร์จีน ของ Fongsarun, P. (2550) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1. การวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์จีนเป็นภาษาไทย แบ่งได้เป็น 1.1 ตั้งชื่อโดยใช้ตัวละครเอกในเรื่อง 1.2 ตั้งชื่อโดยใช้เนื้อหาในเรื่อง 1.3 ตั้งชื่อโดยใช้สิ่งของและสถานที่ในเรื่อง 2. การวิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อภาพยนตร์จีนเป็นภาษาไทย แบ่งได้เป็น 2.1 ตั้งชื่อโดยใช้คำธรรมดาเข้าใจง่าย 2.2 ตั้งชื่อโดยใช้คำขยายให้ความชัดเจนยิ่งขึ้น 2.3 ตั้งชื่อโดยตัดส่วนของคำ 2.4 ตั้งชื่อโดยใช้คำภาษาตลาดและคำสแลง 2.5 ตั้งชื่อโดยใช้คำทับศัพท์ 2.6 ตั้งชื่อโดยใช้คำที่มีความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย 2.7 ตั้งชื่อโดยใช้คำนำหน้าชื่อและชื่อคน 2.8 ตั้งชื่อโดยใช้คำลำดับญาติ คำบอกตำแหน่ง และคำบอกอาชีพ 2.9 ตั้งชื่อโดยใช้คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ 2.10 ตั้งชื่อโดยใช้คำถาม 2.11 ตั้งชื่อโดยใช้คำคล้องจอง 2.12 ตั้งชื่อโดยใช้คำสรรพนาม 2.13 ตั้งชื่อโดยใช้คำลักษณนาม 2.14 ตั้งชื่อโดยใช้คำบอกจำนวนนับนำหน้าคำนาม 3. การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางความหมายชื่อภาษาไทยที่ใช้ในการตั้งชื่อภาพยนตร์จีนและชื่อภาษาไทยที่แปลมาจากชื่อภาพยนตร์จีน แบ่งออกเป็น 3.1 ความหมายตรงกันโดยการแปลเป็นภาษาไทย 3.2 ความหมายเหมือนกันแต่ใช้ถ้อยคำอื่น 3.3 ความหมายคล้ายคลึงกัน 3.4 ความหมายสัมพันธ์กัน 3.5 ความหมายแตกต่างกัน

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการแปลงชื่อภาพยนตร์จีนเป็นภาษาไทยและภาพยนตร์ไทยเป็นภาษาจีน ของ Cheng, Y. (2557) สรุปได้ว่า วิธีการแปลงชื่อภาพยนตร์ แบ่งได้เป็น 3 วิธีใหญ่ ได้แก่ 1. วิธีการตั้งชื่อเรื่องใหม่ 2. วิธีปรับชื่อเดิม 3. วิธีแปลตรงตัวจากชื่อเดิม โดยวิธีการตั้งชื่อเรื่องใหม่สามารถแบ่งรูปแบบได้อีก 4 รูปแบบ คือ 1. การใช้เนื้อเรื่องภาพยนตร์ 2. การใช้ลักษณะเด่นของตัวละครเอก 3. ใช้ชื่อสิ่งของและสถานที่ในเรื่อง 4. ใช้ชื่อของตัวละครเอก และยังกล่าวถึงการใช้ภาษาในการแปลงชื่อภาพยนตร์ว่า นิยมตั้งชื่อเรื่องใหม่เพื่อสื่อเนื้อเรื่องหรืออารมณ์ความรู้สึกของตัวเองโดยตรง จึงมีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันตามประเภทภาพยนตร์ เช่น ใช้คำรุนแรงหนักแน่นในการแปลงชื่อภาพยนตร์ต่อสู้ ใช้คำแสงหรือภาษาตลาดในการแปลงชื่อภาพยนตร์ตลกขบขัน เป็นต้น

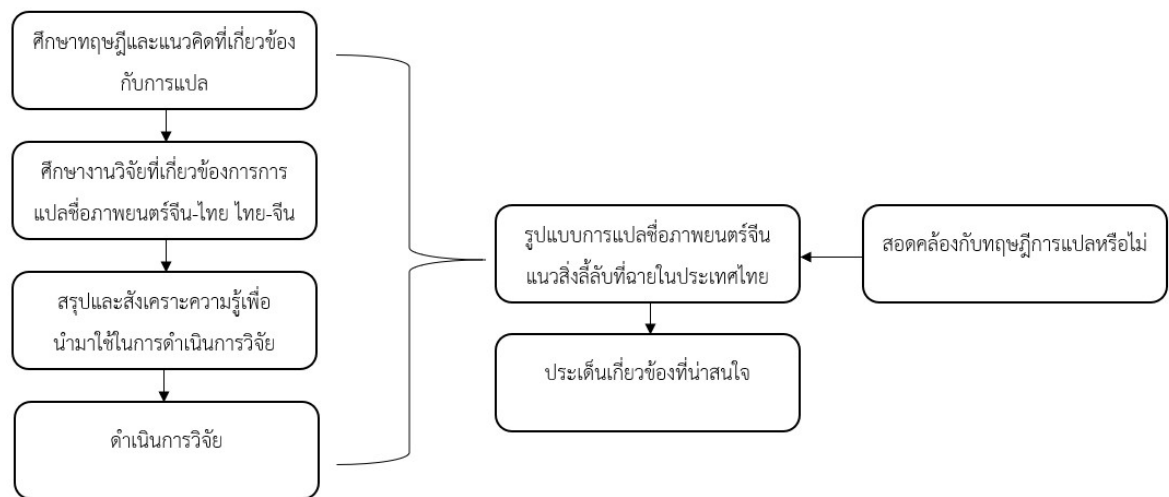
บทความเรื่อง กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นภาษาจีน ของ Pinpongsub, J. (2561 : 1471-1491) สรุปได้ว่า กลวิธีการแปลงชื่อภาพยนตร์แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. กลวิธีการทับศัพท์ 2. กลวิธีการแปลความหมาย 3. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องใหม่

บทความเรื่อง กลวิธีการแปลงชื่อละครและซีรีส์ไทยเป็นภาษาจีน ของ Saengjantanu, E. (2563 : 116-136) ผลการวิเคราะห์พบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการแปลได้เป็นสองกลุ่มหลัก คือ 1. การแปลแบบเน้นการรักษาชื่อเรื่องเดิมตามต้นฉบับ และ 2. การแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้ชมละครหรือซีรีส์ ไม่เน้นการรักษาคำต้นฉบับ

บทความเรื่อง กลวิธีการแปลงชื่อภาพยนตร์ไทยแนวสยองขวัญเป็นภาษาจีน ของ Kittopakarnkit, K. (2563 : 354-373) สรุปกลวิธีการแปลงชื่อภาพยนตร์ ดังนี้ 1. การแปลโดยใช้ภาษาต้นฉบับเป็นตัวนำในการถ่ายทอด 2. การแปลโดยใช้ภาษาเป้าหมายเป็นตัวนำในการถ่ายทอด 3. การแปลโดยการถ่ายทอดแบบพลวัต

งานวิจัยที่ผู้วิจัยสืบค้นได้ มักทำการวิจัยในแง่มุมของกลวิธีการแปลหรือรูปแบบในการแปลงชื่อเรื่องภาพยนตร์เป็นส่วนใหญ่ เช่น แปลตรงตัว แปลบางส่วน ตั้งชื่อใหม่ แปลโดยรักษาชื่อต้นฉบับ แปลเน้นความเข้าใจของผู้ชม ฯลฯ บางงานวิจัยสรุปหลักการแปลงชื่อเรื่อง เช่น หลักการถ่ายทอดข้อมูล หลักการศิลปะความสวยงามของภาษา หลักการตลาด หลักการถ่ายทอดวัฒนธรรม และบางงานวิจัยสรุปภาษาที่ใช้ในการแปลงชื่อเรื่อง เช่น มักใช้ภาษาที่รุนแรง หนักแน่น คำแสง ภาษาตลาด เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่สามารถทำวิจัยเชิงลึกเพิ่มเติมได้ เช่น กลุ่มภาพยนตร์ที่เป็นภาคต่อกันมีการแปลงชื่อเรื่องในลักษณะเดียวกันหรือไม่ คำที่นิยมเลือกใช้แปลเป็นชื่อภาพยนตร์ในลักษณะแนวเดียวกันมักปรากฏคำใดบ้างและเพราะสาเหตุใดถึงเลือกใช้คำเหล่านี้ ภาพยนตร์ที่มีชื่อแปลใกล้เคียงกันเป็นภาพยนตร์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันเสมอไปหรือไม่ เป็นต้น

ภาพที่ 3 ภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับที่ฉายในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 – 2013

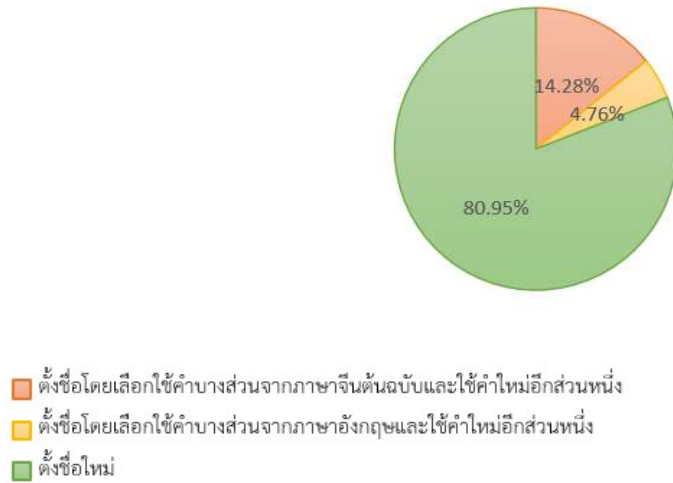
วิธีวิจัย

1. รวบรวมชื่อภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับที่ฉายในประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ.1980 – 2013 จากแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น กระทู้ pantip.com กระทู้ peoplecine.com Facebook pages เป็นต้น
2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากเอกสารที่สามารถสืบค้นได้ เช่น पोสเตอร์ภาพยนตร์ หน้าปกแผ่น VCD ชื่อที่ปรากฏในบทความของสำนักข่าว รวมถึงคลิปวิดีโอที่ปรากฏชื่อภาพยนตร์ทั้งภาษาไทย อังกฤษ จีน
3. สืบค้นชื่อภาพยนตร์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว เป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีนต้นฉบับ
4. ศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ชื่อภาพยนตร์ โดยยึดชื่อภาษาจีนต้นฉบับและชื่อภาษาไทยเป็นหลัก และพิจารณาชื่อภาษาอังกฤษประกอบ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ชื่อภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับ จำนวน 63 เรื่องนี้ ไม่ปรากฏวิธีการแปลชื่อรูปแบบตรงตัวเลย โดยพบว่า มีการแปลชื่อเรื่องโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากภาษาจีนต้นฉบับและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง 9 เรื่อง ได้แก่ 1. ฝักดอย่ากัดตอตอบ ตอนผีรอบจัดกัดตอหมู 2. มือปราบฝักด 3. อาจารย์ฝักดพิศพิศ 4. เสียงดีผีไม่กัด ฝักดให้พิศตอบ 5. ฝักดพิศ 6. อียส์...บริษัทนี้ฝักด 7. ตระกูลนี้ฝักดจนหัวหด 8. ถลกหนึ่ง ฝักดวิญญาณสยอง 9. จงขุยเทพเจ้าปราบมาร คิดเป็น 14.28% จากจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด และมีการแปลชื่อเรื่องโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากชื่อแปลภาษาอังกฤษและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง 3 เรื่อง ได้แก่ 1. จะคนหรือฝักดแฮปปี้ทุกชาติ 2. ฝักดพิศแวมไพร์ 3. ฝักดฟาล่ามารแวมไพร์ คิดเป็น 4.76% จากจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด ส่วนภาพยนตร์ที่เหลือจำนวน 51 เรื่อง ใช้วิธีการตั้งชื่อใหม่ คิดเป็น 80.95% จากจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด

ภาพที่ 4 ภาพแผนภูมิวงกลมแสดงวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญที่ฉายในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 – 2013

จากชื่อภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญ จำนวน 63 เรื่องนี้ ไม่ปรากฏวิธีการแปลชื่อเรื่องแบบตรงตัว วิธีการแปลชื่อเรื่องที่นิยมที่สุดคือ วิธีการตั้งชื่อใหม่ (80.95%) รองลงมาคือ วิธีการตั้งชื่อโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากภาษาจีนต้นฉบับและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง (14.28%) และวิธีที่นิยมน้อยที่สุดคือ วิธีการตั้งชื่อโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากภาษาอังกฤษและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง (4.76%) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาชื่อเรื่องดังกล่าวและแบ่งกลุ่มย่อยเป็น 10 กลุ่ม ตามคำสำคัญ (Keyword) ที่ปรากฏในชื่อเรื่อง ได้แก่

1. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า โปเย หรือ โปเยโปโลเย จำนวน 8 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	โปเยโปโลเย เขี้ยฟ้าแล้วก็ทำ	1987	倩女幽魂	วิญญาณสาวงาม	A Chinese Ghost Story
2	โปเยโปโลเย เขี้ยฟ้าแล้วก็ทำ ภาค 2	1990	倩女幽魂2: 人间道	วิญญาณสาวงาม 2 หนทางโลกมนุษย์	A Chinese Ghost Story 2
3	โปเยโปโลเย เขี้ยฟ้าแล้วก็ทำ ภาค 3	1991	倩女幽魂3: 道道道	วิญญาณสาวงาม 3 เต่าที่อธิบายนได้ ไม่ใช่เต่าที่เที่ยงแท้	A Chinese Ghost Story 3
4	โปเยสาวผีเลี้ยงคน	1991	魔画情	ความรักรูปผี	Fantasy Romance
5	โปเยโปโลเย ไม่ยุบ ไม่บวบ	1993	菩提幽魂	วิญญาณโพธิ์	The Buddhist spell
6	พลิกตำนาน โปเยโปโลเย	2008	画皮	ผิวหนังที่ถูกวาด	Painted Skin
7	โปเยโปโลเย	2011	倩女幽魂	วิญญาณสาวงาม	A Chinese Ghost Story
8	โปเยโปโลเย คีกรักหน้ากากทอง	2012	画皮2: 转生术	ผิวหนังที่ถูกวาด 2 วิชาฟื้นคืนชีพ	Painted Skin: The Resurrection

2. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า ผีกัด หรือ กัด จำนวน 18 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	ผีกัดต่อยกัดตอบ	1985	僵尸先生	คุณผีดิบ	Mr. Vampire
2	ผีกัดต่อยกัดตอบ 2	1986	僵尸家族	ครอบครัวผีดิบ	Mr. Vampire 2
3	ผีกัดต่อยกัดตอบ 3	1987	灵幻先生	คุณล่องลอย	Mr. Vampire 3
4	ผีสาวกัดหลุม 13	1987	僵尸也咸湿	ผีดิบก็ร่าเริง	Sexy Vampires
5	ผีกัดต่อยกัดตอบ 4 หลบผีเอาไว้ไม่อยู่	1988	僵尸叔叔	คุณลุงผีดิบ	Mr. Vampire 4
6	หยดขึ้นมากัด	1988	鬼搵脚	ผีดึงเท้า	Spooky Spooky
7	กระสือ กระหัง ผีกัด	1988	半暹降	ขึ้นลงครึ่งเดียว	The Devil Sorcery
8	ทะเลสิ่งดี ผีกัดสาวท	1988	猛鬼出千	ผีดูดขี่โกง	The Vampire Partner
9	ผีกัดต่อยกัดตอบ ตอน ไม่ให้กัดก็พดทั้งตัว	1989	一眉道人	นักพรตหนึ่งตน	Vampire vs Vampire
10	ผีกัดต่อยกัดตอบ ตอน ผี รอบจัดกัดหมู่	1989	鬼咬鬼	ผีกัดผี	Encounters of the Spooky Kind II
11	เจ้าสาวผีกัด	1989	倩女云雨情	สังวาสครั้งแรก ของสาวงาม	Ghostly Love
12	มือปราบผีกัด	1990	驱魔警察	ตำรวจกำจัดผี	Magic cop
13	ผีกัดคุกสาวแตก	1990	监狱不设防	ห้องขังไม่เตรียมใจ	Haunted Jail House
14	ผีกัดทะลุชาติ (ภาพยนตร์) นรกไฮเทค 2002 (VCD)	1991	猛鬼入侵黑社会	ผีดูดเผ่งเข้ามาใน สังคมมืด	My Flying Wife
15	สวดให้ลอย ปลอยไปกัด	1991	人鬼神	คน ผี เทพ	spiritual trinity
16	อาจารย์ผีกัดฟัดผีดิบ	1992	驱魔道长	นักพรตกำจัดผี	Exorcist Master
17	เสียงดีผีไม่กัด ผีกัดให้ฟัดตอบ	1992	音乐僵尸	ผีดิบดนตรี	The Musical Vampire
18	ผีกัดฟัดแวมไพร์	2012	血色月光	แสงจันทร์สีเลือด	Moonlight the vampire

3. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า อำ ดีและผี จำนวน 2 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	อำให้ผีซัดซ้าย	1980	鬼打鬼	ผีตีผี	Encounters of the Spooky Kind
2	อำผีไม่กัด	1982	人吓人	คนทำให้คนตกใจ	The Dead and The Deadly

4. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า ผีและตี จำนวน 2 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	ผีแพดตี	1986	僵尸小子	ไอ้เด็กผีดิบ	Hello Dracula
2	สายพันธุ์ผีที่สุดแสบ	1987	僵尸少爷	คุณชายผีดิบ	Magic Story

5. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า เซียน จำนวน 2 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	ท้อไม่ท้อขอเป็นชาเซียน	1984	新桃太郎	เด็กชายลูกท้อใหม่	The Child of Peach
2	เซียนตืดูเผ็ด	1986	灵幻童子	เด็กชายล่องลอย	Kung Fu Wonder Child
3	เก่ง เก่งกว่าเซียน	1988	桃太郎大显神威 / 新桃太郎2	เด็กชายลูกท้อแสดงอิทธิฤทธิ์เทพ / เด็กชายลูกท้อใหม่ 2	magic of spell

6. กลุ่มเรื่อง ขู่เฮอะ แต่อย่าหลอก จำนวน 2 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	ขู่เฮอะ แต่อย่าหลอก ภาค 1	1987	猛鬼差馆	โรงพักผีดุ	The Haunted Cop Shop
2	ขู่เฮอะ แต่อย่าหลอก ภาค 2	1988	猛鬼学堂	โรงเรียนผีดุ	The Haunted Cop Shop 2

7. กลุ่มเรื่อง อย่าดูผีหลูด จำนวน 2 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	อย่าดูผีหลูด 1	1989	猛鬼大夏	อาคารผีดุ	Thunder Cops / Operation Pink Squad 2
2	อย่าดูผีหลูด 2	1989	流氓差婆	ตำรวจสาวเกร	Thunder Cops 2

8. กลุ่มเรื่อง โรงเรียนกำจัดผี จำนวน 3 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	โรงเรียนกำจัดผี (ภาพยนตร์) อีลส์...บริษัทนี้ผีดู (VCD)	1989	捉鬼有限公司	บริษัทจับผีจำกัด	Ghost Busting

2	โรงเรียนกำจัดผี 2	1990	有鬼住在隔壁	มีผีอาศัยอยู่ข้างบ้าน	my Neighbors are phantoms
3	โรงเรียนกำจัดผี 3	1990	猛鬼霸王花	ผีคู่และสาวแกร่ง	Here comes a vampire

9. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า ผี จำนวน 12 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	ผีเพื่อนซี้	1984	开心鬼	ผีตีใจ	Happy Ghost
2	ผีจำอย่าจ่อย	1985	开心鬼放暑假	ผีตีใจปิดเทอมฤดูร้อน	Happy Ghost 2
3	ผีก็ช่างไม่ผีก็ช่าง	1985	时来运转	เมื่อโอกาสมา โชคจะดี	Those Merry Souls
4	ดิบก็ผี สุกก็ผี	1986	僵尸翻生	ผีดิบคืนชีพ	New Mr. Vampire
5	ตระกูลนี้ผีกลัวจนหัวหด	1990	捉鬼合家欢	ครอบครัวสุขสันต์จับผี	Spooky Family
6	จับผีมาดูดเลือด	1990	僵尸医生	คุณหมอผีดิบ	Doctor Vampire
7	ผียึดได้เอาไว้น้ำโชค (ภาพยนตร์) จะคนหรือผีก็แอบปี๊ทุกชาติ (VCD)	1990	开心鬼救开心鬼	ผีตีใจช่วยผีตีใจ	Happy Ghost 4
8	สุดผีดีกว่าปล้ำ	1991	僵尸至尊	ผีดิบที่เคราฟ	The Ultimate Vampire
9	คัมภีร์ผีทะเลงโลก	1992	新僵尸先生	คุณผีดิบ ภาคใหม่	Mr. Vampire 1992
10	กาเม กาลามัง ผีเสียคน	1992	聊斋之欲焰三娘子	สาวงามและอำนาจกิเลสแห่งห้องหนังสือเหลียวไจ	THE SPIRITUAL LOVE
11	ผีเพื่อนซี้ไม่มีชีวิต	2002	九个女仔一只鬼	เด็กหญิงเก้าคน ผีหนึ่งตัว	nine girls and a ghost
12	ผีเต็มตึก	2013	僵尸	ผีดิบ	Rigor Mortis

10. กลุ่มที่ไม่ปรากฏคำว่า ผี จำนวน 11 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ปี	ชื่อต้นฉบับภาษาจีน	ชื่อต้นฉบับแบบแปลตรงตัว	ชื่อภาษาอังกฤษ
1	รวยแล้วลอยได้	1986	开心鬼撞鬼	ผีตีใจเจอผี	Happy Ghost 3
2	หยดขึ้นมากัด	1988	鬼搵脚	ผีตึงเท้า	Spooky Spooky
3	อ๊เหลียน คนหัวหัว	1989	潘金莲之前世今生	อดีตชาติและโลกปัจจุบันของพานจินเหลียน	The Reincarnation of Golden Lotus
4	ขอเป็นคน 49 วัน...ปู้ด	1991	开心鬼上错身	ผีตีใจเข้าผิดร่าง	Happy Ghost 5

5	สวดให้ลอย ปลอยไปกั๊ด	1991	人鬼神	คน ผี เทพ	spiritual trinity
6	จอมมารฉีกคัมภีร์สวรรค์	1991	密宗威龙	มังกรอิทธิฤทธิ์ ตันตระ	The TANTANA
7	อาถรรพ์มารโลหิต	1991	鬼干部	หน่วยงานผี	Red and Black
8	ถลกหนังผิงวิญญาณ สยอง	1992	甩皮鬼 / 金装 鬼打鬼	ผีลอกคราบ	Skin Striperess
9	คนดิบสองเพศ เปอตเจอ ยังแผ่น	1992	妖怪都市	มหานครปีศาจ	Wizard's Curse
10	จิงซูเทพเจ้าปราบมาร	1994	钟馗嫁妹	จิงซูจัดการเรื่อง แต่งงานน้องสาว	The Chinese Ghostbuster
11	ฉีกฟ้าล่ามารแวมไพร์	2002	僵尸大时代	มหายุคผีดิบ	The Era of Vampire

อภิปรายผลการวิจัย

จากชื่อเรื่องภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับ จำนวน 63 เรื่อง พบว่า ไม่ปรากฏวิธีการแปลชื่อเรื่องแบบตรงตัว โดยมีการแปลชื่อเรื่องโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากภาษาจีนต้นฉบับและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง 9 เรื่อง คิดเป็น 14.28% และมีการแปลชื่อเรื่องโดยเลือกใช้คำบางส่วนจากชื่อแปลภาษาอังกฤษและใช้คำใหม่อีกส่วนหนึ่ง 3 เรื่อง คิดเป็น 4.76% ส่วนภาพยนตร์ที่เหลือ จำนวน 51 เรื่อง ใช้วิธีการตั้งชื่อใหม่ คิดเป็น 80.95% จากจำนวนภาพยนตร์ทั้งหมด

ผู้วิจัยแบ่งชื่อเรื่องภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับออกเป็น 10 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า โปเย หรือ โปเยโปโลเย 2. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า ผีกัด หรือ กั๊ด 3. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า อำ ดีและผี 4. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า ผีและตี 5. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า เซียน 6. กลุ่มเรื่อง ชูเฮอะ แต่อย่าหลอก 7. กลุ่มเรื่อง อย่าดูดผีหลุด 8. กลุ่มเรื่อง โรงเรียนกำจัดผี 9. กลุ่มที่ปรากฏคำว่า ผี 10. กลุ่มที่ไม่ปรากฏคำว่า ผี และพบว่า คำว่า ผีกัด และ กั๊ด ได้รับความนิยมในการแปลชื่อภาพยนตร์จีนแนวสิ่งลึกลับ ในปี ค.ศ. 1980 - 2013 มากที่สุด มีจำนวน 18 เรื่อง จากทั้งหมด 63 เรื่อง คิดเป็น 28.57%

เมื่อพิจารณาประเด็นจากสมมติฐานการวิจัย พบว่า ภาพยนตร์ที่ชื่อเรื่องปรากฏคำว่า โปเย และ โปเยโปโลเย² ไม่ได้เป็นภาพยนตร์ที่ดัดแปลงมาจากวรรณกรรมเรื่องเหลียวจี้จื่ออี้《聊斋志异》หรือบันทึกเรื่องประหลาดในห้องหนังสือเหลียวจี้ เสมอไป ภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า โปเย และ โปเยโปโลเย จำนวน 6 เรื่อง จากทั้งหมด 8 เรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง เหลียวจี้จื่ออี้《聊斋志异》แยกย่อยได้เป็น เรื่อง เซียนหนิวโยวหนุ《倩女幽魂》(แปลตรงตัว วิญญาณสาวงาม) จำนวน 4 เรื่อง และเรื่อง ฮว่าผี《画皮》(แปลตรงตัว ผิวหนังที่ถูกวาด) จำนวน 2 เรื่อง ส่วนภาพยนตร์อีก 2 เรื่อง คือ เรื่อง โปเยสาวผีเลี้ยงคน《魔画情》(1991) และเรื่องโปเยโปโลเย ไม่ยุบ ไม่บับ《菩提幽魂》(1993) ไม่มีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเหลียวจี้จื่ออี้

² คำว่า โปเยโปโลเย มาจากคำว่า “ปัวเหอโป้วหลั้วมี” (般若波罗蜜) หรือ ปรัชญาปารมิตาหฤทัยสูตร ในพุทธศาสนาเถรวาท
มหายาน (Kao Krabi Deaw Kai, 2019)

ภาพยนตร์ชุด ผีก็ตอย่ากั๊ดตอย ก็ไม่ได้เป็นภาพยนตร์ในชุด “เจียงซือ” 《僵尸》 หรือ ผีดิบ เสมอไป เช่น เรื่อง ผีก็ตอย่ากั๊ดตอย ตอน ผีรอบจัดกั๊ดตอย มีชื่อภาษาจีนต้นฉบับว่า 《鬼咬鬼》 (ผีกัดผี) เป็นภาพยนตร์ภาคต่อจากเรื่อง 《鬼打鬼》 (ผีตีผี) ซึ่งไม่ใช่ภาพยนตร์ชุด “เจียงซือ” อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งหลังจากภาพยนตร์ชุด ผีก็ตอย่ากั๊ดตอย ประสบความสำเร็จโด่งดัง จึงเกิดความนิยมในการแปลชื่อเรื่องภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญกลับมาให้มีความ ผีกัด หรือ กั๊ด ตอย แม้ในชื่อภาษาจีนต้นฉบับจะไม่ปรากฏคำเหล่านี้ก็ตาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีภาพยนตร์ที่ปรากฏชื่อภาษาไทยมากกว่า 1 ชื่อ (ชื่อที่ปรากฏบนโปสเตอร์ภาพยนตร์และชื่อที่ปรากฏหน้าปก VCD ไม่ตรงกัน) จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง โรงเรียนกำจัดผี 《捉鬼有限公司》 ปรากฏชื่อบน VCD ว่า อีตส์...บริษัทนี้ผีดู และภาพยนตร์เรื่อง ผีกัดทะลุชาติ 《猛鬼入侵黑社会》 ปรากฏชื่อบน VCD ว่า นรกไฮเทค 2002 ภาพยนตร์เรื่อง ผียึดได้เอาไว้นำโชค 《开心鬼救开心鬼》 ปรากฏชื่อบนหน้าปก VCD อีกชื่อว่า จะคนหรือผีก็แฮปปี้ทุกชาติ นอกจากนี้ ภาพยนตร์เรื่อง ผียึดได้เอาไว้นำโชค หรือ Happy ghost 4 เป็นเรื่องเดียวที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นพบหน้าปก VCD ส่วน Happy ghost ภาค 1-3 และ 5 ผู้วิจัยไม่พบหน้าปก VCD

สรุปผลการวิจัย

จากชื่อเรื่องภาพยนตร์จีนแนวสยองขวัญ จำนวน 63 เรื่อง ไม่ปรากฏวิธีการแปลชื่อเรื่องแบบตรงตัวเลย เห็นได้อย่างชัดเจนว่า วิธีการแปลตรงตัว ไม่เป็นที่นิยมในการแปลชื่อภาพยนตร์เนื่องจากบทขยายในภาษาจีนและภาษาไทยมีลำดับที่แตกต่างกัน ดังเช่นที่ระบุไว้ในงานของ Numtong, K. (2563 : 89-105) ว่า การแปลประโยคที่มีบทขยายนาม บทขยายภาคแสดงและส่วนเสริมภาษาจีนเป็นภาษาไทยมีความยากในกรณีที่บทขยายซับซ้อน ปรากฏหลายหน่วยพร้อมกัน หรือใช้ศัพท์ยาก ในกรณีของส่วนเสริมต้องระมัดระวังในเรื่องการวิเคราะห์และการใช้ภาษา ไม่แปลตรงจากภาษาจีนเพราะทำให้ความหมายคลาดเคลื่อน และสอดคล้องกับงานของ Rakkiattiyod, K. (2562 : 96-113) ที่ศึกษาพบว่า บางคำศัพท์ในภาษาจีน เมื่อสลับตำแหน่งแล้วจะทำให้หน้าที่ของคำเปลี่ยนไป เช่น คำนามเปลี่ยนเป็นคำกริยา คำนามเปลี่ยนเป็นคำคุณศัพท์ คำคุณศัพท์เปลี่ยนเป็นคำกริยา คำกริยาเปลี่ยนเป็นคำกริยาวิเศษณ์ และคำคุณศัพท์เปลี่ยนเป็นคำกริยาวิเศษณ์ นอกจากนี้ การแปลชื่อภาพยนตร์อย่างตรงตัวยังทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางภาษาและนัยยะรวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อการดึงดูดผู้ชมและปัจจัยทางการตลาดอีกด้วย

นอกจากวิธีการแปลชื่อภาพยนตร์แล้ว ผู้วิจัยยังพบประเด็นเกี่ยวข้องที่มีความน่าสนใจ คือ ความแตกต่างในการพิจารณาชื่อเรื่องภาพยนตร์ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. ภาพยนตร์เป็นภาคต่อกัน มีความเชื่อมโยงกันของชื่อเรื่องทั้งภาษาจีนต้นฉบับ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย เช่น กลุ่ม โปเยโปโลเย จำนวน 6 เรื่อง จาก 8 เรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง เหลียวจี้จื่ออี้ 《聊斋志异》 ซึ่งแยกย่อยได้เป็นเรื่อง เขียนหนี่วไวยหุน 《倩女幽魂》 และเรื่อง ฮว่าผี 《画皮》 กลุ่ม เจียงซือ 《僵尸》 หรือ Mr. Vampire 1-4 หรือ ผีกัด 1-4 และกลุ่ม เหมิงกู่ย 《猛鬼》 (แปลตรงตัว ผีดู) The Haunted Cop Shop 1-2 หรือ ชู่เฮอะ แต่อย่าหลอก 1-4
2. ภาพยนตร์ไม่ใช่ภาคต่อกัน แต่ถูกตั้งชื่อเรื่องภาษาจีนต้นฉบับให้มีความเชื่อมโยงกัน และเมื่อแปลเป็นภาษาไทยก็ปรากฏความเชื่อมโยงนั้นด้วย เช่น เรื่อง โปเยโปโลเย ไม่ยุบ ไม่บับ 《菩提幽魂》 ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง เหลียวจี้จื่ออี้ แต่ในชื่อภาษาจีนต้นฉบับปรากฏคำว่า ไวยหุน (幽

魂) หรือ วิญญาณ โดยคาดว่าผู้สร้างตั้งชื่อให้เกาะกระแสความโด่งดังของภาพยนตร์เรื่อง เขียนหนีวียวน หุ่น 《倩女幽魂》 หรือ วิญญาณสาวงาม เมื่อแปลชื่อภาพยนตร์เป็นภาษาไทยจึงใช้คำว่า โปเยโบลเย เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกัน และภาพยนตร์เรื่อง ผีแพตี้ 《僵尸小子》 และ สายพันธุ์ผีตลึงสุดแสบ 《僵尸少爷》 ซึ่งมีความใกล้เคียงกันทั้งชื่อภาษาจีนต้นฉบับและชื่อภาษาไทย แต่ที่จริงแล้วภาพยนตร์สองเรื่องนี้สร้างโดยผู้กำกับคนละคนกัน และมีเนื้อเรื่องไม่เกี่ยวข้องกัน

3. ภาพยนตร์ไม่ใช่ภาคต่อกัน ชื่อเรื่องภาษาจีนต้นฉบับไม่เกี่ยวข้องกัน แต่ถูกตั้งชื่อเรื่องภาษาอังกฤษให้มีความเชื่อมโยงกัน และเมื่อแปลเป็นภาษาไทยก็ปรากฏความเชื่อมโยงนั้นด้วย ได้แก่ เรื่องอย่างชุดผีหลุด 1-2 ซึ่งมีผู้กำกับคนเดียวกัน แต่เนื้อหาในภาพยนตร์ไม่เกี่ยวข้องกัน ชื่อภาษาจีนต้นฉบับก็ไม่มีมีความเชื่อมโยงกัน คือ 《猛鬼大夏》 (แปลตรงตัว อาคารผีดู) กับ 《流氓差婆》 (แปลตรงตัว ตำรวจสาวเกร) แต่กลับมีชื่อแปลภาษาอังกฤษเหมือนเป็นภาคต่อกัน คือ Thunder Cops 1-2 จึงส่งอิทธิพลมาถึงชื่อภาพยนตร์ภาษาไทยให้แปลตามแนวปฏิบัติของชื่อภาษาอังกฤษด้วย

4. ภาพยนตร์ไม่ใช่ภาคต่อกัน ชื่อเรื่องภาษาจีนต้นฉบับไม่เกี่ยวข้องกัน แต่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยกลับปรากฏความเชื่อมโยงให้เข้าใจว่าเป็นภาคต่อกัน เช่น ภาพยนตร์เรื่อง โปเยสาวผีเลี้ยงคน 《魔画情》 (แปลตรงตัว ความรักรูปผี) ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง เหลียวใจจื้ออี้ เลย กลุ่มภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า เขียน โดยเรื่อง เขียนตีคู่ผี 《灵幻童子》 ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง ท้อไม่ท้อขอเป็นซาเขียน 《新桃太郎》 และ เก่ง เก่งกว่าเขียน 《新桃太郎 2》 ซึ่งสองเรื่องหลังเป็นภาคต่อกัน แต่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วกลับปรากฏชื่อที่เชื่อมโยงกันทั้งสามเรื่อง กลุ่มภาพยนตร์เรื่อง โรงเรียนกำจัดผี 1-3 ซึ่งเนื้อหาไม่เกี่ยวเนื่องกันทั้งสามเรื่อง และชื่อภาษาจีนต้นฉบับก็ไม่เกี่ยวข้องกัน คือ 《捉鬼有限公司》 (แปลตรงตัว บริษัทจับผีจำกัด) 《有鬼住在隔壁》 (แปลตรงตัว มีผีอาศัยอยู่ข้างบ้าน) 《猛鬼霸王花》 (แปลตรงตัว ผีดูและสาวแกร่ง) รวมถึงกลุ่มภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า ผีกัด ในยุคหลัง เช่น เรื่อง เจ้าสาวผีกัด 《倩女云雨情》 (แปลตรงตัว สังวาสครั้งแรกของสาวงาม) มือปราบผีกัด 《驱魔警察》 (แปลตรงตัว ตำรวจกำจัดผี) ผีกัดคุกสาวแตก 《监狱不设防》 (แปลตรงตัว ห้องขังไม่เตรียมใจ) เป็นต้น ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ชุด “เจียงซือ”

5. ภาพยนตร์เป็นภาคต่อกัน มีความเชื่อมโยงกันของชื่อเรื่องภาษาจีนต้นฉบับ แต่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วไม่ปรากฏความเชื่อมโยงกัน เช่น ภาพยนตร์เรื่อง 《鬼打鬼》 Encounters of the Spooky Kind (แปลตรงตัว ผีตีผี) (1980) และ 《鬼咬鬼》 Encounters of the Spooky Kind II (แปลตรงตัว ผีกัดผี) (1989) เป็นภาพยนตร์ภาคต่อกัน มีความเชื่อมโยงกันทั้งชื่อภาษาจีนต้นฉบับและชื่อภาษาอังกฤษ แต่ผู้แปลชื่อเรื่องภาษาไทยให้ไม่เกี่ยวเนื่องกัน คือ 《鬼打鬼》 (ผีตีผี) แปลว่า อำให้ตีผี ขิดข้าย และ 《鬼咬鬼》 (ผีกัดผี) แปลว่า ผีกัดอย่ากัดตอบ ตอน ผีรอบจัดกัดหนู ซึ่งหากสังเกตจากชื่อแปลไทยเพียงอย่างเดียวแล้ว อาจเข้าใจว่า ทั้งสองเรื่องนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน และยังทำให้เข้าใจผิดด้วยว่า เรื่อง ผีกัดอย่ากัดตอบ ตอน ผีรอบจัดกัดหนู เป็นส่วนหนึ่งของภาพยนตร์ชุด “เจียงซือ” นอกจากนี้ ภาพยนตร์ชุด 开心鬼 (ผีตลก) หรือ Happy ghost 1-5 เป็นภาพยนตร์ชุดต่อเนื่องกัน 5 ภาค แต่เมื่อแปลเป็นชื่อภาษาไทยแล้ว กลับไม่พบความเชื่อมโยงของชื่อภาพยนตร์ทั้ง 5 ภาค ได้แก่ ผีเพื่อนซี้ ผีจ้าวอย่าจ่อย รวยแล้วลอยได้ ผียึดได้เอาไว้นาโชค และขอเป็นคน 49 วัน...ปู้ด

ภาพยนตร์หลายเรื่องเป็นภาคต่อกัน แต่กลับถูกแปลให้เหมือนไม่ใช่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ภาพยนตร์ชุด 开心鬼 หรือ Happy ghost และภาพยนตร์อีกหลายเรื่องไม่ใช่ภาคต่อกัน แต่ถูกแปลให้เชื่อมโยงเหมือนเป็นภาคต่อกัน เห็นได้อย่างชัดเจนจากกลุ่มภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า ผีกัด และ กัด มีมากถึง 18

เรื่อง เป็นเพราะภาพยนตร์ชุด “เจียงซือ” หรือ ผีดิบ ในยุคแรกประสบความสำเร็จจนมีชื่อเสียงโด่งดัง จึงทำให้ภาพยนตร์แนวสยองขวัญที่สร้างในภายหลังและไม่มีเกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ชุด “เจียงซือ” ถูกแปลงชื่อเรื่องให้มีความน่ากลัว ผิดๆ หรือ กัด เพื่อเกาะกระแสความนิยม รวมถึงภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า โปเย และ โปเยโปโลเย ด้วย

การแปลงชื่อภาพยนตร์มักใช้วิธีการแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย (Target Language - TL emphasis) สอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำการแปล และการแปลโดยคำนึงถึง “หน้าที่” เป็นสำคัญ (Nord, C. 1989) ผู้จ้างงานมอบหมายให้ผู้แปลแปลงชื่อภาพยนตร์ให้ผู้ชมเกิดความสนใจและดึงดูดผู้ชมให้เข้ามารับชมภาพยนตร์ การแปลงชื่อภาพยนตร์จะต้องคำนึงถึงเหตุผลทางการตลาด จึงมักเลือกใช้คำที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ เป็นคำที่อยู่ในกระแสนิยมหรือคำที่เป็นส่วนหนึ่งของชื่อภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จโด่งดัง โดยไม่ยึดติดว่า ชื่อแปลจะต้องมีความหมายตรงกับชื่อภาพยนตร์ต้นฉบับหรือเป็นภาคต่อเนื่องกันจริง ดังเช่น กลุ่มภาพยนตร์ที่ปรากฏคำว่า ผีกัด และ โปเยโปโลเย

เอกสารอ้างอิง

- Banyapon Poolsawas. (2016). *Rigor Mortis (2013) Full of ghosts, awakening a legend for 30 years, ghosts bite, don't bite back*. Retrieved 15 March 2021, From <http://www.lovedesigner.net/rigor-mortis-2013/>
- Cheng Yingfen. (2557). *A Comparative Study in Techniques of Translating Movie Titles from Chinese into Thai and from Thai into Chinese*. Master of Arts (Communication Thai as a Second Language) Thesis. Bangkok. Huachiew Chalermprakiet University.
- Ekachai Saengjantanu. (2563). *Translating Thai Drama Titles and Thai TV Series Titles into Chinese: Strategies and Analysis*. Journal of Human Sciences, 21(1), 116-136.
- Jindaporn Pinpongsub. (2561). *The Method of Translating the Title of Thai Movies to Chinese*. Veridian E-Journal, 11(3), 1471-1491.
- Kamontip Rakkiattiyod. (2562). *A Study of Chinese Vocabulary Having the Same Morphemes but Opposite in Order*. Journal of Humanities and Social Sciences, 3(1), 96-113.
- Kanokporn Numtong. (2552). *Study of the translation of Chinese novel "Romance of the Western Han" in King Rama I period: Final research report*. Bangkok. Kasetsart University.
- Kanokporn Numtong. (2563). *The Study of Translation Problems of the Attributives and Complements from Chinese to Thai for Developing Chinese to Thai Translation Skills*. Journal of Language and Linguistics, 38(2), 89-105.
- Kao Krabi Deaw Kai. (2019). *Po-Ye Po-Lo-Ye: Strange stories from the library*. Retrieved 10 March 2021, From
- Kullayanee Kittopakarnkit. (2563). *Translating Thai Horror Film Titles into Chinese: Strategies and Analysis*. Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University, 21(2), 354-373.
- Patnapa Sukprasert, and Sarawoot Khawperk. (2563). *Analysis of Social Change and Narrative Techniques of Chinese Literature in Thai Version "To Live" by Yu Huo*. HUSO Journal of Humanities and Social Sciences, 4(1), 68-89.
- Peter Newmark. (1988). *A Textbook of Translation*. Hertfordshire: Prentice Hall.
- Prissana Fongsarun. (2550). *The Usage of Thai Title for Chinese Films*. Master of Arts (Thai) Thesis. Bangkok. Kasetsart University.
- Royal Society of Thailand. (2554). *Dictionary*. Bangkok: Nanmeebooks.
- studiolens. (2020). *History of Thai cinema*. Retrieved 11 March 2021, From <https://www.studiolens.com/ประวัติภาพยนตร์ไทย/>
- Wanna Saengaramruang. (2563). *Theories of Translation*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wu Zhiyuan, and Lan Xialing. (2021). *Analysis of Chinese Translation of Titles of Popular Thai TV Dramas*. Jin Gu Wen Chuang, 2021(1), 109-111.
<https://www.facebook.com/159523637959342/posts/443862356192134/>

องค์ประกอบความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง Determinants of success in secondary cities tourism

ชญญา พิริยานิช Chanya Piriyawanit¹รวีภา ธรรมโชติ Ravipha Thammachot²

อีเมล yoklinne@windowslive.com เบอร์โทรศัพท์ 0953691426

(Received: January 29, 2022; Revised: March 20, 2022; Accepted: May 20, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) องค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง (2) ปัญหาและแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา และ (3) รูปแบบหรือแนวทางการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้ตรรกะแบบอุปมานการเขียนกรณีศึกษาประเภทการศึกษาพฤติกรรมและการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนรวมทั้งสิ้น 55 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองของจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสตูล

ผลการศึกษาวัดพบว่าองค์ประกอบที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเมืองรองประสบความสำเร็จมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละเมือง ในขณะที่เมืองรองส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในหลายด้าน อาทิ แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มาตรฐานที่พักอาศัย การคมนาคม ความเข้มแข็งของผู้นำ และความพร้อมของคนในชุมชน ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ อาทิ การสร้างทรัพยากรท่องเที่ยวขั้นทดแทน การอนุรักษ์วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วิสัยทัศน์ของผู้นำ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างเครือข่าย และที่สำคัญความเข้มแข็งและจิตสำนึกของคนในชุมชนที่ถือเป็นหัวใจของการจัดการท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการเสนอรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองให้ประสบความสำเร็จ อีกทั้งเป็นการเสนอแนวคิดในการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในเมืองรองของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละเมืองรองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : (1) ความสำเร็จของการท่องเที่ยว องค์ประกอบหรือเงื่อนไขความสำเร็จของการท่องเที่ยว (2) เมืองรอง (3) ผู้นำ (4) คุณภาพชีวิต (5) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

This research is researcher examines (1) the determinants of success in secondary cities tourism (2) the obstacles and the way to solve the solution (3) the guidelines of secondary cities tourism to sustainable tourism. This qualitative research using an inductive case writing method, multiple case study, and cross-case synthesis. Collect data from in-depth interviews and non-participant observation from 55 key informants in total. Consists of a group of policy makers, academic group, implementation policy leadership group and stakeholder groups related to the success of secondary city tourism management from Amnat Charoen province, Roi Et province, Buriram province and Satun province.

Result of research is that the elements that make secondary city tourism successful are similar and different depending on the context of each city while most of the secondary cities still lack of readiness in many aspects such as attractive tourist attraction, standard of residence, transportation, leadership strength and readiness of people in the community. Therefore, successful management of secondary city tourism requires various elements for example creating tourism resources to replace, way of tradition preservation, leader's vision, cooperation between the public and private sectors, networking and most importantly the strength and consciousness of people in the community that is considered the heart of tourism management in the secondary cities. This research proposes a model for successful tourism management in secondary cities and also proposes an idea to support tourism, especially tourism in secondary cities of Thailand to be genuinely consistent and appropriate to the context of each secondary city.

Keywords: (1) Tourism Success (2) Determinants of Tourism Success; Secondary City (3) Leadership (4) Quality of life (5) Tourist satisfaction

บทนำ

บทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนเครื่องยนต์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้หลักให้กับหลายประเทศในโลกรวมถึงการช่วยลดอัตราความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา (World Tourism Organization: UNWTO, 2017, p.8) โดยที่การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพและทำให้คนในชุมชนมีรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม (Thano & Kote, 2015; P.2) นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรัฐบาลไทยเริ่มให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและได้มีการจัดทำนโยบายบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ในปี พ.ศ. 2522 ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงธุรกิจในช่วงโซ่อุปทานหลายประเภทธุรกิจดังเห็นได้จากในภาวะที่ประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่ช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมักเกิดขึ้นเฉพาะในเมืองใหญ่จึงทำให้เป็นประเด็นที่มีกล่าวถึงอย่างมากคือการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในเมืองหลัก เนื่องจากต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวไม่น่าสนใจและมีข้อจำกัดทางด้านการคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยววันน้อย รายได้จากการท่องเที่ยวเติบโตช้า เกิดความไม่สมดุลของทั้งจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด

ด้วยเหตุนี้แม้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะสร้างรายได้หลักให้กับประเทศไทยแต่เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนบางกลุ่มและในบางพื้นที่ที่มีความเจริญเท่านั้น ดังนั้นปัญหาที่มักเกิดกับประเทศในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนารวมถึงประเทศไทยคือจะหาอย่างไรให้มีการกระจายรายได้ทั่วทั้งประเทศ ไม่ “กระจุก” ตัวแค่บางจังหวัด ในทางกลับกันต้องทำให้รายได้จากการท่องเที่ยว “กระจาย” ไปในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองรองรวมถึงคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ได้มีโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองรองโดยคำนึงถึงแนวคิดนโยบาย แผนงานและโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนและพัฒนา รวมถึงวิถีการปฏิบัติงานของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวหลังไหลมายังพื้นที่เมืองรองไม่ว่าจะด้วยวิธีการจัดการกับแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ การใช้อัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวคุณภาพที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันเพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป โดยในการวิจัยนี้จะสามารถช่วยให้เมืองรองพื้นที่รองหรือจังหวัดรองสามารถพัฒนาศักยภาพการแข่งขันกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นไม่ว่าจะเป็นเมืองหลักหรือเมืองรองด้วยกันเองจากการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรองว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญอะไรบ้าง โดยศึกษาเมืองรองแต่ละเมืองที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน และนำมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์เพื่อจะนำผลการศึกษาไปสู่ข้อสรุปเชิงทฤษฎี (analytic generalization)
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา การดำเนินโครงการในแต่ละเมืองว่ามีอะไรบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
3. เพื่อศึกษารูปแบบหรือแนวทางการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2562 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564 ของกรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาแบบเจาะจง (purposive selection) และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) จำนวน 4 จังหวัด และนำมาเป็นกรณีศึกษาของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุดในปี 2562 จำนวน 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสตูลโดยมีการเจริญเติบโตของรายได้ร้อยละ 7.85 และ 4.72 ตามลำดับและจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวต่ำสุดในปี 2562 จำนวน 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีการเจริญเติบโตของรายได้ร้อยละ -0.05 และ 0.51 ตามลำดับ

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสำเร็จของการท่องเที่ยว

ความสำเร็จของการท่องเที่ยว หมายถึง ชีตความสามารถในการแข่งขันในอันที่จะลดความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ที่ทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ (Crouch & Ritchie, 1999, p. 138 และ Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., 2003, p. 3) นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนารักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจที่ได้มาเยือนไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว (Lee, T. H. 2013, p. 38; Gabriela et al., 2006, p. 2)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง

ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (tourism product) โดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนเนื่องจากเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น (Bramwell & Lane, 2012, pp. 1-7, Natalija et al., 2011, p. 9) นอกจากนี้ยังต้องพึ่งพาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (Currie & Falconer, 2014, pp. 162-172; Musa & Ndawayo, 2011, pp. 297-302, Virkar & Malloya, 2018, pp. 72-80) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอันที่จะธำรงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อนำกลับมาพัฒนาคนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง (Suthamma Nitikasetsoontorn, 2015, หน้า 3-35, W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2386, พงนา สวนศรี 2546, หน้า 14, Goodwin and Santilli's, 2009, p. 4 และ Kanko-Machizukuri, 2000, p. 7) นอกจากนี้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้นำที่

มีทักษะในการจูงใจและสร้างทัศนคติที่ดีกับคนในชุมชน มีความสามารถเฉพาะตัวเพราะมีหน้าที่เป็นตัวประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอกและคนในชุมชน (Blackman et al., 2004, pp. 59-70) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันของภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างความสำเร็จทั้งโครงสร้างพื้นฐานระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ (Arthur, 2011, p. 4) และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาเป็นการส่งเสริมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม (Law et al., 2016, pp. 295-305; Candrea et al., 2017, p. 38-56) นอกเหนือจากองค์ประกอบดังกล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรองให้ประสบความสำเร็จจำต้องพึ่งพาเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Beritelli, 2015, pp. 1-44) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน (Luthe et al., 2012, pp. 1-17; Novelli et al., 2006, pp. 1141-1152; Cawley et al., 2007, pp. 405-420)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และการสังเกตการณ์ ตลอดจนศึกษาจากเอกสารข้อมูลที่เป็นมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน และเลือกวิธีศึกษาแบบพหุกรณี (multiple case study research) ของการจัดการท่องเที่ยวเมืองรอง 4 จังหวัด

ผู้วิจัยนำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาทำตารางเพื่อหาประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องกัน สร้างเป็นกลุ่มคำ (key word) หรือรหัสข้อมูล และนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูลเป็นตาราง (word table) เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา (cross case analysis)

ด้วยเหตุที่ยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษานำร่อง (pilot study) โดยการเลือกศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดน่านซึ่งเป็นเมืองรองที่มีการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวในระยะ 1-3 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการศึกษาที่ชัดเจนและครบถ้วนยิ่งขึ้นยังเป็นหนึ่งในวิธีการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) เพื่อสร้างความแม่นยำ (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของงานวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบหรือเงื่อนไขสำคัญของเมืองรองที่ประสบความสำเร็จ พบว่ามี 5 องค์ประกอบสำคัญ คือ ศักยภาพการท่องเที่ยว ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างเครือข่าย สังคมและวัฒนธรรม และวิสัยทัศน์ผู้นำ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายส่วนเข้าด้วยกันเพื่อชดเชยข้อบกพร่องและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน การปรับภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่เดิมและความเหมาะสมทั้งด้านกายภาพและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ความพยายามในการสร้างร่วมมือให้เกิดขึ้นกับภาคส่วนต่างๆ โดยยึดประโยชน์ของคนในพื้นที่เป็นสำคัญ การให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของแนวทางในการพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมและการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวและความรู้และสร้างสัมพันธ์ไมตรีไปพร้อมกัน นอกจากนี้วิสัยทัศน์ของผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จดังจะเห็นได้ว่าเมืองรองที่ประสบ

ความสำเร็จนั้นมิมีผู้นำที่มีแนวทางในการพัฒนาเมืองที่ไม่เหมือนใคร เป็นผู้นำที่กล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาให้จังหวัดไปสู่เป้าหมายและทิศทางที่เหมาะสม

2. ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเมืองรองและวิธีดำเนินการแก้ไข พบว่า เมืองรองที่ประสบความสำเร็จสามารถก้าวข้ามอุปสรรคได้ด้วยการสร้างความแตกต่างของการท่องเที่ยวด้วยการนำทรัพยากรทางประวัติศาสตร์มาเป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่ทันสมัยโดยไม่ทิ้งความเป็นรากเหง้า อาทิ จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีความพยายามในการนำเสนอการท่องเที่ยวด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความแปลกใหม่และสม่ำเสมอ ในขณะที่จังหวัดสตูลซึ่งมีทรัพยากรทางทะเลที่สวยงามแต่พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ของกรมอุทยาน ทำให้เกิดแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นโอกาสโดยทำให้สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ นอกจากนี้การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาคเพื่อให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวใหม่มากขึ้น

3. แนวทางการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ต้องให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ พร้อมกับทำความเข้าใจจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมประเพณี เกิดจิตสำนึกในการรักและหวงแหนทรัพยากรและเรียนรู้ที่จะนำสิ่งเหล่านั้นมาผสมผสานกับแนวคิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างความยั่งยืนที่จังหวัดบุรีรัมย์ให้ความสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการหล่อหลอมให้คนเข้าใจบริบท รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ พร้อมทั้งถ่ายทอดความเป็นตัวตนผ่านรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชนที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ในประเด็นขององค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองทั้ง 2 เมืองประสบความสำเร็จพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยวว่ามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นแม่เหล็กในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญในระดับท้องถิ่น (Natalijia et al., 2011, p. 9; Bramwell & Lane, 2012, pp. 1-7) ประกอบกับการเสนอการท่องเที่ยวทางเลือกซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ด้วยการนำเสนอวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยสามารถพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวตามศักยภาพที่แตกต่างกันไป (Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., 2003, p. 68) และด้วยข้อจำกัดของต้นทุนทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทดแทน อาทิ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Gursoy & Rutherford, 2004, pp. 495-516) และ (Lee, 2013) อย่างไรก็ตามการดำเนินกิจกรรมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไปไม่ได้หากขาดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการแบ่งปันทรัพยากร ข้อมูลข่าวสารและการประสานงานเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (Franco, Estevao, pp. 608-612) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเมืองรองซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลจึงขาดความพร้อมทั้งด้านต้นทุนทางการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมทางด้านต่าง ๆ จึงต้องอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐและการสนับสนุนจากทั้งภาคเอกชนและประชาชน (Arthur, 2011, p. 4) นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวช่วย

ทำให้เกิดการแบ่งปันกันทั้งในด้านความรู้ บุคลากรรวมถึงทรัพยากรท่องเที่ยว (Erkus et al., 2010, pp. 113-124) และ (Morrison et al., 2004, pp. 197-202) สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเกิดนวัตกรรมในการทำงาน (Luthe et al., 2012, pp. 1-17; Novelli et al., 2006, pp. 1141-1152; Cawley et al., 2007, pp. 405-420) ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยจิตสำนึกและความเข้มแข็งของคนในชุมชนเพราะหากชุมชนเข้าใจและยอมรับการท่องเที่ยวลแล้วจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก (Andriotis & Vaughan, 2003, pp. 172-185; Kernel, 2005, pp. 151-164) อีกทั้งวิสัยทัศน์ผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว สามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว หรือสร้างเอกภาพ (Unity) และความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชารวมถึงประชาชนคนในพื้นที่ดำเนินงานตามเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ภาวะผู้นำแบบนี้จึงจะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องพึ่งพาปัจจัยกระตุ้น (motivating factor) คือ การผลักดันจากการเมือง เนื่องจากการเมืองมีความสัมพันธ์กับการบริหารประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้แผนงานที่ได้กำหนดไว้บรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในประเด็นปัญหาและอุปสรรค พบว่า การเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวด้วยการนำวิถีชีวิตชนบทธรรมเนียมประเพณีมาเป็นแกนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองรอง (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2386) รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวจะช่วยลดข้อปัญหาต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวในเมืองรอง อย่างไรก็ตามการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยการเปิดโอกาสให้เข้ามาสู่กระบวนการตัดสินใจ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนและปัญหาที่อาจเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2411)

3. ในประเด็นความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเมืองรอง พบว่า การดูแลในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีค่าและสิ่งแวดล้อม (Lo et al., 2012, pp. 59-65) การสร้างสมดุลด้วยการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเลือกนักท่องเที่ยวคุณภาพ จะช่วยสร้างความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันในระยะยาว (Diao, 2012, pp. 689-693)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ในประเด็นขององค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองทั้ง 2 เมืองประสบความสำเร็จ พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยวว่ามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นแม่เหล็กในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญในระดับท้องถิ่น (Natalijia et al., 2011, p. 9; Bramwell & Lane, 2012, pp. 1-7) ประกอบกับการเสนอการท่องเที่ยวทางเลือกซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ด้วยการนำเสนอวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยสามารถพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวตามศักยภาพที่แตกต่างกันไป (Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., 2003, p. 68) และด้วยข้อจำกัดของต้นทุนทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทดแทน อาทิ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Gursoy & Rutherford, 2004, pp. 495-516) และ

(Lee, 2013) อย่างไรก็ตามการดำเนินการกิจกรรมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไปไม่ได้หากขาดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการแบ่งปันทรัพยากร ข้อมูลข่าวสารและการประสานงานเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (Franco, Estevao, pp. 608-612) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเมืองรองซึ่งเป็นพื้นที่ทางไกลจึงขาดความพร้อมทั้งด้านต้นทุนทางการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมทางด้านต่างๆ จึงต้องอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐและการสนับสนุนจากทั้งภาคเอกชนและประชาชน (Arthur, 2011, p. 4) นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการแบ่งปันกันทั้งในด้านความรู้ บุคลากรรวมถึงทรัพยากรท่องเที่ยว (Erkus et al., 2010, pp. 113-124) และ (Morrison et al., 2004, pp. 197-202) สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเกิดนวัตกรรมในการทำงาน (Luthe et al., 2012, pp. 1-17; Novelli et al., 2006, pp. 1141-1152; Cawley et al., 2007, pp. 405-420) ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยจิตสำนึกและความเข้มแข็งของคนในชุมชนเพราะหากชุมชนเข้าใจและยอมรับการท่องเที่ยวแล้วจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก (Andriotis & Vaughan, 2003, pp. 172-185; Kernel, 2005, pp. 151-164) อีกทั้งวิสัยทัศน์ผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว สามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว หรือสร้างเอกภาพ (Unity) และความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชารวมถึงประชาชนคนในพื้นที่ดำเนินงานตามเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ภาวะผู้นำแบบนี้จึงจะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องพึ่งพาปัจจัยกระตุ้น (motivating factor) คือการผลักดันจากการเมือง เนื่องจากการเมืองมีความสัมพันธ์กับการบริหารประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้แผนงานที่ได้กำหนดไว้บรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในประเด็นปัญหาและอุปสรรค พบว่า การเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวด้วยการนำวิถีชีวิตชนบทธรรมเนียมประเพณีมาเป็นแกนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองรอง (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2386) รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวจะช่วยลดข้อขัดแย้งด้านต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวในเมืองรอง อย่างไรก็ตามการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการเปิดโอกาสให้เข้ามาสู่กระบวนการตัดสินใจ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน และปัญหาที่อาจเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2411)

3. ในประเด็นความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเมืองรอง พบว่า การดูแลในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีค่าและสิ่งแวดล้อม (Lo et al., 2012, pp. 59-65) การสร้างสมดุลด้วยการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเลือกนักท่องเที่ยวคุณภาพ จะช่วยสร้างความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันในระยะยาว (Diao, 2012, pp. 689-693)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยว

ภาครัฐควรพิจารณาความพร้อมด้านศักยภาพการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมถึงความเหมาะสมของต้นทุนด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่เพื่อนำจุดแข็งมาพัฒนาส่งเสริมให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องวิถีชีวิตของชุมชนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ภาครัฐควรขับเคลื่อนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาอยู่ในกระบวนการวางแผน กำหนดทิศทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสร้างเสถียรภาพทั้งความสามัคคี และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

3. ส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานของผู้นำ

ภาครัฐควรพิจารณาการดำรงตำแหน่งของผู้นำ การเปลี่ยนแปลงผู้นำบ่อยครั้งอาจนำมาสู่การไม่สานต่องานเดิมเนื่องจากแนวคิดทัศนคติที่แตกต่างกันในแต่ละผู้นำ รวมถึงการขาดความเชื่อมั่นของผู้ได้บังคับบัญชาทำให้งานที่ดำเนินอยู่ต้องหยุดชะงักและต้องอาศัยระยะเวลาในการเริ่มต้นใหม่ตลอดเวลา ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรประเมินศักยภาพของพื้นที่เพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมด้วยการสร้างลักษณะเฉพาะตัวที่มาจากตัวตนของเมืองอย่างแท้จริง เพราะเมื่อมีการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดได้ชัดเจนความรู้สึกหวงแหนและความผูกพัน (engagement) จะเกิดขึ้นและเป็นการให้คุณค่าของความต่างซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ปฏิบัติสำนึกด้านการท่องเที่ยวให้กับคนในพื้นที่

ควรให้อาสาสมัครในพื้นที่เข้ามามีส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทาง เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในพื้นที่จนเกิดเป็นความเข้มแข็งที่จะร่วมพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาเมือง เนื่องจากหากชุมชนมีความเข้มแข็ง มุ่งมั่นที่จะดำเนินตามนโยบายและแผนงานแล้วย่อมเกิดความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ควรการสร้างให้นักท่องเที่ยวรู้สึกหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและเคารพในสถานที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต เนื่องจากจะช่วยสร้างความผูกพันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาพบว่า วิสัยทัศน์ผู้นำมีผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำว่าภาวะผู้นำแบบใดที่น่าจะมีส่วนสร้างความสำเร็จให้กับการท่องเที่ยวเมืองรอง

2. ควรศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละเมืองท่องเที่ยวเมืองรอง

3. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบความสำเร็จของเมืองท่องเที่ยวเมืองรองในแต่ละภาคเพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบและความสำเร็จของเมืองท่องเที่ยวเมืองรองในบริบทที่แตกต่างกัน

4. ควรศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวเมืองรองให้ชัดเจน เนื่องจากการค้นหาคำตอบจากงานวิจัยบางส่วนจำเป็นต้องอาศัยการวิจัยเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- Andriotis, K., & Vaughan, D.R. (2003). Urban residents' attitudes towards tourism development: The case of Crete. *Journal of Travel Research*, 42(2), 172-185.
- Arthur L. Smith. (2011). "Public-Private Partnerships (PPPs) for Sustainable Tourism". P.4
- Beritelli, (2015). Tourist destination governance through local elites - Looking beyond the stakeholder level, 1-44.
- Blackman. A., Foster, F., Hyvonen, T., Bronwyn, J., Kuilboer, A., & Moscardo, G. (2004). Factors contributing to successful tourism development in peripheral regions. *Journal of Tourism Studies*, 15(1), 59-70.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2012). Towards innovation in sustainable tourism research? *Journal of Sustainable Tourism*, 20(1), 1-7.
- Candrea, A., Constantin, C. and Ispas, A., (2017). Public-Private Partnerships for a Sustainable Tourism Development of Urban Destinations. The Case of Brasov, Romania. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 13(SI), (pp. 38-56). 10.24193/tras.SI2017.3
- Cawley, M.; Marsat, J. B.; Gillmor, D. A. (2007). Promoting integrated rural tourism: Comparative perspectives on institutional networking in France and Ireland. *Tourism geographies: An international journal of tourism space, place and environment*, vol. 9, no. 4, pp. 405-420.
- Crouch, G. & Ritchie, J. (1999). Tourism, competitiveness and societal prosperity. *Journal of Business Research*. N.44. p.138
- Currie, C., & Falconer, P. (2014). Maintaining sustainable island destinations in Scotland: The role of the transport-tourism relationship. *Journal of Destination Marketing & Management*, 3(3), 162-172.
- Diao, Z. (2012). Study on development Patterns of rural tourism in china problems of rural tourism in China. In *Technology for Education and Learning* (pp. 689-693).
- Erkus-Ozturk, H., & Eraydin, A. (2010). Environmental governance for sustainable tourism development: Collaborative networks and organization building in the Antalya tourism region. *Tourism Management*, 31(1), 113-124. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2009.01.002>.
- Franco Mario, Cristina Maria Santos Estevao., (2010). The role of tourism public-private partnership in regional development: A conceptual model proposal. P. 608-612.
- Gabriela Carmen Pascariu & Dragan Gabriela. (2006). The Role of Public-Private Partnership in the Sustainable Development of the Rural Tourist Destinations. pp. 2, 7-9.
- Goodwin and Santilli's (2009: 4) อ้างถึงใน MLA (Modern Language Assoc.) Fletcher,

- Vivian. Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc, 2016. APA (American Psychological Assoc. Fletcher, V. (2016). Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc. Pp.4
- Gursoy, D., & Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: an improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Kanko-Machizukuri (2000). อ้างถึงใน MLA (Modern Language Assoc.) Fletcher, Vivian. Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc, 2016. APA (American Psychological Assoc. Fletcher, V. (2016). Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc. Pp.7
- Kernel, P.K., (2005). Creating and implementing a model for sustainable development in tourism enterprises. *Journal of Cleaner Production*, 13(2), 151-164.
- Law, A., De Lacy, T., Lipman, G., and Jiang, M., (2016). Transitioning to a green economy: the case of tourism in Bali, Indonesia. *Journal of Cleaner Production*, 111, 295-305.
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, P. 38.
- Lo, M.-C., Mahamad, A.A., Songan, P., & Yeo, A.W. (2012). Positioning rural tourism: Perspective from the local communities. *International Journal of Trade, Economic and Finance*, 3(1), 59-65.
- Luthe, T.; Wyss, R.; Schuckert, M. (2012). Network governance and regional resilience to climate change: Empirical evidence from mountain tourism communities., pp. 1-17.
- Morrison, A., Lynch, P., & Johns. N. (2004). International tourism networks. *International Journal of contemporary Hospitality Management*, 16(3), 197-202.
- Musa, I. J., & Ndawayo, B. A. (2011). The role of transportation in the development of tourism in Nigeria. *Tourismos*, 6(1). P.297-302
- Natalija Bogdanov & Bojan Zecevic. (2011). Public Private Partnership in Rural Tourism. pp. 8-9, 35-36.
- Novelli, M.; Schmitz, B.; Spencer, T. (2006). Networks, clusters and innovation in tourism: A UK experience. *Tourism Management*, vol. 27, no. 6, pp. 1141-1152.
- Potchana Suansri (2003) Guide to Community-Based Tourism Management. Bangkok: ProjectTravel for life and nature, page 14
- Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., (2003). The competitive destination, a sustainable tourism perspective. Cambridge: Cabi Publishing. (pp.3, 68)
- Suthamma Nitikasetsoontorn (2015). The success factors of community-based tourism

- in Thailand. P. 25, 3-35.
- Thano, R. & Kote, D. (2015). *The tourism consumption, a special economic category of the final demand in Albania and in the countries in the region. EuroEconomica*, 24(1), P. 2.
- Virkar, A., & Mallya, P. (2018). A review of dimensions of tourism transport affecting tourism satisfaction. *Indian Journal of Commerce & Management Studies*, 9(1), 72-80.
- W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai. (2011). *Strategy for cultural sustainable tourism development with networking in Mae-Ngon watershed area*. World Research Summit for Tourism and Hospitality., P. 2386, 2411.
- World Tourism Organization (UNWTO), 2017. *Tourism for Sustainable Development in the Least Developed Countries– Leveraging Resources for Sustainable Tourism with the Enhanced Integrated Framework*. p.8

รูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

Model of Readiness to Work after Retirement of Elderly Workers in the Automotive Industry Eastern Economic Corridor (EEC)

วิริตยาภรณ์ ลือนาม (Wirittayaporn Luenam)¹

นพดล เดชประเสริฐ (Noppadon Dejprasert)²

อีเมลล์ Wirittayaporn@gmail.com โทรศัพท์ 0997746181

(Received: February 29, 2022; Revised: March 20, 2022; Accepted: April 16, 2022)

บทคัดย่อ

ด้วยวัตถุประสงค์ของการศึกษา ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมและพฤติกรรมและการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและพฤติกรรมกับการเตรียมความพร้อม ๆ และนำเสนอสรุปพัฒนาเป็นแนวทางและรูปแบบการเตรียมความพร้อม ๆ ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณกับตัวอย่างแรงงานสูงอายุ (50-55ปี) ที่ทำงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 424 ตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นและผ่านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยบูรพา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ t-Test/ F-Test, และ Multiple regression สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ของแรงงานที่แตกต่างกันมีกิจกรรมและพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังการเกษียณของแรงงานสูงอายุแตกต่างกัน 2) ความแตกต่างของ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การมีภาระหนี้สิน และการมีรายได้เสริม ทำให้การเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานแตกต่างกัน 3) ความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพฤติกรรมเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังการเกษียณของแรงงานสูงอายุในภาพรวมมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณร้อยละ 39.8 และเมื่อใช้ปัจจัยกิจกรรมและพฤติกรรมที่ประกอบด้วย ด้านสถานประกอบการ ด้านสุขภาพ และด้านความต้องการทำงานหลังเกษียณ สามารถนำมาอธิบายความแปรปรวนของการเตรียมความพร้อม ๆ ได้ร้อยละ 46.4 ที่นัยสำคัญทางสถิติ และ 4) สรุปนำเสนอแนวทางและรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ ๆ ด้วยรูป 3 เหลี่ยมที่แต่ละด้านประกอบด้วย (1) กิจกรรมและพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมที่เป็นพื้นฐาน (2) การเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ และ(3) การส่งเสริมและสนับสนุน

คำสำคัญ : แรงงานสูงอายุ, ความพร้อมในการทำงาน, งานหลังการเกษียณ, กิจกรรมและพฤติกรรม

¹ นิสิตปริญญาเอกสาขาการจัดการองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ประจำสาขาการจัดการองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This article presents the results of research objectives; study the personal factors influencing pre-retirement activities-behaviors for post-retirement work preparation, study personal factors influencing post-retirement work preparation, the relationship between pre-retirement activities-behaviors with post-retirement work preparation of elderly workers and summary the guidelines and develops model of readiness to work after retirement of elderly workers in the automotive industry Eastern Economic Corridor (EEC). Mixed research method use a quantitative research with 424 samples of elderly workers (50-55 years) who working in the automotive industry enterprises of the Eastern Economic Corridor (EEC), a qualitative research with a focus group process with 15 experts, and all questionnaire that passed the confidence test and the ethics of human research of Burapha University. Data analysis uses statistics. t-Test/F-Test, and Multiple regression. The results were found; 1) Personal factors: age, education level, and monthly income are presented different activities and behaviors in preparing for post- retirement work. 2) Different personal factors: gender, age, education level monthly income, indebtedness, and having extra income presented different preparation for post-retirement work. 3) The relationship of activities and behavior for post-retirement readiness work in general influenced the variance in post-retirement readiness by 39.8% and when using activity and behavioral factors that consist of entrepreneur, health, and post-retirement work needs can be used to explain the variance of post-retirement work preparation for 46.4% at statistical significance. And 4) Summarizes presenting guidelines with triangle model consist of (1) Basic preparedness activities and behaviors (2) Preparing for post-retirement work; and (3) Promotion and support.

Keywords: elderly workers, readiness work, post-retirement work, activities and behaviors.

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุและแรงงานในประเทศไทยที่กำลังกลายเป็นสังคมแรงงานสูงอายุ (Aged Society) ตั้งแต่ปี 2557 มีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 14.9 และคาดการณ์ว่าในปี 2571 จะมีผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 23.5 และกลายเป็นสังคมแรงงานสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) (Department of Older Persons, 2017) ขณะที่จำนวนอัตราเด็กเกิดใหม่น้อยลงกว่าอัตราการมีอายุของผู้สูงอายุ ทำให้คาดการณ์ได้ว่าจะส่งผลต่อสภาวะขาดแคลนแรงงานในทุกภาคในอนาคตอันใกล้ (Phoyen, 2019) โดยในประเทศไทยคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2565 อุปทานทางด้านแรงงานมีจำนวน 42.5 ล้านคน แต่ความต้องการแรงงานจริงมีถึง 48.9 ล้านคน และขาดแคลนแรงงานกว่า 6 ล้านคน (Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour, 2017) ซึ่งส่งผลต่อภาคการผลิตภายในประเทศ ทั้งนี้ภาครัฐและภาคเอกชนต่างกำลังปรับตัวเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในหลายประเทศกำลังเร่งหาทางออกอย่างต่อเนื่องในหลายประเทศต่างเร่งหาทางออก ด้วยการใช้เทคโนโลยีและหันมาใช้หุ่นยนต์เพื่อทดแทนแรงงานคนในบางตำแหน่งงาน แต่ต้องแบกรับต้นทุนและเทคโนโลยีค่อนข้างสูงมาช่วย (Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour, 2017) หรืออีกทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการขยายอายุการเกษียณของพนักงานหรือการต่ออายุการจ้างงานต่อหลังเกษียณ ที่แนวทางการดำเนินการยังขึ้นอยู่กับกฎระเบียบในแต่ละสถานประกอบการโดยที่นายจ้างจะเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสม (Nateprasittiporn and Chaichompoo, 2019) ทั้งนี้ยังสามารถใช้การสนับสนุนจากนโยบายของภาครัฐในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจ้างงานแรงงานสูงอายุ สำหรับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยได้กำหนด โครงการนำร่องการจ้างงานแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการ การจัดตั้งศูนย์บริการจัดทำงานแรงงานสูงอายุ ศูนย์ขึ้นทะเบียนหางานแรงงานสูงอายุ และการฝึกอบรมแรงงานสูงอายุ และอยู่ในกระบวนการพัฒนากฎหมายให้เอื้อต่อการจ้างงานแรงงานสูงอายุ อย่างไรก็ตามโอกาสในการต่ออายุการจ้างงานหลังเกษียณก็ยังไม่สมดุลและไม่ได้มีสำหรับทุกคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคล ประวัติการทำงาน และความพร้อมของแรงงานสูงอายุที่จะมีระดับแตกต่างกัน (Bender, Hollstein & Schweppe, 2020) และเกิดจากปัจจัยร่วมของกิจกรรมและพฤติกรรม การเตรียมพร้อมที่ต้องการที่จะทำงานหลังเกษียณ ได้แก่ กิจกรรมและพฤติกรรมด้านสภาพการทำงาน ด้านแหล่งที่มาของรายได้ ด้านสุขภาพ และความต้องการทำงานหลังเกษียณ โดยที่ความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุสามารถชี้วัดผลได้ด้วยปัจจัย 1) ศักยภาพในการทำงาน 2) การสนับสนุนทางสังคม (3) การดูแลตนเอง และ (4) การเห็นคุณค่าแห่งตน ที่เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการเลือกและโอกาสที่จะทำงานหลังเกษียณได้ (Yura, Iris, & Lawrence, 2018) การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่เน้นที่ด้านสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ส่วนด้านการเตรียมความพร้อมมักเป็นด้านการบริหารจัดการหรือความพร้อมด้านองค์กร เพราะถือว่าเป็นผู้จ้างเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาที่เป็นการเตรียมความพร้อมในตัวแรงงานสูงอายุเองที่ยังพบได้น้อย อีกทั้งความจริงที่การเตรียมความพร้อมไม่สามารถที่จะเตรียมได้ในระยะเวลาอันสั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจในความพร้อมที่เป็นตัวตนของแรงงาน การมีกิจกรรมและพฤติกรรมในการเตรียมความพร้อมก่อนถึงเวลาเกษียณอายุจริง (Kaesornbua, 2018) และวางแนวทางการศึกษาไปเพื่อเสนอ รูปแบบการเตรียมความพร้อมหลังการเกษียณอายุของแรงงานที่อยู่ใน

ภาคอุตสาหกรรมที่เป็นเฉพาะกลุ่ม ที่สามารถเป็นแนวทางสำหรับกลุ่มแรงงานในส่วนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณ 2. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณกับรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ 4. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ และ 5. เพื่อศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลกับกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุ

การศึกษาเกี่ยวกับแรงงานสูงอายุของ Bender, et al, (2020); และ Phenpong (2019) พบความแตกต่างของทำกิจกรรมและการมีพฤติกรรมของแรงงานที่มีต่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณ เป็นผลที่ทำให้เกิดความพร้อมหรือความไม่พร้อมที่เป็นผลให้ต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะทำงานต่อหลังการเกษียณ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันจะมีกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ คุณลักษณะทางด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ความเพียงพอของรายได้ ภาวะหนี้สิน ภูมิภาคที่อยู่อาศัย ประวัติการทำงาน แหล่งรายได้-รายได้เสริม และระดับการศึกษา ของแรงงานสูงอายุที่จะมีความแตกต่าง

กิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุกับความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณอายุ

Panyindee (2018) อ้างถึง ทฤษฎี SOC Theory ที่เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการปรับตัวตามช่วงอายุและตามความสมดุลของร่างกาย จิตใจ สภาพสังคม และสถานการณ์ ด้วยการพิจารณา การเลือก (Selection) การปรับให้เกิดสภาวะสมดุล (Optimization) และการทดแทน (Compensation) ที่เป็นที่มาในการอธิบายความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพฤติกรรมในการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของผู้สูงอายุ Sombutboon (2019) พบว่าผู้สูงอายุที่ยังต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในสังคมกระทำกิจกรรมให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง รู้สึกมีคุณค่า มีความสุข ประสบความสำเร็จ และต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมตลอดไป ผู้สูงอายุต้องการจะทำงานต่อด้วยความต้องการมีความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อชดเชยในสิ่งที่สูญเสียไปเพราะเกษียณ และผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรมมากก็จะมีมีความสุขและมีอายุยืน (Nateprasittiporn and Chaichompoo, 2019) ส่วนทฤษฎีกิจกรรมที่นิยมนำมาอธิบาย โดยเชื่อว่าผู้สูงอายุจะรักษากิจกรรมและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการทำกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น ในการหากิจกรรมทดแทนเมื่อกิจกรรมเดิมต้องหยุดลงเมื่อเกษียณ และระดับการทำกิจกรรมเกิดจากการระดับการมีส่วนร่วมและทัศนคติที่ต้องการทำกิจกรรมต่อไปเรื่อย ๆ (Novak, 2018) กิจกรรมและพฤติกรรมในการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะทำงานหลังเกษียณอายุ Panyindee (2018) เสนอว่าประกอบด้วย 1) กิจกรรมและพฤติกรรมความพร้อมทางด้าน

สถานภาพการทำงาน ความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายงานให้ทำงาน การได้รับโอกาสและการเป็นส่วนในการแก้ปัญหาของบริษัท และการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนางานให้ดีขึ้น 2) กิจกรรมและพฤติกรรมความพร้อมด้านแหล่งที่มาของรายได้ โดย Jantorn and Yansomboon (2018) ใช้ปัจจัยชี้วัด ได้แก่ การมีรายได้จากงานประจำ การมีรายได้จากการทำงานล่วงเวลา และการมีรายได้อื่น ๆ 3) กิจกรรมและพฤติกรรมความพร้อมทางด้านสุขภาพ ใช้ปัจจัยชี้วัด ได้แก่ การมีสุขภาพสมบูรณ์และมีความพร้อมทำงาน การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ และ 4) กิจกรรมและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความต้องการทำงานหลังเกษียณ โดย Kaesornbua (2018) ชี้วัดด้วย การมีความต้องการทำงานในองค์กรเดิม การทำงานต่อที่อื่น หรือการประกอบอาชีพธุรกิจของตนเอง

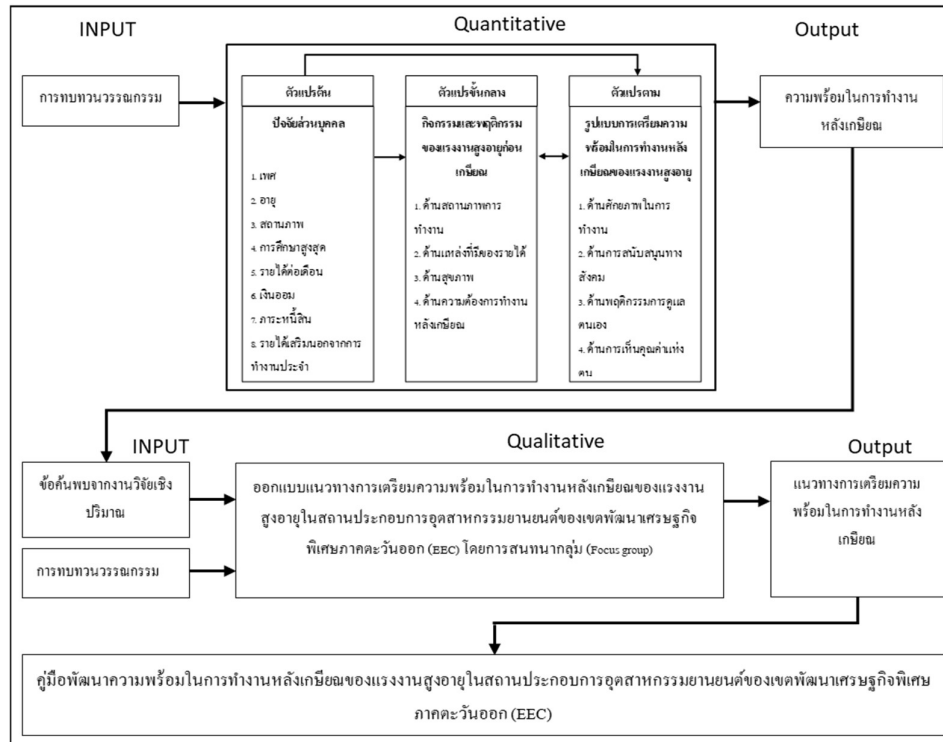
ความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณอายุ

ความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ โดย Panyindee (2018) เสนอการชี้วัดด้วยปัจจัย 1) ความพร้อมด้านศักยภาพในการทำงานที่ประกอบด้วยปัจจัย (1) การพัฒนาสมรรถนะให้เหมาะสมการปฏิบัติงานอยู่เสมอ (2) การแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างต่อเนื่อง (3) มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (4) ความสามารถในการเปลี่ยนแปลง และ (5) มีความสำเร็จในงาน 2) ความพร้อมด้านการสนับสนุนทางสังคม (Teerathanachaiyakul, 2020) ที่ประกอบไปด้วย (1) การได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลในครอบครัว (2) การรับรู้ได้ว่าครอบครัวข้างเคียงคอย (3) การได้รับการช่วยเหลือต่าง ๆ จากครอบครัว (4) การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว ชุมชน และสังคม และ (5) การได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง 3) ความพร้อมด้านพฤติกรรม การดูแลตนเอง ที่ประกอบด้วยปัจจัย (1) การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และเหมาะสม (2) ออกกำลังกายสม่ำเสมอ (3) มีความสามารถดูแลตนเองได้เมื่อเจ็บป่วย (4) สามารถจัดการความเครียดได้ และ (5) นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอและ 4) ความพร้อมด้านการเห็นคุณค่าแห่งตน ที่ประกอบไปด้วย (1) มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง (2) มีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับในสิ่งที่ต้องการเสมอ (3) มีความหวังในชีวิตตลอดเวลา (4) รู้สึกว่าสามารถจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และ (5) รู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่า (Shreve, 2018)

การเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ

ความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของผู้สูงอายุ โดยสรุปหมายถึง ความเต็มใจในการปฏิบัติงานหลังเกษียณของผู้สูงอายุ โดยอาศัยความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ตลอดจนประสบการณ์ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Noubani, et al, 2021; Shreve, 2018; และ Yura, Iris, & Lawrence, 2018) โดยปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเลือกที่จะทำงานต่อหลังเกษียณ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล โดยผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองยังมีศักยภาพในการทำงานสามารถสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่น ต้องการหารายได้ของตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และความรู้สึกเบื่อไม่ต้องการอยู่เฉย ๆ 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้สูงอายุหลายคนมีปัญหาภาวะหนี้สินที่ยังต้องจ่ายชำระ ขณะที่เงินออมมีไม่เพียงพอ รายได้หลังเกษียณไม่แน่นอน และไม่มียาได้จากทางอื่น และ 3) ปัจจัยด้านสังคม โดยผู้สูงอายุต้องการรักษาสถานภาพทางสังคมของตนเองไว้ และต้องการปฏิสัมพันธ์พบปะพูดคุยกับผู้อื่น (Noubani, et al, 2021) นอกจากนั้นยังต้องมีที่เป็นปัจจัยภายนอกคือการให้โอกาสของสถานประกอบการ และตลอดจนกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนส่งเสริมให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ แก่สถานประกอบการเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับผู้สูงอายุ

เข้าทำงานในสถานประกอบการ (Paai, 2018) โดยจากวรรณกรรมข้างต้นได้ออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย แบ่งขั้นตอนไว้ต่อไปนี้ **ขั้นตอนที่ 1** ทบทวนวรรณกรรมโดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมประเด็นสำคัญในการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล **ขั้นตอนที่ 2** การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็นของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขต EEC **ขั้นตอนที่ 3** การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อยืนยันพร้อมสรุปผลถึงรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขต EEC และ **ขั้นตอนที่ 4** สร้างคู่มือรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแรงงานผู้สูงอายุ 424 ตัวอย่าง (Cochran, 1963) ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ถึง 55 ปี และกำลังทำงานอยู่ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ในพื้นที่ EEC ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ เป็น 15 ผู้เชี่ยวชาญด้านแรงงานสูงอายุและด้าน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยตัวแทนแรงงานจากจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง จำนวน 3 ท่าน แพทย์ 1 ท่าน ตัวแทนแรงงานสูงอายุ 3 ท่าน สภาอุตสาหกรรมจังหวัด 2 ท่าน นักวิชาการ 1 ท่านและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม 40 ข้อ ที่สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล, ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคำถามในการประชุมกลุ่ม 5 ประเด็น คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมทางกายภาพ ความพร้อมทางด้านสติปัญญา ความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อม ความพร้อมด้านอารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ และ (5) องค์ประกอบด้านอื่นๆ และ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผ่าน IOC (>0.8) ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และการตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นหรือความเที่ยง (Reliability) ระดับความเชื่อมั่น Cronbach's coefficient of alpha (> 0.941) (Wanichbancha, 2014)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows (Licensed) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา และสถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติที่ใช้คือ Independent sample t-test และ One-way Analysis of Variance: One-way Anova ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมนำเสนอตามประเด็นตามข้อคำถามตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Chantavanich, 2013)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม 424 ตัวอย่าง เป็นพนักงานในสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี, ระยอง และฉะเชิงเทรา ร้อยละ 66.04, 27.59 และ 6.37 ตามลำดับ เป็นชายร้อยละ 55.4 อายุ 50, 51 และ 52 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.0, 22.3, และ 21.5 ตามลำดับ สถานภาพสมรสร้อยละ 73.3 การศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 62.3 มีรายได้ต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาท ร้อยละ 39.9 และ 40,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 29.7 มีเงินออมระหว่างทำงานร้อยละ 91.3 มีภาระหนี้สินร้อยละ 72.4 และส่วนใหญ่ไม่มีรายได้เสริมนอกจากการทำงานประจำร้อยละ 67.5

สรุปผลการวิจัยตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีกิจกรรมและพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

สมมติฐาน	ปัจจัยส่วนบุคคล	ผลการทดสอบ	สรุปผล
1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่ แตกต่างกันมีกิจกรรม และพฤติกรรมของ แรงงานสูงอายุก่อน เกษียณแตกต่างกัน	เพศ	t-test, Sig = .942	ยอมรับ H0
	อายุ	t-test, Sig = .017*	ปฏิเสธ H0
	สถานภาพสมรส	t-test, Sig = .256	ยอมรับ H0
	ระดับการศึกษา	t-test, Sig = .000*	ปฏิเสธ H0
	รายได้ต่อเดือน	F-test, Sig = .000*	ปฏิเสธ H0

	เงินออม	F-test, Sig = .912	ยอมรับ H0
	ภาระหนี้สิน	F-test, Sig = .238	ยอมรับ H0
	รายได้เสริมนอกจากการทำงานประจำ	F-test, Sig = .055	ยอมรับ H0

*ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลต่อกิจกรรมและพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณ โดยสถิติ ANOVA (LSD) พบว่า กลุ่มย่อยของ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ของกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 1 กลุ่มย่อยมีความแตกต่างต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน เพศ สถานะภาพ การมีเงินออม การภาระหนี้สิน และการมีรายได้เสริมนอกจากงานประจำ ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่สามารถนำมาสรุปได้ว่ามีความแตกต่างกันต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรม โดย อายุ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ระหว่างกลุ่มอายุ 50 ปีมีกิจกรรมและพฤติกรรม น้อยกว่ากลุ่มอายุ 53 ปี และกลุ่มอายุ 52 ปีมีน้อยกว่ากลุ่มกับกลุ่มอายุ 53 และ 54 ปี ส่วน ระดับการศึกษา พบว่า ระดับที่สูงกว่ามีกิจกรรมและพฤติกรรม ที่มากกว่าตามลำดับ ส่วน รายได้ต่อเดือน พบว่า มีกิจกรรมและพฤติกรรม มากขึ้นตามลำดับรายได้ และเมื่อมีรายได้มากกว่า 40,001 – 50,000 บาท ไม่พบข้อมูลที่สามารถสรุปความแตกต่างของการมีกิจกรรมและพฤติกรรม ที่แตกต่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุแตกต่างกัน

ผลการทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุแตกต่างกัน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การมีภาระหนี้สิน และการมีรายได้เสริมนอกจากงานประจำ ที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่พบนัยสำคัญของปัจจัยด้าน สถานภาพ และการมีเงินออม โดยพบว่า อายุ กลุ่มอายุ 50 ปี มีการเตรียมความพร้อม น้อยกว่ากลุ่มอายุ 53 ปี ส่วนกลุ่มอายุ 52 ปี มี น้อยกว่ากลุ่มอายุ 53 และ 54 ปีตามลำดับ ส่วน ระดับการศึกษา พบว่า การศึกษาที่สูงกว่ามีการเตรียมความพร้อม ที่มากกว่า ส่วน รายได้ต่อเดือน พบว่า ช่วงรายได้ที่มากขึ้นมีการเตรียมความพร้อม ที่มากกว่า โดยการศึกษาสามารถแบ่งช่วงรายได้เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มรายได้น้อยกว่า 30,000 บาทและกลุ่มมีรายได้มากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลแสดงได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

สมมติฐาน	ปัจจัย	ผล	สรุปผล
2) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุแตกต่างกัน	เพศ	t-test, Sig = .039*	ปฏิเสธ H0
	อายุ	t-test, Sig = .017*	ปฏิเสธ H0
	สถานภาพสมรส	t-test, Sig = .256	ยอมรับ H0
	ระดับการศึกษา	t-test, Sig = .000*	ปฏิเสธ H0
	รายได้ต่อเดือน	F-test, Sig = .000*	ปฏิเสธ H0

การมีเงินออม	F-test, Sig = .621	ยอมรับ H0
การมีภาระหนี้สิน	F-test, Sig = .000*	ปฏิเสธ H0
รายได้เสริมนอกจากการทำงานประจำ	F-test, Sig = .041*	ปฏิเสธ H0

*ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 3 กิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณมีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ

พบว่า ความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพฤติกรรมที่มีต่อความแปรปรวนของการเตรียมความพร้อม ๓ ได้ร้อยละ 39.8 และเมื่อใช้ปัจจัยกิจกรรมและพฤติกรรมที่ประกอบด้วย ด้านสถานประกอบการ ($b=.186$, $p\text{-value} = .000$) ด้านสุขภาพ ($b=.355$, $p\text{-value} = .000$) และด้านความต้องการทำงานหลังเกษียณ ($b=.077$, $p\text{-value} = .016$) สามารถนำมาอธิบายความแปรปรวนของการเตรียมความพร้อม ๓ ได้ร้อยละ 46.4 ที่นัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยที่ไม่มีข้อมูลที่สามารถสรุปได้ว่าด้านแหล่งที่มาของรายได้ ($b=.036$, $p\text{-value} = .190$) สามารถนำมาอธิบายความแปรปรวนได้ ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของ กิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุ กับการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ

	รูปแบบ 1		รูปแบบที่ 2	
ตัวแปรต้น	b ($p\text{-value}$)	Beta	b ($p\text{-value}$)	Beta
Constant	1.386 (.000)	-	1.546	-
กิจกรรมและพฤติกรรม	.736 (.000)	.631	-	-
ด้านสถานประกอบการ	-	-	.186 (.000)	.248
ด้านแหล่งที่มาของรายได้	-	-	.036 (.190)	.048
ด้านสุขภาพ	-	-	.355 (.000)	.472
ด้านความต้องการทำงานหลังเกษียณ	-	-	.077 (.016)	.104
R		.631		.681
Adjusted R Square		.398		.464
F-Value (sig)		279.564 (.000)		90.835 (.000)

*ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัยเชิงปริมาณเชิงคุณภาพ

ผลสรุปประเด็นจากการประชุมกลุ่ม Focus Group จาก 15 ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณโดยสรุปประเด็นได้ต่อไปนี้

1) แนวทางและรูปแบบความพร้อมทางกายภาพ

แนวทางและรูปแบบการเตรียมความพร้อม “ด้านสุขภาพ” เพื่อการทำงานหลังเกษียณอายุ มี 12 ประเด็น ได้แก่ (1) ความเข้าใจความพร้อมด้านสุขภาพ (2) การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพกายและจิตใจสำนึกในการดูแลสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ (3) การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพที่สามารถดำเนินการได้เอง (4) การเฝ้าระวังและการเตรียมความพร้อมรองรับความเสี่ยงของร่างกายด้วยตนเอง (5) เฝ้าระวังโรคสำคัญและปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ (6) การใช้ข้อมูลการตรวจสุขภาพประจำปีมาเฝ้าระวังและพัฒนา

เชิงรุก (7) องค์กรจัดให้มีการมีกิจกรรมการเตรียมความพร้อมสภาพให้พนักงาน (8) มีรูปแบบการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพของคนกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กร (9) การลดความเสี่ยงและการวางมาตรการป้องกันด้านสุขภาพสำหรับแรงงานสูงอายุ (10) การส่งเสริมให้ลด ละ เลิก อบายมุข (11) การสำรวจสวัสดิภาพทางสังคมและการประกันสุขภาพให้เพียงพอและ (12) การเพิ่มรูปแบบของการบริการการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ ในการดูแลสุขภาพ

2) แนวทางและรูปแบบความพร้อมทางด้านสติปัญญา

2.1) แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมในการมอบหมายงาน เพื่อให้เกิดความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ มี 8 ประเด็น ได้แก่ (1) งานที่ใช้ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถเฉพาะทาง และมีความต้องการของตลาดแรงงาน (2) งานที่ไม่ใช้แรงงานหนัก (3) หน้าที่การพัฒนา เตรียมความพร้อม รักษาและสืบทอดงานในองค์กร (4) รับจ้างงานบริการเฉพาะทาง (5) งานที่ตอบโจทย์ด้านเทคโนโลยี (6) ใช้สามารถจากการนำประสบการณ์มาแก้ไขปัญหาและให้มีแนวทางที่ดีกว่า (7) การมีทักษะทางด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และ (8) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ

2.2) แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อให้เกิดความพร้อม มี 12 ประเด็น คือ (1) พัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี (2) พัฒนาศักยภาพด้านฝีมือแรงงานและความถนัดเฉพาะทาง (3) พัฒนาศักยภาพด้านการให้คำปรึกษา (4) เพิ่มความสามารถที่เป็นเฉพาะและหลากหลาย (5) เพิ่มความสามารถด้านสื่อสังคมออนไลน์ (6) สร้างสัมพันธ์เพื่อเพิ่มโอกาสและเชื่อมโยงความชำนาญ (7) สร้างการยอมรับในความสามารถและทักษะการแก้ปัญหา (8) ใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย (9) เปลี่ยนความเชื่อของการเป็นอุปสรรคการพัฒนา (10) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (11) พัฒนาความกล้าแสดงออก และ (12) การมีทักษะทางด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

3) แนวทางและรูปแบบความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อม

3.1) แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมในด้านแหล่งที่มาของรายได้ มี 12 ประเด็น ได้แก่ (1) รับค่าปรึกษาในการบริหารจัดการด้านการเงินส่วนบุคคลจากผู้เชี่ยวชาญ (2) การบริหารจัดการหนี้ในระบบและนอกระบบ (3) มีรายได้เสริมช่องทางอื่น ๆ (4) การมีความรู้ในการลงทุน (5) การวางแผนความมั่นคงทางการเงินหลังการเกษียณ (6) ส่งเสริมการออมเงิน (7) การแก้ปัญหาด้านการเงิน (8) ลดการพึ่งพิงรายได้จากการทำงานล่วงเวลา (9) การเตรียมความพร้อมทางด้านอาชีพหลังการเกษียณ (10) พัฒนาทักษะอาชีพ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างรายได้จากระบบโซเชียล (11) รองรับความเสี่ยงของการเลิกและสิ้นสุดการจ้าง และ (12) การซื้อกองทุนหรือการทำประกันชีวิต

3.2) แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนทางสังคม มี 12 ประเด็น ได้แก่ (1) การยอมรับและให้โอกาสในการจ้างแรงงานสูงอายุ (2) เพิ่มอัตราค่าจ้างงานผู้สูงอายุในองค์กร (3) สนับสนุนการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ (4) ปรับรูปแบบสิทธิประโยชน์ของประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานสูงอายุ (5) แรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ใช้แรงงานทำให้โอกาสน้อยในการจ้างงานต่อหลังเกษียณ (6) ทบทวนกฎหมายการจ้างงานแรงงานที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ (7) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พบว่ายังไม่ดีพอและรวมถึงการยังไม่มีประกันสังคม (8) การส่งเสริมการจ้างงานแรงงานสูงอายุจากภาครัฐต่อผู้ประกอบการ (9) ความไม่พร้อมที่จะเข้าสู่การเกษียณของแรงงานที่เป็นปัญหาสังคม (10) ข้อจำกัด

ด้านเวลาทำงานที่เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงอายุ (11) ภาวะความกดดันและความเครียดจากสังคมต่อแรงงานสูงอายุ และ (12) ภาวะวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด 19 และกระทบต่อการจ้างงานแรงงานสูงอายุ

4) แนวทางและรูปแบบความพร้อมด้านอารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ

4.1 แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมในการดูแลตัวเอง มี 14 ประเด็น ได้แก่ (1) การลดภาวะความเครียดจากความกดดันทางสังคม สร้างแรงบันดาลใจและภาวะอารมณ์เชิงบวก (2) การปรับตัวให้สอดคล้องกับคนยุคใหม่ ความเข้าใจและการสื่อสารที่เข้ากันได้ (3) การปรับตัวให้ทันกับการใช้เทคโนโลยี (4) การสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขในสถานที่ทำงาน (5) การจัดการสถานที่รองรับแรงงานสูงอายุทั้งในสถานที่ทำงานและสังคม (6) มีกิจกรรมส่งเสริมและการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ยังอยู่ในองค์กร (7) ทำความเข้าใจในการจ้างงานที่ต้องมีความแตกต่างจากเดิม (8) มีความเข้าใจในภาวะของความจำ และประสิทธิภาพงาน (9) การเตรียมความพร้อมในกรณีที่ต้องกลับไปอยู่กับครอบครัว (10) การบริหารสมอง ความจำ และการลดความเสี่ยง (11) เข้าใจในความรู้สึกลุกลาม เพื่อน ตำแหน่งและเตรียมความพร้อม (12) ตรวจสอบสุขภาพจิตและการพัฒนาด้านจิตใจ (13) มีพฤติกรรมดีและความเชื่อถือได้ และ (14) สามารถในการทำงานเป็นทีมได้

4.2 แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมในการมองเห็นคุณค่าในตัวเอง มี 11 ประเด็น ได้แก่ (1) ตัวเองมีศักยภาพ ความสามารถที่ดีพอและเป็นที่ต้องการ (2) มีความสามารถในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน (3) มีความเข้าใจในเทคโนโลยีที่ดีพอ (4) เข้าใจการสื่อสารออนไลน์ (5) มีความพร้อมด้านสุขภาพจิต (6) มีสุขภาพร่างกายที่ดีและดูแลสุขภาพต่อเนื่อง (7) รู้สึกมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขในสถานที่ทำงาน (8) มีการปรับตัวและเตรียมพร้อมที่ดีและการไม่เป็นภาระสำหรับคนอื่นหรือภาระสำหรับลูกหลาน (9) เข้าใจภาวะระบบงานและเนื้องานที่อาจต้องทำแบบเดิม (10) เข้าใจความต่างวัยในการทำงานร่วมกัน และ (11) การคิดอย่างเป็นระบบ

5) แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางและรูปแบบในการเตรียมความพร้อม ฯ ในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม มี 15 ประเด็น ได้แก่ (1) ความเข้าใจความจริงเรื่องของสุขภาพเมื่อเป็นผู้สูงอายุ (2) ความไม่พร้อมของแรงงานสูงอายุทั้งการทำงานต่อหรือเกษียณ (3) กฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการแก้ไข (4) การจ้างงานผู้สูงอายุในกลุ่มอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับแรงงานรุ่นใหม่ (5) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมทำให้แนวโน้มเป้าหมายการจ้างแรงงานหลังการเกษียณลดลง (6) ความไม่เป็นรูปธรรมการจ้างงานแรงงานสูงอายุ (7) ยอมรับและเห็นด้วยในประเด็นการเพิ่มขึ้นของแรงงานผู้สูงอายุ (8) แนวทางการส่งเสริมภาครัฐหรือองค์กรต่าง ๆ (9) ขาดการวิจัยด้านการจ้างงานแรงงานสูงอายุในไทย (10) มาตรการในการดูแลคุณภาพชีวิตหลังจากเกษียณที่ไม่เพียงพอ (11) การเตรียมความพร้อมที่ต้องมีความต่อเนื่อง (12) การเป็นค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบหากต้องมีการจ้างงานสูงอายุ (13) การดูแลคุณภาพชีวิตของแรงงานสูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความรับผิดชอบดูแลยามเกษียณ (14) การใช้ประโยชน์จากมาตรฐานอุตสาหกรรม และ (15) การป้องกันการตกเป็นเหยื่อของโลกสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณ

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณโดย 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรมตามความจำเป็นและโอกาสที่ผู้สูงอายุที่มองเห็นและเข้าใจว่าเป็นความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดขึ้น โดย Bender, et al, (2020) พบว่าบุคคลมีกิจกรรมและพฤติกรรม เพื่อให้มีคุณภาพ ความเหมาะสมตามการตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อการดำเนินชีวิต ส่วน Eismann, Verbeij, & Henkens (2019) ที่พบความแตกต่างในกิจกรรมและพฤติกรรมที่ต่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณอายุ มีความแตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ความเพียงพอของรายได้ การมีภาระหนี้ ที่อยู่อาศัย ประวัติการทำงาน แหล่งรายได้หลักและเสริม และการศึกษาของแรงงานอาวุโส 2) รายได้ต่อเดือนที่ต่างกันและการส่งอิทธิพลบวกต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณที่แตกต่างกัน โดย Teerathanachaiyakul (2020) ที่พบว่า ผู้สูงอายุต้องการหารายได้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ตนเองมีรายได้มากพอที่จะสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ความจำเป็นที่ต้องมีการดูแลรักษาตัวเองและความต้องการมีเงินออมเพียงพอจึงต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น 3) การมีเงินออมและการส่งอิทธิพลทางลบต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณ โดยที่การมีเงินออมที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้กิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุเพื่อการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณลดลง สอดคล้องกับ Paai (2018) ส่วน Sirinukulwatana (2021); และ Novak (2018) พบว่าการมีพฤติกรรมออมที่เหมาะสมคือการมีเงินออมที่มากพอที่จะมีความสะดวกสบายในบั้นปลายชีวิต 4) การมีช่องทางรายได้เสริม นอกเหนือจากงานประจำมีอิทธิพลทางลบต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณ โดยการมีช่องทางรายได้เสริมนอกเหนือจากงานประจำที่เพิ่มมากขึ้นทำให้มีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณลดลง สอดคล้องกับการศึกษา Sirinukulwatana (2021); และ Teerathanachaiyakul (2020) และ 5) อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา และการมีและไม่มีภาระหนี้สินไม่มีอิทธิพลต่อการมีกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Bender, et al., (2020) ในตัวอย่างการศึกษาที่เป็นพนักงานรัฐและไม่สอดคล้องกับ Eismann, et al, (2019) ที่พบว่าอายุและสถานภาพมีนัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของการเตรียมความพร้อมในการทำงานของแรงงานประเทศกลุ่มพัฒนาแล้ว

ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า 1) การเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุที่ประกอบด้วย ศักยภาพการทำงาน คุณค่าแห่งตน สนับสนุนทางสังคม และการดูแลตนเอง พบว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ เพศ การมีภาระหนี้สิน การมีรายได้เสริมนอกจากงานประจำ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Bender, et al., (2020); และ Paai (2018) 2) รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับเชิงบวกกับการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ

ของแรงงานสูงอายุ สอดคล้องกับ Phenpong (2019) พบว่าการทำงานหลังการเกษียณอายุแสดงถึงการมีรายได้ที่ยังไม่เพียงพอ ส่วน Jantorn and Yansomboon (2018) พบว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณมีความสัมพันธ์โดยตรงกับด้านแหล่งที่มาของรายได้ 3) การมีเงินออมพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ พบว่าการมีเงินออมที่ไม่เพียงพอกลายเป็นสาเหตุจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำงานต่อหลังเกษียณ 4) การมีภาระหนี้สินหนี้สินมากยิ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุมาก ทำให้ภาระหนี้สินเป็นปัจจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการทำงานและยังคงต้องทำงานของแรงงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุก่อนเกษียณกับรูปแบบการเตรียม

ความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า 1) กิจกรรมและพฤติกรรมของแรงงานสูงอายุในการเตรียมความพร้อม ๆ สามารถอธิบายการเตรียมความพร้อม ๆ ได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Songmuang and Siritharangsri (2016) ที่พบว่า ความพร้อมเกิดจากการเตรียมการตามที่คาดหวังด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความพร้อมตามบริบทต่าง ๆ ที่พบว่าการทำกิจกรรมหรือการเตรียมความพร้อมต้องครอบคลุมตามความจำเป็น ที่การดำเนินการหรือเตรียมความพร้อมนั้นต้องดำเนินการก่อนการนำความพร้อมนั้น ๆ ไปใช้ และความพร้อมเดิมจะถูกแทนที่ด้วยความพร้อมที่ดีกว่าเสมอ 2) กิจกรรมและพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม ๆ 3 ด้านได้แก่ สถานประกอบการ สุขภาพ และความต้องการทำงานหลังเกษียณ มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อม ๆ โดย (2.1) ด้านสถานประกอบการหรือสถานที่ทำงานที่พบว่ามียุทธศาสตร์ต่อการเตรียมความพร้อม ๆ (2.2) ด้านสุขภาพมียุทธศาสตร์เชิงบวกต่อการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ สอดคล้องกับ Pimtra, Phoungwanich, Thongchai and Phanthong (2018) ที่พบว่าสุขภาพเป็นด้านที่สำคัญที่สุดต่อความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ และความพร้อมด้านอื่น ๆ (2.3) ด้านความต้องการทำงานหลังเกษียณพบว่ามียุทธศาสตร์ต่อการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ จะเกิดในกลุ่มแรงงานที่มองว่าตนเองยังมีคุณค่าต่อองค์กรเดิม และมีความต้องการที่จะการทำงานต่อหลังการเกษียณ และ (2.4) ไม่พบอิทธิพลของแหล่งที่มาของรายได้ต่อการเตรียมความพร้อม ๆ การมีรายได้จากเงินเดือนของงานประจำ การมีรายได้จากการทำงานล่วงเวลา และการมีรายได้จากงานพิเศษอื่น ๆ โดยพบว่าไม่สอดคล้องกับ Na Mahasarakama and Yossomsak, (2020) ที่พบว่ารายได้เป็นความกังวลสูงสุดของผู้สูงอายุที่ต้องมีการงานทำหลังเกษียณและรวมถึงการต้องวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบรองรับอนาคต ที่ความพร้อมด้านการเงินทำให้การทำงานหลังเกษียณอายุเพียงกิจกรรมยามว่างมากกว่าในกลุ่มตัวอย่างข้าราชการ

แนวทางและรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถาน

ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

วัตถุประสงค์ที่ 4 และ 5 ที่เป็นการประมวลการศึกษาเพื่อสรุป “แนวทางและรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)” โดยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ต่อไปนี้

1) แนวทางการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

แนวทางการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุ ตามแนวคิดการปรับตัวตามทฤษฎี SOC Theory ที่อธิบายการปรับตัวให้เกิดความสมดุลและผ่านแนวคิดทฤษฎีระบบที่ว่า การเตรียมความพร้อมต้องใช้เวลาในการดำเนินการและดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยสรุปแนวทางการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุได้ต่อไปนี้

1. **ทำความเข้าใจในประเด็นความไม่พร้อมของตนเอง** ว่าหากต้องการทำงานต่อหลังเกษียณแล้วความพร้อมพื้นฐานที่ตนเองมีหรือไม่มีความพร้อมด้านใด เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความพร้อมพื้นฐานเหล่านี้ต่อไป (1.1) สภาพความพร้อมทางกายภาพ หรือการมีสุขภาพที่ดีเป็นความพร้อมพื้นฐานที่จะสามารถทำงานต่อได้หลังเกษียณ Na Mahasarakama and Yossomsak, (2020); และ Hongsachat, Rungsayatorn and Jaiaree (2015) และแม้จะไม่ทำงานต่อหลังการเกษียณการมีสุขภาพที่ดีก็ทำให้เกษียณได้อย่างมีความสุข (Hongsachat, et al, 2015) (1.2) การที่จะได้รับโอกาสจากสถานที่ทำงานในปัจจุบัน การรู้ว่าเป็นที่ต้องการขององค์กรหรือไม่อย่างไร และพัฒนาให้เป็นที่ต้องการ สอดคล้องกับ Souza and Gurin (2017); และ Panyindee (2018) ที่พบว่า โอกาสในการทำงานแสดงถึงการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากนายจ้าง และยอมรับจากคนรอบข้าง โดยต้องการรู้สึกได้ถึงคุณค่าของตนเอง โดยโอกาสในการทำงานมักวัดได้จากศักยภาพการทำงานที่ผ่านมา (1.3) สภาพความพร้อมด้านการเงินในปัจจุบันเป็นอย่างไรมีไว้สำหรับอนาคตที่จะมีความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพดีพอ สอดคล้องกับ Gizem and Birthe (2020); และ Sullivan and Ariss (2019) และ (1.4) สภาพความพร้อมด้านอารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ ความพร้อมด้านอารมณ์และแรงจูงใจในการทำงาน ความเข้าใจถึงการมีลักษณะความพร้อมด้านจิตใจที่จะเปลี่ยนไปเมื่อเป็นผู้สูงอายุ และการมีสัมพันธ์ภาพทั้งในงานและในสังคม

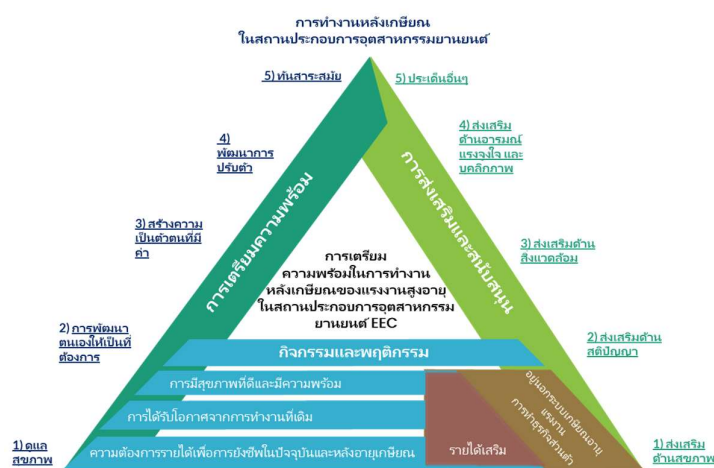
2. **การพัฒนาความพร้อม** เมื่อเข้าใจสภาพความพร้อมที่มีแล้ว ก็เข้าสู่กระบวนการการเติมเต็มความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณ โดย Latum, Prajimmock and Chaiwan (2015) ที่ประกอบด้วย 2.1) การดูแลสุขภาพ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำงาน การดูแลและพัฒนาความพร้อมด้านร่างกายและสุขภาพจึงเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด และต้องพัฒนายกระดับในขณะที่สภาพร่างกายจะเสื่อมถอยตามวัย การดูแลสุขภาพคือ รับประทานอาหารที่เหมาะสมในแต่ละวัน จัดการความเครียดได้ นอนหลับพักผ่อน ดูแลตนเองได้ยามเจ็บป่วย และออกกำลังกายสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามการดูแลสุขภาพต้องครอบคลุมภาวะโรคประจำตัวต่าง ๆ ตามวัยด้วย 2.2) การพัฒนาตนเองให้เป็นที่ต้องการ สอดคล้องกับ Hotekim and Taylor (2020) ที่พบว่า การพัฒนาตนเองให้เป็นที่ต้องการขององค์กรและ Malisorn and Sariputta (2019) ที่เสริมโดยเฉพาะเหตุผลที่อยากทำงานต่อในที่ทำงานเดิม ผลการศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบย่อยในการพัฒนาตนเองให้เป็นที่ต้องการ คือ (1) พัฒนาสมรรถนะตนเองอยู่เสมอ (2) เรียนรู้และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (3) สร้างความสำเร็จตามเป้าหมาย และ (4) มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ต้องการ 2.3) สร้างความเป็นตัวตนที่มีค่า โดย Malisorn and Sariputta (2019) เห็นพ้องว่าเป็นการสร้างและพัฒนาความสามารถในการสร้างมูลค่าให้กับตนเอง เป็นโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ โดย (1) รู้ศักยภาพในตนเอง (2) ได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ (3) คนรอบข้างเคารพยกย่อง (4) มีความหวังมีแรงบันดาลใจ (5) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 2.4) พัฒนาการปรับตัว ที่กล่าวถึงลักษณะ

ทางจิตวิทยาการปรับตัวของคนที่จะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงอายุให้สอดคล้องกับความเป็นปัจจุบันและอนาคตที่เสริมถึงการปรับตัวที่ต้องการเลือก การปฏิบัติเพื่อให้เกิดภาวะสมดุลและการทดแทน โดย (1) พัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลง (2) พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร (3) จัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และ (4) เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น และ 2.5) ทักษะสมัย เป็นความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ เทคโนโลยี สังคมดิจิทัล ความทันสมัยยุคใหม่ สารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน และนำมาประยุกต์สู่การสร้างความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับ Heckhausen, Wrosch, and Schulz (2019) โดย (1) รู้ช่องทางช่วยเหลือ สร้างความสะดวกในการใช้ชีวิตกับคนรอบข้าง และ (2) ทันท่วงทีข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน และ Sakulphetaram and Samerchure (2021) ที่เสนอความรู้เพิ่มเติมที่เป็นแรงเสริมความเต็มโตของ EEC

2 รูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถาน

ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

ผู้วิจัยได้ประมวลผลการศึกษาและนำเสนอภาพรูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ในพื้นที่ EEC ที่สามารถอธิบายรูปแบบด้วยองค์ประกอบของผลการศึกษา 3 ด้านได้แก่ 1. กิจกรรมและพฤติกรรมเตรียมความพร้อมที่เป็นพื้นฐาน (Foundation of Readiness) มีลักษณะเป็นฐานรองที่เป็นพื้นฐานจากกิจกรรมและพฤติกรรมเตรียมความพร้อมปัจจุบัน 2. การเตรียมความพร้อม (Readiness Preparing) ด้านซ้ายของรูปสามเหลี่ยม ที่เกิดจากการศึกษาการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณตนเอง และ 3. การส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อม (Support to Readiness) ด้านขวาของรูปสามเหลี่ยม เป็นประเด็นสนับสนุนการสร้างความพร้อมในการทำงานหลังการเกษียณ โดยสรุปได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

3. คู่มือการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

และโดยสรุปการศึกษาทั้งหมดและเพื่อให้ครบตามกระบวนการศึกษาที่วางไว้ ผู้วิจัยได้เขียนนำเสนอเป็น “คู่มือการเตรียมความพร้อมในการทำงานหลังเกษียณของแรงงานสูงอายุในสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)”

เอกสารอ้างอิง

- Bender, D., Hollstein, T., & Schweppe, C. (2020). Old age facilities for German-speaking people in Thailand – a new facet of international migration in old age. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(7), 1497-1512.
- Chantavanich, S. (2013). *Data Analysis in Qualitative Research, (11th Edition)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Cochran, W. G. (1963). *Sampling Techniques. (2nd Ed.)*, New York: John Wiley and Sons.
- Department of Older Persons. (2017). *Important statistical information about the elderly. (from the situation of the elderly in Thailand)*. Retrieved on January 25, 2018 from <https://www.dop.go.th/th/know/2/67>.
- Eismann, M., Verbeij, T., & Henkens, K. (2019). Older Workers' Plans for Activities in Retirement: The Role of Opportunities, Spousal Support, and Time Perception. *Psychology & Aging*, 1(Advance online publication), 1-12.
- Gizem, H., & Birthe, M. (2020). *Rethinking Social Relationships in Old Age: Digitalization and the Social Lives of Older Adults*. The support provided by the Swiss National Science Foundation.
- Heckhausen, J., Wrosch, C. & Schulz, R. (2019). *Agency and Motivation in Adulthood and Old Age. Annu. Rev. Psychol. 2019.70:191-217*. Retrieved date January 31, 2019, from www.annualreviews.org
- Hongsachai, O., Rungsayatorn, S. & Jaiaree, A. (2015). Working after Retirement of Academic Staff in Public Universities in Bangkok Metropolis. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(2), 2875-2891.
- Hotekim, S. & Taylor, P. (2020). English Oral Communication Problems during Corporate Meetings: A Case Study of ELF Users in a Social Media Company. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(2), 12-26.
- Jantorn, K. & Yansomboon, S. (2018). Comparison of Retirement Preparation between Provincial Electricity Authority Head Office Employees and Provincial Electricity Authority (N3) Lopburi Province Employees. *Graduate school Suan Dusit University*, 15(1), 33-48.
- Kaesornbua, N. (2018). Influential Factors on Preparation for Retirement of the Staff of the Office of Business Affairs, Suan Dusit University. *National Research Conference "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018"*, 177- 188.
- Latum, S., Prajimmock, W. & Chaiwan, W. (2015). *The Study of Readiness of Personnel of Faculty of Engineering Rajamangala University of Technology Phra Nakhon in*

- Entering the ASEAN Community*. This Research is Funded by Business Administration Faculty Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.
- Malisorn, N. & Sariputta, B. (2019). Readiness Assessment in Working: A Case Study of Undergraduate Degree in the Human Resource Management Program of Panyapiwat Institute Management. *Business Review*, 11(1), 5-20.
- Na Mahasarakama, B. N. & Yossomsak, S. (2020). The Preparedness for Life Security After Retirement of Bank Employee. *Journal of Local Governance and Innovation*, 4(1), 185-198.
- Nateprasittiporn, C. & Chaichompoo, M. (2019). Labor Market Preparation for the Future of the Ageing Society: Lessons from Japan & Thailand. *jsn Journal*, 9(2), 98-116.
- Noubani, A., et al. (2021). Readiness to deliver person-focused care in a fragile situation: the case of Mental Health Services in Lebanon. *Int J Ment Health Syst*, 15(21), doi.org/10.1186/s13033-021-00446-2.
- Novak, M. (2018). *Issues in Aging. (4th Ed.)*. New York: Routledge.
- Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour. (2017). *The role of the Ministry of Labor for working in the elderly society*. Retrieved on January 25, 2018 from <http://www.th.emb-japan.go.jp>.
- Paai, A. (2018). Debt and financial management of elderly people in Thailand. *RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL*, 19(1), 4-14.
- Panyindee, S. (2018). The Influence of Work Potentiality, Social Support, Self-Care Behaviors and Self Esteem on Readiness to Work of Retired Elderly in Bangkok. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences*, 26(51). 46-69.
- Phenpong, S.M. (2019). Labor Supply in Government Sector After Retirement Case Study: Surat Thani Province. *Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University*, 14(2), 42-63.
- Phoyen, K. (2019). Aging Society: Opportunities for the Future Sustainable Business. *Journal of Management Science Review*, 21(1), 201-209.
- Pimtra, S., Phoungwanich, K., Thongchai, P. & Phanthong, K. (2018). Lifelong Learning for the Elderly in Von Napa Beach Community, Saen Suk, Mueang Chonburi District, Chonburi Province. *Journal of Education*, 29(2), 175-187.
- Sakulphetaram, K., & Samerchure, C. (2021). Study and Analysis of 21st Century Silk Road Policy, in the dimension of cultural dissemination. Publish through the Confucius Institute by New Silk Road Thailand. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University*, 5(1), 7-36.

- Shreve, M.M. (2018). *Baby Boomers' Perceptions of body image and feelings of Self-worth*. Doctoral of Philosophy dissertation, Department of Educational Psychology, The University of Utah.
- Sirinukulwatana, S. (2021). A Personal Financial Management Guideline for Effective Retirement Plan of Employees of Rajabhat University. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(1), 216-231.
- Sombutboon, J. (2019). Happiness of Thai Elderly in Thailand 4.0. *Journal of Phrapokklao Nursing College*, 30(2), 219-228.
- Songmuang, J. & Siritharangsri, B. (2016). Attitude and Readiness towards ASEAN Community of Nurses at the Medical Nursing Department in Siriraj Hospital. *Journal of Health Science*, 25(3), 488-494.
- Souza, D.J. & Gurin, M. (2017). Archetypes Based on Maslow's Need Hierarchy. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 43(2), 183-188.
- Sullivan, E.S. & Ariss, A.A. (2019). Employment After Retirement: A Review and Framework for Future Research. *Journal of Management*, 45(1), 262–284.
- Teerathanachaiyakul, K. (2020). *The Influence of Social Support and Quality of Life on Happiness of Elderly People in Bangkok Pathum Thani Nonthaburi and Samut Prakan*. Research report, Sripatum University.
- Wanichbancha, K. (2014). *Statistical Analysis: Statistics for Administration and Research. (7th edition)*, Bangkok: Chulalongkorn University.
- Yura, L., Iris, C., & Lawrence, A. P. (2018). Retirement, Leisure Activity Engagement, and Cognition Among Older Adults in the United States. *Journal of Aging and Health*, 3(7), 1212–1234.

ระเบียบวิธีการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง

Methodology of Advanced Stage of Ja Khe Playing

ณวัฒน์ หลาวทอง (Nawat Laothong)¹

สายสุนีย์ หะหวัง (Saisunee Hawang)²

อีเมล : bgzyber@gmail.com โทรศัพท์ 093-140-5145

(Received: February 22, 2022; Revised: October 20, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ระเบียบวิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงจะเข้จำนวน 4 ท่าน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบวิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูง แล้วนำมาเรียบเรียงและเผยแพร่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่

- 1) เพื่อศึกษาวิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญด้านการตีตะจะเข้ในปัจจุบัน
- 2) เพื่อเรียบเรียงระเบียบวิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูง
- 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการตีตะจะเข้ขั้นสูง

การศึกษาวิจัยพบว่า วิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญการตีตะจะเข้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในภาพรวม กลวิธีการบรรเลงต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ของเครื่องดนตรีจะเข้ถูกนำไปบรรเลงและตกแต่งทำนองเพลงได้อย่างเหมาะสมตามลักษณะของทำนองเพลงรูปแบบต่างๆ บทเพลงเดี่ยวจะเข้ที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นใหม่มีลักษณะการใช้กลวิธีเฉพาะของจะเข้ตกแต่งทำนองคล้ายกับบทเพลงเดี่ยวที่มีอยู่แล้วและได้รับการถ่ายทอดมา แสดงให้เห็นถึงวิธีการตีตะจะเข้ที่มีรูปแบบการบรรเลงที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานให้นักดนตรีจะเข้ในปัจจุบันได้ศึกษาได้อย่างเป็นระบบ วิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญถูกเรียบเรียงออกมาเป็นประเด็นหลัก 5 ประเด็น ได้แก่ 1. พื้นฐานการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง 2. เทคนิคที่ใช้ในการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง 3. ทางจะเข้ในการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง 4. จังหวะและแนวในการตีตะจะเข้ขั้นสูง และ 5. บุคลิกภาพในการตีตะจะเข้ ประเด็นทั้ง 5 ประเด็นนี้ เป็นแนวทางให้กลุ่มนักดนตรีจะเข้สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้กับการบรรเลงจะเข้ได้ในระดับหนึ่ง การบรรเลงจะเข้ขั้นสูงที่สมบูรณ์ ผู้บรรเลงต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนด้วยตนเองซ้ำๆ จนเกิดความเชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขการบรรเลงของตนเองอยู่เสมอ

คำสำคัญ : ระเบียบวิธี, การบรรเลงจะเข้, การบรรเลงจะเข้ขั้นสูง

¹ อาจารย์, สาขาวิชาดนตรีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

² อาจารย์, สาขาวิชาดนตรีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

This research aimed to present the analysis and synthesis results of the methodology in advanced stage of Ja Khe playing by 4 Ja Khe masters. The data collected from documents and interview was analyzed to find the information particularly on advanced stage methodology of Ja Khe playing. Then it was compiled and publicized according to the established objectives:

- 1) to study the method of Ja Khe playing by the masters of Ja Khe in the present times.
- 2) to compile the advanced stage methodology of Ja Khe playing.
- 3) to establish guideline for developing advanced stage methodology of Ja Khe playing.

The researcher focused his study on the methodology of Ja Khe solo in the advanced stage. This is because pieces of music for Ja Khe solo is full of sophisticated techniques of Ja Khe playing. It was found in this study that, in the overview, the performances of Ja Khe by the masters have similarities. The techniques that are unique of Ja Khe instrument are properly used in performing and enriching various kinds of tunes. Solo songs that the masters newly composed by himself also have enrichment of the tune similar to that of traditional songs. It shows that the playing of Ja Khe instrument has distinctive forms that can function as the standard for Ja Khe musicians today to systematically study. Advanced stage of Ja Khe playing but the masters can be compiled into 5 principles: (1) foundation of advanced Ja Khe playing, (2) techniques of advanced Ja Khe playing, (3) scales of advanced Ja Khe playing, (4) rhythm and tempo of advanced Ja Khe playing, and (5) manner of Ja Khe player while playing the instrument. These five principles can be the guidance for Ja Khe musicians to perfect their skill in Ja Khe playing up to a level. The highest state of advanced Ja Khe playing can only be attained by constant practice of the musician until he or she becomes a master, as well as the diligence in improving one's own performance.

Keywords : Methodology , Ja Khe Playing , Advanced Stage of Ja Khe Playing

บทนำ

จะเข้เป็นเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทยประเภทดีด ที่ได้รับความนิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายทั้งบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงรวมวง มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการสันนิษฐานว่า คงจะเล่นกันเป็นสามัญมาแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ในแผ่นดินของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และคงเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งอาจจะนำเข้ามาบรรเลงอยู่ในวงเครื่องสายไทยอยู่แล้วก็ได้ เพราะมีกล่าวในกฎหมายเตียรบาลข้อที่ 20 ว่า “...ร้องเพลงเรือเป่าปี่ เป่าขลุ่ย ดีดจะเข้ กระจับปี่ ตีโทน โห้ร้องนั้น...” จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2 จะเข้จึงเข้าร่วมบรรเลงอยู่ในวงมโหรีคู่กับกระจับปี่ เมื่อมีคนหันมาดีดจะเข้มากขึ้น กระจับปี่เลยหายไปในปัจจุบัน จะเข้จึงเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทอยู่ในวงมโหรี โดยบรรเลงเป็นเครื่องนำคู่ไปกับระนาดเอกและซอด้วง (มนตรี ตราโมท. 2538 : 18) สำหรับวงเครื่องสายไทยนั้น มंत्री ตราโมท (2538 : 22) กล่าวว่า “วงเครื่องสายไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยามีพร้อมบริบูรณ์อยู่แล้ว คือ มีซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ย เป็นเครื่องบรรเลงทำนอง โทน ทับ และฉิ่งเป็นเครื่องประกอบจังหวะ” และพัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน เป็นวงเครื่องสายไทยเครื่องเดี่ยว วงเครื่องสายไทยเครื่องคู่ และจะเข้ก็เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงนำและเป็นเครื่องดนตรีหลักในการดำเนินทำนอง โดยจะดำเนินทำนองด้วยวิธีเก็บและสอดแทรกกับเครื่องดำเนินทำนองอื่น ๆ และแยกลีลาบ้างอยู่ในวงเครื่องสายไทยประเภทต่าง ๆ เช่น วงเครื่องสายผสม วงเครื่องสายปี่ชวา

นอกจากบทบาทในการบรรเลงรวมวงต่าง ๆ แล้ว จะเข้ยังเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมนำมาบรรเลงเดี่ยวอวดฝีมือของนักดนตรีได้ดียิ่งขึ้นหนึ่ง ซึ่งในการบรรเลงเดี่ยวนั้น ผู้บรรเลงจะต้องใช้ความสามารถในการบรรเลงสูง เนื่องจากเพลงเดี่ยวมีการตกแต่งกลเม็ดเด็ดพรายต่าง ๆ อย่างวิจิตรพิสดาร แสดงให้เห็นถึงความแม่นยำในการจดจำทำนอง เม็ดพราย และวิธีการที่ครูผู้แต่งได้ประดิษฐ์ไว้อย่างถูกต้อง แต่เมื่อเกิดการลืมเพลงในขณะบรรเลงอยู่นั้นผู้บรรเลงจะต้องใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาให้กลับมาบรรเลงได้อย่างถูกต้องเหมือนเดิม วิธีหนึ่งคือใช้วิธีการแปรทำนองจากทางซ้องวงใหญ่ให้เป็นทำนองเครื่องดนตรีของตนเอง เพียงแต่ทำนองที่เกิดขึ้นจากการแปรทำนองนั้น จะมีความพิเศษกว่าทำนองที่ใช้บรรเลงรวมวงโดยทั่วไปให้เหมาะสมกับเป็นเพลงเดี่ยว (สุธารณ์ บัวทั้ง.2553: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า จะเข้ เป็นเครื่องดนตรีไทยชนิดหนึ่งที่มีวิวัฒนาการ และพัฒนาการอยู่กับสังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทยมาอย่างต่อเนื่องและยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันด้วยวิธีการบรรเลงที่มีอัตลักษณ์และมีบทบาทการบรรเลงที่ชัดเจน ทำให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเครื่องดนตรีจะเข้หลายมิติ เช่น

รุ่งจิรา กิจมี (2540) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและบรรเลงจะเข้ ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของจะเข้ต่อการดนตรีไทย พบว่า จะเข้ได้รับความนิยมในการบรรเลงเดี่ยว บรรเลงในวงเครื่องสายไทย วงมโหรี และประกอบการแสดง ด้านกระบวนการและขั้นตอนการสร้างจะเข้พบว่า มีขั้นตอนที่ละเอียดอ่อนซับซ้อนพิถีพิถัน โดยครูเอื้อ ฉัตรเฉลิม เป็นช่างผู้มีฝีมือในการการสร้างจะเข้ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับทั่วไปในมาตรฐานเสียงจะเข้ที่มีความชัดเจน ก้องกังวานดังฉ่ำทุกสายและมีรูปทรงที่สวยงาม สำหรับการบรรเลงจะเข้ พบว่า มีวิธีการบรรเลง เม็ดพราย และการประดับทำนองที่วิจิตรพิสดาร เช่น การสะบัด การรวบ การขยี้ ฯลฯ นอกจากนี้ เหมราช เหมหงษา (2541 : 1- 264) ยังได้

วิจัยวิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงปัจจุบัน และการศึกษาความรู้ในเชิงทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติของกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ รวมทั้งกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ในรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ แต่เดิมในสมัยโบราณมักนิยมให้เรียนรู้วิชาทฤษฎีจากให้ปฏิบัติจริง ซึ่งในปัจจุบันความรู้ในเชิงทฤษฎีและความรู้ในเชิงปฏิบัติที่นับเป็นสิ่งสำคัญเท่าๆกัน เพราะเหตุว่าความรู้ในเชิงปฏิบัติได้ถูกนำมาสร้างให้เกิดความรู้ในเชิงทฤษฎีขึ้น

ในมิติของการศึกษาในระบบ นิภา โสภาสัมฤทธิ์ (2541 : 1 - 179) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของชุดการสอนเรื่องแบบฝึกทักษะการดีดจะเข้เบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นต้นปีที่ 1 วิชาเอกจะเข้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยชุดการสอนเรื่องแบบฝึกทักษะการดีดจะเข้เบื้องต้น มีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนเรียน ผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลคะแนนทักษะการดีดจะเข้เพลงที่กำหนดมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 85.05 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นความพยายามในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนเครื่องดนตรีจะเข้ในระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาให้มีมาตรฐานทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่ชัดเจน

กลุ่มของผู้เล่นจะเข้ ศักรินทร์ สุ่มบุญ (2553 : 74-76) ได้ศึกษากลุ่มศิลปินที่เชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงในด้านการบรรเลงจะเข้ในสมัยต่างๆ พบว่าสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นั้นมีศิลปินที่เชี่ยวชาญมากมายหลายท่าน เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ผู้ที่ถือว่ามีชื่อเสียงในฝีมือการบรรเลงจะเข้ ได้แก่ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี เจ้าบัวชุม เจ้าบุญปั้น เป็นต้น แต่หลักฐานสำคัญที่เกี่ยวกับนักจะเข้อย่างเป็นทางการ คือหลักฐานที่ปรากฏในทะเบียนข้าราชการของกรมมหรสพในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ซึ่งปรากฏนามศิลปินในราชสำนักที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ท่านหนึ่งนามว่า “หลวงว่องจะเข้รับ (โต กมลวาทิน)” ท่านได้ถ่ายทอดวิชาการดีดจะเข้ให้กับครูชุม กมลวาทิน ผู้เป็นน้องชาย และครูจ่าง แสงดาวเด่น ลูกศิษย์คนสำคัญที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักดีดจะเข้ฝีมือดีมากที่สุดคนหนึ่งของวงเครื่องสายราชสำนักรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 นอกจากนี้ ยังมีนักดีดจะเข้ฝีมือดีอีกหลายท่าน อาทิ ครูแสวง อภัยวงศ์ ที่ได้รับการยกย่องและยอมรับในฝีมือ ต่อมาท่านได้ถ่ายทอดวิชาการดีดจะเข้ให้ครูระติ วิเศษสุรการ จนมีความสามารถและได้รับยกย่องว่าเป็นนักดีดจะเข้หญิงฝีมือเอกของประเทศ นอกจากนี้ ในยุคเดียวกับครูระตินั้นก็ยังมีมือจะเข้ที่มีชื่อเสียงอีกหลายท่าน เช่น ครูทองดี สุจริตกุล ครูนิภา อภัยวงศ์ ครูแอบ ยุณวนิช นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก) เป็นต้น และในยุคต่อมา ครูจะเข้ที่มีชื่อเสียง เช่น ครูสุธารณ บัวทั้ง ครูปรณ์ รอดช้างเผื่อน ครูสหรัฐ จันทรเฉลิม ครูศิวิชัย (บุญชา) นิลสุวรรณ และครูศักรินทร์ สุ่มบุญ เป็นต้น ศิลปินผู้เชี่ยวชาญที่ปรากฏขึ้นในแต่ละสมัย นับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน การถ่ายทอด และกำหนดแนวทางการบรรเลงจะเข้ให้แก่ักดีดจะเข้รุ่นต่อมาเป็นอย่างมาก

ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีจะเข้ที่ได้ยกตัวอย่างมานั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเครื่องดนตรีจะเข้ที่เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดขึ้นหนึ่งที่มีบทบาทในวัฒนธรรมดนตรีไทย มีพัฒนาการในด้านการบรรเลง การถ่ายทอดและสืบทอดจากศิลปินจะเข้ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวมาอย่าง

ต่อเนื่อง และจากการศึกษาองค์ความรู้ในมิติต่างๆ นั้น ผู้วิจัยยังเล็งเห็นถึงประเด็นการศึกษาในด้านระเบียบวิธีการที่ดีจะเข้มข้นสูงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการดีดจะเข้ ซึ่งศิลปินแต่ละท่านได้ฝึกฝน สัมผัส เกิดความแตกฉานจนกลายเป็นลักษณะของตนเอง นำมาสังเคราะห์ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ เติมเต็มในมิติการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีจะเข้ เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาดนตรีไทยด้านการพัฒนาการบรรเลงเครื่องดนตรีจะเข้และเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับการดำเนินงานของสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2544) ซึ่งได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและเกณฑ์การประเมินการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยแต่ละชนิดรวมถึงเครื่องดนตรีจะเข้ด้วย โดยดำเนินการในกำกับมาตรฐานของคณะกรรมการที่กรมศิลปากรแต่งตั้งขึ้นพิจารณาให้ความเห็นและรับรองความเป็นมาตรฐาน เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาและเทียบประสิทธิภาพของบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม เสริมองค์ความรู้ที่จำเป็นของวิชาชีพให้มีความครบครันต่อการใช้ประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพ เพื่อพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้าและยั่งยืนได้โดยไม่เสียรูปของความเป็นวัฒนธรรมดนตรีไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

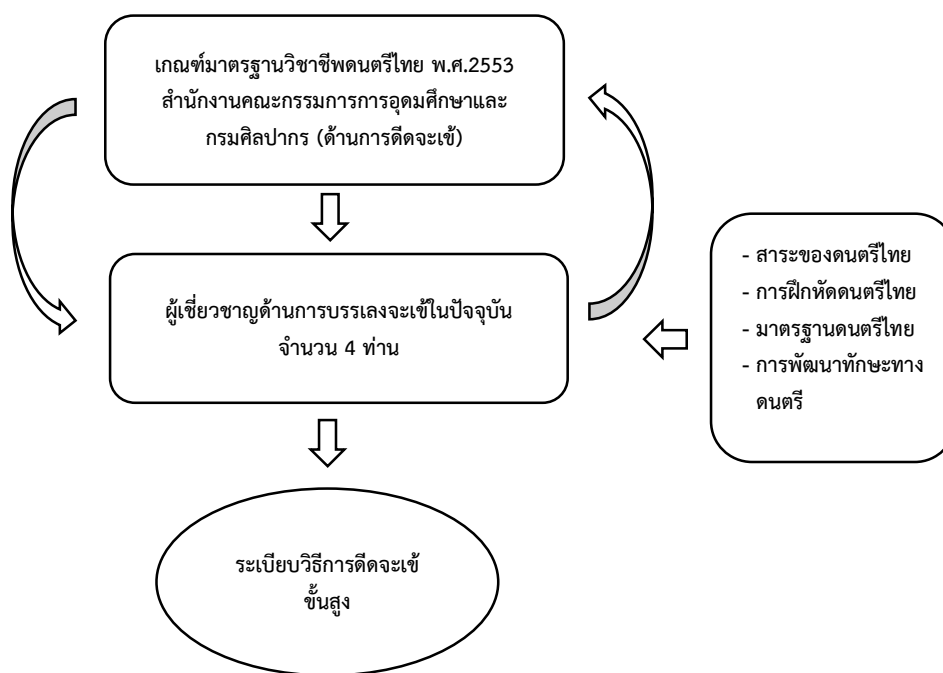
1. เพื่อศึกษาวิธีการดีดจะเข้ขั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญด้านการดีดจะเข้ในปัจจุบัน
2. เพื่อเรียบเรียงระเบียบวิธีการดีดจะเข้ขั้นสูง
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการดีดจะเข้ขั้นสูง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาระเบียบวิธีการดีดจะเข้ขั้นสูงในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีจะเข้ในมิติต่างๆ โดยเฉพาะด้านการบรรเลงจะเข้ ซึ่งมีการศึกษาไว้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวความคิดในการทำวิจัยดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารอ้างอิง รายงานทางวิชาการ วารสาร นิตยสาร ฯลฯ ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องและเป็นประโยชน์กับการวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับ ความหมายของดนตรี สาระของดนตรีไทย บทบาทของดนตรีไทย วิธีฝึกหัดดนตรีไทย การถ่ายทอดดนตรีไทย มาตรฐานวิชาชีพดนตรีไทย และเครื่องดนตรีจะเข้
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีจะเข้ในมิติต่างๆ เป็นงานวิจัยที่เคยมีผู้ทำไว้แล้ว เพื่อใช้ในการอ้างอิงกับการศึกษาวิจัยเรื่องระเบียบวิธีการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตและการถ่ายทอดโดยตรงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงจะเซ้ ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับทางด้านฝีมือการบรรเลงจะเซ้ จำนวน 4 ท่านเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านกระบวนการตีตะเซ้ชั้นสูง ซึ่งแบ่งวิธีวิจัยเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการวิจัย

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระเบียบวิธีการตีตะเซ้ชั้นสูง ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูสุธารณ์ บัวท่ง ศาสตราจารย์ ดร.จำคม พรประสิทธิ์ รองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ ลูกศิษย์ นักตีตะเซ้ทั่วไป และผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ขั้นที่ 3 สร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.1 สร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร บทความและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

3.3 สร้างแบบบันทึกภาคสนาม

3.4 ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต ข้อมูลเอกสาร บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4.2 นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ใช้การตีความสร้างข้อสรุปและนำเสนอเป็นความเรียง มีภาพและตารางประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

1. วิธีการติดจะเข้ชั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญด้านการติดจะเข้ในปัจจุบัน

จากการศึกษาวิธีการติดจะเข้ชั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญการติดจะเข้ในปัจจุบันจำนวน 4 ท่าน ได้แก่ ครูสุธารณ์ บัวทั้ง ศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล และอาจารย์อภิชัย พงษ์สือเลิศ โดยใช้เพลงเดี่ยวเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย เนื่องจากเพลงเดี่ยวเป็นบทเพลงชั้นสูงที่นักดนตรีไทยนิยมบรรเลงเพื่อการอวดฝีมือของนักดนตรี และมักประพันธ์ขึ้นด้วยภูมิปัญญาของครูหรือศิลปินที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในระดับแตกฉาน สามารถใช้กลวิธีการบรรเลงเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในการดำเนินทำนองอย่างวิจิตรพิสดาร

ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการติดจะเข้ชั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญการติดจะเข้ทั้ง 4 ท่านมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในภาพรวม แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดวิธีการเรียกชื่อของกลวิธีบางอย่าง เช่น การติดปิบและการติดโปรยเสียง เป็นต้น หัวใจสำคัญของการติดจะเข้ชั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ท่าน อยู่ที่พื้นฐานการติดไม้ติดอกและไม่ติดเข้าที่ต้องมีคุณภาพเสียงที่ดังชัดเจน สม่่าเสมอทั้งไม้ติดอกและไม่ติดเข้า ไม่มีอาการที่เรียกว่า “โยก” เนื่องจากการติดไม้ติดอกไม่ติดเข้าเป็นกลวิธีการผลิตเสียงในการบรรเลงกลวิธีเฉพาะอื่นๆ ของจะเข้ทั้งหมด ได้แก่ การติดเก็บ การติดรวหรือติดกรอ การติดสะบัด การติดทิงนอย การติดกระทบสาย การติดปิบ การติดรูดสาย การติดขยี้ และการติดโปรยเสียง กลวิธีเหล่านี้มาจากพื้นฐานของการติดไม้ติดเข้าไม้ติดอกที่มีคุณภาพทั้งสิ้น

2. เรียบเรียงระเบียบวิธีการติดจะเข้ชั้นสูง

ผลการศึกษาวิธีการติดจะเข้ชั้นสูงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงจะเข้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยพบข้อมูลด้านการบรรเลงจะเข้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่านที่มีความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันบ้างในการเรียกชื่อกลวิธีการบรรเลงบางอย่าง จากนั้นนำมาเรียบเรียงเป็นระเบียบวิธีการติดจะเข้ชั้นสูงตามหัวข้อต่างๆ โดยอิงเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพดนตรีไทย พ.ศ.2553 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาด้านการติดจะเข้เป็นแนวทาง โดยพบว่าระเบียบวิธีการบรรเลงจะเข้ชั้นสูง ประกอบด้วยกลวิธีต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นมาตรฐานการบรรเลงของเครื่องดนตรีจะเข้ประกอบด้วยกลวิธีต่างๆ ดังต่อไปนี้

การบรรเลงจะเข้าโดยระเบียบปฏิบัติในเบื้องต้น เริ่มจากท่าทางการนั่งของผู้บรรเลงที่ถูกต้องเหมาะสมโดยลำตัวตรงไม่คดงอ เพื่อส่งเสริมให้ผู้บรรเลงสามารถบรรเลงทำนองเพลงต่าง ๆ ให้บรรลุถึงสุนทรียะของการบรรเลงจะเข้าได้อย่างดี ประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) ท่าจับจะเข้ (เมื่อพันไม้ติดเรียบร้อยแล้ว)

1.1 แขนอยู่ในลักษณะเหยียดตรง ไม่เหยียดเกร็งจนเกินไป

1.2 มือซ้ายใช้นิ้วบังคับเสียงต่างๆ อยู่ในลักษณะโหยงนิ้ว นิ้วมือไม่เหยียดเกร็งจนเกินไป โดยใช้บริเวณท้องนิ้วกดสาย ทางด้านซ้ายของนม ไม่นิยมกดลงบนนมจะเข้าเนื่องจากเสียงจะอับไม่ดังชัดเจน ปลายนิ้วหัวแม่มือแตะไว้ที่ข้างตัวจะเข้เพื่อประคองไว้และจุดยันให้มืออยู่ในระดับที่เหมาะสม

1.3 มือขวา ใช้ดีดสายให้เกิดเสียง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดเสียง ขณะบรรเลงจะเข้ เสียงของจะเข้จะชัดเจนหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับมือขวาเป็นหลัก โดยจะวางมือขวาไว้บริเวณตรงจุดกึ่งกลางระหว่างโต๊ะกับนมที่ 11

2) กลวิธีการติดจะเข้ ประกอบด้วยกลวิธีต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ติดไม้ออกและไม่เข้า ให้มีน้ำหนักเสียงเท่ากันทั้งไม้ติดออกและไม่ติดเข้า เสียงไม่โยก

2.2 การติดเก็บ คือการติดเพิ่มเสียงสอดแทรกให้ถี่ขึ้นกว่าเนื้อทำนองหลัก ถ้าเขียนเป็นโน้ตอักษรไทย 1 ห้องจะมีตัวโน้ตจำนวน 4 ตัว และใช้วิธีการบรรเลงด้วยการใช้ไม้ติดออก-เข้าสลับกันให้เกิดเสียงชัดเจนดังเสมอ การติดเก็บในการบรรเลงจะเข้ชั้นสูง ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติด้วยการติดออกและติดเข้าเท่านั้น แต่ต้องติดเก็บด้วยสำนวนกลอนที่ไพเราะและดำเนินไปตามธรรมชาติการบรรเลงของจะเข้ด้วย

2.3 ติดรัว คือการติดไม้ติดเข้า-ออกสลับกันถี่ ๆ โดยต้องจบด้วยการติดไม้เข้า ให้แต่ละเสียงดังเสมอ นำไปใช้ในกรณีที่ต้องการบรรเลงให้เกิดเสียงที่ยาวต่อเนื่อง มักพบการใช้ร่วมกับการติดเก็บอยู่เสมอ และปรากฏอย่างชัดเจนในการบรรเลงเที่ยวหวานของเพลงเดียว

2.4 ติดรูตสาย ประกอบด้วยการบรรเลง 3 ลักษณะได้แก่

2.4.1 ติดรูตสายลวด ใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ลักษณะเดียวกับการติดเสียงทิงนอย แล้วติดรูตที่สายลวดจากเสียงหนึ่งไปหาอีกเสียงหนึ่ง โดยจะรูตจากเสียงต่ำขึ้นไปหาเสียงสูง หรือจากเสียงสูงลงมาหาเสียงต่ำก็ได้ ทั้งนี้เมื่อจบวรรคจะต้องจบลงด้วยไม้ติดเข้าเสมอ

2.4.2 ติดรูต (รัว) คือ การรัวไม้ติดไปพร้อมกับการใช้นิ้วรูตสายจากเสียงหนึ่งไปหาอีกเสียงหนึ่ง สามารถปฏิบัติได้ทั้งสายเอก สายทุ้ม และสายลวด

2.4.3 ติดรูต (ตัว) คือ การติดไม้เข้าพร้อมกับใช้นิ้วชี้กดแล้วรูตสายจากเสียงหนึ่งไปอีกเสียงหนึ่ง ทั้งนี้ต้องรูตจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง และโดยปกติรูตขึ้นเป็นคู่ 8 เช่น การติดโน้ตเสียงโดต่ำไปหาเสียงโดสูง ในเพลงเดี่ยวจินฉิมใหญ่ 2 ชั้น เป็นต้น

2.5 การติดเสียงทิงนอย เป็นกลวิธีการบรรเลงที่เป็นอัตลักษณ์ของจะเข้อย่างหนึ่ง โดยการใช้ นิ้วหัวแม่มือประกบกับนิ้วชี้หรือนิ้วกลางและนิ้วก้อยกับนิ้วนาง ตามลักษณะของทำนองที่จะเอื้อให้ใช้นิ้วบังคับเสียงลักษณะเช่นไร เรียกกลวิธีว่าทิงนอยตามเสียงที่เกิดขึ้นจากการบรรเลง

2.6 การติดควบเสียงหรือติดกระทบสาย มี 2 ลักษณะ ได้แก่ ติดกระทบ 2 สาย และติดกระทบ 3 สาย

2.7 การติดปรับ คือ การติดเสียงสับที่สั้นและเร็วกว่าเสียงสับปกติ โดยติดเน้นในตอนท้ายของวรรคเพลง เพื่อเพิ่มความนุ่มนวลของทำนอง ไม่ให้ห้วนเกินไป กลวิธีการติดปรับนี้มีความแตกต่างในการปฏิบัติของผู้เชี่ยวชาญบางท่าน

2.9 ติดสับเสียง คือการติดด้วยไม้ติด “เข้า – ออก – เข้า” และเพิ่มความเร็วกว่าการติดเก็บปกติสองเสียงเป็นสามเสียงในช่วงจังหวะเดียวกัน มีทั้งติดสับเสียงเดียว ติดสับสองเสียงและติดสับสามเสียง โดยการบรรเลงกลวิธีการสับนี้ต้องคำนึงถึง ความชัดเจนของเสียงทุกเสียง

2.10 ติดขยี้ คือ การบรรเลงเพิ่มเติมให้เสียงถี่ขึ้นเป็น 2 เท่าของการติดเก็บแต่ยังคงลูกตกเดิมเป็นกลวิธีที่นิยมมากในการบรรเลงเพลงเดี่ยว และเป็นกลวิธีที่เกิดความผิดพลาดในการบรรเลงได้มากที่สุดอีกด้วย ดังนั้นผู้บรรเลงจึงต้องฝึกซ้อมให้มาก

2.11 ติดตบสาย คือการใช้น้ำหนักนิ้วกดลงตามตำแหน่งแรงกว่าที่กดตามปกติเล็กน้อย ให้เกิดเสียงตามมาหลังการติดด้วยไม้ติดเดียว แบ่งออกเป็น

2.11.1 ติดสายลวดสายเปล่าด้วยไม้ติดเข้า หลังจากนั้นจัดนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้เหมือนการติดทิงนอย แล้วใช้เล็บของนิ้วหัวแม่มือตบนมที่ต้องการให้เกิดหางเสียงตามมาเป็นอีกเสียงหนึ่งตามที่ต้องการด้วยไม้ติดเดียว

2.11.2 ติดไม้ติดเข้า (แต่ว) ใช้ไม้ติดเข้าพร้อมกับนิ้วนางกดเสียงใดเสียงหนึ่งของสายที่ต้องการ แล้วใช้นิ้วชี้ตบเข้าไป 1 มม.ให้เกิดหางเสียงตามมาเป็นคู่ 3 ด้วยไม้ติดเดียว

2.11.3 ติดไม้เข้าที่สายเปล่า หลังจากนั้นใช้นิ้วนางหรือนิ้วชี้ตบที่สายที่ติด และนมที่ต้องการให้เกิดหางเสียงที่ต้องการตามมาด้วยไม้ติดเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของทำนองเพลง

2.12 การติดโปรย คือ การกรอไม้ติดที่นมจะเข้ นมใดนมหนึ่งหรือเสียงใดเสียงหนึ่ง จากนั้นจึงเลื่อนนิ้วมือซ้ายเพื่อเปลี่ยนระดับเสียง โดยส่วนมากเป็นระดับเสียงทางเสียงต่ำ ประมาณ 3 - 4 เสียง หรือเสียงใดตามที่ต้องการจะโปรยเสียงในทำนองนั้นๆ ซึ่งการกรอไม้ติดจะต้องกรออย่างต่อเนื่องไม่มีการหยุดตลอดการติดโปรยนั้น คล้ายกับการเอื้อนเสียงของเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องเป่าและกลุ่มเครื่องสี

สำหรับทางจะเข้ในการบรรเลงจะเข้ขั้นสูงหรือทางเดี่ยว มีการรวบรวมกลวิธีการบรรเลงเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ของจะเข้นำเสนอผู้ฟังอย่างมีระเบียบแบบแผน ประดิษฐ์เป็นทำนองที่วิจิตรพิศดารบนโครงสร้างของทำนองเดิม โดยอาศัยลูกตก บันใดเสียง และจังหวะหน้าทับเอาไว้ ทำนองที่คิดประดิษฐ์ขึ้นนั้นจะต้องไม่ดำเนินทำนองอย่างกลอนเพลงโดยทั่วไป ทำนองที่คิดประดิษฐ์ขึ้นจำเป็นต้องใช้วิธีการบรรเลงให้ยากกว่าปกติ จึงจะเรียกได้ว่า “ทางเดี่ยว”

สำหรับแนวการบรรเลงเพลงเดี่ยวจะเข้ในภาพรวมนั้น การบรรเลงทางหวานจะตั้งแนวการบรรเลงที่ช้ากว่าทางเก็บตามระเบียบปฏิบัติในการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายและเครื่องเป่า แล้วจะค่อยๆเพิ่มความเร็วกว่าที่ละน้อยจนกระทั่งใกล้จะจบท่อนเพลงทางหวาน แนวจะใกล้เคียงกับแนวของทางเก็บเพื่อให้ฟังต่อเนื่อง ไม่เกิดการเปลี่ยนแนวทำนองอย่างกระทันหัน โดยนอกจากการบรรเลงตามระเบียบแบบแผนแล้ว ผู้บรรเลงยังต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพในการบรรเลงที่นักดนตรีไทยยึดถือปฏิบัติด้วย

3. แนวทางการพัฒนาการตีตะจะเข้ขั้นสูง

เนื่องด้วยการตีตะจะเข้ขั้นสูงเป็นลักษณะการบรรเลงที่ปรากฏอยู่ในเพลงเดี่ยว ซึ่งลักษณะของเพลงเดี่ยวจะเข้ขั้นสูง เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นจากทำนองหลักโดยมีกลวิธีการบรรเลงที่เป็นอัตลักษณ์ของจะเข้ นำมาตกแต่งทำนองเพลงอย่างเหมาะสม

จากตัวอย่างเพลงเดี่ยวที่ประพันธ์โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ท่าน พบว่า ทำนองเดี่ยวจะเข้แต่ละวรรคแต่ละประโยค แต่ละท่อนจะประกอบด้วยกลวิธีการบรรเลงเฉพาะของจะเข้ที่มีความยากง่ายผสมกัน ในลักษณะดังกล่าวจึงอาจเกิดข้อผิดพลาดในการบรรเลงได้ง่าย ดังนั้นผู้บรรเลงจึงต้องใช้ความสามารถและการฝึกซ้อมเป็นอย่างดีจึงจะสามารถบรรเลงได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ โดยการศึกษาวิธีการพัฒนาการตีตะจะเข้ขั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ท่าน ให้ทัศนคติที่ตรงกันคือ ผู้บรรเลงสามารถพัฒนาการตีตะจะเข้ของตนเองได้ด้วยวิธีการฝึกซ้อมบทเพลงเดี่ยวนั้นๆ ด้วยการกระทำซ้ำให้บ่อยครั้ง ยิ่งบ่อยครั้งเท่าไรผู้บรรเลงจะสามารถสร้างคุณภาพการบรรเลงของตนเองได้มากเท่านั้น

การพัฒนาการตีตะจะเข้ที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ในส่วนของการแก้ไขความไม่สมบูรณ์ของการบรรเลงกลวิธีต่างๆ สามารถเริ่มจากการฝึกปฏิบัติกลวิธีนั้นด้วยแนวจังหวะซ้ำ เมื่อผู้บรรเลงสังเกตพบแล้วว่าคุณภาพเสียงมีความถูกต้องสมบูรณ์ตามกลวิธีนั้นๆ แล้ว จึงเพิ่มอัตราความเร็วขึ้นมาอีกระดับหนึ่งหรืออาจจะเรียกได้ว่าจังหวะปานกลาง หลังจากนั้นจึงฝึกปฏิบัติในอัตราจังหวะปกติ หรืออาจจะให้เร็วกว่าปกติก็ได้ โดยในแต่ละระดับความเร็วให้ผู้บรรเลงฝึกปฏิบัติหลายๆ รอบ เมื่อแก้ไขความไม่สมบูรณ์ของการบรรเลงกลวิธีต่างๆ ได้แล้ว สามารถฝึกปฏิบัติทั้งเพลงโดยใช้รูปแบบเดียวกันได้ ทั้งนี้ผู้บรรเลงจะต้องเป็นผู้สังเกตที่ดี หากมีข้อผิดพลาดทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ของการบรรเลง ให้ผู้บรรเลงกลับมาฝึกปฏิบัติแก้ไขความไม่สมบูรณ์นั้นๆ ซ้ำอีก

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อต้องการทราบระเบียบวิธีการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน ผลของการวิจัยพบว่า วิธีการตีตะจะเข้ขั้นสูงของผู้เชี่ยวชาญการตีตะจะเข้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในภาพรวม กลวิธีการบรรเลงต่างๆ ที่เป็น อัตลักษณ์ของเครื่องดนตรีจะเข้จะเข้ามามีการเรียกชื่อต่างกันบ้าง ตามลักษณะของวัฒนธรรมมูขปาฐะ ตามที่พิชญาภา มานะวิริยาภ (2559: 43) กล่าวว่า “การถ่ายทอดดนตรีไทยในสมัยอดีตนั้น ยังไม่มีการสอนดนตรีไทยในโรงเรียน ไม่มีเปิดเป็นวิชาและหลักสูตรการเรียนการสอนที่ชัดเจน ครูเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาความรู้ ครูเป็นผู้บอกวิชาความรู้แบบปากต่อปากที่เรียกว่ามูขปาฐะ” การที่มีครูหรือศิลปินที่มีความรู้แตกฉานเกิดขึ้นมากมายในแต่ละยุคสมัยจึงทำให้เกิดการสร้างสรรค์และตกผลึกองค์ความรู้ของตนเองแล้วถ่ายทอดสู่รุ่น จึงเป็นไปได้ที่จะมีความเหมือนหรือต่างกันบ้างเป็นปกติ จนเมื่อการศึกษาหาความรู้ทางดนตรีไทยเข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น องค์ความรู้ด้านการบรรเลงต่างๆ จึงถูกจัดระเบียบเกิดแบบแผนทางการบรรเลงอย่างชัดเจน ดังที่ผลการวิจัยของเหมราช เหมหงษา (2541) ที่ได้ทำการวิจัยวิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ โดยการวิเคราะห์ความรู้ในเชิงทฤษฎีและความรู้ในเชิงปฏิบัติของกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ถึงปัจจุบัน พบว่า

“ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ก่อกำเนิดดุริยางคศิลป์ (เอตทัคคะ) ทางการบรรเลงจะเข้าด้วยกันทั้งหมด 6 ท่าน ได้แก่ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) หลวงว่องจะเข้รับ (โต กมลวาทิน) นายชุม กมลวาทิน นายสังวาลย์ กุลวลีกี นายจ่าง แสงดาวเด่น และนายแสวง อภัยวงศ์ ดุริยางคศิลป์ทั้ง 6 ท่าน ได้ถ่ายทอดทักษะการบรรเลงจะเข้โดยตรงแบบการสอนอย่างไทยโบราณ โดยแต่เดิมในสมัยโบราณมักนิยมให้เรียนรู่วิชาทฤษฎีจากให้ปฏิบัติจริง ซึ่งในปัจจุบันความรู้ในเชิงทฤษฎีและความรู้ในเชิงปฏิบัติไม่นับเป็นสิ่งสำคัญเท่า ๆ กัน เพราะเหตุว่าความรู้ในเชิงปฏิบัติได้ถูกนำมาสร้างให้เกิดความรู้ในเชิงทฤษฎีขึ้น เมื่อการศึกษาอย่างเป็นทางการมีบทบาทต่อสังคมไทยมากขึ้น ส่งผลให้วิธีการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจากเดิมตามแบบโบราณซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวได้กลายเป็นวิชาการศึกษาในระบบอย่างสมบูรณ์แบบ ด้วยมีการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของระบบการศึกษาในยุคปัจจุบัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ที่มีมาตั้งแต่โบราณยังได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้อยู่ตลอดเวลา”

ในการบรรเลงจะเข้ขั้นสูง กลวิธีการบรรเลงเฉพาะเครื่องดนตรีต่างๆ จะถูกนำมาใช้ในการประดิษฐ์ทำนองอย่างเหมาะสมตามลักษณะของทำนองเพลงรูปแบบต่างๆ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้รับการถ่ายทอดมา และมีอิทธิพลต่อแนวคิดการประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ขึ้นใหม่ให้เป็นของตนเอง แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่ดีจะเข้ที่มีรูปแบบการบรรเลงที่ชัดเจนและพัฒนาเป็นมาตรฐานมาอย่างต่อเนื่องให้นักดนตรีจะเข้ในปัจจุบันได้ศึกษาได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้เพลงทยอยเดี่ยวของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ของสรายุทธ์ โชติรัตน์ (2552) พบว่า เพลงทยอยเดี่ยวทางจะเข้ที่ทำการศึกษาประพันธ์ขึ้นโดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยยึดหลักของปีในการตกแต่งทำนองทยอยเดี่ยวทางจะเข้เป็นหลัก ตลอดจนกลวิธีการบรรเลงตามอัตลักษณ์ของจะเข้ทั้งสิ้น 14 กลวิธีพิเศษ คือ ดัดสะบัดสามเสียงลง ดัดสะบัดสามเสียงขึ้น ดัดปรีบ(สะบัดสองเสียง) ดัดสะบัดเสียงเดียว ขยี้ รูดสาย โปรยเสีย ควบเสียง กล้าเสียง ดัดเสียงแตรว พรหมนิ้ว กระทบสองสาย กระทบสามสาย กระทบสองสาย (ทิง-นอย) จึงสรุปได้ว่า ระเบียบวิธีการที่ดีจะเข้ขั้นสูงเป็นวิธีการบรรเลงด้วยกลวิธีเฉพาะของเครื่องดนตรี มีรูปแบบการตกแต่งทำนองและระเบียบวิธีการบรรเลงที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่อาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียดบางอย่างซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของครูหรือศิลปินแต่ละท่าน อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของผลการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ท่านนั้น ผู้ที่สนใจสามารถนำระเบียบวิธีที่ได้นำเสนอในงานวิจัยฉบับนี้ ไปเป็นแบบอย่างในการบรรเลงได้ไม่มากนัก

เอกสารอ้างอิง

Apichai Pongluelert, Interview, 2021

Hemarat Hemhongs. (1998). **The Evolution of the Transmission in Jakhae Performance : A Historical Research**. Thesis, Master of Education, Chulalongkorn University, Bangkok (Thailand).

Kumkom Pornprasit, Interview, 2021

Narong Kheantongkul, Interview, 2021

Nipa Sophasamrit. (1998). **A Study of the Efficiency of the Instructional Package for Basic Jakhe for First Year Students, Majoring in Jakhe at Dramatic Arts College**. Thesis, Master of Arts, Mahidol University, Bangkok (Thailand).

Pichayapa Manaviriyaphap. (2016). **A Study of Transmission Process and Khim Teaching Techniques of Nithi Srisawang**. Thesis, Master of Education Program in Music Education, Chulalongkorn University, Bangkok (Thailand).

Roongtiwa Kitmee. (1997). **Jakhe : Making and Playing Methods**. Thesis, Master of Arts, Mahidol University, Bangkok (Thailand).

Sarayut Chotirut. (2009). **A musical analysis of Tayoy Deaw solo for Ja-Khay of Luang Pradit Phairoh (Sorn Silapabanleng) School**. Thesis, Master of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok (Thailand).

Suthan Buatang, Interview, 2020

การวิเคราะห์บุคลาธิษฐานที่ใช้ในเพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์ An Analysis of Personification Used in Disney Songs

บิลมิสสลา เบ็ญสลามัน (Bilmissala Bensalaman)¹

พิมพ์ชนก ยีเส็น (Pimchanok Yeesen)²

ธิดา พรหมมาก (Tida Prommak)³

ไพโรจน์ เบ็ญนุ้ย (Pairote Bennui)⁴

อีเมล 611011608@tsu.ac.th โทรศัพท์ 0619157969

(Received: March 24, 2022; Revised: August 5, 2022; Accepted: September 18, 2022)

บทคัดย่อ

ในทุกวันนี้ไม่ได้มีเพียงภาษาเท่านั้นที่ใช้ในการสื่อสาร บทเพลงก็สามารถแสดงความรู้สึก อารมณ์ และความคิดของการสื่อความของผู้ประพันธ์เพลงเพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์มีลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ในการใช้ภาษาภาพพจน์ การทำความเข้าใจความหมายของเนื้อเพลงที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อออกมาผ่านการใช้ภาษาภาพพจน์ในเชิงบุคลาธิษฐาน (Personification) ผู้ฟังควรวิเคราะห์ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยให้ถี่ถ้วนเพื่อเข้าใจสารอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุประเภทของบุคลาธิษฐานและวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Semantic Features) ในเพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์ การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้ข้อมูลเพลงประกอบภาพยนตร์ที่เข้าชิงรางวัลอคาเดมี อวอร์ดส์ สาขาเพลงประกอบภาพยนตร์ยอดเยี่ยมที่ถูกจัดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1929 ถึง ค.ศ. 2020 จำนวน 44 เพลง โดยผ่านทฤษฎีของดอร์สและคณะ (Dorst et al., 2011) และ ลีช (Leech, 1981) ผลการศึกษาพบว่าเพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์มีการใช้บุคลาธิษฐานแบบธรรมดา (Conventionalized Personification) บุคลาธิษฐานแบบใหม่ (Novel Personification) และ บุคลาธิษฐานแบบเริ่มต้น (Default Personification) โดยทั่วไปแล้วความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยในเนื้อเพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์จะมีความหมายแตกต่างกันตามเรื่องราวหรือโครงเรื่องของภาพยนตร์นั้นๆ โดยรวมแล้วงานวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อการศึกษาวาทศิลป์และอรรถศาสตร์เพื่อการสื่อสารในบทเพลงภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ: เพลงประกอบภาพยนตร์ของดิสนีย์, บุคลาธิษฐาน, อรรถลักษณะ

¹ สาขาวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

² นิสิตชั้นปีที่สี่ สาขาวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

³ นิสิตชั้นปีที่สี่ สาขาวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

⁴ สาขาวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

Abstract

Nowadays, language is not the only tool used for communication, but songs can also express feelings, emotions, and thoughts of the composers. Most Disney songs are outstanding and unique in terms of the use of figurative language. Understanding the meaning of the lyrics conveyed by the composer through figurative language in light of personification, listeners should analyze the literal and implied or figurative meaning deliberately in order to comprehend the message effectively. Hence, this study aims to identify the types of personification used in Disney songs and to analyze the semantic features through personification hidden in Disney songs. This study is qualitative research that employs 44 Disney songs nominated as the best soundtrack of Academy Awards from 1929 to 2020. The analysis relies on theories of Dorst et al. (2011) and Leech (1981). The results show that there appear to be three types of personification used in Disney songs, namely conventionalized personification, novel personification, and default personification. Generally, the literal and figurative meaning embedded in those songs are different according to the plots and content structures of the movies. Overall, this research is useful for studies on rhetoric and semantics for communication in English lyrical texts.

Key words: Disney Songs, Personification, Semantic Features

Introduction

Nowadays, people can communicate with others through songs. According to Permana and Rajeg (2018), a song is one of the media used to express the feeling which is sung by the human voice. This brings an interest in studying the use of words in song lyrics. Indeed, the composers want to convey the meaning of the lyrics and their feelings to the listener who will attain the literal and implied meaning to understand the songs' contents. They often use figurative language in the song. Every song usually consists of figurative language for rhetorical and semantic effects. Figurative language is used in lyrics to enrich the meaningfulness of the song. This indicates the significance of figurative language. It accords the idea of Perrine (1969) that figurative language is defined as a means of saying one thing while implying another. Thus, figurative language is inevitably communicated in songs.

Figurative language is pointed out in some studies on Disney songs. Ajeng (2019) investigates figurative language in song lyrics of Disney's animation movie soundtracks. The result reveals hyperbole, metaphor, simile, symbol, personification, and synecdoche. Similarly, Nurchitrawati et al. (2019) examine figurative language as well as general and special meaning in Disney songs. The analysis highlights idioms, hyperbole, personification, simile and alliteration. Likewise, Nursolihat and Kareviati (2020) analyze figurative language and contextual meaning of the legendary song of Disney 'A Whole New World'. The finding shows alliteration, simile, personification, metaphor, and hyperbole. These studies point out the overall types of figures of speech. There appear to be a few studies on a specific rhetorical style in Disney songs. Thus, the present study realizes a particular kind of figurative language, namely personification, in depth in Disney songs.

The Walt Disney Company is a leading diversified international family entertainment and media enterprise, and they are the world's largest media entertainment. Many movies and soundtracks are produced by Walt Disney. Most of the soundtrack is famous for their good composing words and conveying meaning to the audience and listener. All this mellowness, writing the lyrics, arranging, and creating music in harmony with the story are the strengths that have allowed Disney's music to continue to capture the attention of the Oscar stage and audience until now (Nhongpon, 2020).

This research focuses on personification used in Disney songs. Many composers use this rhetorical style to make the song communicatively stand out and reach the audience's emotions. According to Fata and Aprilya (2021), personification is a technique by which any non-human item or element is appointed to a human being. That is, this figurative

style points out the way to apply human features into abstract characters. It also shows that animals or objects can act and perform particular human actions (Fitria, 2018, as cited in Nursolihat & Kareviati, 2020). Thus, this linguistic strategy is often used in songs because of the beauty of literary imagination and a reflection of humanities.

Besides the structure of personification, its semantic feature is realized. Hussain and Sajid (2015) state that semantics studies the meaning of words, phrases, and sentences in human languages. Understanding a word's meaning will help one understand its true meaning. It allows the messengers and recipients to convey and receive messages clearly and accurately without any vague meaning. Thus, studying semantic features of the expressions using personification can enrich an insight into the literal and figurative meaning in lyrical texts communicatively. In this regard, personification often appears in lyrics, so its semantic forms can be useful for listeners to appreciate the meaning embedded in songs. Moreover, this leads us to attain the direct and implied points the composers want to convey. Further, it is challenging to examine this stylistic element in globally renowned songs by Walt Disney, so this is the way to apply theory of personification and semantics that will be fruitful for the academia. Therefore, this results in the researchers' realization in conducting the present study.

Research Objectives

The objectives of this research are:

- (1) To identify the types of personification used in Disney songs.
- (2) To analyze the semantic features in the personification found in the songs.

Theoretical Framework

There are two theories used in this study, that is, types of personification by Dorst et al. (2011) and types of meaning by Leech (1981).

Types of personification

Dorst et al. (2011 as cited in Fata & Aprilya, 2021) classify personification into four types which are conventionalized personification, novel personification, default personification, and personification-with-metonymy. Each is summarized as follows: (i) *conventionalized personification* is based on the mapping of standard human definitions and unique non-human contextual concepts, both of which may be discovered in a dictionary (ii) *novel personification* is that the basic human feeling of creation can be taken

up by novel personification, but literal words cannot gain contextual worth in the dictionary; (iii) *default personification* is dependent on the default analysis of the fundamental human meaning when it can theoretically be explained as human, animated, or common but is favored by default human analysis and (iv) *personification-with-metonymy* occurs when a human agent or patient is replaced with a metonymically related non-human or patient, which violates the basic meaning selection constraints.

Types of meaning

Leech (1981) theorizes seven types of meanings which are conceptual meaning, connotative meaning, social meaning, affective meaning, reflected meaning, collocative meaning, and thematic meaning. However, this study focuses on only two types of meaning, namely conceptual meaning and connotative meaning, which are popularly used in many other studies. Each is summarized as follows: (i) *conceptual meaning* also known as denotative or cognitive meaning is assumed to be the core factor in linguistic communication. This provides the core or literal meaning with a straightforward definition of a word in the dictionary. The term ‘man’ could be described as: Man: [+Human], [-Female], [+Adult]. The word ‘man’ represents an adult male human being. The feature of [+Human] shows that this word is one of the human beings. Further, the feature of [-Female] indicates the sex of man that is not female, but it is male. Moreover, the feature of [-Adult] means a person who is fully grown. In this study, this type of meaning is called ‘literal meaning’, and (ii) *connotative meaning* refers to the communicative value of an expression derived from what it refers to, in addition to its purely conceptual context. It is broader than conceptual meaning. Conceptual meaning stresses the literal meaning while connotative meaning is uncertain and open-ended. Moreover, connotative meaning is relatively unstable which varies greatly depending on culture, historical period, and individual experience. Besides, this type of meaning can carry the referent’s ‘putative properties’ as a result of a person’s, a group of people’s, or a society’s. Indeed, connotative meaning provides implied definition deeper than conceptual meaning. Connotative meaning can concern figurative meaning. This is supported by Carroll (2003) that lyrics provide literary or figurative language that connotes cultural values (Dobrovolskij & Piirainen, 2005, as cited in Suriyawongpaisal, 2013). Thus, Leech’s (1981) connotative meaning is adapted as figurative meaning in this study.

Methodology

The methodology of this study concerns the following processes:

- (1) The researchers employed the soundtracks from the Disney film nominated for Best Original Song of the Academy Award that was held from 1929 to 2020 obtained from the website, namely www.youtube.com and www.genius.com. The data source, 44 songs, is displayed in the following table that includes the song title, the movie title, and the nominated year.

Table 1: Disney Songs Nominated in the Best Original Song Category

No(s)	Song Title	Movie Title	Nominated Year
1	When You Wish Upon a Star (1940)	Pinocchio	1941 (13 th)
2	Baby Mine (1941)	Dumbo	1942 (14 th)
3	Love is a Song (1942)	Bambi	1943 (15 th)
4	Saludos Amigos (1943)	Saludos Amigos	1944 (16 th)
5	Zip-a-Dee Doo-Dah (1946)	Song of the south	1947 (19 th)
6	Bibbidi-Bobbidi-Boo (1950)	Cinderella	1951 (23 rd)
7	Supercalifragilisticexpialidocious (1964)	Mary Poppins	1965 (37 th)
8	Chim Chim Cher-ee (1964)	Mary Poppins	
9	The Bare Necessities (1967)	The Jungle Book	1968 (40 th)
10	Love (1973)	Robin Hood	1974 (46 th)
11	Candle on the Water (1976)	Pete's Dragon	1977 (49 th)
12	The Rainbow Connection (1976)	The Muppet Movie	1977 (49 th)
13	Someone's Waiting for You (1977)	The Rescuers	1978 (50 th)
14-15	Under the Sea, Kiss the Girl (1988)	The Little Mermaid	1990 (62 nd)
16-18	Beauty and the Beast, Be Our Guest, Belle (1991)	Beauty and the Beast	1992 (64 th)
19-20	A Whole New World, Friend Like Me (1992)	Aladdin	1993 (65 th)
21-23	Can You Feel the Love Tonight, Circle of Life, Hakuna Matata (1994)	The Lion King	1995 (67 th)
24	Colors of the Wind (1995)	Pocahontas	1996 (68 th)
25	You've Got a Friend in Me (1995)	Toy Story	1996 (68 th)
26	Go the Distance (1997)	Hercules	1998 (70 th)
27	You'll Be in My Heart (1999)	Tarzan	2000 (72 nd)

28	When She Loved Me (1999)	Toy Story 2	
29	My Funny Friend and Me (2000)	The Emperor's New Groove	2001 (73 rd)
30	If I Didn't Have You (2001)	Monsters, Inc.	2002 (74 th)
31	Our Town (2006)	Cars	2007 (79 th)
32-34	Happy Working Song, So Close, That's How You Know (2007)	Enchanted	2008 (80 th)
35	Down to Earth (2008)	WALL-E	2009 (81 st)
36-37	Almost There, Down in New Orleans (2009)	The Princess and the Frog	2010 (82 nd)
38	We Belong Together (2010)	Toy Story 3	2011 (83 rd)
39	I See the Light (2010)	Tangled	
40	Let It Go (2013)	Frozen	2014 (86 th)
41	How Far I'll Go (2016)	Moana	2017 (89 th)
42	Remember Me (2017)	Coco	2018 (90 th)
43	Can't Let You Throw Yourself Away (2019)	Toy Story 4	2020 (92 nd)
44	Into the Unknown (2019)	Frozen II	

(2) The researchers listened to the listed songs repeatedly to find the words, phrases, and sentences that contain personification and to understand the meaning of the songs by watching the movies and listening to their soundtracks through the website, namely www.youtube.com.

(3) They made a note and classified the personification that is used in the song.

(4) They rechecked the correctness of the data to be taken to analysis.

(5) They clarified the type of personification and semantic meaning found in the lyrics by examining and discussing through the theoretical framework and previous studies.

Results and Discussion

The results are divided into two parts: types of personification and their semantic features found in Disney songs.

Types of Personification in Disney Songs

Only 26 songs and 28 lines convey personification. The most used personification in the songs is novel personification. It is followed by conventionalized personification, and the default personification. However, the personification-with-metonymy is not found.

(1) Conventionalized Personification

There are eight lines considered as conventionalized personification in Disney songs.

(i) “Fate steps in and **sees** you **through**” (*When You Wish upon a Star Song*, 1940, Line 13). The phrasal verb “see through” basically means “to realize that someone is trying to deceive you”. Contextually, it means “to give help and support to someone during a difficult time” (Longman Dictionary, 2021). Here, the word ‘fate’ implies the fairy in the Pinocchio movie that came to help Pinocchio.

(ii) “Love’s beautiful music **comes** each day like the dawn” (*Love is a Song*, 1942, Line 3). The verb ‘comes’ is “to exist or be available” (Cambridge Dictionary, 2021). It insinuates that love’s beautiful music exists each day like the dawn, and refers to the sunrise which will not disappear as it shines every morning.

(iii) “Once we watched a **lazy** world go by” (*Love*, 1973, Line 5). ‘Lazy’ is “slow and relaxed” (Cambridge Dictionary, 2021). The world moves slowly, and one day, Robin Hood meets the heroine when they were children. Then, they separate from each other until they meet again.

(iv) “And rainbows have nothing to **hide**” (*The Rainbow Connection*, 1976, Line 5). The word ‘hide’ is a character of human who can conceal something or someone. Contextually the rainbows have nothing to conceal themselves, and they refer to faith or hope in the lyrics.

(v) “My heart is **sighing**” (*Happy Working*, 2007, Line 25). The heart cannot sigh as it is a human organ. Contextually, Gisele (the heroine) still loves and waits for Edward, her lover.

(vi) “Romantic dreams must **die**” (*So Close*, 2007, Line 8). The verb ‘die’ conveys the human being who can die or stop being alive (Cambridge Dictionary, 2021), but romantic dreams are the image that humans fancy while sleeping which cannot die as humans. ‘Die’ is “to disappear or stop existing” (Longman Dictionary, 2021), so Gisele’s dream will disappear with time.

(vii) “This old town can **slow** you **down**” (*Almost There*, 2009, Line 4). ‘Slow down’ is “to be less active and relax more” (Cambridge Dictionary, 2021). It implies that New Orleans

is nicknamed the “Big Easy” as people there live a slow life differently from Tiana, the heroine from the Princess and the Frog movie, determined to fulfill her father’s dreams. (viii) “If the future should **take you away**” (*We Belong Together*, 2010, Line 39). This song was sung by a toy named ‘Woody’ who wanted to tell Andy, the owner of the toys, that “We belong together”. Here, ‘toys’ cannot sing a song to express their feelings towards humans, so “take away” is contextually suitable. One day Andy has to grow up and doesn't need toys, so he does not forget him.

(2) Novel personification

It was found that 14 lines in Disney songs suit the novel personification.

- (i) “A new day's **waiting** to start” (*Saludos Amigos*, 1943, Line 6). The new day cannot wait as a human. A new day is like a good thing; good things will happen.
- (ii) “This flame inside of me will **grow**” (*Candle on the Water*, Lines 17, 23). The flame prevents someone from getting lost, and it will continue to expand. A woman is conveyed as a flame that guides her lover not to get lost. And she hopes to see her lover again.
- (iii) “Let this candle **guide** you” (*Candle on the Water*, 1976, Line 9). The woman is compared to the candle, implying that she will suggest her lover when he makes a mistake.
- (iv) “The carp **play** the harp” (*Under the Sea*, 1988, Line 51). The carp cannot actually play a harp like humans. Sebastian (the red crab) told Ariel about life under the sea, making them happier than being on land. He described how the animals were having fun with their musical instruments.
- (v) “Now when did you last let your heart **decide**?” (*A Whole New World*, 1992, Line 4). The heart cannot decide as a human can. Princess Jasmine needs to be under the rules of her father. Thus, he asked her when the last time she made a decision on her own. And Aladdin invites Princess Jasmine to explore a new world she has never seen before.
- (vi) “I'm a **sensitive** soul though I seem thick-skinned” (*Hakuna Matata*, 1994, Line 12). ‘I’ refers to a warthog named Pumbaa. This sentence is like a joke. Although Pumbaa is a thick-skinned person, he is still sensitive. This means Pumbaa is a warthog, so he literally has very thick skin.
- (vii) “Or asked the grinning bobcat why he **grinned**?” (*Colors of the Wind*, 1995, Line 17). A bobcat, an animal, cannot grin. This song is about a daughter of an Indian chief ‘Pocahontas’ who sings to Captain John Smith, one of the renowned English explorers, to get his mind open to learning the balance of nature.

(viii) “You’ve **got** troubles, and I’ve got ‘em, too” (*You’ve Got a Friend in Me*, 1995, Line 10). ‘I’ refers to Woody, Andy’s favorite toy. It implies that no matter what problems Andy encounters, Woody will always be by his side. This song is sung by Woody to recount the friendship between him and the toy owner named Andy.

(ix) “Where a great, warm welcome will be **waiting** for me” (*Go the Distance*, 1997, Line 3). It would be nice if you could stay in a place where people look forward to your visit and warmly welcome you. A man named Hercules felt that he was unfit to be where he was. He dreamed of going somewhere far away. It is a place where people admire and need him.

(x) “When the stars **assume** their patterns” (*My Funny Friend and Me*, 2007, Line 2). Stars in the sky cannot express and pretend to someone as human. When the stars assume their patterns, this implies the beginning of the relationship between King Kuzco and Pacha.

(xi) “Did you feel you were **tricked** by the future you picked?” (*Down to Earth*, 2008, Line 3). People sometimes plan a trick to deceive someone. It implies that humans are wrong about making decisions in what they choose. They destroy the world by dumping waste in landfills instead of recycling.

(xii) “And the fears that once **controlled** me” (*Let It Go*, 2013, Line 20). Elsa was once dominated by fear of her inability to control her powers as a child, which made her sister Anna become endangered. She thus did not come close to Anna to prevent a situation like this from happening again.

(xiii) “Remember me, each time you hear a **sad** guitar” (*Remember Me*, 2017, Line 6). The guitar is merely a musical instrument that cannot express any feelings as humans can. This implies that it was Coco’s father telling her that if he was not there, let her think of this sad guitar sound as if he was with her.

(xiv) “Her heart would **break** if you should go” (*I Can’t Let You Throw Yourself Away*, 2019, Line 9). The heart does not have arms or legs to destroy something as human since it is a human organ. It implies that the new owner who got the toys from Andy is Bonnie, whose heart could break if she lost her toy.

(3) Default personification

There are six lines personified as default personification in Disney songs.

(i) “Now the days seem **to fly**” (*Love*, 1973, Line 4). The word ‘fly’ can be used for both humans and animals. It contextually means time passes so quickly. Maid Marian and Robin

Hood, who have known each other since they were children and started a relationship when they got older. In the lyric, time goes rapidly when both of them meet again.

(ii) “We only **live** to serve” (*Be Our Guest*, 1991, Line 7). The alive object is non-human, so it cannot live as both a human and an animal. The word ‘we’ refers to the servants who are cursed to be household objects, so they are delighted to serve the food in the castle.

(iii) “Most days we just **lay** around the castle” (*Be Our Guest*, 1991, Line 48). The pronoun ‘we’ refers to the servants in the castle that were cursed to be enchanted objects. It implies that all enchanted objects have a boring life in the castle as they have nothing to do, so they merely lie around the castle.

(iv) “There's a calm **surrender** to the rush of day” (*Can You Feel the Love Tonight*, 1994, Line 1). The phrase ‘stop fighting’ describes what humans and animals do in general. The sentence implies that a peaceful refuge stops fighting the battles in life, and the meaning of the word ‘surrender’ signals honor, loyalty, bravery, and love.

(v) “And some have to **live** with the scars” (*Circle of Life*, 1994, Line 19). Humans can live everywhere to do activities or sleep at home with their families, and animals can also live in the jungles or other places to sleep to continue life as humans. This implies that someone who has to live with pain and regret is Simba who has to live with the guilt of thinking that he was the cause of his father’s death.

(vi) “See the line where the sky meets the sea? It **calls** me” (*How Far I'll Go*, 2016, Line 9). The sky meets the sea does not just call Moana’s name, but it calls to attract Moana’s attention to explore something that Moana has never experienced and is waiting for Moana to be discovered. This means Moana has a desire to explore the horizon where the sea and the sky seem to meet.

Semantic Features of the Personification Expressions

It was found that the above lyrical expressions convey different semantic features of literal and figurative meanings. This result is revealed in the following table:

Table 2: Semantic Features of the Personification Expressions

No	Personification Expression	Literal Meaning	Figurative Meaning	Semantic Feature
1	Fate steps in and sees you through.	Something comes to someone and sees everything clearly.	Someone helps to deal with problem.	[+sympathy]

2	Once we watched a lazy world go by.	Someone looks the world is unwilling to revolve around itself.	The day passes slowly.	[-active]
3	Yet love's beautiful music comes each day like the dawn.	Gorgeous music of love occurs every day.	Love will go on.	[+continuous]
4	And rainbows have nothing to hide.	Rainbows have nothing to conceal themselves.	Someone has the right to express their perspective.	[+reveal]
5	My heart is sighing.	Someone's heart breathes out slowly.	Someone is waiting for his/her lover wistfully.	[+hope]
6	Romantic dreams must die.	Romantic dreams will disappear.	Someone cannot continue their love.	[-hopeful]
7	This old town can slow you down.	This old town makes someone slower.	People live a slow life.	[-enthusiastic]
8	If the future should take you away.	The future gets someone away somewhere.	People change with time.	[-forever]
9	A new day's waiting to start.	A new day will begin.	Good things will happen.	[+positive]
10	This flame inside of me will grow.	This flame inside of someone will rise.	My love will be more.	[+increase]
11	Let this candle guide you.	The candle leads you the way.	Someone navigates the way back home for their lover.	[+support]
12	The carp plays the harp.	A fish plays a musical instrument.	A fish is happy when it lives under the sea.	[+delightful]
13	Now when did you last let your heart decide?	When did you determine by yourself?	You don't dare enough to make your own decisions.	[-brave]
14	I'm a sensitive soul though I seem thick-skinned.	Someone is sensitive though he/she has very thick skin.	Someone is easily worried even though he/she does not seem to care.	[+fragile]
15	Or asked the grinning bobcat why he grinned?	The bobcat smiles widely.	A series of fictitious constellations showing a grinning bobcat.	[+attractive]
16	You've got troubles, and I've got 'em, too	Two people are in the same trouble.	Someone will always be beside the other.	[+friendship]
17	Where a great, warm welcome will be waiting for me.	A place is waiting to welcome someone.	Someone would like to stay in a place that is suitable for him/her.	[+comfortable]
18	When the stars assume their patterns.	The stars pretend to be other forms.	Stars are gathered to create in different shapes in the sky.	[+imagination]

19	Did you feel you were tricked by the future you picked?	The future is deceiving someone.	Someone is wrong about making decision in what they choose.	[+mistake]
20	And the fears that once controlled me.	The fear limits someone's abilities.	Someone does not brave to do something because of fears.	[+cowardly]
21	Remember me, each time you hear a sad guitar.	Someone said that we just listen to a sad song when we recall each other.	A sad song is someone's representation when they are gone.	[-happiness]
22	Her heart would break if you should go.	Someone's heart is damaged.	Someone might regret it when they lost the thing they love.	[+distress]
23	Now the days seem to fly.	The days pass so quickly.	Someone's life goes by so fast.	[-slow]
24	We only live to serve.	Someone lives to provide food.	Someone exists to be a servant.	[+animate]
25	Most days we just lay around the castle.	Someone sleeps around the castle.	Someone's life is boring as they do not have anything to do.	[+monotonous]
26	There's a calm surrender to the rush of day.	Chaos will not happen if there is peace.	Peace gets rid of the problems.	[+peaceful]
27	And some have to live with the scars.	Someone has a mark on the body.	Someone is stuck with the past.	[+painful]
28	See the line where the sky meets the sea? It calls me.	Someone is called by the horizon.	Someone has a desire to explore something new.	[+invite]

From Table 2, the semantic features of these personified expressions are binary, namely +/- . The majority are positive while the minority are negative. Both binary features cover humans' emotions, feelings, actions, and behaviors. That is, literal and figurative meanings embedded in the personification expressions are used for non-human beings to contribute to the characteristics of human life.

Overall, this study has analyzed the single type of figurative language, personification, in details. It is distinct from the previous studies by Indratno (2020), Aprilianingrum (2019), Rusli (2010), and Listiani (2015) that identify several types of figurative language which also contains personification. From the analysis of the semantic features, the researchers indicate the meaning of words, phrases, and sentences that convey personification. The researchers reveal the literal meaning and figurative meaning. The researchers point out the semantic features by comparing both literal and figurative meanings. Meanwhile, most previous studies by Indratno (2020), Cindy (2019),

Aprilianingrum (2019), Rusli (2010), and Listiani (2015) reveal the message through only figurative language in the lyrics. Further, the present study and the study by Thuong (2012) highlight semantic features. However, Thuong (2012) also points out the syntactic features. Moreover, the present study is similar to the study of Aprilianingrum (2019) in which semantic features of personification is shown in the table which is easy to understand. Both studies can improve the reader's recognition of the underlying meaning that the author is attempting to communicate via the lyrics. Besides, the studies by Aprilianingrum (2019) and by Permatajaya (n.d.) employ the same theory, namely Leech (1981), as the present study that analyzes specific types of meaning.

Conclusion, Implications, and Recommendation

There are 28 lyrics personification found from 44 songs of Disney songs nominated for Best Original Song of the Academy Award held for a total of 91 years. The findings show only three types of personification, namely conventionalized personification, novel personification, and default personification. Remarkably, conventionalized personification is the second most used as there is contextual meaning in the lyrics while the novel personification is found to be the most prominent one since there is no contextual meaning in the lyrics; they only have a literal meaning. Next, default personification is the third most personification, based on the basic human meaning that can be applied to both humans and animals. Further, the fourth type, personification-with-metonymy, does not exist in the lyrics since it does not seem to represent a basic human sense of personification in the songs. Moreover, semantic features appear in every Disney song which stands out in terms of both literal and figurative meanings.

This study is useful for English learners and teachers of figurative language and semantics, or those interested in Disney songs. It is also beneficial for listeners who can correctly understand and interpret the true meanings of the songs that the composers want to convey. English teachers and linguistic scholars can use this study as a material in semantic features and rhetoric, especially regarding personification. The researchers expect that this research will be applied by English teachers, academicians and students in their teaching-learning, researching, and in daily communication in order to advance language studies and use. For those interested in Disney songs, the researchers also reveal that the lyrics convey hidden connotations which are complicated to interpret, so this can remind other researchers of analyzing other lyrics. Moreover, the knowledge that will obtain from this study is that the analyst has a better process of thinking and analyzing the lyrics

because it is complex and difficult to understand. It also helps to open up the perspective of new knowledge from the lyrics. It reflects the song composer's various linguistic and rhetorical strategies that use personification and other figurative language to convey meaning to the listener. It also reflects the beliefs, lifestyles, and beauty of nature as well. For example, lifestyle can be seen from the lyrics that talk about the life of the characters in the movies. Even though Disney songs are produced in the United States, they also reflect the image of human beings around the world and the universality of human beings.

As a whole, this study reveals that every Disney song embodies different meanings depending on the plot and story, most of which display love, courage, and bonding. They also have a profound meaning and provide morals to the audience.

References

- Ajeng, R. (2019). *An Analysis of Figurative Languages Found in Song Lyrics of Disney's Animation Movie Soundtracks* [Undergraduate thesis, University of Muhammadiyah Malang]. Retrieved September 5, 2021, from <https://eprints.umm.ac.id/45432/>
- Aprilianingrum, A. R. (2019). *The Meanings of Figurative Language in Led Zeppelin's Stairway to Heaven*. [Undergraduate thesis, Universitas Sanata Dharma, Yogyakarta]. Retrieved September 20, 2021, from <https://repository.usd.ac.id/35092/>
- Cambridge University Press (2021). *Cambridge Dictionary*. Retrieved September 22, 2021, from <https://dictionary.cambridge.org/>
- Caroll, W. D. (2008). *Psychology of Language* (5th ed). Belmont: Thomson Higher Education.
- Cindy (2019). *The Analysis of Figurative Language Used in Three of Lady Gaga's Songs from a Star Is Born Album* [An undergraduate thesis, Buddhi Dharma University]. Retrieved September 13, 2021, from <http://repositori.buddhidharma.ac.id/552/1/skripsi%20cindy.pdf>
- Dobrovol'skij, D., & E. Piirainen. (2005). *Figurative Language: Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*. Vol. 13. Oxford: Elsevier.
- Dorst, G. A., Mulder, G., & Steen, J. G. (2011). Recognition of Personifications in Fiction by Non-Expert Readers. *The Metaphor and the Social World*, 1(2), 178-200.
- Fata, I. A., & Aprilya, A. (2021). Examining Personification in Songs as One of the English Teaching Materials. *Englisia: Journal of Language, Education, and Humanities*, 8(2), 1-15. Retrieved September 29, 2021, from <https://doi.org/10.22373/ej.v8i2.7186>
- Fitria, T.N. (2018). Figurative Language Used in One Direction's Album Entitled Up All Night. *Elite (English and Literature Journal)*, 10(2), 1-15.
- Hussain, S. & Sajid, S. (2015). Semantics in EFL Classroom: A Brief Review. *Journal of Humanities and Social Science*, 20(9), 39-43. Retrieved October 1, 2021, from <https://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol20-issue9/Version-3/E020933943.pdf>
- Indratno, G. E. (2020). *Revealing the Messages through Figurative Language in "Firework" by Katy Perry* [Undergraduate thesis, Universitas Sanata Dharma Yogyakarta]. Retrieved October 2, 2021, from https://repository.usd.ac.id/36399/?fbclid=IwAR_1yDK2hg96_YwccaPcSO_LnL7agiGsDKQs3znmq2dUclikWoYnQedJSUfBI
- Leech, G. (1981). *Semantics: The Study of Meaning*. Bungay: The Chaucer Press.
- Listiani, H. (2015). *An Analysis of Figurative Language Found on the Song Lyric by Taylor Swift's "Speak Now" Album*. [Undergraduate thesis, IAIN Salatiga]. Retrieved October 3, 2021, from <http://perpus.iainsalatiga.ac.id/lemari>

/fg/free/pdf/?file=http://perpus.iainsalatiga.ac.id/g/pdf/public/index.php/?pdf=135/1/Hen
y%20Listiani_11310090

- Longman Dictionary (2021). *Longman Dictionary of Contemporary English online*. Retrieved October 2, 2021, from <https://www.ldoceonline.com/>
- Nhongpon, A. (2020, February 2). Behind the Success of Disney Music, Why Does It Play a Role in the Oscar Nominations So Often?. *THE STANDARD*. Retrieved October 5, 2021, from <https://thestandard.co/disney-music-oscars/?fbclid=IwAR0CrPRX9U2xFgth3S49SKs0871zdfG6bJJ->
- Nurcitrawati, V., Kareviati, E., & Atmawidjaja, N. (2019). Figurative Language Analysis in Disney Songs. *PROJECT (Professional Journal of English Education)*, 2(4), 494-500. Retrieved October 1, 2021, from <https://doi.org/10.22460/project.v2i4.p494-500>.
- Nursolihat, S. & Kareviati, E. (2020). An Analysis of Figurative Language Used in the Lyric of “A Whole New World” by Zayn Malik and Zhavia Ward. *PROJECT (Professional Journal of English Education)*, 3(4), 477-482. Retrieved September 30, 2021, from <https://journal.ikipsiliwangi.ac.id/index.php/project/article/view/4365/0>
- Oxford University. (2021). *Oxford Learner’s Dictionaries*. Retrieved September 29, 2021, from <https://oxfordlearnersdictionaries.com/>
- Permana, A. K., & Rajeg, I. M. (2018). Figurative Language in the Song Lyrics of Passenger’s Album “All the Little Lights”. *Humanis*, 22(2), 402-408. Retrieved October 5, 201, from <https://doi.org/10.24843/JH.2018.v22.i02.p18>.
- Permatajaya, K. D. (n.d). *A Semantic Study of Song Lyrics of Foster the People*. Faculty of Letters and Culture, Udayana University. Retrieved October 2, 2021, from <https://ojs.unud.ac.id/index.php/sastra/article/view/17215/11320>
- Perrine, L. (1969). *Sound and Sense*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Rusli, H. (2010). *Analysis of Figurative Language in the Lyrics of Maroon Five’s Song* [Undergraduate thesis, Universitas Islam Negeri Alauddin Makassar]. Retrieved September 28, 2021, from positori.uin-alauddin.ac.id/16418/1/HALIMA%20RUSLI.pdf
- Suriyawongpaisal, W. (2013). A Study of Figurative Language that Conveys Connotation Related to American Cultural Values in Pop Songs: The Case of Taylor Swift. *Humanities Journal*. 20(1), 241-261.
- The Disney Wiki. (n.d.). *Walt Disney Records*. Retrieved September 5, 2021, from <https://disney.fandom.com/wiki/>
- Thuong, P. T. P. (2012). *A Study of Linguistic Features of Personification in English*

and Vietnamese Love Songs [Master's thesis, University of Danang].

Retrieved September 27, 2021, from [http://tailieu.so.udn.vn/bitstream/](http://tailieu.so.udn.vn/bitstream/TTHL_125/4093/2/Summary.pdf)

[TTHL_125/4093/2/Summary.pdf](http://tailieu.so.udn.vn/bitstream/TTHL_125/4093/2/Summary.pdf)

แนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

Approaches for printed media development to accomplish social rule and cultural understanding in Lanna culture for Chinese tourists : Case study – Lanna culture tourism development region

รัตน์รินทิรา นีภาวรรณ (Ratnarinthira Nipawan)¹

ดุจตะวัน กันไทยราษฎร์ (Dujtawan Kanthairaj)²

อีเมล ratnarinthira@gmail.com โทรศัพท์ 0855461565

(Received: May 17, 2022; Revised: October 2, 2022; Accepted: November 2, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ในการสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมและกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจีนที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ และเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เขตอารยธรรมล้านนา ในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 463 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน t-test, One-way ANOVA และ Chi-Square Test

1. ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสร้างการรับรู้เชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ที่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมล้านนา คือ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และหนังสือ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีล้านนา หรือจังหวัดทางภาคเหนือของไทย และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบทางสังคม และวัฒนธรรมล้านนา อยู่ในระดับไม่รู้

2. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจีนที่มีต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวประเทศไทยจากเว็บไซต์ มากที่สุด รองลงมาคือ การบอกต่อ และบริษัททัวร์ ความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นอยู่ระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.91) โดยการมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชัดเจน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.11) รองลงมาคือ สื่อสิ่งพิมพ์มีรูปภาพประกอบชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.02) และมีสีสันสวยงาม น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.96)

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการท่องเที่ยว โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการท่องเที่ยว โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

3. แนวทางในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคม ในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน พบว่า ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ตามแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการรับข้อมูลข่าวสาร คือ แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และโปสเตอร์ สื่อประชาสัมพันธ์ควรแยก ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ การจัดให้มีป้าย หรือสัญลักษณ์บอกจุดที่พัก ห้องน้ำ ภายในสถานที่ท่องเที่ยว และควรมีภาพประกอบการอธิบาย ควรมีความหลากหลาย เช่น เว็บไซต์ ระบบมัลติมีเดีย We chat

คำสำคัญ : สื่อประชาสัมพันธ์, นักท่องเที่ยวชาวจีน, เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา, วัฒนธรรมและกฎระเบียบทางสังคม, ท่องเที่ยววิถีไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) study the awareness of printed media and communicate with public relation of tourism to create cultural understanding and social rules for chinese tourist 2) study their opinion toward printed media in tourism and 3) create the approaches for developing printed media that provide the information related to culture and social rules in Lanna civilization context for Chinese tourists. The sample groups were Chinese tourists traveled to the Lanna civilization region in Chiang Rai and Chiang Mai province. The group consisted of 463 people and they were selected by stratified random sampling. The research instruments were questionnaire, t-test, One-way ANOVA and Chi-Square Test.

1. Types of printed media to support Chinese tourists Awareness of culture and social rules in Lanna civilization context, the researchers found that the printed media that provide the information about social and culture of Lanna civilization were brochure, newspaper, magazine and book. Most of the tourists had never accessed public relations information about Lanna cultures and traditions or the northern provinces of Thailand. The level of understanding of social rules and the culture of Lanna civilization remained at an “unknown” level.

2. Chinese tourists opinion toward printed media in tourism, the researchers found that most of them had acquired Thailand tourism information from websites, word of mouth and travel agencies respectively. The opinion toward print media in tourism remained at “agree”(average 3.91) and the clear information board showed the most average (average 4.11), the next below average were the print media in tourism that have the clear illustration (average 4.02) and the print media in tourism that have the interesting and colorful feature (average 3.96).

3. The approach for developing printed media that provide the information related to culture and social rules in Lanna civilization context for Chinese tourists, The research reveals that the tourists need to have the information through the brochure, information board and poster, in addition, the printed media should be classified in Thai, Chinese and English language separately. The tourist facilitator should provide the guidepost or the signpost to inform about room and toilet in the tourist attraction. Moreover, the print media should have different types of illustrations and should be provided through social media channels such as website, multimedia and We chat.

Keywords: Public relations, media, Chinese tourists, Lanna culture tourism development region, Culture and social rules, Thainess tourism

บทนำ

การสำรวจสถิติของกรรมการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวจีนเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดเป้าหมายที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากเป็นอันดับที่ 1 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา คนจีนนิยมไปเที่ยวต่างประเทศ กันมากขึ้น บางกลุ่มไปเที่ยวไกลถึงยุโรป และบางกลุ่มนิยมท่องเที่ยวใกล้ ๆ ในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี และไทย นอกจากนี้ ข้อมูลจากกรมท่องเที่ยวยังแสดงให้เห็นว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจีน ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551-2556 มีอัตราขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ในปี พ.ศ. 2557 จำนวนนักท่องเที่ยวได้ปรับลดลงเล็กน้อย ซึ่งอาจเกิดจากความไม่สงบทางการเมือง จนทำให้ขาดความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าวปรับตัวลง ส่วนในไตรมาสแรกของปี 2558 จำนวนนักท่องเที่ยวจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ดังนั้น ในการเตรียมพร้อมรับเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้พบว่า แม้จะมีการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่ควรดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการเปิดการท่องเที่ยวอาเซียน ประกอบด้วย พัฒนากฎหรือเส้นทางการเดินทาง ถนนหนทาง ให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล ไม่จัดกิจกรรมที่จะส่งผลให้เกิดมลพิษทางเสียงหรือทำลาย ความสวยงามของธรรมชาติ ควรมีอุปกรณ์รองรับของปริมาณขยะที่เพียงพอและเหมาะสม และมีการออกแบบภาชนะให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดการด้านคุณภาพอากาศที่ไม่มีการปล่อยฝุ่น กระจายและสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว สร้างความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว รักษาความงามด้านศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมด้วยความยินดี สร้างความมีเอกลักษณ์ เฉพาะตนของ แหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี ควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ห้องน้ำ และลานจอดรถ มีป้ายอธิบายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ดูแลและให้ ความปลอดภัย ต่อชีวิต และทรัพย์สิน ของนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่เพียงพอและดูแลนักท่องเที่ยว อย่างทั่วถึงในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ควรมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น และควรจัดเตรียมเอกสาร เผยแพร่ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยว การมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูล ในการท่องเที่ยวที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว (จริญญา ฌพิกุล และวรัชต์ มัธยมบุรุษ, 2555)

จากสภาพแวดล้อมทั้งดงาม ผนวกกับการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว แม้จะทำให้ นักท่องเที่ยวจีนจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย แต่ด้วยความแตกต่างของวัฒนธรรม ประเพณี มารยาท รวมไปถึงการสื่อสารทางด้านภาษาจึงทำให้เกิดมุมมองที่ต่างกันระหว่างคนไทยที่เป็นเจ้าบ้านที่คอยต้อนรับกับแขกผู้มาเยือนซึ่งสอดคล้องกับมัญชรี โชติรสฐิติ (2556) ได้ศึกษาการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ พบว่าพฤติกรรมของคนไทยเรื่องความ ขี้เกรงใจไม่พูดอย่างตรงไปตรงมาทำให้ ไม่เข้าใจกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่พูดตรง และนิสัยไม่กล้าแสดงออกทำให้ขาด การสื่อสารเพราะอายที่จะพูด กับชาวต่างชาติ ด้านความสามารถทางการสื่อสาร คือ เรื่องของภาษา ส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างบุคคล และ กลุ่มคนทั้งในชีวิตประจำวันและในชั้นเรียน ส่งผลให้ยากต่อการทำความเข้าใจทัศนคติ ความคิด พฤติกรรม ระหว่างบุคคล และขาดการตีความการสื่อสารที่ถูกต้อง แต่การเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีก็ควรที่จะศึกษาข้อมูล

ของประเทศที่จะไปท่องเที่ยวและควรปรับสภาพให้เข้ากับประเทศนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงมารยาททางสังคมของประเทศนั้น ในช่วงปีที่ผ่านมา จะพบข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวจีนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย เช่น การเอาเท้าพาดที่พนักแขน ขณะอยู่บนเครื่องบิน การร้องเพลงชาติจีนประท้วงในสนามบินดอนเมือง การกินอาหารบุฟเฟต์ การส่งเสียงดัง การเข้าห้องน้ำ ฯลฯ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดผลเสียเช่นกัน กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เช่น การสร้างความรำคาญให้แก่นักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ การท่องเที่ยวที่ไร้ระเบียบวินัย การทิ้งสิ่งสกปรกและขยะในพื้นที่สาธารณะ

อย่างไรเพื่อปรับเปลี่ยนมุมมอง และสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรม ต้องอาศัยเครื่องมือเป็นสื่อกลางเป็นแนวทางหนึ่ง ที่สามารถทำได้ ทั้งนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อเก่าแก่ที่มนุษย์ได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตนให้บรรลุวัตถุประสงค์ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม มีต้นทุนในการผลิตต่ำ ซึ่งผู้ประกอบการและบริกรมมีการเลือกใช้เป็นสื่ออันดับแรกจากสื่อชนิดอื่น (ปวินท์ ระมิงค์วงศ์, 2551 , น.1) สิ่งพิมพ์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ความสำคัญยิ่งควบคู่มากับการพัฒนาการของมนุษยชาติ และจัดเป็นสื่อที่มีความสำคัญมาตลอดนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในการถ่ายทอดความรู้วิชาการ และเพื่อการติดต่อสื่อสารสำหรับมนุษยชาติ สื่อสิ่งพิมพ์นับเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้รับสารได้ นักท่องเที่ยวที่ลงไปยังพื้นที่อาจจะยังไม่มีข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่และสถานที่แต่ละแห่ง บทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์จึงมีความเหมาะสม เพราะนอกจากจะสามารถสร้างการรับรู้แล้ว ยังให้รายละเอียดข้อมูลได้ เก็บไว้อ่านดูได้หลายครั้ง เป็นเวลานาน และประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นต่อไปได้ นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวยังสามารถเก็บสิ่งพิมพ์นี้ไว้สำหรับใช้ในการให้ข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งมอบหรือเก็บไว้เป็นของที่ระลึกได้ (ถนอมนวล สีหะกุล, 2550 , น. 1)

ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยกันเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยการสื่อสารและความเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่จะสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวโดยผลของการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา และเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในการสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมและกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจีนที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวด้านสื่อสิ่งพิมพ์
3. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน

สมมุติฐานงานวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวจีนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางการท่องเที่ยวที่ต่างกัน

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดลักษณะประชากรศาสตร์

แนวคิดด้านประชากรศาสตร์เชื่อว่า คนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมที่ต่างกันไป การสื่อสารจัดเป็นพฤติกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ดังนั้น นักวิชาการสื่อสารบางกลุ่มจึงเชื่อว่า พฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมักจะมีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกัน บุคคลที่อยู่ในแต่ละกลุ่มประชากรย่อมมีกิจกรรมและการดำเนินชีวิตตลอดจนเวลาว่างที่ต่างกัน คุณสมบัติทางประชากรศาสตร์ได้ผลักดันให้คนที่มีความสมบัติเช่นเดียวกันต้องมีการปรับตัวเหมือนกัน และพฤติกรรมต่างๆ ก็คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน ผู้รับสารที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างๆ ร่วมกัน ย่อมจะมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน โดยลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างหรือเหมือนกัน ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ (ประม ะสตะเวทิน, 2541, น. 105-109)

แนวคิดเกี่ยวกับเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

ในปี 2554 ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอารยธรรมล้านนา โดยกรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน รวมทั้งสิ้น 8 จังหวัด และมีกรอบในการพัฒนา ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวในเขตอารยธรรมล้านนา ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และคงความงามของแหล่งท่องเที่ยว
- เพิ่มการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่าย และเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในการมาท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวให้แหล่งนี้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว
- เพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและมีส่วนร่วมบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในเขตอารยธรรมล้านนาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา, 2558)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้คือการสัมผัสที่มีความหมาย (Sensation) การรับรู้เป็นการแปลหรือการตีความ แบ่งการสัมผัสที่ได้รับออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายหรือรู้จักเข้าใจ ซึ่งในการแปลหรือตีความนี้จำเป็นที่จะต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม หรือความชัดเจนที่เคยมีแต่หนหลัง กระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย 1) การสัมผัสหรืออาการสัมผัส 2) ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าที่เข้ามา 3) การแปล ความหมายจากอาการสัมผัส 4) การใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อแปลความหมาย (มานะ อ่อนท้วม ,2542, น. 29)

ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการที่คนขยายความรู้ความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่าง

สมเหตุสมผล แยกเป็น 3 ชั้นที่สำคัญ คือ การแปลความหมายของคำ ข้อความ สัญลักษณ์ในแง่มุมมองใหม่ตามเนื้อเรื่องและหลักวิชาการนั้น ๆ การตีความโดยเอาความหมายจากการแปลทั้งหมดมารวมกันแล้วสรุปหรือขยาย ความนั้น ตามแนวใหม่ และทัศนะใหม่ มุมมองใหม่ เพื่อให้กว้างไกลออกไปจากข้อเท็จจริง โดยจะต้องให้ข้อมูล หรือ แนวโน้มอย่างเพียงพอ (Bloom & Others, 1956, p. 271)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อการโฆษณา เพื่อหาทางแก้ไข เพื่อปรับความคิดใหม่ หรือเพื่อเหตุผลใดๆ ก็ตามที่ต้องการให้ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกัน โดยเลือกใช้สื่อต่างๆ ตามความเหมาะสม

แนวคิดเรื่องสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539) กล่าวว่า สมุด แผ่นกระดาษหรือสิ่งใดๆ ที่พิมพ์ขึ้นรวมตลอดทั้งบทเพลง แผ่นที่ แผ่นผัง แผนภาพ ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียงหรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์

วัฒนธรรม จุฑาวิภาส (2542, น.90-91)ได้แบ่งประเภทของสิ่งพิมพ์ คือ

1) ใบปลิวหรือแผ่นปลิว (Leaflet) เป็นสิ่งพิมพ์แผ่นเดียว ไม่มีรอยพับจะพิมพ์หน้าเดียว หรือสองหน้าก็ได้ โดยทั่วไปมีขนาดกว้างยาวไม่แน่นอน

2) ไปรษณียบัตร (Postcard) หรือไปรษณียบัตร เป็นกระดาษหน้าแผ่นเดียว พิมพ์หน้าเดียว หรือสองหน้า ทั้งไปจะมีขนาดกว้าง $3\frac{1}{4}$ นิ้ว ยาว $5\frac{1}{2}$ นิ้ว ใช้สำหรับติดแสตมป์ ไปรษณียบัตร ส่งทางไปรษณีย์ เพื่อเพิ่มโฆษณาหรือแจ้งข่าววงการธุรกิจ ประหยัดกว่าใช้ซองจดหมาย

3) แผ่นพับ (Folders) เป็นกระดาษแผ่นเดียว พับ หนึ่ง สอง สาม เมื่อกางแผ่นที่พับออกไปจะเป็นแผ่นยาวๆ ปกติใช้สำหรับโฆษณา ประกาศ หรือแจ้งกิจกรรมประจำเดือน เป็นการประหยัดเพราะไม่ต้องเข้าเล่มบางที่พับส่งทางไปรษณีย์

4) โปสเตอร์ (Poster) เป็นสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์งานแสดงหน้าเดียว

5) แผ่นโฆษณาตั้งโชว์ (Display poster) ส่วนมากพิมพ์บนกระดาษแข็ง ตั้งบนเคาน์เตอร์ บางครั้งมีลักษณะเป็น 3 มิติ คล้ายปฏิทินตั้งโต๊ะ

6) แคตตาล็อก (Catalog) มีรูปแบบเหมือนอนุสรณ์แต่มีขนาดใหญ่กว่า และมีจำนวนหน้ามากกว่า อนุสรณ์มาก ปกนอกอาจเป็นปกแข็ง เนื้อในเป็นแผ่นๆ ร้อยห่วงก็มี มีภาพประกอบ แจ้งลักษณะรูปร่างของสิ่งที่จะขาย (ส่วนมากใช้สำหรับโฆษณาสินค้า)

7) อนุสรณ์ (Booklet) เป็นรูปแบบเล่มบางๆ เย็บริมทางด้านซ้ายมี 8 หน้าขึ้นไป ปกติจะมีปกและขนาดของเล่มเล็กพอสมควรหรือขนาดกระเป๋ (pocket size) เหมาะสำหรับใช้เป็นสื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

8) จุลสาร (Pamphlet brochure) เป็นอนุสรณ์ขนาดใหญ่ส่วนมากใช้ตามองค์การ และสถาบันต่างๆ ซึ่งมักจะพิมพ์เป็นหนังสืออนุสรณ์ประวัติสถาบัน เป็นต้น

9) วารสาร (Bulletin journal) เดิมใช้เป็นเอกสารแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวในวงการ ธุรกิจและการค้าที่ออกแบบอย่างสะดุดตา เช่น ข่าวจากผู้จัดการฝ่ายขาย พนักงานขาย ส่วนใหญ่ จะเป็นวารสาร

ภายใน ตามมาตรฐานจะมีความหนา 4 หน้าขึ้นไป ขนาดกว้าง 8.5 นิ้ว สูงราว 11 นิ้ว

10) สิ่งพิมพ์ที่ออกประจำ (Publication) ได้แก่หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ขนาดต่างๆ หรือรูปแบบอื่นๆ ที่ออกพิมพ์ประจำติดต่อกัน

11) หนังสือเล่ม (Book) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีหลายหน้ารวมเข้าเป็นเล่มด้วยวิธีการเย็บเชือก ไส้กาว เย็บมุง ฯลฯ อาจเป็นปกอ่อนหรือแข็งก็ได้ ขนาดที่นิยมคือ 8 หรือ 16 หน้ายก

ข้อดีของสิ่งพิมพ์

1. กระบวนการในการผลิตวัสดุสิ่งพิมพ์สามารถทำได้หลายแบบ เปิดโอกาสให้เลือกวิธีผลิตที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น

2. สามารถพิมพ์ได้หลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ เช่น แผ่นปลิว จดหมายเวียน หรือเอกสารเผยแพร่

3. สามารถใช้วัสดุสิ่งพิมพ์ได้หลายทาง อาจใช้เป็นสื่อให้การศึกษาด้วยตัวเองหรือใช้สนับสนุนสื่ออื่นๆ ก็ได้ เช่น ใช้สิ่งพิมพ์ในการรณรงค์

ข้อเสียของสิ่งพิมพ์

1. วัสดุสิ่งพิมพ์มีความอ่อนบางและฉีกขาดง่าย

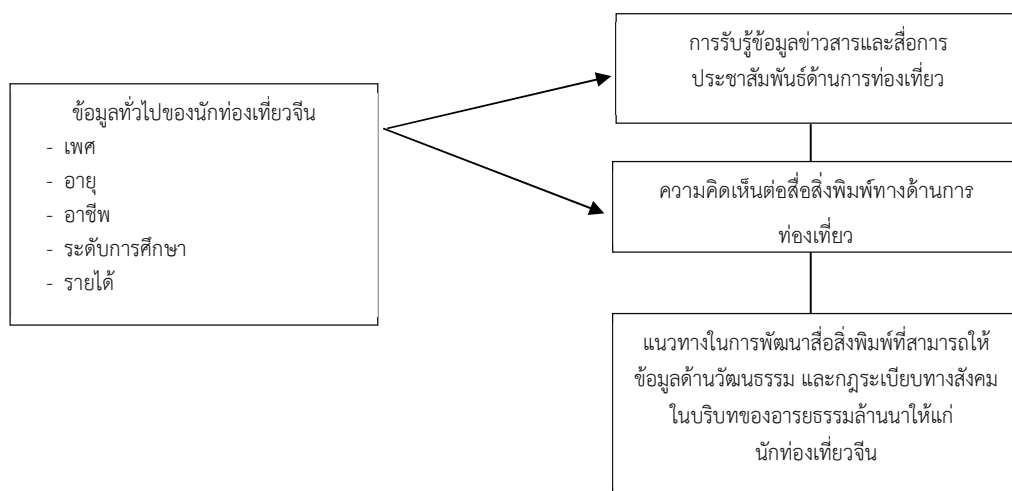
2. เก็บรักษายากเนื่องจากมีลักษณะ รูปทรง และขนาดแตกต่างกันมาก

3. การเก็บรักษาในระยะยาว สำหรับสิ่งพิมพ์จำนวนมากๆ ยากที่จะป้องกันให้พ้นจากความเปียกชื้น ความร้อน และฝุ่นละออง

4. การพิมพ์ในระบบที่มีคุณภาพต้องใช้การลงทุนสูงมาก โดยเฉพาะการพิมพ์ในระบบสีสี่

5. อาจมีปัญหาและอุปสรรคในการแจกจ่ายเนื่องจากวัสดุสิ่งพิมพ์มีความสัมพันธ์กับการขนส่ง ถ้าหากการขนส่งหนังสือพิมพ์ไม่ไปถึงกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารด้วยวัสดุสิ่งพิมพ์ก็จะขาดตอนลง การใช้วัสดุสิ่งพิมพ์กับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่รู้หนังสือ ต้องอาศัยการออกแบบสิ่งพิมพ์ที่มีความหมาย และน่าสนใจ เนื่องจากผู้ที่ใช้วัสดุสิ่งพิมพ์ต้องใช้ความสนใจและอาศัยเวลามากกว่าการสื่อสารด้วย สื่ออื่นๆ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการศึกษา (หรือ) วิธีวิจัย

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัดในภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลพบว่า เชียงใหม่ และเชียงราย มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษานักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 259,027 คน และเชียงราย ปี 2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 26,238 คน ซึ่งท่องเที่ยวในลักษณะที่มาเป็นกรุ๊ปทัวร์ และเดินทางมาเที่ยวเอง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ,2560)

กลุ่มตัวอย่าง คือ การพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาอาศัยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ในการเลือกค่า n (n คือ กลุ่มตัวอย่างหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง) จากจำนวนประชากรที่ศึกษาทั้งสิ้น 285,265 คน โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ดังรายละเอียดการคำนวณดังต่อไปนี้

$$\text{สูตรของ Taro Yamane: } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = จำนวนตัวอย่าง
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่า
 N = จำนวนประชากรในการศึกษา

$$\text{แทนค่าตามสูตร } n = \frac{285,265}{1 + (285,265 \times 0.05^2)}$$

$$n = 399.53$$

ดังนั้น การศึกษานี้จึงใช้ขนาดตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบ ทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน ในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบเพื่อสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เขียนนิยามปฏิบัติการของเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามตามนิยามปฏิบัติการ และขอบเขตของการวิจัยเป็นภาษาไทย และภาษาจีน
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ

แล้วหาดัชนีความสอดคล้องภายใน (index of item-objective congruence : IOC) ตามวิธีของ โรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton, 1977) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาเลือกคำถามที่มีความตรง คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5

ควรมีการปรับปรุง แก้ไขหรือตัดทิ้ง และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและถูกต้องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับนักท่องเที่ยวจีนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรของ สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) วิธีการของครอนบาค (Cronbach , 1974) สำหรับเกณฑ์การยอมรับการทดสอบค่าความเที่ยงหรือค่าความเชื่อถือมั่น ของแบบสอบถาม (Test of Reliability) นั้น Vaus, de D.A. 1995; อ้างถึงใน สำเร็จ จันทรสุวรรณ (2547) ระบุ ว่า ค่าความเที่ยงหรือค่าความเชื่อถือมั่นของแบบสอบถาม (r) ควรมีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป หรืออีกเกณฑ์หนึ่ง คือ เกณฑ์ของ Hair, Joseph F, and Others (1998) ระบุว่า ค่าความเที่ยงหรือค่าความเชื่อถือมั่นของแบบสอบถาม (r) คือมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.70 ก็ให้การยอมรับชุดเครื่องมือแบบสอบถามนั้นได้ ($0.60 \leq r \leq 0.70$) โดยการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามชุดนี้พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และ สถานภาพในการแต่งงาน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย มณฑลและจังหวัดที่มา รูปแบบการเดินทาง ความถี่ในการมาท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 การรับรู้ถึงการประชาสัมพันธ์ ประกอบไปด้วยความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมล้านนาจาก สื่อสิ่งพิมพ์

ตอนที่ 4 ประเมินความพึงพอใจต่อสื่อสิ่งพิมพ์โดยรวม ประกอบด้วย เนื้อหาและ ความเหมาะสมในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ การใช้ภาษาและการดึงดูดใจของสื่อสิ่งพิมพ์

ตอนที่ 5 ประสิทธิภาพของสื่อที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย
เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดความหมายแต่ละระดับดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดความหมายแต่ละระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 เป็นระดับความเห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 เป็นระดับความเห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 เป็นระดับความเห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 เป็นระดับความเห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 เป็นระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

1. วางแผนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายในการเก็บข้อมูลเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นชาวจีนต้องใช้ผู้ที่สามารถพูดและเขียนภาษาจีนได้
3. อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับในการดำเนินการ
4. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อนำผลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ผู้วิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล และได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางการท่องเที่ยว (สื่อสิ่งพิมพ์หมายถึง ป้าย แผ่นพับ เอกสาร หนังสือ ฯลฯ) โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมและกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวจีนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางการท่องเที่ยวที่ต่างกัน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางการท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการวิเคราะห์การทดสอบค่าที (t-test แบบ independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด 463 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นร้อยละ

ละ 65.66 อายุต่ำกว่า 26 ปี ร้อยละ 42.33 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.94 ประกอบอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 28.73 มีรายได้ต่อเดือน 6,000 หยวนขึ้นไป ร้อยละ 34.34 และมีสถานภาพ โสด ร้อยละ 52.27

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้นักท่องเที่ยวจีน พบว่า แหล่งข้อมูลการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ล้านนาจากสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมล้านนาจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภท แผ่นพับ มากที่สุด ร้อยละ 19.52 รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ร้อยละ 16.69 และหนังสือ ร้อยละ 18.71

ความเข้าใจในพื้นฐานสังคมวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับจากสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.71) เมื่อพิจารณาแต่ละระดับความเข้าใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจในพื้นฐานสังคมวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับจากสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับน้อยมากที่สุด ร้อยละ 39.74 รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 34.99 และระดับมาก ร้อยละ 20.52 ในด้านการรับรู้ข้อมูล นักท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลจากเว็บไซต์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.53 แต่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ล้านนาหรือจังหวัดทางภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 53.56 และมีค่าเฉลี่ยในการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีไทยน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 76.24 แต่หากนักท่องเที่ยวจะรับรู้ข้อมูลเหล่านี้ จะได้มาจากแผ่นพับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.52 และสามารถเข้าใจข้อมูลได้ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 39.74

ความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางด้านการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจีนที่มีต่อสื่อสิ่งพิมพ์ทางด้านการท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.91, S.D. 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นการมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.11, S.D. 0.77) อยู่ในระดับเห็นด้วย รองลงมาคือ ประเด็นสื่อสิ่งพิมพ์มีรูปภาพประกอบชัดเจน เช่น ภาพถ่ายสีแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.02, S.D. 0.83) อยู่ในระดับเห็นด้วย และประเด็นสื่อสิ่งพิมพ์มีสีสันสวยงาม น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.96, S.D. 0.84) อยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ประเด็นการได้รับประโยชน์จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นอย่างมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80, S.D. 0.92) อยู่ในระดับเห็นด้วย นักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน สิ่งพิมพ์ควรมีภาพประกอบชัดเจน เช่น ภาพถ่ายสีแหล่งท่องเที่ยว และควรมีสีสันสวยงาม น่าสนใจ

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 4.40, S.D. 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสื่อประชาสัมพันธ์ควรแยกภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษในการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.49, S.D. 0.69) อยู่ในระดับเห็นด้วย รองลงมาคือ ประเด็นการจัดให้มีป้าย หรือสัญลักษณ์บอกจุดที่พัก ห้องน้ำ ภายในสถานที่ท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.44, S.D. 0.68) อยู่ในระดับเห็นด้วย และประเด็นสื่อสิ่งพิมพ์ควรมีภาพประกอบการอธิบาย (ค่าเฉลี่ย 4.43, S.D. 0.70) อยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ประเด็นความสวยงามและความเหมาะสมของการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย

4.31, S.D. 0.72) อยู่ในระดับเห็นด้วย

แนวทางในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคม ในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน

แนวทางในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน พบว่า ประเภทสื่อ สิ่งพิมพ์ตามแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการรับข้อมูลข่าวสาร นักท่องเที่ยวต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแผ่นพับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.25 รองลงมาคือ ป้ายประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 18.72 และโปสเตอร์ ร้อยละ 18.20 นอกจากนี้ อยากให้แยกภาษาไทยกับภาษาจีนและภาษาอังกฤษในการประชาสัมพันธ์

การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรพัฒนาด้านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ป้ายต่างๆ ควรมีภาษาจีน หรือมีภาษาจีนแบบตัวย่อมากขึ้น มีหนังสือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวฉบับภาษาจีน หรือมีการเขียนเวลาเปิด - ปิด ที่ชัดเจน และเป็นภาษาจีนมากที่สุด ร้อยละ 38.89 รองลงมาคือ สื่อสิ่งพิมพ์ควรมีข้อมูลและรายละเอียดที่ครอบคลุมมากขึ้น เช่น ให้ความรู้ถึงประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ และควรมีข้อจำกัด กฎระเบียบและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ร้อยละ 24.07 และการประชาสัมพันธ์ควรมีความหลากหลาย และน่าสนใจยิ่งขึ้น ที่นอกเหนือจากสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ตามจุดท่องเที่ยว, ระบบมัลติมีเดีย, We chat ร้อยละ 12.96

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์กับภูมิหลังของนักท่องเที่ยว พบว่า ภูมิหลังของนักท่องเที่ยวที่ต่างกันที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อสื่อสิ่งพิมพ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ อายุ อาชีพ และรายได้ ซึ่งจากผลความแตกต่างของความคิดเห็นจะส่งผลต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในการทำสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจึงต้องมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านสื่อสิ่งพิมพ์ของของ อภิวัฒน์ ปันทะธงและคณะ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งผู้วิจัยได้เริ่มทำ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีการสัมภาษณ์กับประชาชนที่อาศัยอยู่รอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ จากนั้นสุ่มแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวภายในชุมชน รอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแล้วนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์จากเนื้อหา ความน่าสนใจ และรูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์ ผลจากการวิจัยพบว่าชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยล้วนเป็นชุมชนประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและชุมชนซึ่งเป็นเจ้าขององค์ความรู้และเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกันใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมื่อชาวบ้านที่มีความรู้ (Knowledge) มีทัศนคติที่ดี (Attitude) ในการร่วมมือกันเผยแพร่ (Practice) ข้อมูล ข่าวสาร หรือ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้นักท่องเที่ยว นอกจากจะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้มีทางเลือกมากขึ้นแล้วยังจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูล

ข่าวสาร เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนรวมทั้งก่อให้เกิดรายได้เข้ามาสู่ชุมชนได้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเข้าใจง่าย กะทัดรัด และมีรูปแบบที่สวยงามเหมาะสม

จากการงานวิจัยแนวทางการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน : กรณีศึกษาเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา พบว่า ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน พบว่า แหล่งข้อมูลการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมล้านนาจากสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมล้านนาจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และหนังสือ

ความเข้าใจในพื้นฐานสังคมวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับจากสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละระดับความเข้าใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจในพื้นฐานสังคมวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับจากสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับน้อยมากที่สุด การรับรู้ข้อมูล นักท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลจากเว็บไซต์ มากที่สุด แต่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ล้านนาหรือจังหวัดทางภาคเหนือ การรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีไทยน้อย แต่หากนักท่องเที่ยวจะรับรู้ข้อมูลเหล่านี้ จะได้จากแผ่นพับ มากที่สุด และสามารถเข้าใจข้อมูลได้ในระดับน้อย ดังนั้น หากต้องการสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน สามารถงานวิจัย ชลย์รัตน์ จิรัชยเชาวนน (2554) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาเรื่องการจัดการเครือข่าย การท่องเที่ยวในชุมชน พื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านการจัดการการตลาด เพื่อการประชาสัมพันธ์เครือข่ายด้านการท่องเที่ยว นั้น หากมองในแง่ของทัศนคติ (Attitude) แล้ว ชี้ให้เห็นว่าการปรับทัศนคติ ของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ นั้น มีผลต่อความสนใจ อีกทั้งยังทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ และความ เข้าใจในการท่องเที่ยวและเลือกที่จะมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ เพิ่มขึ้นและการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อคำพูดหรือสื่อที่เป็นภาพและเสียงต่างๆ ที่สื่อสารถ่ายทอดโดยตรงยัง นักท่องเที่ยวหรือผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ รวมถึงงานวิจัยของ พรทิพย์ ทวีพงษ์และปลื้มใจ ไพจิตร (2557) โดยการสร้างสื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศรีวิชัย แบบประเมินสื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศรีวิชัย อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีและสร้างแบบ สอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จาก นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศรีวิชัยและประชาชนในอำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวัดระดับทัศนคติที่มีต่อสื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศรีวิชัย หลายด้าน พบว่า ด้านช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ต้องตรงประเด็นและเข้าใจง่าย

ดังนั้น จะเห็นว่าผลการวิจัยมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่าสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อกลางที่สำคัญที่จะทำให้ ผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องและผู้ส่งสารต้องการนำเสนอ อีกทั้งยังมีคุณสมบัติที่ได้เปรียบสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดอื่น คือ มีน้ำหนักเบา ใช้ง่าย สามารถใส่เนื้อหาได้มากพอ และสามารถทำรูปแบบ และสีสันให้สวยงามอย่างไรก็ได้ นอกจากนั้นการจะสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม และกฎระเบียบทางสังคมในบริบทของอารยธรรมล้านนาให้แก่นักท่องเที่ยวจีน จำเป็นต้องทำเสนอข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ล้านนาหรือจังหวัดทางภาคเหนือผ่านทางเว็บไซต์ เพื่อให้เกิดความรู้เบื้องต้นก่อนมาท่องเที่ยว ผนวกกับการนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อบุคคลเมื่อมาถึงสถานที่ท่องเที่ยว และเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ด้วยนักท่องเที่ยวมีการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไทยอยู่ในระดับรู้น้อยมาก โดยเฉพาะภาษาจีนและอังกฤษถือเป็นสิ่งสำคัญจึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการทำสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยภาษาของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวให้ครอบคลุมหรือมีความเป็นสากลมากที่สุด
2. ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีล้านนา ผสมผสานกับข้อมูลการท่องเที่ยวให้กับผู้ประกอบการและชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ประกอบการชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยว อีกทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นให้ความร่วมมือ ในการเผยแพร่ข่าวสาร วัฒนธรรมและประเพณีล้านนาของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว
3. ควรมีการอบรมวิธีการ เทคนิค ความรู้เกี่ยวกับ ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาให้กับมัคคุเทศก์ เพราะมัคคุเทศก์ที่เปรียบเสมือนประตูหน้า ด้านของประเทศไทย จะได้มีความรู้ ความสามารถและเข้าใจ ในประเพณีวัฒนธรรมล้านนา มากยิ่งขึ้นตลอดจนสามารถนำไปเผยแพร่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีน ได้อย่างถูกต้อง
4. ด้านการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวจีนควร จะจัดทำสื่อมัลติมีเดีย Wireless Guide ในสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจต่อสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมาแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจจะสามารถใช้บริการ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยว เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย อีกทั้งยังสามารถเข้าใจประเพณีและ วัฒนธรรมล้านนาและ ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องด้วย รวมถึงการนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบ 4.0
5. ดังนั้นควรมีป้ายประชาสัมพันธ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ เพราะจากการศึกษาพบว่าสื่อ สิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานของภาครัฐหรือ ภาคเอกชนควรส่งเสริมจัดทำสื่อ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ ทางสังคมและวัฒนธรรม ล้านนาที่มีการเขียนข้อมูลเนื้อหาให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย โดยแยกเป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ แจก ตามจุดสถานที่ที่สำคัญที่ง่ายต่อเข้าถึงนักท่องเที่ยวจีนได้
6. หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ควรร่วมมือกันกับชุมชนพื้นที่ ใช้ สื่อสิ่งพิมพ์ร่วมกับองค์ความรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มาผสมผสานกันเพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้ มี ทัศนคติที่ดี ก็จะร่วมมือกันเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร วัฒนธรรมของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจข้อมูล มากยิ่งขึ้น และจะทำให้ องค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชนต่อไปและพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
7. หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวควรมีการร่วมมือกันปรับปรุงป้าย และเพิ่มป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้มีความชัดเจน และมีสีสันสวยงาม ประกอบกับมีป้าย บอกจุดสำคัญต่างๆ โดยแยกเป็นทั้งภาษาไทย จีน และอังกฤษ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของ นักท่องเที่ยวจีนให้มากขึ้น และเป็นการกระตุ้นความต้องการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีน
8. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนา สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับให้มีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย มีสีสัน มีตัวอักษรที่เหมาะสม คมชัด และสื่อ

ความหมายได้ดี พร้อมภาพประกอบที่ดึงดูดความสนใจและมีอัตลักษณ์ ประกอบกับแผ่นพับควรมีหลากหลายภาษาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาษาจีน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวจีนในด้านสื่อการรับรู้ด้านอื่นๆ เพิ่มเติมมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี การเข้าถึง Internet ซึ่งง่ายเพียงปลายนิ้วสัมผัส อีกทั้งยังสะดวก รวดเร็ว ประหยัดทั้งเวลา และ ทรัพยากร ทำให้อนาคตรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป คณะผู้วิจัย จึงมีความเห็นว่าควรทำแบบสำรวจว่า นักท่องเที่ยวจีนนิยมหาข้อมูลการท่องเที่ยวจาก application จาก smart phone ตัวไหนมากที่สุด และต้องการให้ประเทศไทยพัฒนา หรือเพิ่มเติมการเข้าถึงข้อมูลผ่านทาง social network ด้านไหนบ้าง

2. ควรทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับระหว่างการท่องเที่ยว เพื่อสามารถนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น สร้างความเชื่อมั่น และ ภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- Allport, G. W. (1935). **Attitudes**. In C. M. Murchison (Ed.), **Handbook of Social Psychology**. Winchester, MA: Clark University Press.
- Bloom & Other. (1956). **Handbook on formation and summative of student learning**. New York: McGraw-Hill.
- Chalairat Jirachai Chaowanon (2011). **A Study of Attitudes and Public Relations Media Affecting Motives in Admission to Phetchabun Rajabhat University**. Research and Development Institute Journal Phetchabun Rajabhat University 13 (2).
- Hair, Joseph F., and Others. (1998). **Multivariate Data Analysis. Fifth Edition**. New Jersey : Practic-Hall International, Inc.
- Jarinya Napikul and Warat Mathayomburus. (2012). **A Study of Tourism Potential for Tourism Development in Chiang Rai Province. Master's thesis**. Phayao: University of Phayao.
- Mana Onthum. (1999). **Perception of the role of members of the Tambon Administrative Organization Council: a case study of the Tambon Administrative Organization Council in Ubon Ratchathani Province**. Master's thesis, Kasetsart University.
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). Available from <https://www.mots.go.th/news/category/435> Retrieved 18 September 2017.
- Muncharee Chotirathiti (2013). **Cross-Cultural Adaptation of Thai Students Abroad. (independent research)**. National Institute of Development Administration.
- Parama Satavethin. (1998). **Principles of Communication Arts. (2nd edition)**. Bangkok: Print.
- Pavin Ramingwong. (2008). **Corporate Identity Design and Production of Printed Media for Sales Promotion**. Thesis. Chiang Mai University.
- Pornthip Taweepong and Pleumjai Paichit. (2014). **Srivijaya cultural tourism media towards attitudes. of Thai tourists**. Journal of Management Science Surattani Rajabhat University. 1(2).
- Pornthip Taweepong and Pleumjai Paichit. (2014). **Srivijaya cultural tourism media towards attitudes. of Thai tourists**. Journal of Management Science Surattani Rajabhat University. 1(2).
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). “On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity”
- The Royal Institute Dictionary**. (2002). Royal Institute Dictionary 1982. Bangkok: Aksorn Charoen Pattana.
- Tourism Development Board of the Lanna Civilization Tourism Development Zone. (2015). **Tourism Development Action Plan within the Lanna Civilization Tourism Development Zone, B.E. 2016 – 2020**. Bangkok.

Wattana Juthawiphat (1999). **Development of print media for public relations.** (Thesis research). Department of Technology Srinakharinwirot University.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสาร สายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี

Marketing mix factors affecting elderly travelers purchasing decision behavior in
the context of Thai VietJet Air, Ubon Ratchathani Province

บุญรักษา อุดมเดช (Boonraksa Udomdej)¹

ยุวดี จิตต์โกศล (Yuvadee Jitgosol)²

อีเมล boonraksa.ud.64@ubu.ac.th และเบอร์โทรศัพท์

(Received: August 15, 2022; Revised: October 9, 2022; Accepted: November 11, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี และ (2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุที่ใช้บริการ สายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ สถานีอุบลราชธานี จำนวน 30 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสรุปผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี เลือกซื้อบัตรโดยสารพร้อมกับที่นั่งแถวหน้าและน้ำหนักสัมภาระใต้ท้องเครื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางหลักคือไปพบแพทย์และรองลงมาคือไปเยี่ยมครอบครัว ซึ่งรู้จักสายการบินจาก ลูก หลาน คนในครอบครัว รองลงมา คือ จากกลุ่มเพื่อนในเฟสบุ๊ค ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วใน 1 ปี กลุ่มผู้สูงอายุจะเดินทางไม่เกิน 2 เที่ยวต่อปีร้อยละ 30 ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มักเดินทางไปซื้อบัตรโดยสารด้วยตนเองที่สนามบินและชำระด้วยเงินสด แต่กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว ลูก หลาน จะเป็นคนดำเนินการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ให้สูงถึงร้อยละ 61.3 (2) กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านราคามาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ในด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนในด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพมีความพึงพอใจในระดับที่เท่ากัน แต่ในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านผลิตภัณฑ์ ควรปรับปรุงเนื่องจากกลยุทธ์ทางการตลาดของสายการบินในปัจจุบันมุ่งเน้นการดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและการใช้ระบบต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ : พฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสาร, ผู้สูงอายุ, สายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

² อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

The objectives of this research article were: (1) to study the purchasing behavior of Thai Vietjet Air tickets among the elderly in Ubon Ratchathani Province and (2) to study the marketing mix factors for purchasing Thai Vietjet Air tickets any elderly group in Ubon Ratchathani Province. The study is qualitative research. The target group composed of 30 elderly people who used the service of Thai Vietjet Air at its Ubon Ratchathani Station. The instrument used was an in-depth interview form in which research results were summarized by descriptive analysis. The results showed that (1) the elderly in Ubon Ratchathani Province buys tickets with front row seats and checked baggage allowance. The main purposes of travel are to see a doctor and followed by family visits. They knew the airline from children, grandchildren, family members, followed by friends on Facebook. On average, in a year, the elderly group travels no more than 2 trips per year (30%). Those who can help themselves often go to the airport to buy tickets in person and pay with cash. Meanwhile, the elderly (61.3%) who live with family, children and grandchildren will be the ones who buy tickets online. (2) Most of the elderly are satisfied with the price first followed by marketing promotion. As for personnel service process and physical characteristics, elderly people have the same level of satisfaction. However, terms of distribution channels and products should be improved because the airline's current marketing strategy focuses on online operations in which the elderly group cannot access information and use those systems thoroughly.

Keywords: Ticket purchase Behavior, Elderly people, Thai Vietjet Air

บทนำ

ในปี 2564 มีการประมาณการว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 13 ล้านคน และคาดการณ์ว่า อีก 20 ปีข้างหน้า หรือปี 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 20 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของคนไทยจะเป็นผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.5 ล้านคน การเติบโตของสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีโอกาสที่จะเติบโตขึ้น ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ (บุญช่วย คำยาคี, 2564) ด้วยพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ในปัจจุบันยังไม่มีเว็บไซต์หรือระบบการสั่งซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าการทำการตลาดผ่านระบบออนไลน์สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุมีความแตกต่างกับการทำการตลาดผ่านระบบออนไลน์สำหรับบุคคลทั่วไปอย่างเห็นได้ชัดเจน (ธัญลักษณ์ สมนานุสรณ์, 2561)

นอกจากนี้มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ยังศึกษาถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ร้อยละ 98.5 ผู้สูงอายุติดตามและรับฟังข่าวสาร แต่มีเพียงร้อยละ 12.9 ของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้เพื่อติดตามและรับฟังข่าวสาร โดยพบมากในผู้สูงอายุวัยต้น 60 ถึง 69 ปีในผู้ที่มีบุตรหลานในครัวเรือนและยังทำงานอยู่ และกิจกรรมนอกที่พักอาศัยของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย มี 4 อย่างคือการไปพบแพทย์ตามนัดหมายร้อยละ 42.5 เดินทางไปทำธุระจําเป็นร้อยละ 30 เดินทางไปเพื่อเยี่ยมญาติ หรือมีงานสังคมร้อยละ 8.3 และเดินทางเพื่อไปทำงานร้อยละ 7.7 แต่เมื่อกลับมาสู่ช่วงเปิดเมืองอีกครั้งกิจกรรมทั้ง 4 อย่างนี้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564) ซึ่งเห็นได้ว่าการเดินทางถือเป็นกิจกรรมหลักของกลุ่มผู้สูงอายุ

โดยนับตั้งแต่สถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาดในประเทศไทย ไม่เพียงแต่ส่งผลให้ประชาชนเจ็บป่วยและเสียชีวิต ยังส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งในบทความวิจัยนี้จะเน้นไปที่ผลกระทบของโควิด-19 ต่อกลุ่มเปราะบางที่เป็นครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุมีร่างกายที่เสื่อมถอยไปตามอายุจึงมีความเสี่ยงในด้านสุขภาพและต้องการการดูแลที่มากกว่า และเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยเกษียณ ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่น้อยกว่าในวัยทำงานจึงได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่า และที่สำคัญพบว่าผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 ไม่สามารถเข้าถึงบางความช่วยเหลือได้ เช่น กรณีเงินเยียวยาโครงการเราไม่ทิ้งกัน เนื่องจากต้องใช้การกรอกข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่คุ้นเคย (ยศ วัชรคุปต์ และ สมชัย จิตสุชน, 2563)

ผลกระทบของโควิด-19 ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคม จนเกิดปรากฏการณ์ New Normal วิถีชีวิตแบบใหม่ที่เห็นได้ชัดคือ การลดการสัมผัสระหว่างบุคคลและการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) อย่างการซื้อของออนไลน์สั่งอาหารจากเดลิเวอรี่ หรือการต้องทำงานที่บ้าน (Work from Home) ประชุมออนไลน์ ไปจนถึงสวดมนต์ออนไลน์ ตามมาตรการล็อกดาวน์ของรัฐบาลชาติต่าง ๆ ซึ่งทำให้ต้องงดการเดินทางทั้งในและนอกประเทศ สายการบินต้องขึ้นราคา ยกเลิกเที่ยวบิน ครั้งใหญ่แบบไม่เคยมีมาก่อน เพื่อต่อลมหายใจให้อยู่รอดซึ่งทางออกยังไม่ชัดเจนแต่การได้กลับมาเริ่มบินอีกครั้ง และจะต้องเปิดให้บริการในบางเส้นทางเท่านั้น แต่ก็เป็นโอกาสเดียว ที่จะต้องดำเนินกิจการต่อ (ศิริลักษณ์, 2563) โดยตลอดระยะเวลาเกือบ 2 ปีที่ผ่านมาแม้มีการระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างมากต่อธุรกิจการบินทั่วโลก แต่เมื่อหลายประเทศได้ฉีดวัคซีนโควิด-19 และจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ลดลง และเริ่มมีการเปิดพรมแดน ภาคการบินพาณิชย์บางแห่งก็เริ่มมีสัญญาณฟื้นตัว (พีพีทีวี ออนไลน์, 2564) ธนาวัฒน์ มาลาบุป

ผา ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและผู้ร่วมก่อตั้ง บริษัท ไพร์ซ ซ่า จำกัด (Priceza) กล่าวถึง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยว่าผู้บริโภคหันมาซื้อ สินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้ตัวเลขตลาดออนไลน์ไทยอาจพุ่งสูงถึง 220,000 ล้านบาท โดยในปี 2563 มีอัตราการเติบโตสูงขึ้นร้อยละ 35 จากปีก่อนหน้า (ณดกจิ จันกิเสน, 2563)

ด้วยเหตุนี้ สายการบินจำเป็นต้องปรับตัวมากขึ้นในหลายด้าน เพื่อรองรับกับการแข่งขัน และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่อาจมีโอกาสเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะการดำเนินกลยุทธ์ ด้านราคา (Price Strategies) ในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการลดราคาโดยสารหรือจัดแคมเปญส่งเสริม การขาย เพื่อรักษาสวนแบ่งตลาดและแย่งชิงลูกค้า (เอกรัตน์ สุวรรณกุล และ รัชพงศ์ วงศาโรจน์, 2562) อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลให้รายได้และผลกำไรไม่เป็นไปตามที่บริษัทคาดการณ์ สายการบินจึงเร่งขยายการดำเนินงานของแพลตฟอร์มออนไลน์ ให้ครอบคลุมถึงบริการในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การส่งอาหารและการบริการเรียกรถรับจ้าง แต่การขาดทุนสะสมจากการดำเนินธุรกิจด้านการบินทำให้บริษัทไม่สามารถหาเงินทุนเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มสภาพคล่องได้อย่างเต็มที่ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

นายวรเนติ หล้าพระบาง ประธานเจ้าหน้าที่บริหารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ เปิดเผยว่า ตามประกาศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ว่าด้วยการผ่อนคลามาตรการการเดินทางและอนุญาตให้เที่ยวบินภายในประเทศทำการบินเข้าออกท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ มีความพร้อม 100 เปอร์เซ็นต์ ในการให้บริการเส้นทางบินภายในประเทศ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2564 ในทุกท่าอากาศยานที่สายการบินทำการบิน จากการหารือร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประเมินว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย จะกลับมาเดินทางเพิ่มขึ้นประมาณ เดือน ตุลาคม 2564 โดยสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ตั้งเป้าว่าภายในปี 2564 จะมีจำนวนผู้โดยสารรวมทั้งสิ้น 3.5 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 10 - 15 หรือปี 2563 มีผู้โดยสาร 2.9 ล้านคน แต่ลดลงจากการตั้งเป้าไว้ก่อนหน้านี้ ที่คาดว่าจะมีผู้โดยสารประมาณ 5 ล้านคน สืบเนื่องจากการหยุดบินประมาณ 2 เดือน หลังเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ไทยโพสต์, 2564) ทั้งนี้เที่ยวบิน กรุงเทพฯ (สุวรรณภูมิ) – อุบลราชธานี เป็นเส้นทางบินที่สายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ มีความต้องการเปิดเส้นทางบิน เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายและมีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน สปป.ลาว (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) เพื่อเป็นการส่งเสริมผลักดันการท่องเที่ยวภายในประเทศและพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ทางสายบินจึงเล็งเห็นว่าการขยายเส้นทางบินภายในประเทศเป็นสิ่งที่ควรทำมากกว่าการขยายเส้นทางบินต่างประเทศ (สุชัย เจริญมุขยพันธ์, 2563)

นายมงคล จุลทัศน์ ประธานหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี เปิดเผยว่า ที่ผ่านมานับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2564 ที่ผ่านมา สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในจังหวัดอุบลราชธานี ถือว่าคลี่คลายลงมากและเศรษฐกิจในพื้นที่เริ่มดีขึ้นต่อเนื่อง ตัวเลขทางเศรษฐกิจจากร้อยละ 3.1 ขยายตัวเป็นร้อยละ 4.8 จากเดือนที่ผ่านมา มีการใช้จ่ายใช้สอยของภาคประชาชนมากขึ้น ห้างเซ็นทรัล สาขาอุบล ช่วงโควิดลดลงเหลือร้อยละ 50 แต่เดือนกันยายนมียอดพุ่งสูงถึงร้อยละ 90 เมื่อเทียบกับปี 2562 ซึ่งตอนนี้ในจังหวัดกำลังกลับมาคึกคัก สายการบินในช่วงปลายปีน่าจะเพิ่มขึ้น หลายภาคส่วนเริ่มติดต่อประสานงานเข้ามาเพื่อจัดอีเวนต์มากมาย ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องวางแผนกิจกรรมให้ดีเพื่อขับเคลื่อนจังหวัด (ประชาชาติธุรกิจ, 2564)

ด้วยเหตุนี้จึงทางผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อทราบถึงลักษณะประชากรศาสตร์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดว่า มีปัจจัยใดที่ส่งผลพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ของสายการบินให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบิน ภายในจังหวัดอุบลราชธานี ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของสายการบินต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ใช้ ทฤษฎี แนวคิด และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความหมายของผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) (อ้างอิงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557) ได้ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึงประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปและได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

โดยที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 สำหรับประเทศไทย กำหนดนิยามผู้สูงอายุ ไว้ในมาตรา 3 ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย และ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2560) ในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 ผู้สูงอายุ หมายถึงผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และประชากรสูงอายุ หมายถึงประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดความหมายของผู้สูงอายุในบทความวิจัยนี้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 75 ปี ที่ใช้ในการการศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารของสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี

นวัตกรรมการตลาด

นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) เป็นความคิดหรือจินตนาการใหม่เกี่ยวกับกลยุทธ์ของบริษัท (Kotler & Keller, 2012) เป็นกระบวนการทางการตลาดที่กำหนดขึ้นเพื่อปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ให้ดีขึ้น โดยนวัตกรรมการตลาดนั้นจะเข้ามาช่วยด้านการพัฒนาและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันบนพื้นฐานของความแตกต่างทางธุรกิจ (Naidoo, 2010) สำหรับนวัตกรรมการตลาดประกอบด้วย คุณค่าเฉพาะตัว (Unique Proposition) การมุ่งเน้นที่ตัวผู้บริโภค (Customer Focus) การมุ่งตลาดเฉพาะกลุ่ม (Market Focus) ตัวแปรทางการตลาด (Marketing variables) การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) (O'Dwyer, Gilmore & Carson, 2009) และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ (Product Variety) (บุญสม ลีชัยกิตติกร, 2558)

ผู้วิจัยขอสรุปแนวคิดทฤษฎีนวัตกรรมการตลาด คือ กระบวนการทางการตลาดที่เกิดขึ้น และนำไปพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของธุรกิจในแต่ละปัจจัยที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความแตกต่าง แปลกใหม่ และความได้เปรียบทางธุรกิจ

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (6W+1H)

Philip Kotler (อ้างอิงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2550) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์ให้ทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นการวิจัยหรือค้นหาเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อ หรือการใช้ของผู้บริโภค โดยใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค คือ 6W1H ซึ่ง ประกอบไปด้วย

(1) ใครบ้างอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the target market?) เป็นคำถาม เพื่อให้ทราบถึงลักษณะกลุ่มเป้าหมาย (Occupants) 4 ด้าน คือ ประชากรศาสตร์ ภูมิศาสตร์ จิตวิทยา หรือจิตวิเคราะห์ และพฤติกรรมศาสตร์

(2) ผู้บริโภคต้องการซื้ออะไร (What does the consumer buy?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการจากผลิตภัณฑ์ (Object) คือ ต้องการคุณสมบัติหรือส่วนประกอบของ ผลิตภัณฑ์ (Product component) และความแตกต่างที่เหนือกว่าคู่แข่ง (Competitive differentiation)

(3) ทำไมผู้บริโภคจึงได้ตัดสินใจซื้อ (Why does the consumer buy?) เป็นคำถาม เพื่อต้องการทราบวัตถุประสงค์ในการซื้อ (Objectives) ผู้บริโภคซื้อสินค้าเพื่อสนองความต้องการ ด้านร่างกายและด้านจิตวิทยา 6

(4) ใครบ้างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงบทบาทของกลุ่มต่างๆ (Organizations) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ของผู้บริโภคซึ่งประกอบด้วยผู้ริเริ่ม ผู้มีอิทธิพล ผู้ตัดสินใจซื้อ ผู้ซื้อและผู้ใช้

(5) ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (When does the consumer buy?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงโอกาสในการซื้อ (Occasions) เช่น ซื้อช่วงเดือนใดของปี ช่วงฤดูกาลใดของปี ช่วงวันใด ของเดือน ช่วงเวลาใดของวัน ซื้อในโอกาสพิเศษ หรือเทศกาลวันสำคัญต่างๆ

(6) ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where does the consumer buy?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงช่องทางหรือแหล่ง (Outlets) ที่ผู้บริโภคซื้อ เช่น ร้านสะดวกซื้อ เคาน์เตอร์เซอร์วิส ห้างสรรพสินค้า เคาน์เตอร์สนามบิน หรือช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

(7) ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How does the consumer buy?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อ (Operations) ซึ่งประกอบด้วยการรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และความรู้สึกลหลังการซื้อ

ผู้วิจัยจึงสรุปแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคในประเด็นต่าง ๆ คือ เพื่อศึกษากลุ่มผู้ใช้บริการที่เป็นผู้สูงอายุ ความต้องการของประเภทบัตรโดยสาร วัตถุประสงค์ในการซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้บริการ โอกาสในการซื้อ ช่องทางหรือแหล่งในการซื้อ และขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบิน Thai Vietjet Air

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7 Ps

Kotler และ Dupree (1997) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนอง ความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมทางการตลาดจะมี เพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมาเมื่อมีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมา อีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจ ทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

Lovelock และ Wirtz (2011) ได้อธิบายว่า ลักษณะเด่นของธุรกิจบริการ คือ บริการไม่สามารถจับต้องได้ บริการไม่สามารถแบ่งแยกได้ บริการมีความไม่แน่นอน และไม่สามารถเก็บไว้ได้ ทำให้ต้องรวมองค์ประกอบทางด้านกลยุทธ์อื่นๆ เข้าไว้ด้วยในกลยุทธ์การตลาดบริการ นั่นคือ มีการใช้ 7P's ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ (Product Elements) (2) ราคา (Price other User Outlays) (3) สถานที่และเวลา (Place and Time) (4) การส่งเสริมการตลาดและการให้การศึกษาลูกค้า (Promotion and Education) (5) บุคคล (People) (6) กระบวนการ (Process) และ (7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)

สุดาตวง เรืองรุจิระ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานทางการตลาด เป็นปัจจัยที่สามารถทำการควบคุม ได้โดยพื้นฐาน จะประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด(Promotion) ซึ่งทั้งหมดจะเรียกรวมกันกว่า 4Ps แต่สำหรับธุรกิจบริการ ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) จะมีการเพิ่มอีก 3 ปัจจัย ได้แก่ ด้านบุคคล (People) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) และด้านกระบวนการ (Process) รวมเรียกได้ว่าเป็น 7Ps

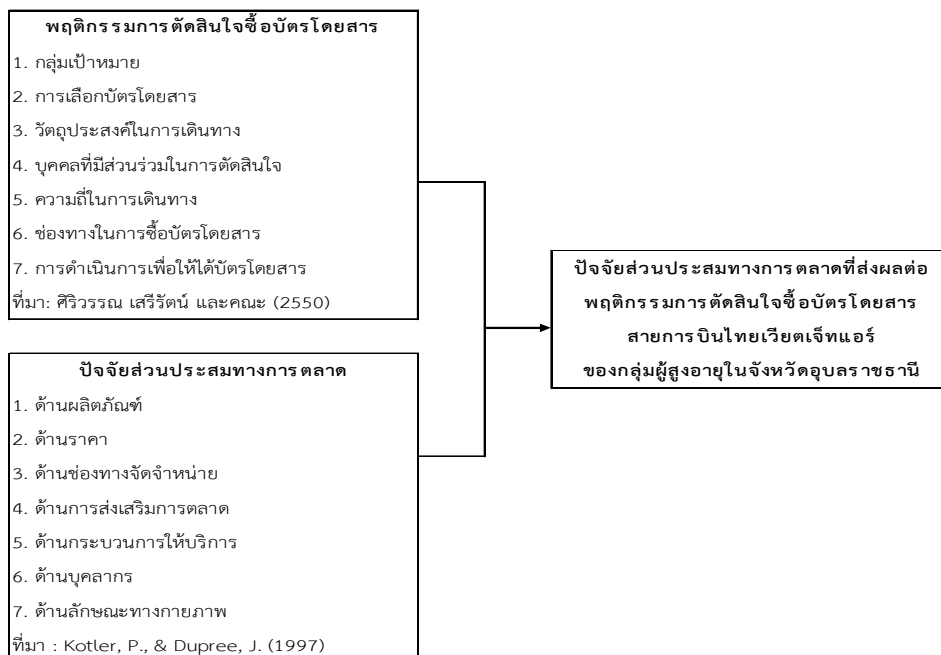
ดังนั้นผู้วิจัยสรุปแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7 Ps ในประเด็นต่าง ๆ คือ ศึกษาผลิตภัณฑ์ของสายการบิน ราคาของบัตรโดยสาร ช่องทางการจัดจำหน่ายบัตรโดยสาร การส่งเสริมการตลาด กระบวนการให้บริการ บุคลากรผู้ให้บริการ และลักษณะทางกายภาพของสายการบิน Thai Vietjet Air ณ สนามบินอุบลราชธานี ซึ่งแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดจะนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษาเพื่อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบิน Thai Vietjet Air ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี

บริบทของธุรกิจสายการบินไทยเวียตเจ็ต (Thai Viet Jet)

บริษัท ไทย เวียตเจ็ต แอร์ จอยท์ สตีค จำกัด[1] (VZ) หรือ สายการบินไทยเวียตเจ็ตแอร์ เป็นสายการบินต้นทุนต่ำในเครือเวียตเจ็ตแอร์ จากประเทศเวียดนาม โดยได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงการคลังแห่งประเทศไทย ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ไทยเวียตเจ็ตแอร์เป็นสายการบินสัญชาติไทยโดยนิตินัย เริ่มให้บริการทำการบินเที่ยวบินแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ในเส้นทาง กรุงเทพฯ-สุวรรณภูมิ สู่ เชียงใหม่ โดยไทยเวียตเจ็ตแอร์ เป็นสายการบินต้นทุนต่ำลำดับที่ 4 ของประเทศไทยที่ให้บริการเที่ยวบินเชิงพาณิชย์ ครอบคลุมเส้นทางบินภายในประเทศทั่วภูมิภาค (สารานุกรมเสรี, 2565) สายการบินไทยเวียตเจ็ตแอร์ ดำเนินงานร่วมกับสายการบินเวียตเจ็ตในการขยายเครือข่ายการบิน ปัจจุบันมีบริการเที่ยวบินในประเทศไทย 13 เส้นทาง ได้แก่ กรุงเทพฯ สู่ เชียงใหม่ เชียงราย ภูเก็ต กระบี่ ภูเก็ต อุดรธานี หาดใหญ่ ขอนแก่น นครศรีธรรมราช อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี รวมถึงเส้นทางระหว่าง เชียงรายสู่ ภูเก็ต อุดรธานี และหาดใหญ่ และเที่ยวบินระหว่างประเทศ 17 เส้นทางจากไทยสู่เวียดนาม ไต้หวัน และจีน โดยสายการบินไทยเวียตเจ็ตแอร์ ได้ทำการเปิดเที่ยวบินปฐมฤกษ์ ในเส้นทาง อุบลราชธานี - สุวรรณภูมิ เมื่อวันที่ 06 ตุลาคม พ.ศ. 2563 (Thai Vietjet Air, 2563)

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วิธีการศึกษา (หรือ) วิธีวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้สูงอายุที่เคยใช้บริการสายการบินไทยเวียตเจ็ตแอร์ สถานีอุบลราชธานี โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุอยู่ระหว่าง 60 – 75 ปี เป็นผู้ที่เคยใช้บริการสายการบินไทยเวียตเจ็ตแอร์ โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากระบบสำรองบัตรโดยสารของสายการบินภายในปี 2564 และเป็นผู้สูงอายุที่เดินทางมารับบริการที่สนามบินอุบลราชธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) จำนวน 30 ราย

วิธีการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ภายใต้แนวคิด แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค และ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เดินทางมาใช้บริการที่สนามบินอุบลราชธานีเป็นรายบุคคล ในช่วงเวลารอขึ้นเครื่องบิน ณ ท่าอากาศยานอุบลราชธานี โดยเก็บข้อมูลในเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนก และจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนก และจัดหมวดหมู่ และนำมาวิเคราะห์แบบพรรณนาในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ทำการศึกษา จากนั้นนำผลข้อมูลที่ได้มาอภิปรายผล เพื่อทราบถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานีที่เคยใช้บริการสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 54.8 เพศชายร้อยละ 45.2 มีอายุระหว่าง 60-75 ปี โดยอันดับสูงสุด มีช่วงอายุ 71-75 ร้อยละ 32.3 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 60 - 65 ร้อยละ 25.9 และ ช่วงอายุ 66 - 70 ร้อยละ 22.6 โดยมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 48.4 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.2 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 6.5 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้วและไม่ได้ประกอบอาชีพสูงถึงร้อยละ 54.1 ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 15,001-20,000 บาท สูงถึงร้อยละ 51.6 รองลงมาคือ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 22.6 และมีสถานภาพเป็นหม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต) ร้อยละ 38.7

พฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสาร ตามแนวคิดการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ผลการศึกษาพฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสาร มีดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายตามประชากรศาสตร์และภูมิศาสตร์คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 75 ปี โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการบำนาญ อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี และเคยใช้บริการของสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ สถานีอุบลราชธานี
2. การเลือกบัตรโดยสาร ในการซื้อบัตรโดยสารในแต่ละครั้ง มีการซื้อบริการเสริมนอกเหนือจากบัตรโดยสาร เช่น การชื้อน้ำหนักระหว่างเดินทาง ที่นั่งแถวหน้าเพื่อความสะดวกในการขึ้นลงอากาศยาน
3. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง เพื่อเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติ ครอบครัว และการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว และการเดินทางตามตารางนัดหมายประจำของแพทย์
4. บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ คนในครอบครัวที่เคยใช้บริการสายการบิน กลุ่มเพื่อนผู้สูงอายุในพื้นที่ผ่านการบอกเล่าปากต่อปาก และกลุ่มเพื่อนที่รู้จักกันผ่านการสื่อออนไลน์ เพื่อนในเฟซบุ๊กผ่านการรีวิวความพึงพอใจที่มีต่อการเดินทางกับสายการบิน

5. ความถี่ในการเดินทาง ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วใน 1 ปี กลุ่มผู้สูงอายุจะเดินทางไม่เกิน 2 เที่ยว ร้อยละ 30 รองลงมาคือ 3-4 เที่ยวต่อปี และ 5-6 เที่ยวต่อปี ในอัตราร้อยละ 26.7 เท่ากันซื้อบัตร

6. ช่องทางในการซื้อบัตรโดยสาร กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักเลือกซื้อบัตรโดยสารเคาน์เตอร์ให้บริการที่สนามบิน รองลงมาคือเคาน์เตอร์เซอร์วิส ณ ร้านสะดวกซื้อใกล้บ้าน และช่องทางออนไลน์น้อยสุด เพราะ การซื้อบัตรโดยสารกับพนักงานของสายการบิน ณ เคาน์เตอร์สนามบิน ให้ความรู้ว่า มั่นใจในข้อมูลและปลอดภัยในเรื่องการชำระเงิน

7. การดำเนินการเพื่อให้ได้บัตรโดยสาร โดยแบ่งออกได้เป็น กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว หรือมีลูกหลานที่สามารถดำเนินการจองบัตรโดยสารและทำการชำระเงินผ่านระบบธนาคารแบบออนไลน์ (Internet Banking) มักซื้อผ่านช่องทางออนไลน์เนื่องจากไม่มีความกังวลเรื่องการชำระเงินหรือเอกสารยืนยันการจองบัตรโดยสารเพราะมีคนดำเนินการแทน กับกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังจำเป็นต้องดำเนินการด้วยตนเองจะเลือกใช้บริการกับเคาน์เตอร์เซอร์วิสในร้านสะดวกซื้อที่ใกล้ที่พัก หรือเดินทางด้วยรถส่วนตัวไปใช้บริการที่เคาน์เตอร์สนามบิน จะรู้สึกมั่นใจของความปลอดภัยในการชำระเงิน

ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22 กล่าวว่า “ที่ป่าเดินทางไปกรุงเทพฯ เพราะไปหาหมอตามนัด ที่เลือกไปกับเครื่องบินเพราะสะดวก รวดเร็ว ไปเช้ากลับเย็นได้ ป่าไม่สะดวกนอนค้างที่กรุงเทพฯ เกรงใจลูก และเนื่องจากป่าอายุเยอะแล้วจึงต้องไปเข้าห้องน้ำบ่อยๆ เวลาเดินทางเลยชอบซื้อที่นั่งด้านหน้าใกล้ๆ ห้องน้ำ รวมถึงเวลาเดินขึ้นลงเครื่องก็สะดวกดีค่ะ”

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี มีพฤติกรรมการเลือกซื้อบัตรโดยสารพร้อมกับที่นั่งแถวหน้าและน้ำหนักรถสัมภาระได้ห้องเครื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางหลักคือไปพบแพทย์ และรองลงมาคือไปเยี่ยมครอบครัว ซึ่งรู้จักสายการบินจาก ลูก หลาน คนในครอบครัว รองลงมาคือจากกลุ่มเพื่อนในเฟสบุ๊ค และด้วยราคาของบัตรโดยสารเหมาะสมกับการเดินทางจึงตัดสินใจใช้บริการซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วใน 1 ปี กลุ่มผู้สูงอายุจะเดินทางไม่เกิน 2 เที่ยว ร้อยละ 30 รองลงมาคือ 3-4 เที่ยวต่อปี และ 5-6 เที่ยวต่อปี ในอัตราร้อยละ 26.7 เท่ากัน โดยร้อยละ 41.9 ของผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มักเดินทางไปซื้อบัตรโดยสารด้วยตนเองที่สนามบินและชำระด้วยเงินสด แต่กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว ลูก หลาน จะเป็นคนดำเนินการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ให้สูงถึงร้อยละ 61.3

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสาร ตามแนวคิดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไปแล้วผลิตภัณฑ์ของสายการบินคือการขนส่งทางอากาศ คือไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง หรือการจัดส่งสินค้าต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีการบริการก็ถือเป็นผลิตภัณฑ์อีกประเภทเช่นกัน โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการให้บริการของสายการบิน ทั้งการบริการภาคพื้นและการบริการเมื่ออยู่บนอากาศยาน อีกทั้งยังพึงพอใจในความสะอาดของอากาศยานความสะดวกสบายของห้องโดยสารขณะทำการบินอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25 กล่าวว่า “เครื่องบินที่ลงเคยนั่ง ดูใหม่ดี ขึ้นไปก็แอร์เย็นฉ่ำสบายดี” และ บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 27 กล่าวว่า “พนักงานบริการดี ยิ้มสวยน่าตาดี”

2. ปัจจัยด้านราคา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในราคาบัตรโดยสารของสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ สถานีอุบลราชธานี อยู่ในระดับมาก เพราะเมื่อเทียบกับสายการบินอื่นแล้วมีราคาที่สุุดประหยัด อีกทั้งยังคุ้มค่าเหมาะสมกับการเดินทางโดยอากาศยานเป็นอย่างมาก ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 กล่าวว่า “ราคาตั๋วเครื่องบินของไทยเวียตเจ็ทแอร์ ถูกมาก เพราะเวลา

ตางจะเดินทางต้องไปกับลูกหรือหลาน เดี๋ยวนี้เดินทางคนเดียวไม่ไหวแล้ว ชื้อไทยเวียดเจ็ทแอร์ 2 คน เท่ากับซื้อของสายอื่นไปแค่คนเดียวเองนะหนู”

3. ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย ผู้ตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์เห็นว่าสายการบินควรปรับปรุงการให้บริการในด้านนี้ เนื่องจากพฤติกรรมการเลือกซื้อบัตรโดยสารของกลุ่มผู้สูงอายุมีความกังวลในความปลอดภัยกรณีที่ต้องทำการจองและชำระค่าบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ และการเข้าถึงข้อมูลยืนยันการจองบัตรโดยสารที่ได้รับข้อมูลผ่านข้อความในโทรศัพท์ หรือข้อความผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แนะนำให้ทางสายการบินควรเพิ่มคู่สายของศูนย์รับแจ้ง (Call Center) เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านนี้ เพื่อไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปยังสนามบินด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวว่า “การเก็บเงินขึ้นตอนยุ่งยากเกินไป call center ติดต่อยากมาก ผมคิดว่าควรปรับปรุง” บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 กล่าวว่า “เวลาโทรไปคอลเซ็นเตอร์ไม่รับสาย รอสาบานานมาก” บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16 กล่าวว่า “ป้าคิดว่าอยากให้เพิ่มคอลเซ็นเตอร์เพราะบางครั้งป้าก็ไม่สะดวกออกมาสนามบิน” และ บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18 กล่าวว่า “คอลเซ็นเตอร์โทรติดยากมาก เวลาจะติดต่ออะไรต้องมาสนามบินอย่างเดียวเสียเวลามาก”

4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์ต้องการให้สายการบินเพิ่มโปรโมชั่นเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ที่ต้องการการช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะ เช่น การลดราคาพิเศษสำหรับผู้โดยสารกลุ่มพิเศษ หรือให้สิทธิพิเศษที่นั่งแถวด้านหน้าโดยไม่มีค่าธรรมเนียม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 กล่าวว่า “อยากให้มีการจัดโปรโมชั่นพิเศษสำหรับคนแก่ แบบนั่งข้างฟรีก็ยิ่งดีเลย” บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 กล่าวว่า “อยากให้มีโปรนั่งแถวหน้าฟรี เพราะทุกวันนี้ป้าซื้อเองตลอดกลัวแถวหน้านั้นไม่ว่าง ไม่อยากเดินไกล”

5. ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในกระบวนการให้บริการ เนื่องจากมีพนักงานของสายการบินที่คอยอำนวยความสะดวกให้ทุกขั้นตอน อีกทั้งกระบวนการรับบัตรโดยสาร ณ สนามบินมีความสะดวกรวดเร็ว ไม่ต้องรอนาน ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19 กล่าวว่า “กระบวนการบริการดี ทำดีแล้วก็ต่อไปนะครับ” และ บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21 กล่าวว่า “สายการบินมีการจัดการด้านความปลอดภัยทางการตรวจโควิดก่อนขึ้นเครื่องบินที่ดี และ รอในแถวไม่นานตอนรอเช็คคือน้องๆทำได้เป็นระบบดี”

6. ปัจจัยด้านบุคลากร ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในความกระตือรือร้นในการให้บริการของพนักงาน และความเอาใจใส่ในการสอบถามความต้องการอื่นๆ เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23 กล่าวว่า “พนักงานดูกระตือรือร้นดี และสอบถามเพิ่มเติมด้วยว่ามีต่อเครื่องไปไหนอีกหรือเปล่า เห็นถามทุกคนเลยนะ แล้วพนักงานก็ละเอียดมากขอชั่งน้ำหนักกระเป๋าทูกไบเลย พนักงานเขาตรวจละเอียดมากเลยจริงๆ”

7. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์พึงพอใจในลักษณะทางกายภาพของสถานที่ตั้งของสายการบิน ณ สนามบินอุบลราชธานี เนื่องจากสังเกตเห็นได้ง่ายเพราะอยู่ตรงบริเวณประตูทางเข้าอาคาร ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29 กล่าวว่า “เคาน์เตอร์ของสายการบินสังเกตเห็นได้ง่ายมาก เพราะเดินเข้ามาก็เจอเลย แต่ปิดเร็วไปหน่อยนะกะป้าว่า”

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านราคา มาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือในด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนในด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีความพึงพอใจในระดับที่เท่ากัน แต่ในด้านช่องทางการจัด

จำหน่ายและด้านผลิตภัณฑ์ ควรปรับปรุงเนื่องจากกลยุทธ์ทางการตลาดของสายการบินในปัจจุบันมุ่งเน้นการดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและการใช้ระบบต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง

สรุปผล (หรือ) อภิปรายผล

ผลกระทบของโควิด-19 ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคม จนเกิดปรากฏการณ์วิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) ที่เห็นได้ชัด คือ การลดการสัมผัสระหว่างบุคคลและการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และแพลตฟอร์มออนไลน์ก็เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งสวนทางกับจำนวนประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมในการพัฒนาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ใช้บริการในทุกช่วงวัย จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองสูง และพร้อมที่จะเปิดรับนวัตกรรมทางการตลาด นวัตกรรมทางด้านสื่อ สังคมออนไลน์ แต่ก็ยังมีความกังวลในด้านความปลอดภัยของระบบการชำระเงิน หากในอนาคตสังคมไทย สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงให้เป็นสังคมไร้เงินสดได้จริง ปัญหาในด้านนี้ก็จะหมดไป และพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 โดยผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และขอสรุปนำเสนอในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ประกอบการนำไปพิจารณาปรับปรุงและส่งเสริมการพัฒนาการให้บริการ ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ควรมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเพิ่มตารางเที่ยวบินให้ครอบคลุมเวลาการเดินทางให้สามารถเดินทางแบบไปเช้า เย็นกลับได้ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่เดินทางเพื่อไปพบแพทย์ เมื่อเสร็จธุระแล้วนิยมเดินทางกลับเลยทันที เนื่องจากไม่สะดวกในการพักค้างที่กรุงเทพมหานคร

2. ด้านราคา ควรคำนึงถึงประเภทของบัตรโดยสารที่รวมการบริการทุกอย่างเรียบร้อยแล้วสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุไม่ชอบความซับซ้อนของการเลือกซื้อบัตรโดยสาร จึงต้องการให้รวมบริการทุกอย่างเข้าด้วยกันและคิดราคาพิเศษสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุโดยตรงได้เลย

3. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ควรมีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้บริการของกลุ่มผู้สูงอายุ และเพิ่มคู่สายของศูนย์รับแจ้ง (Call Center) เนื่องจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในปัจจุบันค่อนข้างสูง และในอนาคตกลุ่มคนเหล่านี้จะกลายเป็นกลุ่มลูกค้าขนาดใหญ่ที่มีอำนาจในการซื้อที่สูงด้วย โดยการพิจารณาเพิ่มช่องทางการสื่อสารแบบคอลเซ็นเตอร์นั้นไม่เพียงอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มผู้สูงอายุแล้ว การสื่อสารแบบคอลเซ็นเตอร์ ยังเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากการได้รับการสื่อสารผ่านเจ้าหน้าที่ที่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและให้บริการได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการ ย่อมสร้างความประทับใจให้กับผู้ใช้บริการ

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการจัดทำโปรโมชั่นเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ และผู้พิการช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะ เช่น การลดราคาพิเศษสำหรับผู้โดยสารกลุ่มพิเศษ หรือให้สิทธิพิเศษที่นั่งแถวด้านหน้าโดยไม่มีค่าธรรมเนียม เป็นต้น

5. ด้านกระบวนการให้บริการ ควรมีการสอบถามถึงความสามารถในการเดินทางโดยลำพังของผู้สูงอายุ และการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น หากผู้สูงอายุต้องนั่งรถเข็น กรอบกับควรมีการแจ้งให้กับพนักงานบนเครื่อง และพนักงานที่ปลายทางทราบ เพื่อเตรียมการให้บริการทั้งขณะบินและ

เมื่อเดินทางไปถึงยังปลายทาง หรือหากเป็นผู้สูงอายุที่เดินทางพร้อมครอบครัว สายการบินก็ยังคงต้องสอบถามความต้องการพิเศษเหล่านั้นอยู่

6. ด้านบุคลากร ควรมีการฝึกอบรมหลักสูตรในการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเปราะบาง ในการรับรู้การให้บริการหรือบทสนทนา ดังนั้นการเพิ่มหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้กลับมาใช้บริการกับสายการบินอีกครั้ง รวมถึงการบอกต่อการให้บริการที่เป็นเลิศของสายการบินอีกด้วย

7. ด้านลักษณะทางกายภาพ ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรที่จอดรถที่ใกล้กับอาคารผู้โดยสารสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางมาเพื่อใช้บริการที่สนามบินอุบลราชธานี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

เนื่องจากกลุ่มลูกค้าที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังไม่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ของสายการบิน หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ของระบบการรับชำระ โดยกังวลเรื่องความปลอดภัยและไม่มีความมั่นใจว่าจะระบบจะดำเนินการได้ถูกต้องแม่นยำ ดังนั้นสายการบินจึงควรหาแนวทางในการสร้างทัศนคติที่ดีในการใช้บริการ และสื่อสารนโยบายด้านการรักษาความปลอดภัยในส่วนของคุณภาพส่วนบุคคลของลูกค้า ข้อมูลด้านการเงินในระบบรับชำระที่เชื่อมต่อกัน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการใช้บริการ นอกจากนี้ควรให้การแนะนำวิธีการใช้บริการ และกระตุ้นให้เกิดการตลาดให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ของสายการบิน และสายการบินจึงควรออกไปโรมรันในการสมัครสมาชิกหรือการโหลดแอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มจำนวนกลุ่มลูกค้าที่จงรักภักดีต่อตราสินค้า

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปพัฒนาด้านการบริการให้สอดคล้องกับนโยบายบริษัท และนำมาปรับใช้กับองค์กร เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าผู้สูงอายุและสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้า

2.2. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปวางแผนกลยุทธ์ระยะสั้นหรือระยะยาวตามความเหมาะสม เพื่อสร้างแผนกลยุทธ์และแผนการตลาด เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1. ควรมีการขยายขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อศึกษากลุ่มเป้าหมายในกลุ่มที่กว้างขึ้น

3.2. ควรมีการขยายขอบเขตของพื้นที่ในการเก็บข้อมูล เช่น สนามบินอื่น ๆ ที่สายการบินไทย เวียดนามแอร์ เปิดให้บริการ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อในพื้นที่ที่แตกต่างกัน

3.3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับสายการบินอื่น ๆ ที่มีบริบทและการดำเนินงานในรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างและความได้เปรียบเสียเปรียบทางการตลาด

เอกสารอ้างอิง

- Arty Siriluck. (2020). **New normal in airline business “A journey like no other” Turning Point Low-Cost Airlines.** Retrieved on October 19, 2021, from <https://positioningmag.com/1277952>
- Bangkok biznews. (2021). **Digital business Way to survive AirAsia in the Covid era.** Retrieved on October 19, 2021, From <https://www.bangkokbiznews.com/news/958076>
- Boonchuay Khayadee (2021). **Full aging society.** Retrieved on August 27, 2021, from <https://www.thaipost.net/main/detail/103356>
- Boonsom Leechayakittikorn (2015). **Marketing innovation for herb product.** (Master's Thesis). Master of Science in Administration College of Technology Innovation, Thammasat University.
- Ekkarat Suwannakul & Rugphong Vongsaroj. (2019). **The Adaptation of Low-Cost Airline Business Model in Thailand: The Consequences of Competitive Pressures and Challenges.** Journal of Thai Hospitality and Tourism Year 14th, No. 2 (July - December 2019), 102-115.
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute (TGRI). (2017). **Situation of the Thai Elderly in 2017.** Bangkok: Institute for Population and Social Research. Mahidol University.
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute (TGRI). (2021). **Revealing statistics that the elderly with low income can access digital technology to follow the news only 12.9 percent.** Retrieved on August 27, 2021, from <https://thaitgri.org/?p=39879>
- Kotler, P., & Dupree, J. (1997). **Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control, Test Item File.** New York: Prentice Hall.
- Kotler, P. T. & Keller, K. (2012). **Marketing management (14thed).** New York: Pearson Education limited Prentice-Hall.
- Lovelock, C. & Wirtz, J. (2011). **Services marketing: people, technology, strategy (7th ed.).** New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Michele O'Dwyer , Audrey Gilmore & David Carson. (2009). **Innovative marketing in SMEs: an empirical study.** Journal of Strategic Marketing, 17(5), 383-396.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2005). **Older Persons Act of 2003,** 4th Bangkok: Office of the Promotion and Protection of the Elderly.
- PPTV Online. (2021). **“Scoot Airlines” launches an adaptation plan. Ready for the recovery of the aviation business.** Retrieved on October 20, 2021, from <https://www.pptvhd36.com/news/เศรษฐกิจ/150478>

- Prachachat.net (2021). **Ubon Chamber of Commerce pointing to the provincial economy starting to recover Ready to follow the water mass Not expected to be affected heavily**. Retrieved on October 21, 2021, from <https://www.prachachat.net/local-economy/news-774392>
- Siriwan Serirat and others. (2007). **Consumer Behavior**. Bangkok: THEERA FILM & SCITEX CO., LTD.
- Suchai Charoenmukyanant. (2020). **Against the trend, Thai Vietjet opens a new route, Bangkok (Suvarnabhumi) - Ubon Ratchathani. The first trip starts on 6 Oct. '20**. Retrieved on October 20, 2021, from <https://www.77kaoded.com/news/suchai/1829188>
- Sudaduang Ruangrujira. (2000). **Principles of Marketing**. Bangkok: Yongpol Trading.
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2014). **Aging society: implications for economic development**. Retrieved on August 27, 2021, from <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-01.html>
- Suttaya Somsuk. (2020). **Social Media Usage Behavior of the Elderly**. Parichart Journal Thaksin University Vol. 33 No. 1 (January - April 2020), 62-77.
- Thai Post. (2021). **Thai VietJet announces that it is 100% ready to fly starting September 1st,2021**. Retrieved October 21, 2021, from <https://www.thaipost.net/main/detail/115168>
- Thai Vietjet Air. (2563). **“Thai Vietjet opened its inaugural flight. "Suvarnabhumi - Ubon Ratchathani”** Retrieved on November 11, 2022, from <https://skyfun.vietjetair.com/newscontent/28>
- Thanadkit Chankisen. (2020). **Priceza suggests that the virtue of COVID-19 will make the Thai e-commerce market grow 35% in 2020, surpassing 220 billion baht**. Retrieved on October 19, 2021, from <https://thes.tandard.co/priceza-say-coronavirus-will-make-2020-e-commerce-grow-35-percents/>
- Thanyalak Sumananusorn. (2018). **Baby Boomers and their shopping behaviors: The decision process to purchase all products through social media**. Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University Vol.6 No.2 (July-December 2019),177-188.
- Vikash Naidoo. (2010). **Firm survival through a crisis: The influence of market orientation, marketing innovation and business strategy**. Industrial Marketing Management, 39(8), 1331-1320.
- Wikipedia (The free encyclopedia). (2022). **Thai Vietjet Air**. Retrieved on November 11, 2022, from จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ไทยเวียตเจ็ทแอร์>
- Yot Watcharakupt and Somchai Jitsuchon. (2020). **Impact of COVID-19 to the elderly**.

Retrieved on September 29, 2021, from <https://tdri.or.th/2020/09/the-impact-of-covid-19-on-older-persons/>

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕
กรณีศึกษา: ประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
The Way of Citizen Participation in Mobilizing the Five-Precept Village :
A Case Study of Citizen Ban Wan, Nam Kham subdistrict,
Mueang SiSaket district, Sisaket Province

ธนพล วียาสิงห์ (Thanapol Viyasings)¹

อีเมล : thespecail07@gmail.com โทรศัพท์ 0864613287

(Received: June 18, 2022; Revised: July 2, 2022; Accepted: November 20, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธีมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 81 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้นมีคณะสงฆ์เป็นผู้นำทางการปฏิบัติจุดมุ่งหมาย คือ โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นกระบวนการดำเนินการ และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างหมู่บ้าน วัด โรงเรียน 2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประกอบด้วย (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ (2) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน (3) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ (4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ และ 3) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า (1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 และพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .742 และ .759) (2) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆ ในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .667) (3) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการมีความเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .548) และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .679)

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, การขับเคลื่อน, หมู่บ้านรักษาศีล 5

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Abstract

This research is a mixed method research. Data were collected using questionnaires of 81 people and data were collected by in-depth interviews from 12 key informants. Data were analyzed by descriptive statistics, frequency, percentage, mean, deviation. standard ben and presenting research results in descriptive. The research findings were as follows: 1) Participation of the people in driving the village to keep the 5 precepts is led by the monks in practice. The aim is to create reconciliation and reconciliation projects using Buddhist principles. "Village keeping the 5 precepts" is an action process. and focusing on participation between villages, temples and schools. (1) Participation in project initiation (2) Participation in planning (3) Participation in project implementation (4) Participation in evaluation project and 3) Guidelines for people's participation in driving the 5 precepts villages, it was found that (1) participation in the initiation of the project planning meeting or selection of the 5 precepts village propulsion activities and considering various projects. that may cause problems to drive the village to keep the 5 precepts at the highest level ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = .742 และ.759) (2) Participation in the planning process to promote good relations between various working groups. in the community at the highest level ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = .667) (3) In terms of participation in the project implementation process, it was viewed that the community benefited from participating in the 5 Precepts Village Driving Project. that the community has done together can solve the problems in the community sustainably at the highest level ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = .548) and 4) Participation in the evaluation of requesting cooperation for other organizations Participate in monitoring and evaluating performance at the highest level. ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = .679)

Keywords: People's Participation, Movement, 5 Precepts Village

บทนำ

บ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองศรีสะเกษ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสงบสุข ภายใต้บริบทที่มีสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ไม่มีปัญหาการทะเลาะกันอย่างรุนแรงทั้งในระดับหมู่บ้าน ชุมชน และตำบล ยิ่งกว่านั้น ประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ ยังมีรศกทางวัฒนธรรมที่งดงาม และให้ความสงบสุขทางด้านจิตใจ และมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนพื้นเมืองอีสานที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพอาชีพ เกษตรกรรม คือการทำนาเป็นหลัก และปลูกหอมกระเทียมเป็นอาชีพรอง และยังมีสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ไว้อย่างเหนียวแน่น ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักร ได้เป็นผู้ริเริ่มงานบุญ “ปลอดเหล้า เข้าบ้านไม่ห่อ” มีการมอบรางวัลเกียรติบัตรให้ผู้ที่ทำความดีแก่ประชาชน ในวันสำคัญๆ และรณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล 5 ตลอดฤดูเข้าพรรษามาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างมั่นคง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองศรี สะเกษ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามานำเสนอเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 นำไปใช้ ประโยชน์ในการบริหารจัดการและการวางแผนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เหมาะสมในพื้นที่อื่นให้ เกิดประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษา ประชาชน บ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษา ประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 : กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

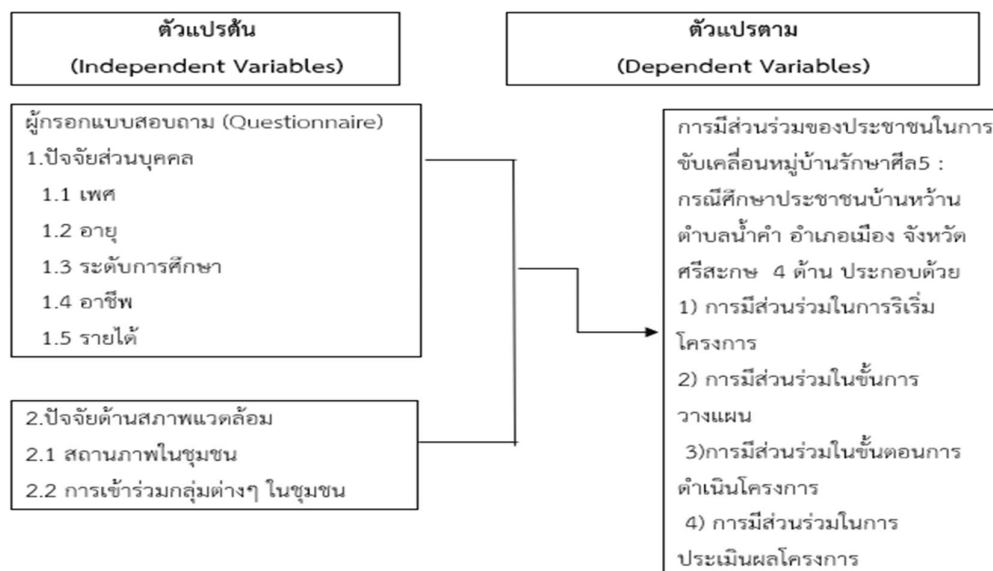
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของกลุ่มคน หรือประชาชนที่มีความคิดเห็นพ้องต้องกัน ในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อดำเนินการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปกิจกรรมในทิศทางที่ต้องการไปในทาง เดียวกัน ซึ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนประกอบไปด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม โครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในองค์กร หรือชุมชน เพื่อร่วมตัดสินใจกำหนดความ ต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนด วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ 3) การมี ส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ เพื่อทำประโยชน์ให้แก่โครงการ หรือกิจกรรมโดยทุกคนได้เกิดการ ร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานของโครงการ หรือกิจกรรมนั้นได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดย สามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แนวคิดจาก จารุวรรณ กมลศิลป์ (2561 อ้างถึงใน อภิญญา กังสนารักษ์, 2544) มาสร้างเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

วิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานโดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงสำรวจ มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยที่บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากเป็นพื้นที่หมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบที่มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา

(1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 (2) ศึกษาขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล5 และ (3) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล5

1.3 ขอบเขตประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1) ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 100 ครัวเรือน

2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือน จำนวน 100 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 81 ครัวเรือน

3) กลุ่มเป้าหมายมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 12 ท่าน ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ จำนวน 1 รูป ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 5 คน และตัวแทนประชาชนที่เข้าที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ การวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ดังนี้

1) แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิดให้เลือกตอบแบบเสรี

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีขั้นตอน ดังนี้

(1) ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ (2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำเครื่องมือการวิจัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาคซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9581 และ (3) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนในชุมชนตำบลน้ำคำฯ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

(1) ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อขออนุญาตเข้าทำการสัมภาษณ์เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ (2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ (3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทนำเสนอรายงานแบบพรรณนาความ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ โดยมีการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

4.1.1 สถิติพรรณนาสำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (ละเอียด

ศิลาน้อย, 2561) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมมาก
คะแนน 3 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
คะแนน 1 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

4.1.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์เชิง ผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการศึกษา

1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล5: กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1.1) ความเป็นมาของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เกิดจากคณะสงฆ์ โดย เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ประธานอำนวยการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เป้าหมายของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าที่ ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยการปฏิบัติตามหลักศีล 5

1.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยคณะสงฆ์เป็นผู้นำทางการปฏิบัติ ซึ่งจุดมุ่งหมายในการดำเนินการ คือ โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบเปิดที่ให้องคาพยพทุกส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และเน้นประชาชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคม มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนาย่อมส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคมอย่างยั่งยืนในส่วนที่บ้านห้วยน้ำคำนั้นริเริ่มกิจกรรมที่มีวัดพระธาตุสุพรรณหงส์เป็นจุดศูนย์กลาง และมีการริเริ่มการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 เกิดจากวัดการทำกิจกรรมในวันพระและวันสำคัญทางศาสนาเป็นหลัก โดยให้พุทธศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติรักษาศีล ปฏิบัติธรรมมีการทำบุญตักบาตรในวันพระเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ในรอบการศึกษา 4 ด้าน พบว่า

2.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการเกี่ยวกับหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนจะให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเมื่อพิจารณาว่าหากดำเนินการกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดปัญหากับ

ชุมชนจะใช้วิธีการประชุมหมู่บ้านแจ้งเรื่องต่างๆ ปัญหาต่างๆ ในชุมชน และนำเรื่องที่จะเสนอมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันร่วมกันทำอย่างไรคนในหมู่บ้าน หรือให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากความขัดแย้ง และนำเสนอที่ผู้นำได้รับมอบนโยบายจากส่วนกลางหรือหน่วยงานราชการจะถูกนำมาเสนอในที่ประชุมหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบ และนำสู่การหารือร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าจะมีแนวทางในการดำเนินการต่อไป

2.2) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษในด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนนั้น ส่วนใหญ่ในขั้นการวางแผนดำเนินกิจกรรมจะเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน และผู้นำคุ้มในหมู่บ้านหารือร่วมกันจากการรับมอบนโยบายจากหน่วยงานต่อจากนั้นจะสื่อสารกับสมาชิกชุมชนด้วยวิธีการประชุมหมู่บ้านเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในวางแผนที่จะดำเนินกิจกรรมในลำดับต่อไป ซึ่งประชาชนในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยขั้นวางแผนทางชุมชนจะมีการกำหนดกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกัน และนำสู่ที่ประชุมทำตามนโยบายของส่วนกลางอาจเป็นหน่วยงานที่ให้แนวทางเพื่อนำสู่การเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และวางแผนการจัดกิจกรรมในแต่ละเดือนว่าจะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละเดือนจนครบ 12 เดือน โดยมีวัดเป็นหน่วยควบคุมดูแลให้กิจกรรมมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ พบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำ และประชาชนทุกกลุ่มวัยของคอนบ้านห้วยน้ำคำ เพราะประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าทั้งตนเองและชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จึงให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม เห็นได้จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำจะเห็นได้ว่าการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยววิถี การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เป็นจุดแข็งที่ส่งผลให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง

2.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ พบว่า ในการจัดทำกิจกรรมทุกกิจกรรมของชุมชนจะมีคณะกรรมการติดตามและรายงานต่อคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง และนำข้อสรุปงานแต่ละชุมชนไปนำเสนอในที่ประชุม หากมีข้อบกพร่องก็ช่วยกันแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป โดยในแต่ละครั้งที่ดำเนินกิจกรรมจะมีการจดบันทึกทุกครั้ง โดยในบางกิจกรรมอาจมีการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

3.1) ข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 81 คน พบว่า

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
เพศชาย	36	44.4
เพศหญิง	45	55.6
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	10	12.3

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
20-40 ปี	10	12.3
41 - 60 ปี	36	44.4
60 ปีขึ้นไป	25	30.9
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	74	91.4
ปริญญาตรี	7	8.6
อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	3	3.7
เกษตรกรรม	61	75.3
ราชการ / รัฐวิสาหกิจ	1	1.2
รับจ้าง	5	6.2
อื่นๆ(โปรดระบุ)	11	13.6
รายได้		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	70	86.4
15,000-20,000 บาท	9	11.1
20,001 - 25,000 บาท	1	1.2
สูงกว่า 25,000 บาทขึ้นไป	1	1.2
ระยะเวลาอาศัยในชุมชน		
ต่ำกว่า 5 ปี	1	1.2
5-10 ปี	4	4.9
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	76	93.8
สถานภาพในชุมชน		
เป็นผู้นำชุมชน/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล/หัวหน้ากลุ่ม	12	14.8
เป็นลูกบ้าน	69	85.2
การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน		
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	3	3.7
เข้าร่วม 1 กลุ่ม	20	24.7
เข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป	58	71.6

3.2) ข้อมูลแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 : กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า (2.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .774) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดที่มีค่าเท่ากัน 2 กลุ่ม คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .742 และ .759) (2.2) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = .676) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆ ในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .667) (2.3) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = .587) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล5 จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ และการเห็นว่าการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล5 สามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน มีค่าเท่ากับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .548) (2.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = .707) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .679) และ(2.5) ผลรวมรายด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .686) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผลรวมด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการฯ ของประชาชนบ้านห้วยน้ำค้ำอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = .587)

สรุปผล

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล5: กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำค้ำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1.1) ความเป็นมาของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านห้วยน้ำค้ำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เกิดจากคณะสงฆ์ โดย เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ประธานอำนวยการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน อาจเป็นเพราะหลักศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติที่เหมาะสมกับการนำไปประพฤติปฏิบัติกับประชาชนโดยทั่วไปเพราะการรักษาศีล 5 จะทำให้ผู้ปฏิบัติระมัดระวังความประพฤติของตนเองได้ทั้งทางกาย วาจา และใจ และเมื่อทุกคนสามารถนำหลักศีล 5 มาปฏิบัติได้จะสร้างสังคมให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก และประชาชนที่มีส่วนร่วมกันคิด การวางแผน และปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้นำชุมชน ผู้นำคุ้มต่างๆ ในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งและรับนโยบายการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาสู่ชุมชนเพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันสืบสานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนมีความรัก สามัคคี ประองตอง และชุมชนเกิดการพัฒนา สอดคล้องกับพระครูสุนัตวชิรกิจ (วิโมกข์) และคณะ (2560) กล่าวว่า ศีล 5 เป็นเรื่องของการควบคุมระมัดระวังความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้สุจริต เป็นเครื่องมือในพัฒนาตนเองและทำให้สังคมเกิดสันติสุข โดยมีจุดแข็งผู้นำที่ให้ความสนใจและเอาใจใส่ในเรื่องของการส่งเสริมให้คนรักษาศีลทำให้หมู่บ้านมีการขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและชุมชนเกิดความรัก สามัคคีในการอยู่ร่วมกัน

1.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านห้วยน้ำค้ำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยคณะสงฆ์เป็นผู้นำทางการปฏิบัติ ซึ่งจุดมุ่งหมายในการดำเนินการ คือ โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบเปิดที่ให้องคาพยพและเครือข่ายทุกส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และเน้นประชาชนหมู่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนและทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องในสังคม มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนา ซึ่งย่อมที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคมอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ (2560) กล่าวว่า แนวคิดการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ประสบความสำเร็จมาจากการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายจากทุกภาคส่วนมาร่วมกันรักษาศีล 5 เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการ คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจ มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกัน และกันและการเกื้อหนุนพึ่งพากัน เพราะการใช้ศีล 5 เป็นพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมดีของคนในชุมชน เมื่อทุกคนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามศีล 5 แล้วถือเป็นการบรรลุผลสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ในรอบการศึกษา 4 ด้าน พบว่า

2.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการเกี่ยวกับหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนจะให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเมื่อพิจารณาว่าหากดำเนินการกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดปัญหากับชุมชนจะใช้วิธีการประชุมหมู่บ้านแจ้งเรื่องต่างๆ ปัญหาต่างๆ ในชุมชน และนำเรื่องที่จะเสนอมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันร่วมกันทำอย่างไรคนในหมู่บ้าน หรือให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากความขัดแย้ง และนำข้อเสนอที่ผู้นำได้รับมอบนโยบายจากส่วนกลางหรือหน่วยงานราชการจะถูกนำมาเสนอในที่ประชุมหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบ และจะมีการยกย่องบุคคลตัวอย่าง การสร้างกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาจิตสำนึกของประชาชน โดยผู้นำจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ผลักดันและสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมศีล 5 และทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 สอดคล้องกับ วณิภา ศิริวรสกุล และ วชิรินทร์ อินทพรหม (2561) กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดนโยบายมาชี้แจงกับทุกภาคส่วน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมทั้งจากภายในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการสร้างแรงจูงใจผ่านการประกวด ยกย่องเชิดชู มีการสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมมีการนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาใช้ในการสร้างความปรองดองและ ผ่านการกระตุ้นจากผู้นำในการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ประสบผลสำเร็จ

2.2) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษในด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนนั้น ส่วนใหญ่ในขั้นการวางแผนดำเนินกิจกรรมจะเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน และผู้นำคุ้มในหมู่บ้านหารือร่วมกันจากการรับมอบนโยบายจากหน่วยงานต่อจากนั้นจะสื่อสารกับสมาชิกชุมชนด้วยวิธีการประชุมหมู่บ้านเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในวางแผนที่จะดำเนินกิจกรรมในลำดับต่อไป โดยขั้นวางแผนทางชุมชน จะมีการกำหนดกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จะดำเนินร่วมกัน อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญและตระหนักถึงสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงทั้งเกิดความขัดแย้งทางความคิด การขัดแย้งทางการเมืองการกระทำ ทำให้เกิดความแตกแยกไม่มีความสามัคคีกันมากขึ้น จึงได้เกิดแนวทางเพื่อจะใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดำเนินการนำหลักการปฏิบัติตามศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ (ศิริวรรม) (2561) กล่าวว่า ปัญหาทางสังคมนับวันจะมีทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา

ความขัดแย้งระหว่างประชาชนในชุมชนหรือระดับประเทศ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวก็ตาม จึงทำให้เกิดแนวคิดของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย หมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นแนวคิดที่เกิดจากการตระหนักถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ และการมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการประยุกต์หลักการและแนวทางการปฏิบัติตามศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนา ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย จึงมีการบูรณาการเอาทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามาร่วมในโครงการนี้ เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างคนในชาติ

2.3) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ พบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำ และประชาชนทุกกลุ่มวัยของคนบ้านห้วยน้ำคำ เพราะประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าทั้งตนเองและชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำจะเห็นได้จากการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม และชุมชนมีจุดแข็ง คือ คนในชุมชนมีความสามัคคี เชื่อฟังผู้นำ และมีเป้าหมายในการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยชุมชนมีแผนการพัฒนาส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ยุทธการ จินะคำปา และศิวรักษ์ ศิวารมย์ (2560) กล่าวว่า กระบวนการบริหารชุมชนด้วยการส่งต่อความยั่งยืนของชุมชนโดยมีกระบวนการพัฒนาชุมชน คือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการจัดการชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานและติดตาม ตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดการปัญหาในชุมชนจะเน้นที่ประชาชนเป็นหลัก และชุมชนเองก็มีเป้าหมายในการพัฒนา มีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญของชุมชนที่สามารถนำไปวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาจนเกิด แผนพัฒนาชุมชนและสามารถจัดการปัญหาภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ พบว่า ในการจัดทำกิจกรรมทุกกิจกรรมของชุมชนจะมีคณะกรรมการติดตามและรายงานต่อคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง และนำข้อสรุปงานแต่ละชุมชนไปนำเสนอ และจัดบันทึกทุกครั้งในการจัดกิจกรรม โดยในบางกิจกรรมอาจมีการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน โดยบางครั้งคณะกรรมการชุมชนก็ใช้วิธีการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ทำให้ทราบถึงผลความสำเร็จและประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมโดยประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามผลของกิจกรรมเพื่อร่วมเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับพระมหาโยธิน โยธโก (2559) กล่าวว่า การติดตามประเมินผลในกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถทราบถึงความสอดคล้องของกิจกรรมว่าตรงกับแผนงานและวัตถุประสงค์ โดยใช้เป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าของกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม และร่วมประเมินผลเพื่อประสิทธิภาพของกิจกรรม และทำให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการติดตามและประเมินผลร่วมกัน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 :กรณีศึกษาประชาชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

3.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดที่มีค่าเท่ากัน 2 กลุ่ม คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการมีส่วนร่วมในการ

ปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเพราะการได้เป็นส่วนหนึ่งในการริเริ่มโครงการตั้งแต่ขั้นเตรียมการ รวมถึงการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ก่อนที่จะได้เริ่มทำกิจกรรมทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้รู้สึกถึงความสำคัญ และความเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมทำให้เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ และสามารถทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Vroom and Deci (1970) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมว่าเป็นปริมาณของอิทธิพลที่ปัจเจกบุคคล ทำให้บุคคลที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนั้นรู้สึกว่าได้เข้าไปร่วมในการตัดสินใจและได้รับความพึงพอใจจากที่ได้รับมอบหมายงาน หรือได้ร่วมลงมือปฏิบัติในงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยตัวบุคคลจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องาน และจะสามารถทำงานได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง

3.2) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆ ในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเพราะในชุมชนบ้านห้วยน้ำมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ มากมายทั้งกลุ่มที่ส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ กลุ่มจักสานที่เป็นอาชีพของคนในชุมชน กลุ่มการแสดงกิจกรรมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวชมวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ รวมถึงกลุ่มที่ทำกิจกรรมทางศาสนาทุกกลุ่มล้วนมีความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากทุกกิจกรรมเกิดจากความสอดคล้องของทักษะในการดำเนินชีวิต และความต้องการทำกิจกรรมกลุ่มของคนในชุมชนที่แตกต่างกัน แต่ยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม แม้ว่าจะเป็นกิจกรรมคนละประเภทก็สามารถเข้ามาร่วมกันได้ เพราะเกิดจากความต้องการของคนในชุมชนที่มีแนวทางเดียวกันในการตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับ สุธี วรประดิษฐ์ (2553) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ทุกคนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ และเกิดความยั่งยืน

3.3) ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ และการเห็นว่าการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 สามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน มีค่าเท่ากันอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเพราะการนำหลักศีล 5 มาใช้เป็นแนวทางในปฏิบัติโดยตกลงเป็นข้อบังคับใช้ชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการดำเนินชีวิตที่มีทิศทางเดียวกัน และสามารถสร้างสังคมแห่งความร่มเย็นเป็นสุขด้วยธรรมได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ พระมหานิกุล ปลัดสังข์ และวิชญ์ สุमितสุวรรณ (2560) กล่าวว่า การสร้างสันติสุขในสังคมให้ยั่งยืนจากแนวคิด หมู่บ้านรักษาศีล 5 ประชาเป็นสุข ทำให้เกิดการรณรงค์และเกิดการตระหนักในการประยุกต์การรักษาศีล 5 มาปฏิบัติในการดำรงชีวิต รวมถึงการสร้างข้อตกลงของคนในชุมชนในการนำหลักศีล 5 มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมุ่งให้มีการจัดตั้งและประกาศให้มีการรักษาศีล 5 ต้นแบบขึ้น เพื่อให้เกิดผลอย่างชัดเจนและเพื่อให้เข้าถึงหลักการสร้างสันติสุขด้วยหลักการประพฤติปฏิบัติตามหลักการรักษาศีล 5 เนื่องจากการรักษาศีล 5 เปรียบเสมือนหลักประกันชีวิตที่ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม

3.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ผลรวมรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตาม

ประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะการดำเนินงานกิจกรรมของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของบ้านห้วยน้ำนั้นมีการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบ บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการซึมซับธรรมะตั้งแต่เยาว์วัยช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความประพฤติที่มีความเหมาะสม รวมถึงเป็นการช่วยขัดเกลาจิตใจให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ส่งผลให้ประชาชนบ้านห้วยน้ำดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข สอดคล้องกับ ขวัญดินสิงห์คำ (2556) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จและสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ การทำงานแบบมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในรูปแบบบ้าน วัด โรงเรียนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การบูรณาการการพัฒนาทุกระบบทั้งชุมชน การศึกษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาด้านคุณธรรมผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของ วัด บ้าน โรงเรียน จากการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันและกิจกรรมทางด้าน จริยธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรมของชุมชน จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านศีลธรรม คุณธรรมและไม่เกิดการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- kamolsin, C. (2018). Participation of the local community in the agricultural tourism management in Kaen Makrut Sub-district, Ban Rai District, Uthai Thani Province. *The Journal of Pacific Institute Of Management Science (Humanities and Social Science)*. Vol.7 No.2 (2021)May – August. (2021)
- Khwaundin Singkham. (2013). Integration of temple, home, school art and science of community development. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*. Vol. 4 No. 1 (January-June 2013)
- Phrakhrusantiwachirakit (Wimok) and PhramahaDuangden Thitayarno, Khanthong Wattanapradith. (2017). The Way of Conceptual Idea of Citizen Engagement in Mobilizing the Project of Five-Precept Village for Peaceful Community : A Case Study of Bannonedum Community, Kampaengphet Province. *Journal of MCU Peace Studies*. Vol.5 Special Edition. (May) (2517)
- PhramahaNikorn Paladsung, Vissanu Zumitzavan. (2517). The Investigation of Five Percepts and Peace-Making in The Society Sustainably : A Case Study of Khon Kaen, Thailand. *Journal of MCU Peace Studies*. Vol.13 No.3 (2017) (September-December 2017)
- Phramaha Boonlert Chuaythanee. (2017). The Communities Prererving Five Precepts: Model and Promote Processes of Unities Cultural in Thai Society. *Journal of MCU Social Science*. Vol. 6 No. 2 Special Edition. (April- June) (2017)
- Phramaha Yutthana Narajettho (Siriwan). (2018). Concepts, Indicators, Components, Experiences and Integration of Five Precepts villages. *NRRU Community Research Journal*. Vol.12 No.2 (May – August) (2018)
- Phramaha Yothin Yodhiko. (2016). *Human Quality Development According to the Five Precepts*. Khonkaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Silanot, L. (2018). Using the estimator in research studies in the social sciences, humanities, hospitality and tourism. *Journal of Management Ubon Ratchathani University*. Vol.8 No.15 (January-June) (2019)
- Sutee Worapradit. (2010). *The Community Participation Information Work Trat Provincial Office of the Non-Formal and Informal Education*. Trat: Trat Provincial Office of the Non-Formal and Informal Education.
- Vroom, V. H., & Deci, E. L. (1970). *Management and motivation*. New York: Penguin Book.
- Wanida Siriworasakul, Wacharin Intaprom. (2018). Model-Driven Five Precepts in Villages Policy to Succeeded. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*. Vol.12 No.29 (September-December) (2018)
- Yontrakarn Jinachampa and Siwarak Siwarom. (2017). Development of Community Self-Management Model: The Case of Chopoo Sub-District Sarapee District, Chiang Mai Province. *Journal of Graduate Research*. Vol. 8 No. 1 (January-June) (2017)

คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร

กรณีศึกษา: กองบังคับการนครบาล 5

Quality of worklife of commissioned police officers and deputy Inspectors: Metropolitan Police Bureau Division 5

กฤษณพล พิระพันธ์¹

อีเมล kritsanapolpeerapun@gmail.com โทรศัพท์ 0828649894

(Received: June 17, 2021; Revised: October 21, 2022; Accepted: December 9, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 และ 2) ศึกษาความแตกต่างทางปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 โดยการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามจากประชากรจำนวน 474 คน โดยการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทำให้ได้จำนวนตัวอย่างเป็นจำนวน 24 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ t-Test, F-Test แบ่งเป็น 2 ส่วน 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงความถี่ 2) สถิติอ้างอิง เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยสถิติ Pearson Chi-Square

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ในมิติคุณภาพชีวิต 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่และความพยายามในการทำงาน ค่าเฉลี่ย 3.21 2) ด้านเกี่ยวกับงานที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิต ค่าเฉลี่ย 3.83 3) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน สถานที่ปฏิบัติงานมีความสะอาด บรรยากาศอำนวยในการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ย 3.63 4) ด้านความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ การได้รับการยอมรับและมีความสำคัญ ค่าเฉลี่ย 3.54 5) ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ความสัมพันธ์อันดีและได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 3.88 6) ด้านความสมดุลในการทำงานกับชีวิต มีโอกาสไปทำกิจกรรมที่คลายเครียดและพักผ่อนที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ย 3.50

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนำสู่การเสนอแนะนโยบายใน 2 ระดับ 1) การบริหารระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านเกี่ยวกับงาน ควรมีการสำรวจภาระงาน เพื่อเปิดตำแหน่งเพิ่มเติม และการออกนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดให้ได้รับการอบรมและพัฒนาบุคลากรตามสมควร 2) ข้อเสนอแนะนโยบายการบริหารระดับสถานีตำรวจ ควรมีการออกแบบกิจกรรมผ่อนคลายที่หลากหลายให้สอดคล้องกับหลายกลุ่ม และการบริหารจัดการเรื่องสวัสดิการและสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, สัญญาบัตร, ข้าราชการ

¹ สารวัตรจราจร สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา

Abstract

The purposes of this study were: 1) to investigate the quality of life of commissioned officers, deputy Inspectors of Metropolitan Police Division 5. 2) to investigate the factors that affect the quality of life of commissioned officers, deputy Inspectors of Metropolitan Police Division 5.

The study was conducted in a quantitative manner. The sample was selected using. The samples were taken from 474 police officers from 2 departments. The 2 departments were commissioned officers and deputy Inspectors of Metropolitan Police Division 5.

This study has 95% confidence and a 5% rejectable quality level. According to the study's findings, six aspects have a significant impact on police officers' quality of life: 1) The financial aspect. Appropriate remuneration for the position, which has an average of 3.21. 2) The work aspect. The influence of employment on one's emotions, which has an average of 3.83. 3) The work environment aspect. Clean and Suitable workplace, which has a 3.63 average. 4) The career path and professional success aspect. Being recognized by the organization, which has an average of 3.54. 5) The workplace relationship aspect. Relationship between personnel within the organization, which has an average of 3.88. 6) The work-life balance aspect. A work-life balance from the job, which has an average of 3.50. This aspect has the highest average point of all.

Based on the major findings, it was suggested that the following changes be made at the policy level, as follows: 1) At the Royal Thai Police's managerial level, a regular survey should be conducted to determine whether the job has a detrimental impact on the quality of life of police officers. It is also necessary to develop a policy that will affect the success of police officers. 2) At the administrative level of the police station, a relaxing event for police officers should be organized. Also, suitable welfare for the police officers as well.

Keywords: Quality of Worklife, Commissioned Police, Government Officer

บทนำ

ในปัจจุบันบุคคลในองค์กรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ การเติบโตในหน้าที่การงาน ความไฝ่ฝัน หรือความล้มเหลว ในการบริหารของหน่วยงานนั้นหรือองค์กรในภาพรวม เพราะในการปฏิบัติงานนั้น ถือว่าบุคคลเป็นปัจจัยหลักในการบริหารและปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมายขององค์กร ดังนั้นทรัพยากรบุคคลถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดในองค์กร ซึ่งในแต่ละอาชีพของหน่วยงานหรือองค์กร ต้องมีการคัดเลือก คัดสรร ทรัพยากรบุคคลที่ดี เพื่อนำมาเข้าสู่ตามกระบวนการของฝ่ายบุคคล เพื่อให้ได้บุคลากรที่ดี นำมาเพื่อปฏิบัติงานและบริหารงานขององค์กร และหนึ่งในอาชีพที่สังคมไทย มองว่าเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง คือ ข้าราชการตำรวจ

การที่บุคคลประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ นั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตั้งแต่ตัวบุคคล กล่าวคือ การบริหารงานบุคคลให้มีคุณภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และองค์กรต้องมีระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ดี เนื่องจากการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาองค์กร การปรับปรุงการบริหารงานภาครัฐและการปรับปรุงการบริหารงานบุคคล จึงส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานโดยตรงในองค์กร บุคคลในองค์กรจะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถจะต้องมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี เพราะการทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพราะการทำงานเป็นแหล่งที่มาของรายได้อันจะนำมาซึ่งที่อยู่อาศัย อาหาร สินค้า บริการ และอื่นๆ ที่มนุษย์ใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต นอกจากนั้นการทำงานยังเป็นการกำหนดตำแหน่ง และบทบาทของบุคคลในสังคม รวมทั้งให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ชีวิต และผู้บริหารองค์กรนั้นต้องสามารถเข้าใจถึงความต้องการของบุคคลในองค์กร และผสมผสานความต้องการนั้นให้เข้ากับจุดมุ่งหมายขององค์กร ในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้บุคคลมีความพอใจในการทำงานซึ่งจะทำให้บุคคลมีความพอใจในการทำงานซึ่งจะทำให้เกิดความกระตือรือร้นและปรารถนาที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรต่อไป

ข้าราชการตำรวจ คือ ประชาชนคนหนึ่ง ที่ผ่านการคัดเลือก ทดสอบ แต่งตั้ง ให้มีบทบาท อำนาจหน้าที่ทั้งด้านการปกครอง ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และยังคงคอยสอดส่องดูแลทุกข์สุขประชาชน และรวมถึงการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดูแลรักษาผลประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งการปกป้องแผ่นดินไทยเมื่อมีภัยคุกคาม การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญเพื่อเป็นที่พึ่งของประชาชน ความเป็นอยู่การดำรงชีวิต ดังนั้นอะไรก็ตามที่กระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนนั้นหมายถึง หน้าที่ ความรับผิดชอบของตำรวจที่ต้องแก้ไข้ปัญหา ซึ่งมองลึกลงไปจะเห็นได้ว่า ตำรวจต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ยังต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย ระเบียบวินัย ความประพฤติดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริตและมีมโนธรรม อีกทั้งต้องมีความขยัน อดทน และเสียสละเป็นอย่างมาก เพราะงานตำรวจเป็นงานที่หนัก และผิดพลาดไม่ได้ นอกจากปัญหาอาชญากรรมแล้ว ปัจจุบันสังคมไทยยังมีสภาพปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ยังนับวันทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จากสถานการณ์การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย ขับไล่รัฐบาล ซึ่งเป็นการชุมนุมที่ยืดเยื้อและยาวนานก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติมากมาย สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของทุกฝ่าย รวมถึงทรัพย์สินของรัฐที่เสียหายจากกลุ่มผู้ชุมนุม ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงคดียาเสพติด ปัญหาการจราจร และสถานการณ์ไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่หาความสงบสุขในประเทศยังไม่ได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ ตำรวจต้องใช้อำนาจในการปฏิบัติการเสริมจำนวนมาก หรือสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการก่อการจลาจลและควบคุมฝูงชน ระงับเหตุฉุกเฉิน จับกุมผู้ก่อการร้าย

ปฏิบัติงานด้านการอารักขา และรักษาความปลอดภัยองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์และบุคคลสำคัญ

ขณะเดียวกันหากพิจารณาด้านสวัสดิการภาครัฐ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับนอกเหนือเงินเดือนแล้ว พบว่า ข้าราชการตำรวจได้รับสิทธิประโยชน์ภาครัฐไม่แตกต่างจากหน่วยงานราชการอื่น ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างเสี่ยงชีวิตสูงกว่าข้าราชการประเภทอื่น แต่สวัสดิการไม่ได้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงชีวิต แต่ไม่ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ทำให้คุณภาพชีวิตของตำรวจถูกมองข้าม

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่มีการเปิดเผย พล.ต.ต.ยิ่งยศ เทพจำนงค์ โฆษกตร.เผยว่า จากการวิเคราะห์ตัวเลขเฉลี่ยหนี้สินของข้าราชการตำรวจ ซึ่งมีทั้งหมด 2 แสนกว่าคน พบว่าแต่ละคนจะมีหนี้เฉลี่ยประมาณ 1 ล้านบาท โดยการเป็นหนี้ของตำรวจนั้นก็มีการใช้จ่ายหลายอย่าง ทั้งกู้มาลงทุนทำธุรกิจ เพื่อให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งมีข้อมูลปรากฏอัตราการฆ่าตัวตายในช่วงปีที่ผ่านมา ปรากฏข้อมูลมีสาเหตุมาจากปัญหาสุขภาพและรองมาด้วยปัญหาหนี้สิน และปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจกำลังมีความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ โดยสถิติสาเหตุตำรวจฆ่าตัวตาย ตั้งแต่ปี 2551-2564 มีตำรวจเสียชีวิต 443 นาย เกิดจากปัญหาสุขภาพ 129 นาย ปัญหาอื่น ๆ 121 นาย ปัญหาครอบครัว 98 นาย ปัญหาส่วนตัว 39 นาย ปัญหาหนี้สิน 38 นาย ปัญหาเรื่องงาน 18 นาย โดยในปี 2564 มีการสรุปสาเหตุการตาย 21 นาย เกิดจากปัญหาสุขภาพ 11 นาย ปัญหาหนี้สิน 5 นาย ปัญหาส่วนตัว 3 นาย ปัญหาเรื่องงาน 1 นาย ปัญหาอื่น ๆ 1 นาย

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มีสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เป็นข้อบ่งชี้ว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจอยู่ในสถานการณ์ที่ควรได้รับการศึกษาและทำการจัดการและดูแลคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจให้มีความเหมาะสม จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจ ในประเด็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 เพื่อนำสู่การเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเชิงนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ต่างกัน
2. ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่มีสายงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ต่างกัน

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of worklife) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลายท่าน ได้เสนอว่าคุณภาพชีวิตการทำงานประกอบด้วย 8 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. รายได้และประโยชน์ตอบแทน (Adequate and Fair Compensation) หมายถึง การได้รับรายได้เงินเดือนหรือผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้จากการปฏิบัติงานเต็มเวลาและสวัสดิการที่ได้รับอย่างเพียงพอและเหมาะสมตามมาตรฐานทั่วไปและได้รับอย่างยุติธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับหน้าที่ตนเองกับตำแหน่งหน้าที่อื่นที่มีลักษณะงานคล้ายกัน

2. สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (Safe and Healthy Environment) หมายถึง สภาพการปฏิบัติงานและชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสมโดยมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ทำงานที่บริการเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ที่จัดไว้อำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคและมีการกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติที่ต้องปฏิบัติตามร่วมกันและมีการตรวจสอบเครื่องมือเครื่องใช้ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานตลอดเวลาและไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ

3. การพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน (Development of Human Capacities) หมายถึง การมีโอกาสดำเนินงานได้อย่างอิสระได้ใช้ทักษะที่หลากหลายในการทำงานได้เรียนรู้งานจากการทำงานทำให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานโดยได้รับโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญสำหรับการปฏิบัติงาน

4. ความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน (Growth and Security) หมายถึง โอกาสในการพัฒนาความสามารถได้รับการเลื่อนขั้นยศและตำแหน่งหน้าที่การงานให้สูงขึ้นในงานที่ปฏิบัติอยู่มีโอกาสประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงในการทำงาน

5. การบูรณาการด้านสังคม (Social Integration) หมายถึง การทำงานที่ไม่มีอคติมีความเปิดเผยและจริงใจจากผู้ร่วมงานได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงานมีบรรยากาศในการทำงานที่เป็นมิตรและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

6. ธรรมนูญในองค์กร (Constitutionalism) หมายถึง ผู้บริหารมีความยุติธรรมในการบริหารงานในการทำงานบุคคลได้รับการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลได้รับความเสมอภาคได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมโดยได้รับโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

7. ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตด้านอื่น ๆ (Total Life Space) หมายถึง การรักษาความสมดุลในการดำรงชีวิตโดยการแบ่งเวลาให้มีส่วนเหมาะสมระหว่างการใช้เวลาในการทำงานการใช้เวลาสำหรับครอบครัวและมีเวลาเพียงพอสำหรับการพักผ่อน

8. ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม (Social Relevance) หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจในการทำงานในองค์กรที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรับรู้ว่าการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและกระทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวิตรี วรรณสุภัทร (2550) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานตำรวจจราจรชั้นประทวนในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 พบว่า ปัญหาในด้านสภาพการปฏิบัติงานนั้น พบว่า สถานที่ทำงานมีฝุ่นละออง คับคั่ง ร้อนชื้น จำนวนมาก รongลงมาคือ ต้องปฏิบัติงานกลางแจ้งหรือขณะฝนตก ตามลำดับ ส่วนปัญหา

ในด้านสวัสดิการของหน่วยงานนั้น พบว่า มีอุปสรรคในการทำงานไม่ทันสมัยและพร้อมใช้งาน และบ้านพักมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งได้รับค่าดูแลบุตรไม่เพียงพอ

สุรรัตน์ สีสั่ง (2560) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ ตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปน้อยดังนี้ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ธรรมเนียมในองค์กร การบูรณาการทางสังคม ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ และสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย โดยแนวทางในการบริหารคุณภาพชีวิตการทำงาน ควรให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาความรู้ความสามารถของข้าราชการตำรวจ

ภณิตา กบรัตน์ (2556) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน: ศึกษาเฉพาะกรณี กองกำกับการตำรวจสันติบาล 1 พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับกลาง โดยคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับสูง คือ ด้านธรรมเนียมในองค์กร ในระดับกลางคือ ด้านรายได้หรือค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ด้านการบูรณาการทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล และด้านความสมดุลระหว่างชีวิต ส่วนด้านที่อยู่ในระดับต่ำ คือ ด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

สุกัญญา แฉ่งสว่าง (2560) ศึกษาเรื่องการจัดการคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองสมุทรปราการ พบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพในปัจจุบัน และไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ด้านสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ในส่วนของอาวู อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถไม่ได้รับการสนับสนุนทางทุนทรัพย์ ด้านการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเป็นอย่างดี ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับทางสังคมมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาด้วยความสามัคคีและยอมรับซึ่งกันและกัน ด้านความมีระเบียบกฎเกณฑ์และความเป็นธรรม ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายปราศจากความลำเอียงของผู้บังคับบัญชา ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตนกับชีวิตการทำงาน ไม่มีความเหมาะสมโดยเวลาทำงานบางส่วนได้เบียดบังเวลาส่วนตัวทำให้ไม่มีเวลาพักผ่อน และดูแลครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ระหว่างงานที่ปฏิบัติกับสังคมในชุมชน การปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและสังคมเป็นอย่างดี

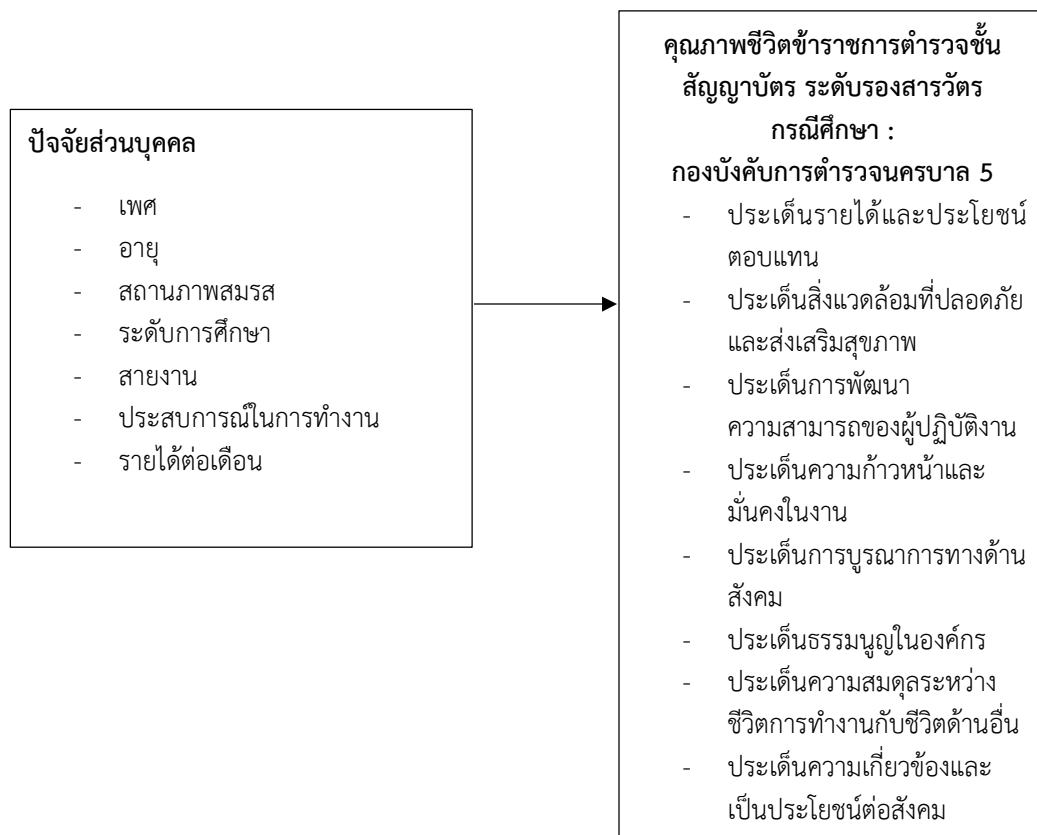
ศิริพร นุชสำเนียง (2558) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับแรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ผลปรากฏว่า ตัวแปรพยากรณ์ในการจูงใจในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ได้แก่ ความมั่นคงและความก้าวหน้า การมีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับทางสังคม ความเกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม และค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม

รณชิตี ป้องกันภัย (2557) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานการเคหะแห่งชาติ: กรณีศึกษาพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า 1) ในด้านของปัจจัยการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมการทำงาน ตามลำดับ 2) ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและหากทำการพิจารณาเป็นรายด้าน จะ

พบว่าในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่สมดุลระหว่างการทำงานกับการใช้ชีวิตส่วนตัว ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน และโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานการเคหะแห่งชาติสำนักงานใหญ่ ได้แก่ ปัจจัยการบังคับบัญชา ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน และสำหรับปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ อายุสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานตำแหน่งเงินเดือน อายุราชการ 4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยส่วนบุคคลระหว่างปัจจัยด้านการทำงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานการเคหะแห่งชาติสำนักงานใหญ่

ปริยาภรณ์ พวงทัย (2559) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสหวิทยาเขตชาวดอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสหวิทยเขตชาวดอย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังสามารถกล่าวได้ดังนี้ สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความสัมพันธ์ด้านสังคม การบูรณาการด้านสังคมจังหวัดของชีวิต โดยส่วนรวมการพัฒนาความสามารถของบุคคล วิธีปฏิบัติขององค์กร ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรมตามลำดับ และในส่วนของผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสหวิทยาเขตชาวดอยเมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยภาพรวมและรายได้ไม่มีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษา คุณภาพชีวิตข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กรณีศึกษา : กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 คือ ข้าราชการตำรวจของกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรจำนวน 474 นาย ใช้สูตรของ Taro Yamane โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95 % และค่าความคาดเคลื่อน 5% จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เมื่อแทนค่าสูตรแล้วทำให้ได้จำนวนตัวอย่างเป็นจำนวน 24 คน เพื่อนำกลุ่มตัวอย่างมาเป็นรายละเอียดในการกรอกแบบสอบถาม การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้แบบวิจัยเชิงปริมาณ โดยเลือกวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case studies) เน้นเก็บข้อมูลทางด้านสถิติโดยออกแบบสอบถาม (Questionnaire) และตั้งสมมติฐานในการทำวิจัย มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความสอดคล้องคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และ การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย ใช้การทดสอบค่าความเชื่อมั่น 95 % นำไปสู่การตัดข้อคำถามเหลือ 20 ข้อ แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามจำนวน 24 ชุด ไปตามสถานีตำรวจของกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ทั้ง 9 สถานี

การวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ t-Test, F-Test เพื่อวัดความแตกต่างของกลุ่มตัวแปรโดยใช้การคำนวณและการวิเคราะห์โดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์ 1.สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของข้อมูลซึ่งได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) การวัดการกระจายของข้อมูล (Measure of Dispersion) และ 2.สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) โดยใช้สถิติ Pearson Chi-Square

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ปรากฏว่า 1) ด้านค่าตอบแทน ประเด็นค่าตอบแทน ในด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่และความพยายามในการทำงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.21 ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.17 ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.00 และ ตามลำดับ

2) ด้านเกี่ยวกับงาน ประเด็นเกี่ยวกับงาน ในด้านการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.83 ด้านลักษณะงานที่ท่านได้รับมอบหมายส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตของท่าน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 และ ด้านมีโอกาสได้รับมอบหมายงานที่ทำหายและเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 ตามลำดับ

3) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประเด็นสภาพแวดล้อมในการทำงาน สถานที่ปฏิบัติงานมีความสะอาด ปลอดภัย บรรยากาศอำนวยในการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 การได้รับอุปกรณ์ในการทำงานป้องกันอันตรายอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 และ การได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการทำงานอย่างครบถ้วนสำหรับการทำงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.25 ตามลำดับ

4) ด้านความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ ประเด็นความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ การได้รับการยอมรับและมีความสำคัญต่อองค์กร ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.54 รองลงมาคือ ด้านโอกาสได้รับการ

สนับสนุนให้เข้าร่วมการอบรม สัมมนาพัฒนาความสามารถ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 และการเห็นความก้าวหน้าในหน้าที่การงานชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.29 ด้านการมีโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.00 ตามลำดับ

5) ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ประเด็นความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 3.88 รองลงมาคือ การเข้าสังคมหรือสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอค่าเฉลี่ย 3.75 รองลงมาคือ ผู้บังคับบัญชาให้ความช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้อง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.58 และการได้รับเสริมขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ย 3.54 ตามลำดับ

6) ด้านความสมดุลในการทำงานกับชีวิต ประเด็นความสมดุลในการทำงานกับชีวิต เมื่อนอกเหนือจากเวลาปฏิบัติหน้าที่ท่านมีโอกาไปทำกิจกรรมที่คลายเครียด และพักผ่อนที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ย 3.50 รองลงมา คือ ความสามารถในการจัดการการดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 3.38 และ ความสามารถจัดการระหว่างเรื่องงานและเรื่องครอบครัวได้ ค่าเฉลี่ย 3.33 ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความแตกต่างทางปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ปรากฏว่า

1) ปัจจัยเพศ ปัจจัยเพศกับการทำงานของท่านมีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิต ผลปรากฏว่า เพศกับการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เพศที่ต่างกันกับปัจจัยการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์มีผลที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตามในมิติการทำงานมีผลต่อความรู้สึกอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดทั้งเพศชายและหญิง

2) ปัจจัยสถานภาพสมรส กับความสามารถจัดการระหว่างเรื่องงานและเรื่องครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สถานภาพสมรสที่ต่างกัน กับปัจจัยความสามารถจัดการระหว่างเรื่องงานและเรื่องครอบครัวมีผลที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่า ข้าราชการตำรวจสถานะโสดและข้าราชการที่อยู่ในสถานะสมรสและอยู่ร่วมกันต่างก็สามารถบริหารจัดการเรื่องงานและเรื่องครอบครัวได้อย่างมีสมดุล (Work-life Balance)

3) ปัจจัยสายงาน ปัจจัยสายงานกับการได้รับการยอมรับและมีความสำคัญต่อองค์กร สายงานกับการได้รับการยอมรับไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สายงานที่ต่างกัน ส่งผลให้ปัจจัยการได้รับการยอมรับที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งในประเด็นนี้เป็นที่น่าสนใจเนื่องจากสายงานที่ต่างกัน ผลกระทบของงานที่มีผลต่อองค์กรก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งนับเป็นความท้าทายขององค์กร และระดับผู้บังคับบัญชาในพื้นที่นครบาล 5 ที่สามารถบริหารคุณภาพได้อย่างดี

4) ปัจจัยประสบการณ์ ปัจจัยประสบการณ์กับการได้รับการยอมรับและมีความสำคัญต่อองค์กร สรุปได้ว่าประสบการณ์และการได้รับการยอมรับไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ประสบการณ์ที่ต่างกัน ปัจจัยการได้รับการยอมรับมีผลที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นหมายถึงแม้ประสบการณ์ที่มากกว่า หรือประสบการณ์น้อยกว่าข้าราชการตำรวจได้รับการยอมรับและมีความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญต่อองค์กร

5) ปัจจัยรายได้ ปัจจัยรายได้กับการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย สรุปได้ว่ารายได้และการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ระดับรายได้ที่ต่างกัน มีปัจจัยการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมที่ไม่แตกต่างกัน ทุกๆระดับรายได้ต่อเนื่อง มีความพึงพอใจต่อค่าตอบแทนว่าเหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5

	คำถาม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผลค่าเฉลี่ย
ประเด็นคำตอบแทน				
1	ท่านได้รับคำตอบแทนที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย	3.17	1.129	เห็นด้วยปานกลาง
2	คำตอบแทนที่ท่านได้รับนั้นเหมาะสมเพียงพอให้ท่านได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข	3.00	1.022	เห็นด้วยปานกลาง
3	ท่านได้รับคำตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่และความพยายามในการทำงาน	3.21	1.215	เห็นด้วยปานกลาง
ประเด็นเกี่ยวกับงาน				
4	ท่านมีโอกาสได้รับมอบหมายงานที่ทำหายและเหมาะสมสำหรับท่าน	3.42	1.100	เห็นด้วยปานกลาง
5	การทำงานของท่านมีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิต	3.83	.917	เห็นด้วยมาก
6	ลักษณะงานที่ท่านได้รับมอบหมายส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตของท่าน	3.50	.933	เห็นด้วยปานกลาง
ประเด็นสภาพแวดล้อมในการทำงาน				
7	สถานที่ปฏิบัติงานของท่านมีความสะอาด ปลอดภัย บรรยากาศอำนวยในการปฏิบัติงาน	3.63	.924	เห็นด้วยมาก
8	ท่านได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการทำงานอย่างครบถ้วนสำหรับการทำงาน	3.25	.944	เห็นด้วยปานกลาง
9	ท่านได้รับอุปกรณ์ในการทำงานป้องกันอันตรายอย่างเหมาะสม	3.46	.932	เห็นด้วยปานกลาง
ประเด็นความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ				
10	ท่านมีโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสม	3.00	1.216	เห็นด้วยปานกลาง
11	ท่านมีโอกาสได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมการอบรมสัมมนาพัฒนาความสามารถ	3.42	.974	เห็นด้วยปานกลาง
12	ท่านได้รับการยอมรับและมีความสำคัญต่อองค์กร	3.54	.833	เห็นด้วยมาก

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผลค่าเฉลี่ย
13 ท่านเห็นความก้าวหน้าในหน้าที่การงานชัดเจน	3.29	1.160	เห็นด้วยปานกลาง
ประเด็นความสัมพันธ์ในที่ทำงาน			
14 ผู้บังคับบัญชาให้ความช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้อง	3.58	.830	เห็นด้วยมาก
15 ท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานสม่ำเสมอ	3.88	.947	เห็นด้วยมาก
16 ท่านมักไปเข้าสังคมหรือสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ	3.75	.897	เห็นด้วยมาก
17 ท่านได้รับการเสริมขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ	3.54	.884	เห็นด้วยมาก
ประเด็นความสมดุลในการทำงานกับชีวิต			
18 เมื่อนอกเหนือจากเวลาปฏิบัติหน้าที่ท่านมีโอกาสไปทำกิจกรรมที่คลายเครียด และพักผ่อนที่เหมาะสม	3.50	.978	เห็นด้วยปานกลาง
19 ท่านสามารถจัดการระหว่างเรื่องงานและเรื่องครอบครัวได้	3.33	.963	เห็นด้วยปานกลาง
20 ท่านสามารถจัดการการดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.38	1.056	เห็นด้วยปานกลาง

ประเด็นค่าตอบแทน ในด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.129 ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.022 และด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่และความพยายามในการทำงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.215

ประเด็นเกี่ยวกับงาน ในด้านมีโอกาสได้รับมอบหมายงานที่ทำหายและเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.100 ด้านการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .917 และด้านลักษณะงานที่ท่านได้รับมอบหมายส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตของท่าน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .933

ประเด็นสภาพแวดล้อมในการทำงาน สถานที่ปฏิบัติงานมีความสะอาด ปลอดภัย บริยากาศอำนวยในการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .924 การได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการทำงานอย่างครบถ้วนสำหรับการทำงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่

.944 และการได้รับอุปกรณ์ในการทำงานป้องกันอันตรายอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .932

ประเด็นความสำเร็จและความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านการมีโอกาสนในการเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.216 ด้านโอกาสได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมการอบรม สัมมนาพัฒนาความสามารถ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .974 การได้รับการยอมรับและมีความสำคัญต่อองค์กร ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .833 และการเห็นความก้าวหน้าในหน้าที่การงานชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.160

ประเด็นความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ผู้บังคับบัญชาให้ความช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้อง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .830 ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 3.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .947 การเข้าสังคมหรือสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .897 การได้รับเสริมขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ย 3.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .884

ประเด็นความสมดุลในการทำงานกับชีวิต เมื่อนอกเหนือจากเวลาปฏิบัติหน้าที่ท่านมีโอกาสนไปทำกิจกรรมที่คลายเครียด และพักผ่อนที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ย 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .978 ความสามารถจัดการระหว่างเรื่องงานและเรื่องครอบครัวได้ ค่าเฉลี่ย 3.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .963 ความสามารถในการจัดการการดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 3.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.056

ตารางที่ 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสายงานกับการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิต

สายงาน	ระดับความคิดเห็น					รวม	$\bar{X}$	S.D.	Sig.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
สายงาน อำนวยการ	0 (0.0)	3 (12.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (12.5)	3.83	.917	.577
สายงาน ป้องกันและ ปราบปราม	1 (4.2)	1 (4.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (8.3)			
สายงาน จราจร	0 (0.0)	2 (8.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (8.3)			
สายงาน สืบสวน	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (4.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (4.2)			

สายงาน	ระดับความคิดเห็น					รวม	$\bar{X}$	S.D.	Sig.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
สายงาน	4	6	5	0	1	16			
สอบสวน	(16.7)	(25.0)	(20.8)	(0.0)	(4.2)	(66.7)			
รวม	5	12	6	0	1	24			
	(20.8)	(50.5)	(25.0)	(0.0)	(4.2)	(100.0)			

จากตาราง Pearson Chi-Square แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสายงานกับการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับบรองสารวัตรเท่ากับ 0.557 มากกว่าค่า α (.05) ดังนั้นจึง ยอมรับ H_0 ปฏิเสธ H_1 สรุปได้ว่าสายงานกับการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อระดับความเชื่อมั่น = .05

กล่าวคือ สายงานที่ต่างกัน ส่งผลให้ปัจจัยการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์มีผลที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งในประเด็นนี้เป็นที่น่าสนใจเนื่องจากสายงานที่ต่างกัน หน้าที่งาน ความเสี่ยงภัย และความกดดันที่แตกต่างกัน จึงมีความน่าสนใจที่ผลการศึกษาปรากฏว่าสายงานที่ต่างกันั้นไม่มีผลกับอารมณ์ที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

เพื่อศึกษาความแตกต่างทางปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับบรองสารวัตร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 จากการศึกษาประเด็นที่น่าสนใจ คือ ด้านเกี่ยวกับงาน ด้วยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายระดับสัญญาบัตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสาร บำรุงกิจ ที่ผลการศึกษา ปรากฏว่า ปัญหาการบริหารงานบุคคลที่มีความผิดพลาด ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกพนักงานสอบสวน ในครั้งแรกมีการแต่งตั้งผู้ขาดความรู้ คุณสมบัติมาเป็นพนักงานสอบสวน เมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ และผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็ ทำการย้ายโดยขาดหลักเกณฑ์ และผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในครั้งนี้พนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยกว่าปริมาณของงานส่งผลให้การปฏิบัติงานในการทำสำนวนสอบสวนล่าช้าเกิดภาวะคนไม่สมดุลกับงานจึงควรทำการเพิ่มอัตรากำลังของพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมกับเรื่องงานรวมถึงการพัฒนาความรู้ทักษะความสามารถของพนักงานสอบสวนให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ โดยผลการศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยสายงานกับการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิต สรุปได้ว่าสายงานกับการทำงานที่มีผลต่ออารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ในสายงานป้องกันและปราบปราม สายงานสืบสวน สายงานอำนวยความสะดวกจราจร และสายงานสอบสวน มีความรู้สึกต่องานที่ไม่ต่างกัน และหากพิจารณาตามการประเมินคุณภาพชีวิตแล้วนั้น อยู่ในระดับมากซึ่งแสดงถึงคุณภาพชีวิตในระดับดี โดยในพื้นที่นครบาลนั้น อัตราคดีจะมีความหนาแน่น ความหลากหลายของคดี จะมีมากกว่าต่างจังหวัด ด้วยจำนวนความหนาแน่นของประชากรภายในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะมีสัญจรเข้ามาประกอบอาชีพจำนวนมาก ประเด็นนี้มีความสำคัญในแง่มุมที่การทำงานและคุณภาพชีวิตจะมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญ ในมุมที่หากคุณภาพชีวิตดี จะส่งผลให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและหากการทำงานสามารถสร้างความสมดุลและลงตัวกับการใช้ชีวิตได้ ก็จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้เช่นเดียวกัน

ประเด็นคุณภาพชีวิตกับการนำไปประยุกต์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการทำงานของข้าราชการตำรวจได้ ในประเด็นนี้คือ คุณภาพชีวิตที่ดีมีความสัมพันธ์กับการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ดังจะเห็นจากวิจัยในทฤษฎีทุนการวิจัยจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ของศิริพร นุชสำเนียง (2560) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับแรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ผลปรากฏว่าตัวแปรพยากรณ์ในการจูงใจในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ได้แก่ ความมั่นคงและความก้าวหน้า การมีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับทางสังคม ความเกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม และค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม จึงสามารถกล่าวได้ว่าความสำคัญในการบริหารจัดการและดูแลคุณภาพชีวิต จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับบุคลากรข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ระดับรองสารวัตรกรณีศึกษา : กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 ในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ โดยเน้นการตรวจสอบสม่ำเสมอ เพราะเมื่อบุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเหลือ แก้อัปเดต และคุ้มครองประชาชนได้อย่างทันเวลา

เอกสารอ้างอิง

- Pawat Wattsupat. (2007). **Quality of life of non-commissioned traffic police in the Metropolitan Police Division 5.** (Master's thesis). Bangkok: Chulalongkorn
- Phanita Korat. (2013). **Quality of work life of non-commissioned police officers: a case study. Special Branch Police Supervision Division 1.** (Master's degree thesis). Bangkok: Krirk University.
- Preeyaporn Puangthai. (2016). **Quality of working life of educational personnel in Multi-campus under the Office of Suphan Buri Primary Educational Service Area 3.** (Master's thesis). Bangkok: Silpakorn University.
- Rancharudee Pheungphai. (2014). **Quality of working life of National Housing Authority employees, a case study of employees working in the head office.** (Master's thesis). Bangkok: National Institute of Development Administration. University.
- Siriporn Nuchnieng. (2015). **The relationship between quality of work life and motivation in The work of police officers under the Royal Police Cadet Academy.** Bangkok: Royal Police Cadet Academy.
- Sudarat Silong. (2017). **Quality of working life of police officers. Chachoengsao Provincial Police.** (Master's thesis). Chonburi: Burapha University.
- Sukanya Chaengsawang. (2017). **Quality of life management in the performance of police officers. Under the Muang Samut Prakan Police Station.** (Master's thesis). Bangkok: Dhonburi Rajabhat University.

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากับการกระจายตัวของคราบเกลือ
ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
The Study of Interaction between Electromagnetic Waves and
Distribution of Soil Salt Crust using Geo-informatics Technology in Kham
Thale So District, Nakhon Ratchasima Province.

วีระยุทธ คชวรรณ (Weerayut Kochawan)¹

ภัทธพร สร้อยทอง (Phattraporn Soyton)²

นฤมล อินทรวีเชียร (Narumon Intarawichain)³

ปริญ หล่อพิทยากร (Parin Lopittayakorn)⁴

อีเมล weerayut.kochawan@gmail.com โทรศัพท์ 0955179072

(Received: July 11, 2022; Revised: October 20, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากับการกระจายตัวของคราบเกลือด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะปฏิสัมพันธ์และลักษณะการกระจายตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Spectral Signature) จากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8 (LANDSAT-8) โดยในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจาก 4 ช่วงคลื่น ได้แก่ ช่วงคลื่นสีน้ำเงิน สีเขียว สีแดง และอินฟราเรดใกล้ ที่ผ่านกระบวนการปรับแก้เชิงเรขาคณิต กระบวนการปรับแก้เชิงคลื่น (Radiometric Correction) และการแปลงค่าหลักเลข (Digital Number: DN) เป็นค่าสะท้อนพลังงานพื้นผิวโลกที่แท้จริง (Reflectance) และจัดทำแผนที่การกระจายของคราบเกลือผิวดินจากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8 ด้วยการจำแนกแบบ spectral angle mapper

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ค่าสถิติการสะท้อนพลังงานที่แท้จริงของคราบเกลือ มีค่าการสะท้อนต่ำที่สุดเท่ากับ 0.1710 ในช่วงคลื่นอินฟราเรดใกล้ และมีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.3281 ในแถบช่วงคลื่นสีแดง ส่วนการกระจายของคราบเกลือผิวดิน ด้วยการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper พบว่า ตำบลที่พบมากที่สุดคือ ตำบลหนองสรวงมีพื้นที่ 407,231 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 56.52 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด รองลงมาได้แก่ตำบลโป่งแดง มีพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 171,511 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 23.81 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด ตำบลบึงอ้อมมีพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 55,269 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 7.67 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด ตำบลขามทะเลสอพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 52,904 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 7.34 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด และตำบลพันดุง เป็นพื้นที่ที่ตรวจพบคราบเกลือน้อยที่สุดโดยมีพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 33,550 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 4.66 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด

คำสำคัญ : การสะท้อนพลังงาน, คราบเกลือ, Spectral Angle Mapper

¹ นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ประจำคณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ อาจารย์ประจำคณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴ อาจารย์ประจำคณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

A study of the interaction between electromagnetic waves and the distribution of soil salt crust with geospatial technology in Kham Thale So District, Nakhon Ratchasima province. The objective of this research was to study the unique interaction characteristics of soil salt crust with electromagnetic wave energy (spectral signature) from landsat-8 satellite image. In this research study from 4 band, the blue, green, red and near-infrared band with the geometric correction process. A process of radiometric correction and conversion of a digital number (DN) to the reflected true earth surface energy, and map the distribution of surface salt deposits, based on landsat-8 satellite image data using spectral angle mapper with spectral comparison classification.

The results of the study were as follows: The characteristic interaction characteristics of soil salt crust with electromagnetic wave energy statistical value of the true energy reflection of the soil salt crust. It has the lowest reflectivity of 0.1710 in the near infrared band, and the highest value was 0.3281 in the red band. The distribution of surface salt deposits by spectral angle mapper classification. It was found that the most common sub-districts were Nong Suang sub-district has an area of 407,231 square meters, representing 56.52% of the total area found, followed by Pong Dang sub-district. There was a soil salt crust area of 171,511 square meters, representing 23.81% of the total area found. Bung Or sub-district has a soil salt crust area of 55,269 square meters, representing 7.67% of the total area found. Kham Thale So sub-district, salt deposits were detected at 52,904 square meters, accounting for 7.34 percent of the total area found and Pan Dung sub-district was the area with the least soil salt crust detected, with a soil salt crust area of 33,550 square meters, accounting for 4.66 percent of the total area found.

Keywords: The Spectral Reflectance, Soil Salt Crust, Spectral Angle Mapper

บทนำ

ดินเค็ม (saline soil) คือดินที่มีเกลือละลายง่ายอยู่มากจนเป็นพิษต่อการเจริญเติบโตของพืช สาเหตุที่สำคัญของการเกิดดินเค็ม คือการที่ดินได้รับเกลือที่ละลายง่ายเข้ามามากกว่าอัตราการชะละลายออกไป จึงมีการสะสมของเกลือเหล่านั้นมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นอันตรายต่อพืช (อรุณี ยูวณิคม, 2551)

การกระจายพื้นที่ดินเค็มแบ่งเป็น 1. ดินเค็มชายทะเล เกิดจากอิทธิพลของน้ำทะเลท่วมถึงหรือเคียวท่วมมาก่อน บริเวณที่มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม น้ำทะเลท่วมถึง วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำทะเลและน้ำกร่อย ดินบริเวณนี้จะมีค่าความชื้นของดินสูงและมีความเค็มสูง พืชพรรณที่ขึ้นในบริเวณนี้เป็นไม้ชายเลน ซึ่งทนเค็มได้ดี 2. ดินเค็มภาคกลาง เป็นพื้นที่ที่เคยมีน้ำทะเลท่วมถึงมาก่อน และเกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเลและตะกอนน้ำกร่อยอยู่ใต้ตะกอนน้ำจืด 3. ดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เกิดขึ้นจากปัจจัยจากธรรมชาติ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช โดยที่ราบสูงโคราชแบ่งออกเป็น 2 แอ่งชั้นด้วยเทือกเขาภูพาน แอ่งเหนือ เรียกว่า แอ่งอุดร-สกลนคร และแอ่งใต้ เรียกว่าแอ่งโคราช-อุบล สภาพธรณีวิทยาของแอ่งส่วนใหญ่จะรองรับด้วยหมวดหินมหาสารคาม (MAHASARAKHAM FORMATION) ซึ่งมีชั้นหินเกลือแทรกสลับกับหินทราย หินทรายแป้ง และหินโคลน โครงสร้างการโค้งงอของชั้นหิน เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ชั้นเกลือหินถูกบีบอัดและแทรกดันขึ้นมาอยู่ระดับใกล้ผิวดินเป็นอย่างมาก ชั้นเกลือหินที่ถูกตัวมาอยู่ระดับดังกล่าวได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการกระจายของดินเค็ม นอกจากนี้สาเหตุอีกประการที่สำคัญคือระบบการไหลของน้ำบาดาลซึ่งถูกควบคุมโดยโครงสร้างของรอยแตกและสภาพทางธรณีวิทยา โดยน้ำบาดาลจะรับน้ำเพิ่มเติมจากที่เนิน เข้าสู่ชั้นเกลือหินและละลายเกลือหิน แล้วไหลออกสู่ผิวดินโดยการควบคุมของรอยแตกรอบบริเวณโดมเกลือ (รุ่งเรือง เลิศศิริวรกุล, 2548) ส่วนสาเหตุที่สองเป็นสาเหตุที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การใช้พื้นที่เพื่อทำนาเกลือแบบตาก การทำลายพื้นที่ป่าไม้บนพื้นที่รับน้ำ (Recharge Area) การขุดคราบเกลือจากผิวดินมาต้ม มักทิ้งเศษเกลือและน้ำเกลือที่เหลือลงสู่แปลงนาและแหล่งน้ำในพื้นที่ ทำให้เกลือแพร่กระจายออกไปสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ข้างเคียง (พรรณพิศ บ่วงนาวา, 2559) เกษตรกรที่ทำการเกษตรบนพื้นที่ดินเค็ม มักมีปัญหาในการปลูกพืช ผลผลิตลดลง หรือผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ อันเป็นผลมาจากมีปริมาณเกลือที่ละลายน้ำได้อยู่ในดินในปริมาณที่สูง จนเป็นอันตรายต่อพืช ทำให้พืชเกิดอาการขาดน้ำและใบไหม้ นอกจากนี้พืชจะได้รับพิษจากธาตุที่เป็นส่วนประกอบของเกลือที่ละลายออกมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโซเดียมและคลอไรด์ นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและการสูญเสียอินทรีย์วัตถุสูงเนื่องจากมีพืชน้อยชนิดที่สามารถขึ้นได้ ทำให้ไม่มีเศษซากพืชที่จะสลายตัวให้อินทรีย์วัตถุ จึงส่งผลให้โครงสร้างดินเลว ดินแน่น รากพืชชอนไชไปได้ยาก (พิชิต ราชแบน, 2557)

การบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มนั้นจำเป็นต้องมีข้อมูล ที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการปฏิบัติงานและใช้ในการติดตามการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่เหมาะสมโดยเฉพาะเทคโนโลยีการรับรู้จากระยะไกล ในการนำมาใช้เพื่อการศึกษาในเรื่องของดินเค็ม และเป็นวิธีที่รวดเร็วมีความถูกต้องสูงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยนี้จึงนำเทคโนโลยีการรับรู้จากระยะไกลมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยอาศัยภูมิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของวัตถุบนพื้นผิวโลกและพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าของข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะภูมิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8
2. เพื่อวิเคราะห์การกระจายและจัดทำแผนที่การกระจายของคราบเกลือผิวดิน จากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8 ด้วยการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper กับสเปกตรัมอ้างอิง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ดาวเทียม Landsat 8

ดาวเทียม Landsat 8 เริ่มปฏิบัติการวันที่ 30 พฤษภาคม 2556 ภายใต้การบริหารจัดการของสำนักงานสำรวจธรณีวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Geological Survey) จะโคจรรอบโลกหนึ่งรอบในเวลา 99 นาทีในแนวขั้วโลกเหนือใต้ ที่ระดับความสูงจากพื้นโลกประมาณ 705 กิโลเมตร ด้วยมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใหม่กว่าชุดดาวเทียมที่ผ่านมา ทำให้สามารถเก็บข้อมูลภาพได้มากขึ้นในแต่ละวันและเสถียรมากขึ้น โดยดาวเทียม Landsat 8 มาพร้อมกับสองช่วงคลื่นใหม่ที่สามารถตรวจจับเมฆและน้ำในน้ำใกล้เคียงได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นรูปที่ถ่ายด้วยเซนเซอร์ Operational Land Imager (OLI) และ Thermal Infrared Sensor (TIRS) มีการบันทึกข้อมูล 11 ช่วงคลื่น (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ, 2552)

ตารางที่ 1 อุปกรณ์รับรู้ของดาวเทียมแลนด์แซต 8

Band	Wavelength (micrometers)	Resolution (meters)
Band 1 - (Coastal Aerosol)	0.43 - 0.45	30
Band 2 - (Blue)	0.45 - 0.51	30
Band 3 - (Green)	0.53 - 0.59	30
Band 4 - (Red)	0.64 - 0.67	30
Band 5 - (Near Infrared NIR)	0.85 - 0.88	30
Band 6 - (SWIR 1)	1.57 - 1.65	30
Band 7 - (SWIR 2)	2.11 - 2.29	30
Band 8 - (Panchromatic)	0.50 - 0.68	15
Band 9 - (Cirrus)	1.36 - 1.38	30
Band 10 - (Thermal Infrared - TIRS 1)	10.60 - 11.19	100
Band 11 - (Thermal Infrared - TIRS 2)	11.50 - 12.51	100

ที่มา : (UnitedStates Geological Survey, 2015)

ดาวเทียม LANDSAT 8 เป็นดาวเทียมสำรวจทรัพยากรดวงล่าสุดในการกิจ LANDSAT Data Continuity Mission (LDCM) การกิจ LDCM ได้ออกแบบดาวเทียม LANDSAT 8 ให้มีวงโคจรแบบวงโคจรผ่านขั้วโลก (Polar Orbit) หลังจากขึ้นสู่วงโคจรแล้ว USGS เริ่มปฏิบัติการ ควบคุมดาวเทียมและ

เปลี่ยนชื่อดาวเทียมเป็น LANDSAT 8 ข้อมูลจากดาวเทียมนั้นจะถูกดาวน์โหลดไปยังสถานีรับสัญญาณภาคพื้นดินจำนวน 3 สถานี ได้แก่ เมือง Gilmore Creek รัฐอะแลสกา สหรัฐอเมริกา เมือง Svalbard ประเทศนอร์เวย์ และเมือง Sioux Falls รัฐ South Dakota สหรัฐอเมริกา (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ, 2552)

2. ความสะท้อนเชิงสเปกตรัมของพืชพรรณ ดิน และน้ำ

พืชพรรณ ดิน และน้ำ เป็นวัตถุปกคลุมผิวโลกเป็นส่วนใหญ่ การสะท้อนพลังงานที่ความยาวช่วงคลื่นต่างกันของพืชพรรณ ดิน และน้ำ ทำให้สามารถแยกประเภทของวัตถุชนิดต่างๆ ได้ โดยวัตถุทั้งสามชนิดหลักนี้มีรูปแบบการตอบสนองต่อช่วงคลื่นต่างๆ เฉพาะตัว เรียกว่า ลักษณะบ่งชี้เชิงสเปกตรัม โดยที่ช่วงคลื่นเดียวกัน วัตถุต่างชนิดจะให้ค่าการสะท้อนพลังงานต่างกัน ขณะที่ความยาวช่วงคลื่นต่างกัน วัตถุชนิดเดียวกันจะมีความสะท้อนเชิงสเปกตรัมต่างกัน ความยาวช่วงคลื่นต่างกัน วัตถุต่างกันจะมีความสะท้อนเชิงสเปกตรัมต่างกันทำให้สามารถแยกชนิดของวัตถุได้ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(องค์การมหาชน), 2552

2.1 พืชพรรณ

ในช่วงคลื่นสายตามองเห็น คลอโรฟิลล์ของใบพืชดูดกลืนพลังงานสีน้ำเงิน (0.4-0.5 ไมโครเมตร) และ สีแดง (0.6-0.7 ไมโครเมตร) แต่สะท้อนพลังงานสีเขียว (0.5-0.6 ไมโครเมตร) ดังนั้นดวงตามนุษย์จึงมองเห็นใบพืชเป็น สีเขียว ถ้าใบพืชมีอาการผิดปกติ เช่น แห้ง หรือเหี่ยว ทำให้คลอโรฟิลล์ลดลงก็จะทำให้การสะท้อนที่คลื่นสีแดงสูงขึ้นในช่วงคลื่นอินฟราเรดสะท้อน (0.7-1.3 ไมโครเมตร) การสะท้อนพลังงานของใบพืชสูงมาก คือ สะท้อนพลังงานประมาณร้อยละ 50 ของพลังงานที่ตกกระทบ ซึ่งลักษณะของการสะท้อนพลังงานนี้เป็นผลเนื่องมาจากโครงสร้างภายในใบของพืช (Cell structure) เนื่องจากพืชจะสามารถแยกชนิดจะมีลักษณะโครงสร้างภายในที่แตกต่างกัน ดังนั้นการสะท้อนพลังงานในช่วงนี้ก็จะสามารถแยกชนิดของพืชได้ แม้ว่าการสะท้อนพลังงานของพืชในช่วงคลื่นสายตามองเห็นได้จะใกล้เคียงกัน ในทำนองเดียวกันการสะท้อนพลังงานที่ความยาวคลื่นอินฟราเรดสะท้อนของพืชที่มีอาการผิดปกติทางใบ จะมีความแตกต่างไปจากการสะท้อนที่มีความยาวคลื่นเดียวกันของพืชที่สมบูรณ์กว่า ดังนั้นระบบการรับรู้จากระยะไกลสามารถบันทึกค่าสะท้อนของช่วงคลื่นนี้ได้ สามารถใช้สำรวจอาการผิดปกติของพืชได้ในช่วงคลื่นที่มีความยาวสูงกว่า 1.3 ไมโครเมตร พลังงานส่วนใหญ่จะถูกดูดกลืนหรือสะท้อนมีการส่งผ่านพลังงานน้อยมาก มักพบค่าต่ำลงที่ช่วงคลื่น 1.4 1.9 และ 2.7 ไมโครเมตร เพราะว่ในช่วงเหล่านี้ในใบพืชจะดูดกลืนพลังงาน จึงเรียกว่า ช่วงคลื่นดูดกลืนน้ำ (Water absorption bands) ดังนั้นค่าการสะท้อนพลังงานของใบพืชจึงแปรผกผันกับปริมาณน้ำในใบพืชด้วย สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(องค์การมหาชน), 2552

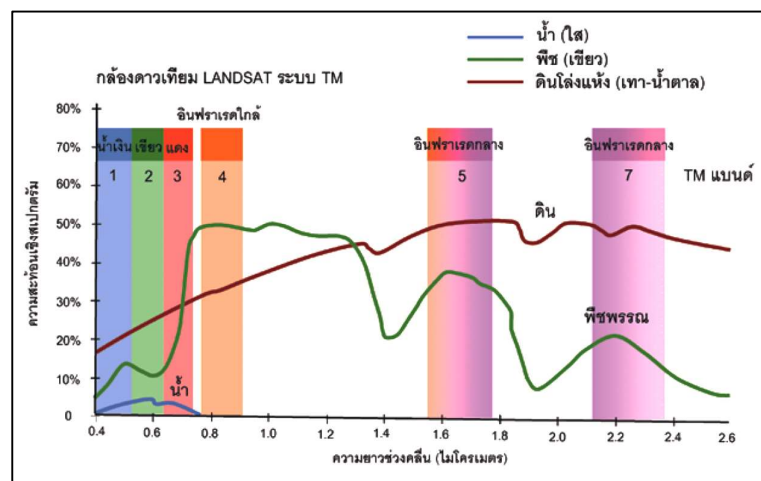
2.2 ดิน

ความสัมพันธ์ระหว่างการสะท้อนพลังงานของดินกับความยาวคลื่นมีความแปรปรวนน้อย ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการสะท้อนพลังงานของดิน คือ ความชื้นในดิน ปริมาณอินทรีย์วัตถุ เนื้อดิน ปริมาณเหล็กออกไซด์ และความขรุขระของผิวดิน ปัจจัยดังกล่าวมีความซับซ้อน และสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ลักษณะเนื้อดิน มีความสัมพันธ์กับปริมาณน้ำในดิน ดินทรายหยาบมีการระบายน้ำดีจะสะท้อนพลังงานสูง ดินละเอียดมีการระบายน้ำเลวจะสะท้อนพลังงานต่ำ ดินที่มีอินทรีย์วัตถุสูงจะมีสีคล้ำ ดูดกลืนพลังงานสูง ในช่วงคลื่นสายตามองเห็น เช่นเดียวกับดินที่มีเหล็กออกไซด์ในปริมาณสูง จะปรากฏเป็นสีเข้ม เนื่องจากการสะท้อนพลังงานลดลง ความขรุขระของผิวดินมากก็จะทำให้การสะท้อนของพลังงานลดลงเช่นเดียวกัน

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(องค์การมหาชน), 2552

2.3 น้ำ

โดยทั่วไปน้ำมีคุณสมบัติดูดกลืนพลังงาน อย่างไรก็ตามน้ำมีหลายประเภทซึ่งจะทำให้การดูดกลืนพลังงานแตกต่างกันไป การสะท้อนพลังงานของน้ำมีลักษณะต่างจากวัตถุอื่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงคลื่นอินฟราเรด น้ำจะดูดกลืนพลังงานอย่างสมบูรณ์ทำให้สามารถเขียนขอบเขตของน้ำได้ เนื่องจากน้ำที่ปรากฏอยู่บนผิวโลกมีหลายสภาพด้วยกัน เช่น น้ำขุ่น น้ำใส หรือน้ำที่มีสารแขวนลอยต่างๆ เจือปน ดังนั้นการสะท้อนพลังงานจึงแตกต่างกันออกไป บางครั้งพื้นที่ที่รองรับน้ำอาจมีผลต่อการสะท้อนพลังงานของน้ำ น้ำใสจะดูดกลืนพลังงานเล็กน้อยในช่วงคลื่นต่ำกว่า 0.6 ไมโครเมตร การส่งผ่านพลังงานเกิดขึ้นสูงในช่วงคลื่นแสงสีน้ำเงิน เขียว แต่น้ำที่มีตะกอนหรือมีสิ่งเจือปนการสะท้อนและการส่งผ่านพลังงานจะเปลี่ยนไป เช่น น้ำที่มีตะกอนดินแขวนลอยอยู่มาก จะสะท้อนพลังงานได้มากกว่าน้ำใส ถ้ามีสารคลอโรฟิลล์ในน้ำมากขึ้น การสะท้อนช่วงคลื่นสีน้ำเงินจะลดลงและจะเพิ่มขึ้นในช่วงคลื่นสีเขียว ซึ่งอาจใช้เป็นประโยชน์ในการติดตามและคาดคะเนปริมาณสาหร่าย นอกจากนี้ข้อมูลการสะท้อนพลังงานยังเป็นประโยชน์ในการสำรวจคราบน้ำมัน และมลพิษจากโรงงานได้ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(องค์การมหาชน), 2552

ภาพที่ 1 ลายเซ็นเชิงคลื่นของน้ำ ดิน และพืชพรรณ

ที่มา : สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(องค์การมหาชน), 2552

3. การจำแนกข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper

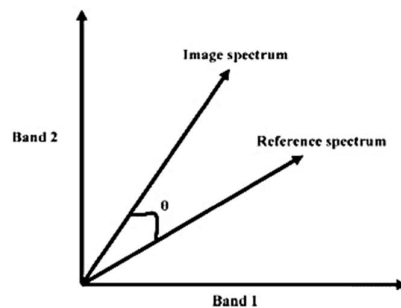
Mohajane et al. (2017) กล่าวว่า อัลกอริทึมการจำแนกประเภท Spectral Angle Mapper เป็นเทคนิคการจำแนกประเภทภายใต้การกำกับดูแล ขึ้นอยู่กับการกำหนดพื้นที่ศึกษา สเปกโตรมิเตอร์ (spectrometer) ภาพจากการสำรวจระยะไกลที่มีข้อมูลภาคสนามเพียงพอ หรือจากห้องสมุดสเปกตรัม (spectral libraries)

Spectral Angle Mapper เป็นวิธีการที่ง่ายและรวดเร็ว โดยการกำหนดความคล้ายคลึงกันของสเปกตรัมระหว่างสเปกตรัมของภาพกับสเปกตรัมการสะท้อนอ้างอิงและขึ้นอยู่กับจำนวนแบนด์ที่ใช้ใน

ภาพที่ประมวลผล ค่ามุมเล็กจะบ่งชี้ความคล้ายคลึงกันมากระหว่างพิกเซลและสเปกตรัมอ้างอิง Spectral Angle Mapper สามารถแสดงได้ด้วยสมการดังนี้

$$\alpha = \cos^{-1} \frac{\sum XY}{\sqrt{\sum(X)^2 \sum(Y)^2}} \quad (1)$$

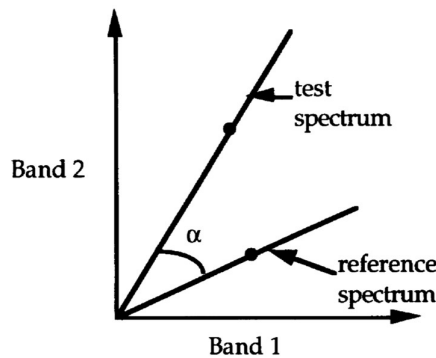
โดยที่ α คือมุมที่เกิดขึ้นระหว่างสเปกตรัมอ้างอิงและสเปกตรัมของภาพ X คือสเปกตรัมของภาพ และ Y คือสเปกตรัมอ้างอิง พิกเซลจะถูกกำหนดคลาสตามค่ามุมสเปกตรัมที่ต่ำที่สุด พิกเซลที่มีการวัดค่ามากกว่าเกณฑ์ มีความแตกต่างสูง จะไม่ถูกจัดประเภท

ภาพที่ 2 มุมสเปกตรัมที่เกิดขึ้นระหว่างสเปกตรัมอ้างอิงและสเปกตรัมของภาพ
ที่มา : Mohajane et al., 2017

Kruse et al. (1993) กล่าวว่า Spectral Angle Mapper เป็นเครื่องมือที่สามารถทำแผนที่ได้อย่างรวดเร็วด้วยความคล้ายคลึงกันของสเปกตรัมภาพกับสเปกตรัมอ้างอิง สเปกตรัมอ้างอิงสามารถหาได้ทั้งจากห้องปฏิบัติการโดยการแยกจากภาพ หรือการเก็บสเปกตรัมจากสนาม

วิธีนี้อันุมานว่าข้อมูลถูกลดขนาดเป็น "การสะท้อนพลังงานที่แท้จริง" อัลกอริธึมกำหนดความคล้ายคลึงของสเปกตรัมระหว่างสองสเปกตรัมโดยการคำนวณ "มุม" ระหว่างสเปกตรัมทั้งสอง ถือว่าเป็นเวกเตอร์ในช่องว่างที่มีมิติเท่ากับจำนวนแถบ (nb) ซึ่งสามารถอธิบายสิ่งนี้ได้โดยการพิจารณา สเปกตรัมอ้างอิงและสเปกตรัมทดสอบจากข้อมูลสองแถบที่แสดงบนพล็อตสองมิติเป็นสองจุดพล็อต สเปกตรัมอ้างอิงและสเปกตรัมทดสอบภาพสองแบนด์ วัสดุชนิดเดียวกันที่มีความสว่างต่างกันแสดงโดยเวกเตอร์ที่เชื่อมกับแหล่งกำเนิด(ไม่มีแสงสว่าง) และฉายผ่านจุดที่แสดงสเปกตรัมที่แท้จริง

ภาพที่ 3 พล็อตสเปกตรัมอ้างอิงและสเปกตรัมทดสอบ
ที่มา : Kruse et al., 1993

เส้นที่เชื่อมต่อแต่ละจุดสเปกตรัมและแหล่งกำเนิดมีตำแหน่งที่เป็นไปได้ทั้งหมดสำหรับวัสดุแต่ละชนิด ซึ่งสอดคล้องกับช่วงของการส่องสว่างที่เป็นไปได้ พิกเซลที่สว่างน้อยจะอยู่ใกล้กับจุดกำเนิด (จุดมืด) มากกว่าพิกเซลที่มีลายเส้นสเปกตรัมเดียวกัน แต่มีแสงสว่างมากกว่า อย่างไรก็ตาม จะสังเกตได้ว่ามุมระหว่างเวกเตอร์จะเท่ากันโดยไม่คำนึงถึงความยาวอัลกอริทึม Spectral Angle Mapper

การคำนวณประกอบด้วยการหาอาร์คโคไซน์ของดอทโปรดักของสเปกตรัม Spectral Angle Mapper กำหนดความคล้ายคลึงของการทดสอบสเปกตรัม t ถึงสเปกตรัมอ้างอิง r โดยใช้สมการต่อไปนี้

$$\cos^{-1} \left(\frac{\vec{t} \cdot \vec{r}}{\|\vec{t}\| \cdot \|\vec{r}\|} \right), \quad (2)$$

ซึ่งสามารถเขียนได้เป็น

$$\cos^{-1} \left(\frac{\sum_{i=1}^{nb} t_i r_i}{\left(\sum_{i=1}^{nb} t_i^2 \right)^{1/2} \left(\sum_{i=1}^{nb} r_i^2 \right)^{1/2}} \right), \quad (3)$$

โดยที่ nb = จำนวนแบนด์

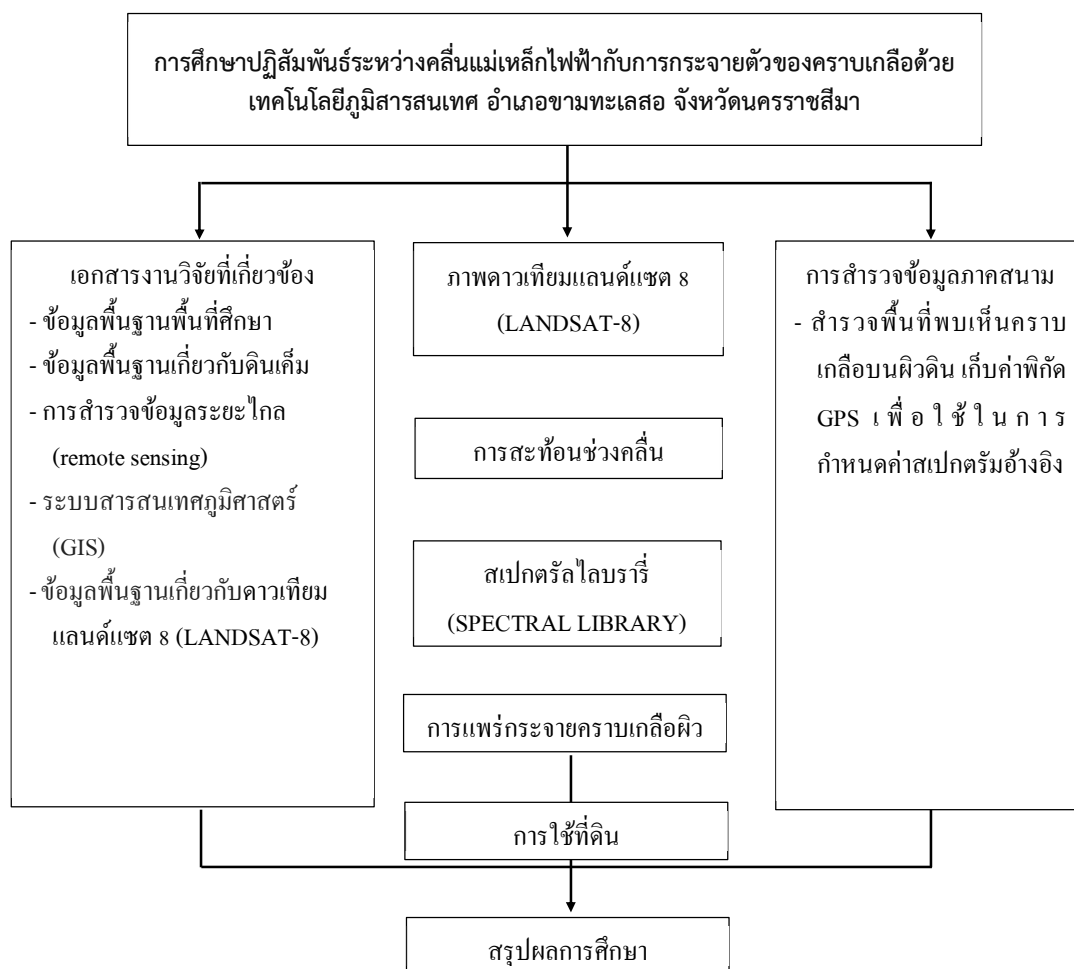
ที่มา : Kruse et al., 1993

การวัดความคล้ายคลึงกันนี้ไม่คำนึงถึงปัจจัยที่ได้รับ เนื่องจากมุมระหว่างเวกเตอร์สองตัวไม่แปรผันตามความยาวของเวกเตอร์ ผลที่ได้คือ สเปกตรัมในห้องปฏิบัติการสามารถเปรียบเทียบได้โดยตรงกับสเปกตรัมการสะท้อนแสงที่ปรากฏที่ข้อมูลการสำรวจระยะไกล (Kruse et al., 1993)

Cambell and Wynne. (2011) กล่าวว่า Spectral Angle Mapper เป็นวิธีการจำแนกที่สามารถใช้ได้กับการจำแนกข้อมูลดาวเทียม ทั้งในระบบบันทึกภาพแบบมัลติสเปกตรัลและไฮเปอร์สเปกตรัล โดยการหาความสัมพันธ์ ระหว่างค่าของจุดภาพในพื้นที่กับตำแหน่งของจุดภาพ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วย

เวกเตอร์ที่มีมุมสัมพันธ์กับแกนวัด หรือตำแหน่งของจุดภาพเทียบกับจุดภาพอ้างอิง เช่น ข้อมูลตัวแทน (Training Data) สามารถประเมินได้โดยการประเมินความแตกต่างระหว่างมุมของสองเวกเตอร์ มุมที่มีขนาดเล็ก แสดงถึงความคล้ายคลึงกันของจุดภาพและมุมที่มีขนาดใหญ่แสดงถึงความคล้ายคลึงกันที่น้อยลง Spectral Angle Mapper แตกต่างจากวิธีการจำแนกตามปกติเพราะเปรียบเทียบแต่ละจุดภาพในภาพกับแต่ละชั้นของสเปกตรัมอ้างอิง จากนั้นกำหนดค่าระหว่าง 0 (ความคล้ายคลึงกันน้อย) และ 1 (ความคล้ายคลึงกันมาก) กับแต่ละพิกเซล ประสิทธิภาพในการจำแนกจะยึดตามสมมติฐานที่ว่าแต่ละจุดภาพกำลังถูกเปรียบเทียบกับสเปกตรัมที่แท้จริง

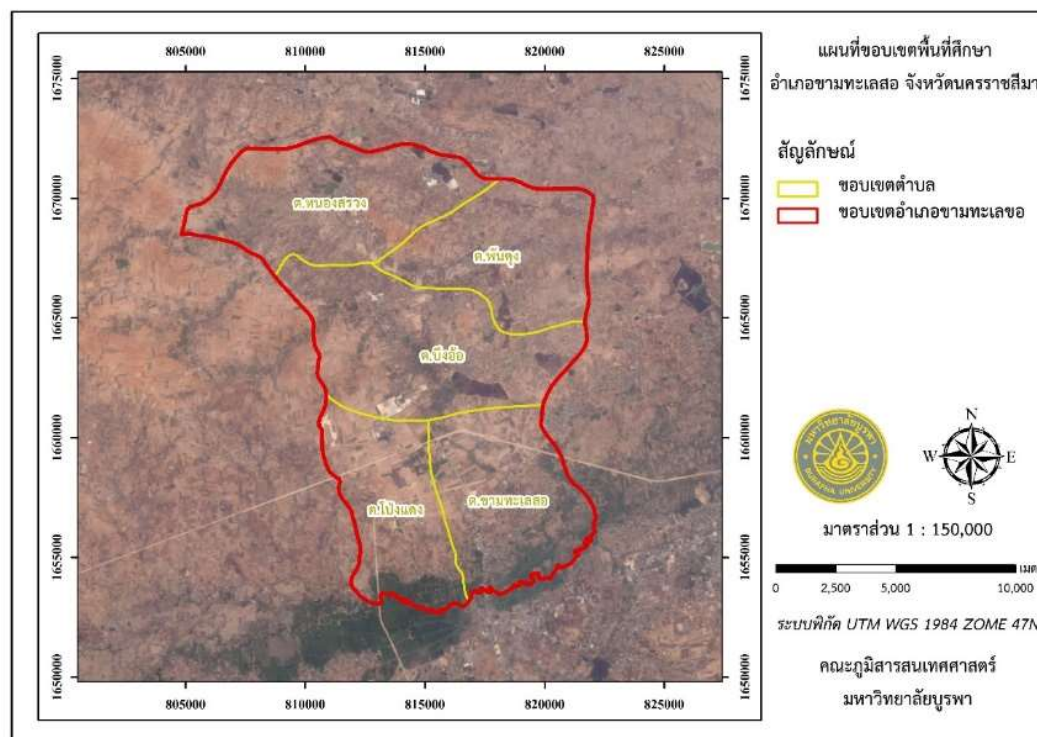
กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. การจัดเตรียมข้อมูล (Pre-processing)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาในพื้นที่ทั้ง 5 ตำบลของอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ตำบลขามทะเลสอ ตำบลโป่งแดง ตำบลพินดุง ตำบลหนองสรวง และตำบลบึง โดยใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT-8 ระบบ Operational Land Imagery (OLI) รายละเอียดภาพ 30x30 เมตร บันทึกภาพเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 Path-128 Row-050 ที่ผ่านโดยผ่านการปรับแก้เชิงเรขาคณิตแล้ว มาใช้ในการศึกษาวิจัย ซึ่งจะประกอบด้วย 11 ช่วงคลื่น แต่จะนำมาใช้ในการศึกษารั้งนี้เพียง 4 ช่วงคลื่น ได้แก่ ช่วงคลื่นสีน้ำเงิน มีความยาวคลื่น 0.45 – 0.51 ไมโครเมตร ช่วงคลื่นสีเขียว มีความยาวคลื่น 0.53 – 0.59 ไมโครเมตร ช่วงคลื่นสีแดง มีความยาวคลื่น 0.64 – 0.67 ไมโครเมตร ช่วงคลื่นอินฟราเรดใกล้ มีความยาวคลื่น 0.85 – 0.88 ไมโครเมตร ภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ภาพถ่ายดาวเทียม LANDSAT-8 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

เมื่อได้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมที่ผ่านกระบวนการปรับแก้เชิงเรขาคณิตแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้ไปทำการปรับแก้เชิงคลื่น (Radiometric Correction) ซึ่งเป็นกระบวนการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนของค่าระดับสีเทาซึ่งเกิดจากความแตกต่างระหว่างพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าที่เปล่งออกจากวัตถุหรือสะท้อนกลับจากวัตถุ กับพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าที่วัดได้โดยอุปกรณ์บันทึกบนดาวเทียมจากวัตถุชนิดเดียวกัน และการแปลงค่าหลักเลข (Digital Number: DN) เป็นค่าสะท้อนพลังงานพื้นผิวโลกที่แท้จริง (Reflectance) โดยนำค่าหลักเลข (Digital Number) มาแปลงเป็นค่าการสะท้อนพลังงาน ที่ผ่านการปรับแก้ด้วยมุมของความสูงดวงอาทิตย์ (Sun Elevation) ด้วยสูตรการคำนวณ ดังสมการที่ 4 และ 5 ตามลำดับ (UnitedStates Geological Survey, 2015) ดังนี้

$$\rho\lambda = Mp*Qcal + A\rho \quad (4)$$

เมื่อ	$\rho\lambda$	คือ ค่าการสะท้อน
	Mp	คือ ค่า Reflectance Multi Band
	$A\rho$	คือ ค่า Reflectance Add Band
	$Qcal$	คือ ค่าดิจิทัลคอลเชิงเลขของแต่ละจุดภาพ

$$\rho\lambda = \frac{\rho\lambda'}{\cos(\theta_{SE})} = \frac{\rho\lambda'}{\cos(\theta_{SZ})} \quad (5)$$

เมื่อ	$\rho\lambda$	คือ ค่าการสะท้อนรังสี (TOA Planetary Reflectance)
	θ_{SE}	คือ ค่ามุมของความสูงดวงอาทิตย์
	θ_{SZ}	คือ $90^\circ - \theta_{SE}$

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นศึกษาสภาพแวดล้อมของการเกิดคราบเกลือ และบันทึกค่าพิกัดในตำแหน่งที่พบการเกิดคราบเกลือด้วยเครื่องกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) เพื่อนำใช้ในการกำหนดพื้นที่ตัวแทน และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะการสะท้อนพลังงานของคราบเกลือต่อไป

ผลการวิจัย

1. ลักษณะภูมิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจากข้อดาวเทียมแลนด์แซต 8 พบว่าเมื่อพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าผ่านชั้นบรรยากาศมาตกกระทบกับคราบเกลือหรือผลึกเกลือที่กระจายอยู่ในพื้นที่ศึกษา จะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากับคราบเกลือหรือผลึกเกลือ กล่าวคือ พลังงานบางส่วนจะถูกคราบเกลือหรือผลึกเกลือในพื้นที่ศึกษาดูดซับไว้ และส่งผ่านพลังงานไปยังพื้นดิน พลังงานบางส่วนจะมีการสะท้อนกลับไปยังเซนเซอร์ (Sensors) บันทึกข้อมูลที่อยู่บนดาวเทียม ระบบบันทึกพลังงานจะทำการบันทึกค่าพลังงานสะท้อนกลับนั้น

ค่าการสะท้อนช่วงคลื่นของคราบเกลือที่ถูกบันทึกข้อมูลไว้เมื่อแปลงค่าหลักเลข (Digital Number) เป็นค่าการสะท้อนพลังงานจากผิวโลกที่แท้จริง พบว่า ในช่วงความยาวคลื่นที่ 0.45 - 0.51 ไมโครเมตร (Band 2 - (Blue)) มีค่าเฉลี่ยการสะท้อนพลังงานที่สูงสุดเท่ากับ 0.2770 มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดเท่ากับ 0.2132 ในช่วงความยาวคลื่นที่ 0.53 - 0.5 ไมโครเมตร (Band 3 - (Green)) มีค่าเฉลี่ยสะท้อนพลังงานที่สูงสุดเท่ากับ 0.3044 มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดเท่ากับ 0.2193 ในช่วงความยาวคลื่นที่ 0.64 - 0.67 ไมโครเมตร (Band 4 - (Red)) มีค่าเฉลี่ยสะท้อนพลังงานที่สูงสุดเท่ากับ 0.3485 ค่าเฉลี่ย ที่ต่ำสุดเท่ากับ 0.2392 และ ในช่วงความยาวคลื่นที่ 0.85 - 0.88 ไมโครเมตร (Band 5 - (NIR)) มีค่าเฉลี่ยการสะท้อนพลังงานที่สูงสุดเท่ากับ 0.3281 ค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดเท่ากับ 0.1710 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

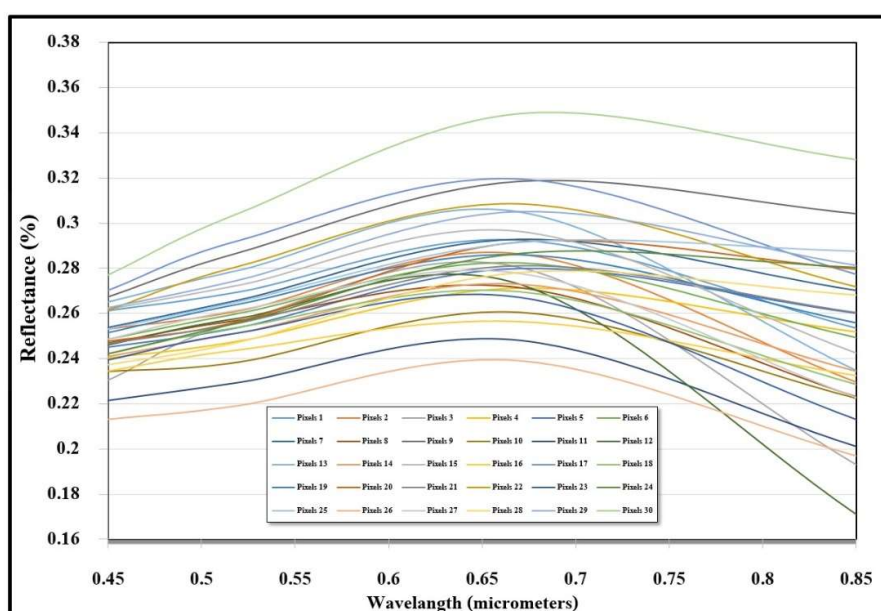
ตารางที่ 2 สถิติค่าการสะท้อนพลังงานที่แท้จริงของคราบเกลือผิวดิน

BAND	Min	Max	Mean	Std Dev.
Band 2 - (Blue)	0.2132	0.2770	0.2481	0.0142
Band 3 - (Green)	0.2193	0.3044	0.2605	0.0176
Band 4 - (Red)	0.2392	0.3485	0.2846	0.0222
Band 5 - (NIR)	0.1710	0.3281	0.2475	0.0349

*n=30

การสร้างลายเซ็นเชิงคลื่นจากพื้นที่ตัวแทนซึ่งเป็นบริเวณที่พบคราบเกลือปรากฏอยู่ เมื่อพิจารณาจากเส้นกราฟแต่ละเส้นนั้นจะเห็นได้ว่า ช่วงคลื่น 0.85 - 0.88 ไมโครเมตร ซึ่งเป็นความยาวช่วงคลื่นในแถบอินฟราเรดใกล้ (BAND 5) มีค่าการสะท้อนพลังงานต่ำที่สุดอยู่ที่ 0.1710 ค่าการสะท้อนพลังงานจะแตกต่างกันไปตามปริมาณน้ำในดินหรือความชื้นของดินในพื้นที่พบคราบเกลือ ซึ่งโดยทั่วไปน้ำมีคุณสมบัติดูดกลืนพลังงาน โดยเฉพาะในช่วงคลื่นอินฟราเรด น้ำจะดูดกลืนพลังงานอย่างสมบูรณ์

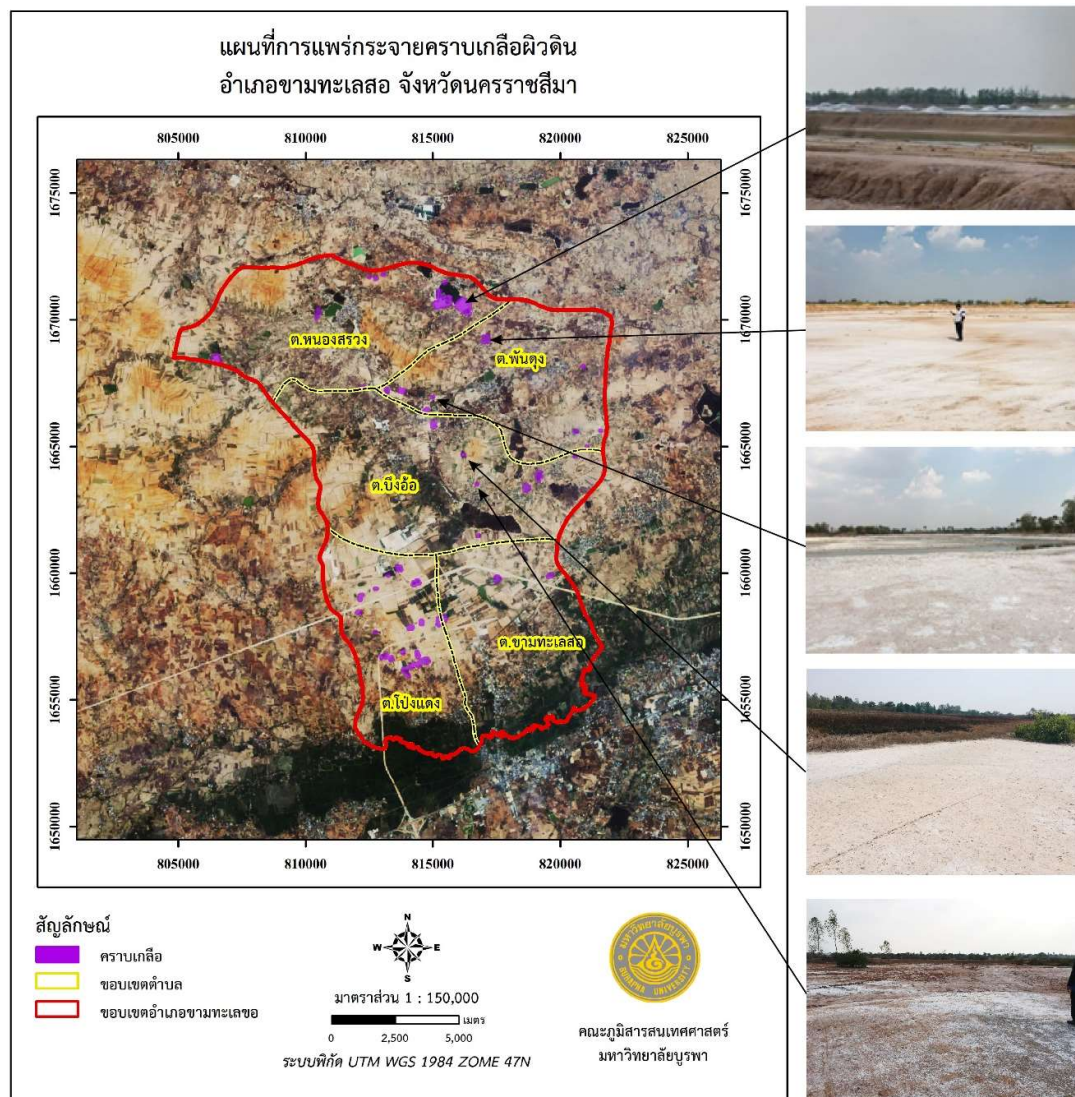
เมื่อพิจารณาในช่วงคลื่น 0.65 – 0.70 ไมโครเมตร ซึ่งเป็นความยาวช่วงคลื่นในแถบสีแดง (BAND 4) จะมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 0.3485 เนื่องจากคราบเกลือสามารถตอบสนองพลังงานที่มากกระทบในช่วงคลื่นนี้ได้ดี ค่าการสะท้อนพลังงานจะแตกต่างกันไปตามความชื้นในดิน ปริมาณอินทรีย์วัตถุ เนื้อดิน ปริมาณเหล็กออกไซด์ ลักษณะเนื้อดินมีความสัมพันธ์กับปริมาณน้ำในดิน ดินทรายหยาบมีการระบายน้ำดีจะสะท้อนพลังงานสูง ดินละเอียดมีการระบายน้ำเลวจะสะท้อนพลังงานต่ำ ดินที่มีอินทรีย์วัตถุสูงจะมีสีคล้ำ ดูดกลืนพลังงานสูงในช่วงคลื่นสายตามองเห็น เช่นเดียวกับดินที่มีเหล็กออกไซด์ในปริมาณสูง (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(องค์การมหาชน), 2552) โดยการสร้างลายเซ็นเชิงคลื่นของคราบเกลือในช่วงคลื่นต่างๆ สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สร้างลายเซ็นเชิงคลื่น (Spectral Signature) ของคราบเกลือ

2. การจัดทำแผนที่การกระจายของคราบเกลือ จากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8 ด้วยการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper เป็นวิธีการจำแนกที่ทำการเปรียบเทียบค่ามุมสเปกตรัม เมื่อเวกเตอร์ของจุดภาพไม่ทราบชนิดสิ่งปกคลุมดินเปรียบเทียบกับแต่ละเวกเตอร์อ้างอิง ค่ามุมของสเปกตรัมที่เทียบกับเวกเตอร์อ้างอิงใดที่มีค่าน้อยที่สุด จุดภาพนั้นจะเป็นสมาชิกของกลุ่มชนิดเวกเตอร์อ้างอิงนั้น

จากการศึกษาพบว่า ผลการจำแนกคราบเกลือแบบ Spectral Angle Mapper มีพื้นที่ที่มีคราบเกลือทั้งสิ้น 720,465 ตร.ม กระจายอยู่ในพื้นที่ทั้ง 5 ตำบล ของอำเภอลำทะลุสอ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3 และเมื่อนำผลการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper ที่ได้ซึ่งเป็นค่าพิกัดเดียวกันกับพื้นที่จริง ไปตรวจสอบสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจะเห็นได้ว่าสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ที่เปิดโล่งในบริเวณนั้นๆสามารถพบเห็นคราบเกลือสีขาวกระจายอยู่ในพื้นที่ ดังแสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แผนที่การแพร่กระจายคราบเกลือผิวดิน อำเภอลำทะลุสอ จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 3 การแพร่กระจายของคราบเกลือการจำแนกคราบเกลือแบบ Spectral Angle Mapper

พื้นที่	เนื้อที่	
	ตร.ม.	ร้อยละ
ต.หนองสรวง	407,231	56.52
ต.โป่งแดง	171,511	23.81
ต.บึงอ้อ	55,269	7.67
ต.ขามทะเลสอ	52,904	7.34
ต.พินดุง	33,550	4.66
รวม	720,465	100.00

สรุปผล

ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะภูมิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมแลนด์แซต 8 ซึ่งความเฉพาะตัวของวัตถุนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีสำหรับการจำแนกพื้นที่จากข้อมูลดาวเทียมและเพื่อจัดทำแผนที่การกระจายของคราบเกลือผิวดิน จากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8 ด้วยการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การลักษณะภูมิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จากข้อมูลดาวเทียมแลนด์แซต 8 โดยการกำหนดพิกเซล (Pixel) อ้างอิงในภาพถ่ายดาวเทียมให้ตรงกับบริเวณที่มีคราบเกลือเกิดขึ้นอยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยใช้ค่าพิกัด GPS ที่ได้จากการสำรวจในพื้นที่ศึกษา เป็นตัวอ้างอิงพิกเซล ซึ่งจากค่าสถิติพบว่า ลักษณะภูมิสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของคราบเกลือกับพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จากพิกเซลอ้างอิงนั้น เมื่อแสดงในรูปเส้นกราฟ ค่าการสะท้อนพลังงานที่แท้จริงของคราบเกลือ จะแตกต่างกันออกไปตามช่วงความยาวคลื่นซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มีผลต่อการสะท้อนพลังงาน เช่น ลักษณะของดิน ความชื้นในดิน หรือความหนาแน่นของพืชที่บริเวณที่บนคราบเกลือ ซึ่งวัตถุเกือบบนเหล่านี้ทำให้เกิดความแปรปรวนของค่าการสะท้อนพลังงานได้ โดยความสัมพันธ์ของช่วงคลื่นและลักษณะการสะท้อนพลังงานที่แท้จริงของคราบเกลือจะมีค่าการสะท้อนพลังงานต่ำที่สุดเท่ากับ 0.1710 ในช่วงคลื่นอินฟราเรดใกล้ และมีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.3281 ในแถบช่วงคลื่นสีแดง ซึ่งจากการศึกษานี้จะสอดคล้องกับ จริฎา เกิดโภคและคณะ (2562) ที่ได้ทำการศึกษา การประยุกต์ข้อมูลการรับรู้จากระยะไกล ในการประเมินระดับค่าความเค็มของดิน ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ค่าดัชนี Brightness Index (BI) และการคำนวณค่าการสะท้อนแสงพื้นผิว (Surface reflectance) จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับค่าความเค็มของดินที่ระดับพื้นผิวซึ่งตรวจวัดทางอ้อมด้วยการนำไฟฟ้าของดิน (Electrical Conductivity: EC) ที่สุ่มตรวจวัดจากพื้นที่ศึกษาซึ่งมีผลการศึกษาพบว่า ค่าดัชนี BI ที่ได้จากการคำนวณจากค่าการสะท้อนแสงในช่วงคลื่นแสงสีแดง (650 - 680 นาโนเมตร) และอินฟราเรดใกล้ (785 - 899 นาโนเมตร) สามารถนำมาใช้ในการอธิบายค่าความแปรปรวนความเค็มที่ระดับผิวดินได้

2. วิเคราะห์การกระจายและจัดทำแผนที่การกระจายของคราบเกลือผิวดิน จากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมแลนด์แซต 8 ด้วยการจำแนกแบบ Spectral Angle Mapper กับสเปกตรัมอ้างอิง พบว่า ตำบลที่พบมาก

ที่สุดคือ ตำบลที่พบคราบเกลือมากที่สุดคือ ตำบลหนองสรวง มีพื้นที่ 407,231 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 56.52 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด โดยในพื้นที่ตำบลหนองสรวงจะพบคราบเกลือในพื้นที่ที่ทำนาเกลือมากที่สุด รองลงมาจะพบในพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำ นาข้าว และพื้นที่เหมืองแร่/บ่อขุด

ตำบลโป่งเป็นตำบลที่พบคราบเกลือรองจากตำบลหนองสรวง มีพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 171,511 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 23.81 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด โดยพบคราบเกลือมากที่สุดในพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำ และพื้นที่เหมืองแร่/บ่อขุด

ตำบลบึงอ้อมมีพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 55,269 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 7.67 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด พบมากที่สุดในพื้นที่แหล่งน้ำ รองลงมาได้แก่พื้นที่นาเกลือ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เหมืองแร่/บ่อขุด และนาข้าว

ตำบลขามทะเลสอพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 52,904 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 7.34 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด พบมากที่สุดในพื้นที่แหล่งน้ำ รองลงมาพบในพื้นที่ลุ่มและนาข้าว

ตำบลพันดุงเป็นพื้นที่ที่ตรวจพบคราบเกลือน้อยที่สุดโดยมีพื้นที่ตรวจพบคราบเกลือ 33,550 ตร.ม. คิดเป็นร้อยละ 4.66 ของพื้นที่ที่พบทั้งหมด พบมากที่สุดในพื้นที่แหล่งน้ำ รองลงมาพบในพื้นที่ลุ่มนาเกลือ และนาข้าว

เอกสารอ้างอิง

- Arunee Yuwaniyom. (2008). **Management of saline soil problems**. Bureau of Land Management Research and Development Department of Land Development.
- Cambell, B. J., & Wynne, R. H. (2011). *Introduction to Remote Sensing*. The Guilford Press: New York.
- Kruse, F. A., Lefkoff, A., Boardman, J., Heidebrecht, K., Shapiro, A., Barloon, P., & Goetz, A. (1993). *The spectral image processing system (SIPS)—interactive visualization and analysis of imaging spectrometer data*. *Remote sensing of environment*, 44(2-3), 145-163.
- Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization). (2009). **Space Technology and Geo-Informatics textbook**. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Geo-Informatics and Space Technology Development Agency. (2009). **Basic principles of geospatial technology**. Bangkok: Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization), Ministry of Science and Technology.
- Jariya Kerdpoka, Natcha Sribua-ngam, Patchara Phanthong, and Sarchana Puchakan. (2019). **Application of remote sensing data. To assess soil salinity level in Nakhon Ratchasima Province**. (Bachelor of Science degree), Kasetsart University, Bangkok.
- Mohajane, M., Essahlaoui, A., Oudija, F., El Hafyani, M., & Cláudia Teodoro, A. (2017). Mapping Forest Species in the Central Middle Atlas of Morocco (Azrou Forest) through Remote Sensing Techniques. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 6(9), 275.
- Phanphit Buangnawa. (2016). **Strategies for developing saline soil areas in the Northeast Region**. Bangkok: Department of Land Development.
- Pichit Ratchaban. (2014). **Soil problems in Thailand**. Bangkok: Bureau of Soil Survey and Land Use Planning. Department of Land Development.
- Rungruang Lertsiriworakul (2005). **Managing the effects of rock salt production**. Khon Kaen: Department of Geotechnology, Faculty of Technology, Khon Kaen University.
- UnitedStates Geological Survey. (2015). *Using the USGS Landsat 8 Product*. Retrieved from <https://www.usgs.gov/landsat-missions/using-usgs-landsat-level-1-data-product>

แนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
The Guidelines of Building Samphrao Cultural Arts Center,
Udon Thani Rajabhat University

พรภัทรา จำเริญ (Pornpatra Chumroen)¹

พนายุทธ เชยบาล (Panayuth Choeybal)²

อีเมลล์ pornpatra@udru.ac.th โทรศัพท์ 0850138424

(Received: August 8, 2022; Revised: September 9, 2022; Accepted: October 15, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญโดยการระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 35 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรสร้างในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่นำเสนอเรื่องราว ศิลปะ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยนำเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นมานำเสนอ ให้มีกิจกรรมที่น่าสนใจ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม, แนวทาง, การระดมสมอง, พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

¹ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The study of the guidelines of building Samphrao Cultural Arts Center, Udon Thani Rajabhat University was connoisseurship using by brainstorming from 35 experts. They came from purposive selection. The content analysis was used for data analysis.

The study was found that the Samphrao Cultural Arts Center, Udon Thani Rajabhat University should build as a local museum. It presents about stories, arts, and cultures of the local. It brings the local uniqueness that is outstanding to present. There are interested activities continuously and sustainable.

Keywords: Cultural Arts Center, guidelines, brainstorming, local museum

บทนำ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ รับผิดชอบด้านการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติ โดยมุ่งมั่นอนุรักษ์และสร้างพลังทางภูมิปัญญาของสังคม พัฒนาการศึกษาค้นคว้า วิจัย เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติและพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมจิตใจไปพร้อมกัน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเป็นหน่วยงานสร้างพลังทางภูมิปัญญาของสังคม อนุรักษ์และพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาไทย พัฒนาการวิจัยเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ซึ่งสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาทั้งของไทยและอาเซียน เป็นหน่วยงานสร้างพลังทางภูมิปัญญาของสังคม ดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา พัฒนาการวิจัย และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ สู่ประชาคมอาเซียน

การที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จึงมุ่งที่จะพัฒนาสำนักศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ เป็นหน่วยงานอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ส่งเสริมการเรียนการสอนโดยบูรณาการงานด้านศิลปวัฒนธรรมกับการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทยและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ศึกษา วิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อรวบรวมอนุรักษ์ และพัฒนา ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน รวมถึงส่งเสริม สนับสนุน การเผยแพร่ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นโดยการพัฒนาระบบสารสนเทศ และสร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นระดับชาติและนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันตามจุดเน้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีปรัชญาในการดำเนินงานเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและการที่สถาบันอุดมศึกษาที่สามารถดำเนินตามพันธกิจได้อย่างเข้มแข็ง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งมีได้หมายความถึงเฉพาะ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เพียงอย่างเดียว แต่ยังครอบคลุมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมที่ตึงงามและการปลูกฝังศิลปวัฒนธรรมให้เกิดในตัว ของนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนการสร้างเครือข่ายงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดีไว้เพื่อคนรุ่นหลัง และการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่ใหม่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และพันธกิจในการพัฒนาบุคลากร ในสาขาอาชีพต่างๆ มหาวิทยาลัยได้คำนึงถึงการกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ทางมหาวิทยาลัยจึงได้ขยายการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในปี 2549 สภามหาวิทยาลัยฯ ได้อนุมัติโครงการขยายมหาวิทยาลัยฯ บนพื้นที่ใหม่ ณ ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็น

ศูนย์กลางการบริการความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาวิจัย รวมถึงการขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ชื่อว่า "โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี" ตั้งอยู่บนพื้นที่สาธารณประโยชน์บริเวณโคกขุมปูน หมู่ที่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี บนพื้นที่ 2,090 ไร่ ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว ซึ่งมีโครงการก่อสร้างอาคารและพัฒนาสถานที่ให้กลายเป็นศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการวิจัย และพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานวิจัย สร้างองค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่นชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับตลาดโลกในอนาคต

การสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน จัดแสดงเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและโบราณคดี ประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน รวมทั้งด้านผ้าและการแต่งกายเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนอีสาน, กลุ่มชนเผ่า, วัฒนธรรมและประเพณี และภูมิปัญญาภายในพิพิธภัณฑ์จะมีการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรม การจัดแสดงตู้หนังสือโบราณ หนังสือโบราณ เกรียน ภาชนะดินเผา เครื่องจักสาน เครื่องมือดักจับสัตว์ ฝ้ายดหมี่ และเครื่องมือทำนา เป็นต้น เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งความรู้ทางด้านวัฒนธรรมให้เพียงพอกับการใช้บริการของนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั้งในและนอกชุมชนท้องถิ่น สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จึงได้ศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว เพื่อรวบรวมและสร้างองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นมรดกลูกหลานสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และใช้เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming Technique) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และการทำงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 35 คน

ภาพประกอบ 1 ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการประชุมระดมสมอง

2. เชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 35 คน ที่เลือกไว้ตามคุณสมบัติที่กำหนดเข้าร่วมการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expert Meeting) ณ ห้องสุพรรณิการ์ ชั้น 3 อาคารศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในวันที่ 13 มิถุนายน 2565 ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมทั้งหมด 35 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ภาพประกอบ 2 การประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อระดมสมอง

3. ดำเนินการระดมสมอง (Brainstorming) ตั้งแต่เวลา 09.00 น. – 12.00 น. เป็นเวลา 3 ชั่วโมง

ภาพประกอบ 3 การดำเนินการระดมสมอง

ภาพประกอบ 4 การนำเสนอข้อคิดเห็นในการระดมสมอง

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และหาฉันทามติ (Consensus) ร่วมกัน

ภาพประกอบ 5 การร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

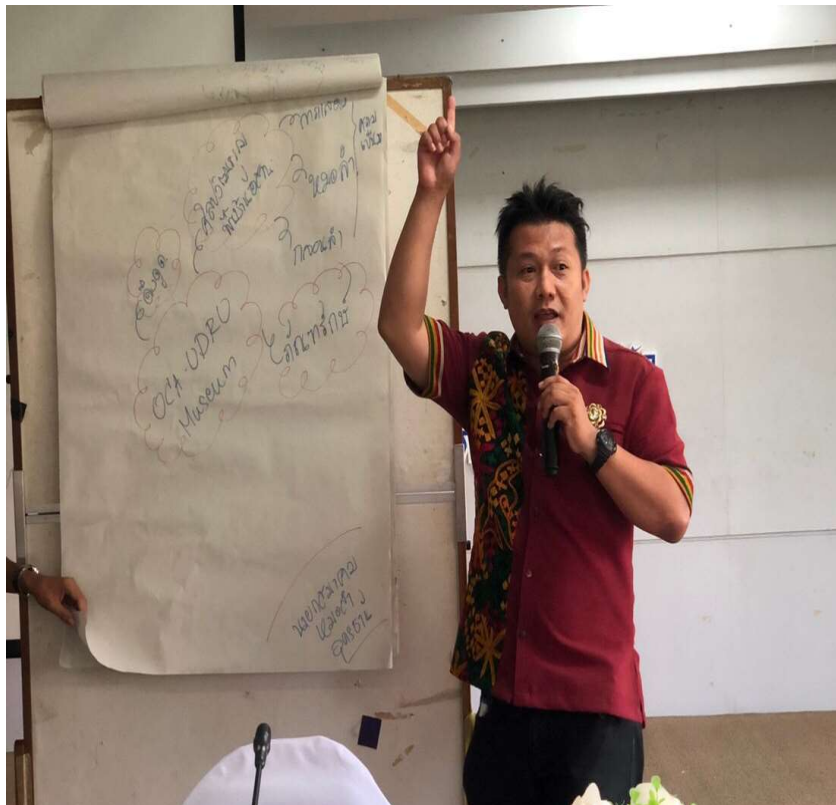
การศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จากการระดมสมองในการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมประกอบด้วย 20 แนวทางดังนี้
 - 1.1 สร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจที่จะสร้างขึ้นมา
 - 1.2 ควรหาวิธีตอบสนองของผู้ใช้ให้สำเร็จ เช่น สมมติว่ากำหนดผู้ใช้เป็นนักศึกษาอาจจะกำหนดเน้นในส่วนของเนื้อหา เช่น ห้องสมุดงานวิจัยฉะนั้นต้องหาวิธีการทำให้ฟังก์ชันตรงนั้นสำเร็จสำหรับผู้ใช้
 - 1.3 กำหนดผู้ใช้ให้ชัดเจนผู้ใช้จะมีผลต่อไปคือ เมื่อเราทราบความต้องการผู้ใช้ที่ชัดเจนว่าผู้ใช้ต้องการค้นหาอะไร
 - 1.4 ให้เป็นศูนย์ที่ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากการเป็นสถานที่สำหรับเก็บรวบรวมศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา

- 1.5 ควรสร้างในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นสถานที่ประชุม จัดแสดงนิทรรศการต่างๆ ทั้งแบบถาวรและแบบหมุนเวียน
- 1.6 ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ และต้องมีสื่อเทคโนโลยี
- 1.7 ให้มีภูมิทัศน์ ที่สวยงามกว้างขวาง
- 1.8 จัดหาผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านใน และด้านนอก
- 1.9 คำนึงถึงต้นทุนทางธรรมชาติ
- 1.10 ควรให้มีหอประวัติมหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงควรมีภัณฑารักษ์เพื่อดูแลรักษาให้เป็นระบบตามหลักการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ดี
- 1.11 ควรมีเรื่องเล่าเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการก่อตั้งเมือง วิวัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบัน เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่น เชื้อชาติ ชนชาติ ต่างๆ ที่อพยพมาอยู่จังหวัดอุดรธานี ประเพณีต่างๆ ฮีต 12 คอง 14 และจุดเด่นของชุมชนต่างๆที่สามารถสร้างจุดขายได้
- 1.12 ควรมีโครงสร้างอาคารที่ต้องคำนึงถึงเรื่องการสร้างจุดขายจะจัดอย่างไรให้น่าชม ให้มีผู้คนสนใจอยากมาชม
- 1.13 ควรมีภัณฑารักษ์ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ ที่มีความเชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ เทคโนโลยี เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น ความเป็นดินแดนธรรมะ วัดป่า สำนักสงฆ์ และการท่องเที่ยว
- 1.14 คำนึงถึงความยั่งยืน เพราะในบางแห่ง สร้างขึ้นมาแล้วไม่นานก็เงียบหายไป
- 1.15 ให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสนองความต้องการของผู้ใช้
- 1.16 ให้บริการสาธารณะ
- 1.17 ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน เรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและโบราณคดี พื้นบ้าน
- 1.18 ควรเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องนำมาเล่าเรื่องให้มีความน่าสนใจซึ่งในหลายแห่งก็ทำออกมาได้อย่างน่าสนใจ
- 1.19 ควรมีเรื่องของความเป็นครูและเรื่องราวความเป็นมาของ “ราชภัฏ” อยู่ด้วย
- 1.20 มีการอนุรักษ์และพัฒนาส่งเสริมเพาะหม่อตอกกล้าให้เยาวชนคนรุ่นใหม่

ภาพประกอบ 6 การเสนอการเตรียมการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ภาพประกอบ 7 การหาฉันทามติในการระดมสมอง

2. การดำเนินการประกอบด้วย 15 แนวทางดังนี้
 - 2.1 สร้างจุดดึงดูดผู้คนให้มาชมโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมอีสาน เช่น การแสดงหมอลำกลอนซึ่งจังหวัดอุดรธานีมีหมอลำที่โด่งดังมากมาย และมีการเล่าประวัติความเป็นมาของหมอลำ
 - 2.2 สร้างให้มีห้องการแสดงนิทรรศการ ห้องบรรยาย และสัมมนา
 - 2.3 เชิญชวนคนมาชมได้ มีความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์เมืองอุดร ด้านธรรมะ (หลวงปู่ขาว หลวงตามหาบัว) เรื่องราว ตำนาน มีวัฒนธรรมความหลากหลาย และมีจิตวิญญาณศรัทธามีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจที่จะสร้างขึ้นมา
 - 2.4 รองรับการจัดกิจกรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 2.5 เชิญชวนให้ผู้คนมาชม มาเรียนรู้ เน้นไปทางนักศึกษา
 - 2.6 หาแนวทางการดึงดูดคนให้เข้ามาชม โดยใช้ดนตรี การแสดง การพ่อนรำ มีต้นไม้มีสวนสัตว์ และธรรมชาติทำให้น่าเข้าชม
 - 2.7 จัดทำประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
 - 2.8 แสดงวิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธา ศิลปะ วัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัดอุดรธานี ในชุมชนต่างๆ ในจังหวัด เช่น เสื้อผ้า การแต่งกาย เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง
 - 2.9 ทำให้แตกต่างจากที่อื่นๆ สิ่งไหนมีอยู่แล้วจะต้องไม่ทำ
 - 2.10 จัดการให้ความรู้ในด้านข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุดรธานี เส้นทาง รายการการท่องเที่ยว ให้ง่ายและสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้มาศึกษาหาความรู้และผู้มาท่องเที่ยว
 - 2.11 แสดงวิถีชีวิตการสร้างที่อยู่อาศัยที่ไปที่มาที่โดดเด่น
 - 2.12 ส่งเสริมด้านผ้าและการแต่งกาย เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนอีสาน กลุ่มชนเผ่า วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา
 - 2.13 จัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรมให้เพียงพอกับการใช้บริการของนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั้งในและนอกชุมชนท้องถิ่น
 - 2.14 สร้างมูลค่า คุณค่า การ พัฒนาศิลปวัฒนธรรมเพาะหนองต่อกล้าปราชญ์ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ หรือหอจดหมายเหตุ
 - 2.15 สร้างความภาคภูมิใจ เชิดชูเกียรติ ส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น เช่น ไบลานภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้านกลองกิ่ง กลองยาว

ภาพประกอบ 8 การเสนอดำเนินการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

แนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

การเตรียมความพร้อม

ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจที่จะสร้างขึ้นมา/ตอบสนองผู้ใช้ให้สำเร็จ/
กำหนดผู้ใช้ให้ชัดเจน/ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้/เป็นสถานที่ประชุม จัดแสดง
นิทรรศการต่างๆ/
ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ และต้องมีสื่อเทคโนโลยี/มีภูมิทัศน์ ที่สวยงามกว้างขวาง/
จัดหาผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านใน และด้านนอก/หาต้นทุนทางธรรมชาติ/มีเรื่องเล่า
ประวัติศาสตร์/
มีโครงสร้างอาคารที่ต้องคำนึงถึงว่าจะสร้างจุดขายให้น่าชม ให้คนสนใจอยากมาชม/
มีภัณฑารักษ์ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ ที่มีความเชี่ยวชาญ/
เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสนองความต้องการของผู้ใช้/บริการสาธารณะ/
เป็นแหล่งการเรียนรู้ ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน เรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ
และโบราณคดี พื้นบ้าน/
เป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น/มีเรื่องของครูและเรื่องของราชภัฏอยู่
ด้วย/
อนุรักษ์และพัฒนาส่งเสริมเพาะหล่อต่อกล้าให้เยาวชนคนรุ่นใหม่

การดำเนินการ

-
- *สร้างจุดดึงดูดผู้คนให้มาชมโดยใช้ศิลปวัฒนธรรม
 - *สร้างให้มีห้องการแสดงนิทรรศการ ห้องบรรยาย และสัมมนา
 - *เชิญชวนคนมาชมได้ มีความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์เมืองอุดร ด้านธรรมะ
 - *รองรับการจัดกิจกรรม โดยการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - *เชิญชวนให้ผู้คนมาดู เน้นไปทางนักศึกษา
 - *หาแนวทางการดึงดูดคนให้เข้ามาชม โดยใช้ดนตรี การแสดง การพ่อนรำ มีต้นไม้มีสวนสัตว์ และธรรมชาติ
 - *จัดทำประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
 - *แสดงวิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธา ศิลปะ วัฒนธรรมที่โดดเด่นของอุดร ในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัด
 - *ทำให้แตกต่างจากที่อื่นๆ สิ่งไหนมีอยู่แล้วจะต้องไม่ทำ
 - *จัดการให้ความรู้ในด้านข้อมูลการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุดรธานี
 - *แสดงวิถีชีวิตการสร้างที่อยู่อาศัยที่มาที่ไปที่โดดเด่น
 - *ส่งเสริมด้านผ้าและการแต่งกาย เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนอีสาน กลุ่มชนเผ่า
 - *จัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรมให้เพียงพอกับการใช้บริการของนักเรียนนักศึกษา และประชาชน
 - *สร้างมูลค่า คุณค่า ทางพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเพาะหนองถ่อกล้าปราชน
 - *สร้างความภาคภูมิใจ เชิดชูเกียรติ ส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ภาพประกอบ 9 แนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

สรุปผล

แนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีที่มาจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญโดยการระดมสมอง ประกอบด้วย 35 แนวทาง แบ่งเป็นการเตรียมความพร้อม 20 แนวทาง และการดำเนินการ 15 แนวทาง

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรสร้างในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นสถานที่ประชุม จัดแสดงนิทรรศการต่างๆ ทั้งแบบถาวรและแบบหมุนเวียน ให้เป็นศูนย์ที่ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากการเป็นสถานที่สำหรับเก็บรวบรวมศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา อาจเนื่องมาจากการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งสำนักศิลปะและวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้ จึงมุ่งที่จะพัฒนาสำนักศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ เป็นหน่วยงานอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ส่งเสริมการเรียนการสอนโดยบูรณาการงานด้านศิลปวัฒนธรรมกับการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทยและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ศึกษา วิจัย ด้านศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญา ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อรวบรวม อนุรักษ์ และพัฒนา ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน รวมถึงส่งเสริม สนับสนุน การเผยแพร่ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นโดยการพัฒนาระบบสารสนเทศ และสร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงสามารถตอบโจทย์ในการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าว สอดคล้องกับหนึ่งในผู้เชี่ยวชาญนำเสนอไว้ว่า “...การสร้างสำนักศิลปะฯ ต้องคำนึงถึงความยั่งยืน เพราะในบางที่ทำขึ้นมาแล้วแป๊บเดียวก็เงียบหายไป พิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสนองความต้องการของผู้ใช้...” โดยมีผู้เชี่ยวชาญอีกคนได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า “...รูปแบบพิพิธภัณฑ์เมืองที่เห็นนั้นคือความเจริญของเมือง แต่พิพิธภัณฑ์ที่เราจะแสดงถึงอัตลักษณ์ตัวตนของชาวอุดรฯเรายังไม่มี หมายถึงชนเชื้อชาติชนธรรมนิยม ประเพณีจารีตประเพณีหรือ ฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเรายังไม่กล่าวถึงในตัวนั้น ส่วนใหญ่ในพิพิธภัณฑ์เราจะเห็นเป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นมาของเมืองประวัติศาสตร์ผู้สร้างเมืองถึงแม้แต่กระทั่งในยุคของจีโอที่เข้ามาในเมืองอุดรฯและยุคสงครามโลกต่างๆ แต่เรายังไม่มีพิพิธภัณฑ์ที่แสดงถึงชุมชนความเจริญแรกเริ่มที่มันเกิดขึ้นมาซึ่งถ้ามีก็จะเป็นที่ดึงดูดใจมากขึ้น ซึ่งที่สำคัญถ้าเราจะดึงดูดนักท่องเที่ยวเราต้องมีจุดขายสร้างรูปแบบให้เป็นอาคารเก่าแก่หรือเป็นตึกหรือมีสนามที่มีแรงจูงใจนำมาสัมผัสว่าสามพร้าวมืออะไรบ้าง และประวัติความเป็นมาของสามพร้าวมารวมเข้า...” นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญว่า “...การที่จะมีพิพิธภัณฑ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีทั้งจุดเด่นจุดด้อยในการที่จะจัดตั้ง วัตถุประสงค์หนึ่งบำรุงศิลปวัฒนธรรมในเรื่องของเชิงวิชาการสนองเรื่องของความบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจหรือการท่องเที่ยว...” ดังที่ สำราญ ผลดี และอรรหาวิ เจ๊ะสะแม (2560) กล่าวว่าหากประวัติศาสตร์ถูกลดความสำคัญลงเนื่องจากขาดผู้ที่ทำการศึกษาอย่างจริงจัง เรื่องเล่าโบราณต่างๆ จำนวนมากสูญหายไปกับอายุของผู้คน มรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่นจำนวนมากขาดคนรุ่นใหม่สืบทอดที่อาจเกิดมาจากความไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน สอดคล้องกับศรีศักร วัลลิโภดม (2544) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมิใช่เรื่องของอาคารสถานที่และบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวใด หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาทั้งในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งนี้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคมและชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นจะเป็นตัวตั้งหรือเป็นสิ่งที่กำหนดว่าจะนำโบราณวัตถุชนิดใดมาแสดง ทิศทาง

และหัวข้อในการแสดง และเป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะที่มักเรียกกันว่า “เอกลักษณ์ท้องถิ่น” ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การแลเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม เมื่อมีการนำเอาเนื้อหาของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแต่ละแห่งมาเปรียบเทียบกัน และสอดคล้องกับที่มหาวิทยาลัยศิลปากร (2535) ได้นำเสนอว่าพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับท้องถิ่นในการสร้างควมมีตัวตนของตนเองขึ้นผ่านพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองจากชาวบ้านและนักวิชาการในท้องถิ่น ที่ต้องการแสดงอัตลักษณ์ของตนเอง ที่แตกต่างไปจากภาพของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นแบบทางการที่ผลิตมาจากศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับสายันต์ ไพฑูรย์จิตร (2547) ที่กล่าวถึงพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นว่าดำรงอยู่ได้ในสภาวะการเปลี่ยนแปลง ในยุคโลกาภิวัตน์และเป็นยุคของการแข่งขันในทางเศรษฐกิจนั้น จำเป็นต้องอาศัย การพัฒนาชุมชนให้ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ โดยการพัฒนาจะต้องกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนชุมชนโดยสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ด้วยการประยุกต์ใช้การจัดการพิพิธภัณฑสถาน ที่เน้นกระบวนการจัดการการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเป็นเครื่องมือ เพื่อใช้ในการจัดระบบองค์ความรู้ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และทุนต่างๆ ของชุมชน โดยใช้ ศักยภาพนั้นพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไปได้

2. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรสร้างจุดดึงดูดผู้คนให้มาชมโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมอีสาน เช่น การแสดงหมอลำกลอนซึ่งจังหวัดอุดรธานีมีหมอลำที่โด่งดังมากมาย และมีการเล่าประวัติความเป็นมาของหมอลำ อาจเนื่องเป็นเพราะหมอลำเรื่องต่อกลอนก็เป็นศิลปะดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสานประเภทหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับชาวอีสาน และจังหวัดอุดรธานีก็มีหมอลำที่มีชื่อเสียง โด่งดังเป็นที่รู้จัก นอกจากนี้หมอลำยังเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสาน มีการพัฒนาการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน หมอลำเป็นหนึ่งในสี่พื้นบ้านอีสานซึ่งเปรียบเสมือน “สถาบันย่อย” หรือ “อวัยวะส่วนหนึ่ง” ของสังคม/ ร่างกายทั้งหมด และเมื่อเกิด “อวัยวะแบบใหม่” คือสื่อมวลชนขึ้นมา สื่อพื้นบ้านก็เริ่มลดบทบาทหน้าที่ลดลงไปและหากยิ่งหมดบทบาทหน้าที่ลงไปเช่นนี้ อาจส่งผลให้สถาบันสื่อพื้นบ้านสูญสลายไปจากสังคม ดังนั้น การธำรงรักษาสื่อพื้นบ้านให้อยู่คู่กับสังคม จึงต้องเพิ่มขยายหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านให้มากขึ้น เพื่อให้ หมอลำ อยู่คู่กับสังคมอีสานต่อไป ดังที่ผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งได้นำเสนอในที่ประชุมว่า “...การสร้างสำนักศิลปะฯ สร้างจุดดึงดูดผู้คนให้มาชมโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมอีสาน การแสดงหมอลำกลอน ซึ่งจังหวัดอุดรฯ ก็มีหมอลำที่โด่งดังมากมาย มีการเล่าประวัติความเป็นมาของหมอลำ...” ซึ่งได้มีผู้เชี่ยวชาญอีกคนได้กล่าวสนับสนุนเพิ่มเติมว่า “...หมอลำนี้แหละ จะสร้างจุดสนใจให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาร่วมสืบสานต่อไป...” นอกจากนี้มีผู้เชี่ยวชาญอีกคนที่ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า “...จังหวัดอุดรธานีเรามีหมอลำที่มีชื่อเสียงอยู่หลายคนหลายคณะ ควรนำจุดนี้ชูให้เด่นเป็นเอกลักษณ์ของเมืองอุดรฯเราต่อไป...” สอดคล้องกับที่ศาสตราจารย์ จิตนะ (2528) กล่าวว่าหมอลำเป็นวัฒนธรรมกำลังจะเลือนหายไป เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย การสื่อสารที่รวดเร็ว จนเกิดการรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา และ ด้วยเหตุผลที่ว่า “หมอลำ” นั้นไม่ใช่ใครจะทำได้โดยเฉพาะการที่ จะก้าวไปสู่ “ความดัง” ที่ทำให้คนรู้จักยอมรับ และนิยมว่าจ้างไปช่วยงาน คงไม่ใช่เรื่องง่ายเลยโดยเฉพาะหมอลำกลอน ซึ่งจะแสดงบนเวที 2 คน และหมอแคน เพื่อให้คนดูคนฟังล้าพอใจ และมีอารมณ์ฟังจนสว่าง หรืออยู่ได้นานที่สุดโดยมีรู้จักเบื่อ หมอลำที่ด้นนั้นจะต้องเป็นหมอ

ลำจริงทั้งศาสตร์และศิลป์ ทำให้คนฟัง ได้ทั้งความรู้และความบันเทิง ตลอดระยะเวลาการแสดง สอดคล้องกับอุดม บัวศรี (2530) ที่กล่าวว่าศิลปินหมอลำยังถือ ได้ว่าเป็นผู้รักษาชาติที่เข้มแข็งกลุ่มหนึ่ง เพราะภารกิจการของหมอลำเป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาวอีสานทั้งมวลจนถือเป็นหนึ่งในวิญญาณ ทั้ง 5 อันได้แก่ ลาบ ข้าวเหนียว ส้มตำ หมอลำ และหมอลแคน และสอดคล้องกับที่ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ (2553) ได้กล่าวถึงหมอลำว่าเป็นมรดกของชาวอีสานที่มีพัฒนาการร่วมพันปี ซึ่งได้พัฒนารูปแบบและเนื้อหา ซึ่งพัฒนาการของหมอลำจากอดีตถึงปัจจุบันก็ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหมอลำกับสังคมได้เป็นอย่างดี เมื่อสังคมเปลี่ยนไป หมอลำก็พร้อมจะปรับเปลี่ยนตัวเองตามไปด้วย จึงทำให้หมอลำไม่ตายแต่อาจจะจะมีขึ้นมีลงตามพลวัตรของการเปลี่ยนแปลง

3. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรมีห้องจัดแสดงนิทรรศการ ห้องบรรยาย และสัมมนา รองรับการจัดกิจกรรม โดยการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเชิญชวนให้ผู้คนมาดู เน้นไปทางนักศึกษาหาแนวทางการดึงดูดคนให้เข้ามาชม โดยใช้ดนตรี การแสดง การพ่อนรำ มีต้นไม้มีสวนสัตว์ และธรรมชาติทำให้น่าเข้าชม อาจเนื่องมาจากการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีจุดมุ่งหมาย ในการสร้างเพื่อจัดแสดงเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี ประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน รวมทั้งด้านผ้าและการแต่งกายเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนอีสาน, กลุ่มชนเผ่า, วัฒนธรรมและประเพณี และภูมิปัญญาภายในยังเป็นพิพิธภัณฑ์จะมีการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรม การจัดแสดงตู้หนังสือโบราณ หนังสือโบราณ เกวียน ภาชนะดินเผาเครื่องจักสาน เครื่องมือดักจับสัตว์ ฝ้ามดหมี่ และเครื่องมือทำนา เป็นต้น เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งความรู้ทางด้านวัฒนธรรมให้เพียงพอต่อการให้บริการของนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั้งในและนอกชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนด แนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 มาตรา 23(3) ทั้งนี้เพื่อการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า การนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ การเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่มีคุณค่าของไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 20 - 26) ดังนั้น สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า จะทำอย่างไรจึงจะนำชุมชนผู้มีภูมิปัญญาในท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านมาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ดังที่ผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งได้เสนอแนวคิดในที่ประชุมว่า “...ที่สามพร้าวจะเป็นศูนย์ฯ ที่มหาวิทยาลัยมีแนวคิดที่อยากจะทำให้เป็นศูนย์ฯ ที่ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจาก จะเป็นสถานที่สำหรับเก็บรวบรวมศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาแล้ว ยังจะเป็นสถานที่ประชุมแล้วก็จัดแสดงนิทรรศการต่างๆทั้งแบบถาวรและแบบหมุนเวียนได้...” มีผู้เชี่ยวชาญอีกคนได้เสนอเพิ่มเติมว่า “...การสร้างสำนักศิลปะฯ ต้องมีห้องการแสดงนิทรรศการ ห้องบรรยาย สัมมนา มีผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านในและด้านนอก ทำให้แตกต่างจากที่อื่นๆ สิ่งไหนมีอยู่แล้วจะต้องไม่ทำ ผู้คนมาดู เน้นไปทางนักศึกษา จึงควรมีหอประวัติมหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงควรมีภัณฑารักษ์เพื่อดูแลรักษาไว้ให้เป็นอย่างดี...” และยังมีผู้เชี่ยวชาญอีกคนได้นำเสนอไปในทิศทาง

เดียวกันว่า “...อาคารสถานที่ ต้องมีความพร้อม ห้องจัดแสดง ห้องปฏิบัติงาน ห้องของที่ระลึก ห้องอาหาร ห้องค้นคว้า เป็นต้น ในข้อที่ 4 มองเห็นได้เลยว่าคนๆเดียวทำไม่ได้ คนอาชีพเดียวก็ทำไม่ได้ คนสาขาเดียวก็ทำไม่ได้ ต้องอาศัยคนหลายสาขา ผู้มาชม จะทำอย่างไรให้มีผู้มาชม เราต้องตอบโจทย์วัตถุประสงค์ให้ได้ สื่อเทคโนโลยีต้องมี...” สอดคล้องกับที่สุธีรา เผ่าโกศลสถิต (2537) ได้กล่าวถึง การอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ว่าเป็นการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่หาได้ยาก หรือกำลังจะสูญหายไป และไม่สามารถคลี่คลายพัฒนาได้อีก เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังในการที่จะติดตามศึกษา ค้นคว้าหาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต สอดคล้องกับที่คณะอนุกรรมการและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย (อ้างถึงในพันธุ์ดี จิระชัย, 2544) ได้กำหนดให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นการตามรักษาวัฒนธรรมโดยการรักษา วัฒนธรรมที่รับช่วงกันมาตามลำดับตั้งแต่แรกในอดีตถึงผู้รับผิดชอบในปัจจุบัน และจะส่งผลให้อนุชนรุ่นหลังได้รับช่วงต่อ และยังสอดคล้องกับเสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538) ได้กล่าวถึง การกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติของคณะรัฐมนตรีให้หน่วยงานของรัฐ และเอกชนช่วยกันรักษา และส่งเสริมวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งกันและกันก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชาติ และมีความรัก ห่วงแหนวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาผลการวิจัยที่พบว่าศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรสร้างในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีควรนำไปเป็นแนวทางในการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าให้อยู่ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อสอดคล้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย
2. จากผลการศึกษาผลการวิจัยที่พบว่าศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีควรสร้างจุดดึงดูดผู้คนให้มาชมโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมอีสาน เช่น การแสดงหมอลำ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีควรนำประเด็นของหมอลำมาเป็นจุดขายเนื่องจากยังไม่มีกรรวบรวมองค์ความรู้ดังกล่าวและจัดทำในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ซึ่งจะกลายเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรก และแห่งเดียวในประเทศไทย และในโลกในขณะนี้
3. จากผลการวิจัยที่พบว่าศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสามพร้าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรมีห้องการแสดงนิทรรศการ ห้องบรรยาย และสัมมนา รองรับการจัดกิจกรรม โดยการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีควรมีการดำเนินการโดยเร่งด่วนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- National Board of Education. (2002). **National Education Act, B.E. 2542 (revised version B.E. 2545)**. Bangkok: Office.
- Panwadee Chirachai. (2001). **The role of local cultural preservation of social studies teachers in secondary schools**. Under the Department of General Education Chiang Mai Province Master of Education Thesis Social Studies Teaching Program Chiang Mai University.
- Samran Pholdee and Arhavi Jesamae. (2017). **Puranawat Community: Landscape Culture for Local Database Development and Guidelines for Sustainable Tourism**. HUSO Journal of Humanities and Social Sciences. 1(2), July-December, 49-67.
- Saowapa Phaiyawat. (1995). **Fundamentals of Thai Culture: Conservation and Development Guidelines**. Bangkok: Development Sector and Academic Documents. Supervisory Unit Office of the Council of Rajabhat Institutes.
- Sart Jitna. (1985). **The use of mass communication in teaching social studies subjects at the upper secondary level. in the educational area 9**. Master of Education thesis Secondary Education Chulalongkorn University
- Sayan Praichanchit. (2004). **Rehabilitation of community power through economic resource management. Archaeology and Museums: Concepts, Methods and Experiences from Nan Province**. Bangkok: Learning for Community Happiness Project.
- Silpakorn University (1992). **Wat Muang Folk Museum In honor of Her Majesty Queen Sirikit The Queen's 5th Cycle Birthday Anniversary**. Bangkok: Silpakorn University.
- Songwit Pimpakorn. (2010). **Mor Lam and its existence in the midst of social and cultural changes**. Journal of Fine and Applied Arts Khon Kaen University 2(1), January-June, 68-88.
- Srisak Walliphodom. (2001). **“Local Museums: Collaborative Learning Process”, in Seminar Documents. Thai Museum in the New Century**. Bangkok: Sirindhorn Anthropology Center.
- Suteera Phaopoksathit. (1994). **A Study of Mon People's Opinions on the Roles of Media, Traditions and Mass Media in Cultural Preservation: A Case Study of Ko Kred, Pak Lat and Bang Kradi Communities**. Master of Science Thesis Department of Mass Communication Thammasat University
- Udom Buasri. (1987). **Mor Lam: Its Role in Society**. Khon Kaen: Isan Cultural Center Khon Kaen University

การฟื้นฟูของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ในปี 2563

The revival of the student political movement in 2020

จเร นาคทองอินทร์ (Charay Nakthongin)¹

วัลลภ พิริยววรรณ (Wallop Piriyawattana)²

ธวัช พุ่มดารา (Tawat Phumdara)³

ศิริกัญญา ศิริยานันท์ (Sirinya Siriyannun)⁴

อีเมลล์ charay.na@ssru.ac.th โทรศัพท์ 0641979559

(Received: September 9, 2021; Revised: November 30, 2022; Accepted: December 9, 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการฟื้นฟูของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและศึกษาลักษณะการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาปี 2563 ด้วยการทบทวนวรรณกรรมจากปรากฏการณ์ทางการเมือง พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการฟื้นฟู มาจากการได้รับการกล่อมเกลาก่อนการเคลื่อนไหวที่ทัศนคติต่อต้านการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารหลังการรัฐประหาร 2557 ครอบคลุม 1 ปี มีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มที่ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ถูกขยายวงกว้างไปสู่สถานศึกษาทั้งใน กทม. และในหลายจังหวัดโดยส่งต่อความคิดผ่านสื่อออนไลน์ในทุกรูปแบบเป็นช่องทางสร้างพื้นที่ทางการเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองส่งผลให้เกิดแนวร่วมขึ้นอีกหลากหลายกลุ่มได้รวมกลุ่มกันในเวลาต่อมา กลายเป็นขบวนการเกิดแนวร่วมในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษา ที่ไม่เกิดเฉพาะในกรุงเทพฯ สำหรับลักษณะของการเคลื่อนไหว ใช้รูปแบบ Flash mob ทุกคนเป็นแกนนำ สะท้อนให้เห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาได้กลับมาฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งหลังจากที่ซบเซาไปนานหลายปี สอดคล้องกับทฤษฎีการกล่อมเกลาก่อนการเคลื่อนไหวที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ แม้ว่าพลังการเคลื่อนไหวยังไม่มากพอที่จะเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหมือนกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมการเคลื่อนไหว มากถึงร้อยละ 80-90 ก็ตาม แต่ประเด็นสำคัญคือข้อเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นโจทย์ปัญหาใหญ่ทางการเมืองที่รัฐไทยต้องเผชิญกับแนวคิดของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลที่ได้รับการกล่อมเกลาก่อนการเคลื่อนไหวผ่านสื่อออนไลน์ในการแสดงสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งจะกลายเป็นปัญหารื้อรังเกิดการเผชิญหน้าทางสังคมนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงได้ ถ้าหากรัฐไทยยังพยายามปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองด้วยการด้อยค่าพวกเขาว่าเป็นพวกมือบ๊องพวกงูแกพวกก๊วยล้งมองก็จะสะท้อนให้เห็นถึงความถดถอยของการพัฒนาทางการเมืองของไทย

คำสำคัญ : การกล่อมเกลาก่อนการเคลื่อนไหว, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การปฏิรูป, ความถดถอย

¹ นิสิต นักศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

⁴ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The purpose of this paper is to study and analyze the factors that caused the revival and characteristics of the student political movement in 2020. The researcher was found that factors contributing to the recovery included a political change in the attitude against the succession of the junta after the 2014 coup d'état's 1 year anniversary. It started from a group that joined together to do various activities, and was then widely expanded to educational institutions both in Bangkok and in many provinces. This occurred through the forwarding of ideas through social media as a channel to create a political space in order to exchange political opinions. The result was the alignment and gathering-together of various groups. The student political movement has become an alliance of movements in various regions, not just in Bangkok, and is centered around higher education institutions. Characteristics of the student political movement include the use of flash mob tactics, and an open leadership structure. This demonstrates that the political movement of students has been revitalized after many years of stagnation. This is consistent with the theory of political socialization that influences attitudes and values and the theory of informal political participation. This movement's power is not yet as strong as it was during the events of October 14, 1973, in which 80-90 percent of students participated. The key issues are a call for a constitutional amendment and a reform of the monarchy. It has become a major political problem that the Thai state has to face. The ideas of newer generations in the digital age have been politically refined through online media to demonstrate the right to informally participate in politics. This will become a persistent problem resulting in social confrontation leading to serious conflicts if the Thai state continues to try to block political freedom, and has the potential to foreshadow the recession of Thailand's political development.

Keywords: political socialization, political participation, reform, recession

บทนำ

ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองของ “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กปปส.) จากการนำของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ที่เรียกว่า “พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอย/เหมาเข่ง” ของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ส่งผลให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ในนามของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก่อรัฐประหารและปกครองประเทศด้วย ระบอบเผด็จการทหารจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อและประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากอุดมการณ์ของรัฐบาลทหาร (ประชาไทย, 2557)

ในระหว่างปี พ.ศ. 2557-2562 คสช. ได้ใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนอยู่ ภายใต้อาณัติของรัฐบาลทหาร แต่ก็มี การเคลื่อนไหวเพื่อแสดงจุดยืนในการต่อต้านรัฐประหาร และการปกครองในระบอบเผด็จการทหาร ด้วยการชุมนุมในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม ชื่อว่า “ศุภร 22 มาถองกันมะ” นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการก่อเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา การ “ชูสามนิ้ว” เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ในหลายสถานที่ เช่น ศูนย์การค้าเทอร์มินอล 21 และสถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน กิจกรรม “อ่านหนังสือ 1984” ซึ่งจัดขึ้น 4 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2557 บริเวณสถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน วัดปทุมวนาราม และบนรถไฟฟ้ามหานคร สายสีน้ำเงิน และกิจกรรม “รับประทานแซนด์วิช” เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ที่ศูนย์การค้าสยามพารากอน ภายใต้การนำของ นายสมบัติ บุญงามอนงค์ (ไอโลว์, 2561)

ปรากฏการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ช่วงปลายปี 2563 เหตุการณ์สำคัญในประเทศไทยที่ร้อนแรงและเข้มข้นทำให้สังคมไทยหันมาให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องก็คือ การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษา และกลุ่มประชาชนที่ได้ออกมาแสดงพลังในการยื่นข้อเรียกร้อง ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การยุบสภาผู้แทนราษฎร และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อเนื่องจนถึงต้นปี 2564 ซึ่งได้ขยายวงกว้างไปในสถาบันอุดมศึกษาทุกภูมิภาคกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของสังคมขึ้น

ในสถานการณ์ทางการเมืองปี 2563 หลังการทำรัฐประหาร ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ปี 2557 การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาได้เริ่มขึ้นอีกครั้งในรอบ 44 ปี สัญญะทางการเมือง รัฐบาลได้เคลื่อนไหวแนวทางการบริหารประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคทางการเมือง และความชอบธรรมของรัฐบาล กลายมาเป็นปัญหา จึงเกิดความสนใจของกลุ่มนิสิต นักศึกษาคนรุ่นใหม่ และการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ โดยเริ่มจากการปรากฏตัวขึ้น ของกลุ่มนิสิต นักศึกษา ที่เรียกว่า เยาวชนปลดแอก (มติชนออนไลน์, 2563: 3) กับ 3 ข้อเรียกร้อง 2 หลักการ 1 ความฝัน ได้แก่

1. รัฐบาลต้อง “หยุดคุกคามประชาชน” ที่ออกมาใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักประชาธิปไตย
2. รัฐบาลต้อง “ร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ที่มาจากเจตจำนงของประชาชน เพื่อประโยชน์ แก่สาธารณชนอย่างแท้จริง
3. รัฐบาลต้อง “ยุบสภา” เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงเจตจำนงในการเลือกผู้แทนของตนได้อีกครั้งโดยตั้งอยู่บน 2 หลักการที่ว่า ต้องไม่มีการรัฐประหาร และการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ ภายใต้ 1 ความฝัน คือการมี “ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” อย่างแท้จริง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาและอธิบายลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาปี 2563 ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรม โดยนำทฤษฎีการกล่อมเกลாதทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาใช้ในการวิเคราะห์ตีความข้อมูล กล่าวคือการกล่อมเกลาททางการเมืองเป็นยุทธวิธีที่สังคมส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหนึ่งหรือจากคนหนึ่งไปยังคนหรือกลุ่มคนหนึ่งการกล่อมเกลาททางการเมืองจึงช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ (Easton, David and Dennis, Jack, 1969) สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามทฤษฎีของกาเบรียล และเพอร์เวลล์ (Gabrial. and Powell, 1966) ได้แบ่งออกเป็นรูปแบบใหญ่ ๆ คือ การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ เช่น ออกเสียงเลือกตั้ง และไม่เป็นทางการ เช่น การประท้วง เป็นต้น โดยผู้ศึกษาพยายามหาตอบที่สำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะมีความหลากหลายตามรูปแบบการเคลื่อนไหวต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพและโลกความเป็นจริง บนข้อจำกัดของระบบการเมืองที่ยังมีการผูกขาดการใช้อำนาจรัฐของกลุ่มทหารซึ่งยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกถึงการมีสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริง ซึ่งการกล่อมเกลาททางการเมืองจากครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อออนไลน์ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่จะนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อต้องการความเปลี่ยนแปลงตามไปตามทัศนคติความเชื่อและค่านิยมในสิ่งที่กำลังศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในปี 2563 มีความสอดคล้องกันอย่างไร ?

จุดเริ่มของการเกิดขบวนการนิสิตนักศึกษาในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทย

ในราวปี 2510 ได้เกิด“ค่ายอาสาพัฒนา” ที่มาจากต้นคิดของ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ ที่ได้มีการริเริ่มจากงานบัณฑิตอาสาสมัครก็เพื่อให้บัณฑิตจากสาขาต่างๆ ที่มีการเรียนรู้ในรั้วมหาวิทยาลัยเป็นประโยชน์ รู้การแยกแยะว่าเรื่องไหนดี หรือไม่ดีที่ควรเอาเยี่ยงอย่าง หรือหลีกเลี่ยง โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะให้ความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (ไพบุลย์ ศิริวัฒนธรรม, 2539 : 147) จากงานอาสาพัฒนาได้นำไปสู่ความคิดทางการเมือง คือ “กลุ่มบูรณะชนบท” เกิดขึ้นในปี 2513 เป็นองค์กรประสานงานระหว่างกิจกรรมค่ายอาสาของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ กลุ่มบูรณะชนบท จึงเป็นกลุ่มที่ข้ามสถาบันกลุ่มแรกๆ ของนิสิตนักศึกษาที่ปูทางไปสู่ขบวนการนักศึกษา และปรากฏการณ์เด่นชัดมากคือกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่สังเกตการณ์เลือกตั้งเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2512 มีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมถึง 17 สถาบันและได้นำไปสู่การจัดตั้งองค์กรกลางในการประสานงานระหว่างสโมสรหรือองค์การบริหารนิสิต นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ต่อมาก็ได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย” และใช้ชื่อย่อว่า “ศนท.” พ.ศ.2513 โดยมีโกศล โรจนพันธ์ เป็นเลขาธิการ ศนท.คนแรก อย่างไรก็ตาม ศนท.มีบทบาทมากในการต่อสู้ทางการเมืองในยุคของ อีระยุทธ บุญมี ตัวแทนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เป็นเลขาธิการ ในปี 2515 เนื่องจากมีการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น กลุ่มสภาภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ออกหนังสือชื่อ ภัยเหลืองวิพากษ์วิจารณ์การครอบงำทางเศรษฐกิจ ของญี่ปุ่นด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้เน้นการเคลื่อนไหวของขบวนการศึกษามาจากความเฟื่องฟูของกิจกรรมนักศึกษาที่จัดตั้งกลุ่มอิสระ โดยมีเป้าหมายทางการเมืองและสังคมแทบทุกมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เกิดกลุ่มสภาน้ำโดม นำโดยเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จรัส ดิษฐาภิรักษ์ กลุ่มนิติศาสตร์ กลุ่มเศรษฐกรรม หรือที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกิดกลุ่มฟื้นฟูโซดัสใหม่ และที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดกลุ่มสภาภาพ

ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกิดกลุ่มวลัญชทัศน์ และที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง เกิดกลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่ (สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ, 2551 : 120-123) และในช่วงนี้การตื่นตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ขยายตัวมากขึ้น และมีการเผยแพร่เรื่องราวของปรีดี พนมยงค์ ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองหรือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปัจจุบัน เพื่อฟื้นฟูเกียรติภูมิของปรีดี พนมยงค์ ด้วยการนำปาฐกถามาเผยแพร่ ได้สร้างความไม่พึงปรารถนา ให้กับฝ่ายอนุรักษ์นิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหนังสือชื่อว่า “ต้นเถิดลูกแม่โคม” ที่จัดทำโดยฝ่ายประชาสัมพันธ์สโมสรนักศึกษา ซึ่งภาพปกของหนังสือมีรูปของปรีดี พนมยงค์ ที่เป็นรูปถ่ายหลังสุดเมื่อได้ย้ายถิ่นฐานจากจีนไปพำนักที่ฝรั่งเศส ต่อมาหนังสือดังกล่าวก็ถูกสันติบาลซื้อไปทั้งหมดโดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการสนับสนุนค่าจัดพิมพ์แท้ที่จริงแล้วก็คือการห้ามจำหน่ายนั่นเอง ต่อมาก็มีการโจมตีคณะผู้จัดทำหนังสือว่ารับใช้นักการเมืองและ “ทำให้ประมุขของชาติกระเทยกระเทือนพระราชหฤทัย” การโจมตีฝ่ายประชาสัมพันธ์สโมสรนักศึกษาขยายวงกว้างไปสู่การรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งภายในระหว่างกรรมการสโมสรนักศึกษาบางคน กับฝ่ายบริหาร คือรองกิจกรรมนักศึกษาที่ไม่ชอบกลุ่มนักศึกษากิจกรรม เพราะมองว่าเป็น “นิยมซ้าย” และได้กล่าวว่า “ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องหนังสือของนายปรีดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าปรีดีจะเข้ามาอย่างคนแก่ก็เข้ามาได้ตามใจ แต่ถ้าจะเข้ามาเล่นการเมืองก็ต้องสู้กัน” ทั้งนี้ เพราะปรีดี ถูกสร้างให้เป็นปีศาจทางการเมือง และมีส่วนร่วมในการลอบปลงพระชนม์รัชกาลที่ 8 และเป็นผู้สนับสนุนคอมมิวนิสต์ หนังสือพิมพ์สยามรัฐได้โจมตีว่า “ปรีดี หลบหนีคดีลอบปลงพระชนม์รัชกาลที่ 8 ไปอยู่ในประเทศจีนแดง จนหมดอายุความ และจะให้ปรีดีกลับมาเป็นใหญ่อีก” เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พรรคสหประชาไทย เสนอให้รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร เชิญปรีดีกลับประเทศ ในฐานะ ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจกับประเทศจีน (ธนพงศ์ จิตต์สง่า, 2558: 111-113)

หลังจากมีการเลือกตั้งในปี 2512 ปรากฏว่าพรรคสหประชาไทยของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้เสียงข้างมากสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ จนถึงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 จอมถนอม กิตติขจร ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ประกาศยึดอำนาจรัฐบาลตนเองอ้างว่าไม่สามารถใช้กฎหมายปกติในการบริหารราชการแผ่นดินได้ และประการสำคัญปัญหาภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ จึงประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2511 ประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการทหารที่ใช้อำนาจพิเศษคือ ม.17 โดยคณะรัฐประหาร อ้างว่ารัฐบาลไม่สามารถใช้กฎหมายปกติในการบริหารราชการได้ และภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลทหารอีกครั้ง มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งได้นำพวงหรีดไปวางที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่อเป็นการไว้อาลัย รวมถึงการคัดค้านต่อต้านประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 299 เรียกว่า “กฎหมายโบว์ดำ” มีกลุ่มอิสระ และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นแกนกลางในการเคลื่อนไหว พร้อมกับมีบทกวีแห่งการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการแต่งโดย รวี โคมพระจันทร์ ว่า (สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ, 2546: 123)

“ ต้นเถิดเสรีชน อวยายอมทนก้มหน้าผืน
ดาบหอกกระบอบกบป็น หรือทนคลื่นกระแสเรา ”

แต่อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญ โดยมีคนจำนวนมากที่อยู่นอกกระบวนราชการ เข้ามาร่วมในกิจกรรมเพราะไม่พอใจในการสืบทอดอำนาจ

ของรัฐบาลทหารที่ปกครองประเทศมาอย่างยาวนาน จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ขบวนการนิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชน ได้รับการยกย่องเชิดชูการเสียสละ ถูกบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ การเมืองของไทย และเป็นจุดปลุกเร้าให้คนเกิดการต่อสู้ เพื่อเสรีประชาธิปไตยเรียกร้องรัฐธรรมนูญ หลังการปกครองโดยรัฐบาลเผด็จการทหาร (เกียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิข, 2541: 3)

ในยุคสมัยที่บ้านเมืองถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยกับการเผด็จการอำนาจเด็ดขาด ขบวนการนิสิตนักศึกษา ปัญญาชน คนรุ่นใหม่ ได้รับความคิด อุดมการณ์ จากการ ได้รับข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา จากต่างประเทศ และภายในประเทศ ส่งผลให้นิสิต นักศึกษา เกิดความคิด อุดมการณ์ คือ เป็นทั้งชาตินิยม ชัยใหม่บวก ชัยเก่า และกษัตริย์นิยม บรรดาปัญญาชนเริ่มตระหนักในบทบาทของตน และเริ่มตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ หลากหลายรอบตัว เริ่มมีจิตสำนึกของตนเอง ในฐานะเยาวชนคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจไทย การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนานั้น ก็นำมาซึ่งปัญหา มากมาย รวมทั้งช่องว่างระหว่างชนบท กับเมือง ระหว่างคนจน กับคนรวย ระหว่างภาคเกษตรกรรม กับ ภาคอุตสาหกรรม การแบ่งแยกวรรณะ ชนชั้น เกิดขึ้น แล้วด้วยจิตสำนึกดังกล่าวเยาวชนคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ได้เข้ามามีบทบาท เริ่มรวมตัวกันเป็นกลุ่มอิสระตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับ มหาวิทยาลัย ระดับวิทยาลัยการศึกษา หรือวิทยาลัยครู ไปจนถึง ระดับประถมศึกษา องค์กร และ สื่อต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ในการประสานความคิด การจัดกิจกรรมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา (ประจักษ์ ก้องกีรติ,-2548:299)

หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 การขบเซาของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในเหตุการณ์พฤษภาคม 35 พบว่ามีนิสิต นักศึกษาเข้าร่วมเหตุการณ์เพียงร้อยละ 8.4 ซึ่งมีความแตกต่างจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่นิสิต นักศึกษาเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองมากถึงร้อยละ 80-90 จึงก่อให้เกิดคำถามว่าพลังนิสิต นักศึกษาหายไป (นิธิ นิธิวีรกุล, 2561) จนมีคำถามของ สังคมขึ้นว่าในยุคสมัยนี้บรรดานิสิต นักศึกษาไม่สนใจการเมืองแล้วหรือไร

หลังจากการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ปี 2557 ได้มีกลุ่มนิสิต นักศึกษาจัดกิจกรรมภายใต้ชื่อว่า “ศุภร์ 22 มาถลองกันมะ” ที่หน้าหอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2558 เพื่อต่อต้านการทำรัฐประหาร ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การทำ กิจกรรมทางการเมืองครั้งนี้ได้ถูกเจ้าหน้าที่ทั้งตำรวจทหารเข้าสั่งให้ยุติการทำกิจกรรม (สมชัย แสนภูมิ, 2019) ซึ่งถือว่าเป็นการปลุกให้เกิดแนวร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองเกิดขึ้น จนนำไปสู่ปรากฏการณ์ ทางการเมืองตั้งแต่ช่วงปลายปี 2563 เหตุการณ์สำคัญในประเทศไทยที่ร้อนแรงและเข้มข้นทำให้สังคมไทย หันมาให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องก็คือ การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษา และกลุ่ม ประชาชนที่ได้ออกมาแสดงพลังในการยื่นข้อเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การยุบสภาผู้แทนราษฎร และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อเนื่องจนถึงต้นปี 2564 ได้ขยายวงกว้างไปในสถาบันอุดมศึกษา ทุกภูมิภาคกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของสังคมขึ้น

การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาได้เริ่มขึ้นอีกครั้งในรอบ 44 ปี สัญญะทางการเมืองที่พุ่งไปยัง รัฐบาล ที่เหล่านิสิต นักศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหาขาดความชอบธรรมในทางการเมือง

เมื่อวันอาทิตย์ ที่ 26 กรกฎาคม 2563 การก่อตัวขึ้นของกลุ่มนิสิต นักศึกษา ที่เรียกว่า เยาวชน ปลดแอก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 มีรูปแบบที่แปลกใหม่ในการเคลื่อนไหวแตกต่างไปจากเดิม ๆ คือการนำซีรี่ย์ในการ์ตูนแฮมทาโร่ มาสร้างสี่สรรค์ เพื่อดึงดูดความสนใจ เพื่อสะท้อนนัยทางการเมืองมีเนื้อร้อง

สั้นว่า “**เข้าออกมาวิ่งวิ่งนะ วิ่งนะ แสมทาโร่**ตื่นออกจากวิ่งวิ่งนะ วิ่งนะ **แสมทาโร่**ของอร่อยที่สุดก็คือ**ภาษีประชาชน**” แต่โดยเนื้อหาการชุมนุมทางการเมืองก็คือ การเสนอข้อเรียกร้อง 3 ข้อ 2 จุดยืน และ 1 ความฝัน ประกอบไปด้วย 1. หยุดคุกคามประชาชน 2. ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ 3. ยุบสภา บทหลักของ 2 จุดยืน ประกอบไปด้วย 1. ต้องไม่มีการทำรัฐประหาร 2. ต้องไม่มีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ และ 1 ความฝัน ประกอบไปด้วย **ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ** จึงทำให้กลุ่มต่อต้านนิสิต นักศึกษา เรียกการชุมนุมไปต่าง ๆ เช่น “ม็อบมั่งมั่ง” “ม็อบพินันันม” เป็นต้น ล้วนเริ่มต้นจากหมดแห่ง “ทฤษฎีสมคบคิด” จึงต้องมี “มาสเตอร์มายด์” เมื่อมิได้เป็นพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน พรรคเพื่อไทย ชื่อ ของนายทักษิณ ชินวัตร จึงหายไปกลายเป็นชื่อ “อนาคตใหม่” เรียงกันมาเป็นแถว เช่น นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยบุตร แสง-นกดกุล น.ส.พรรณีการ์ วาณิช การเคลื่อนไหวดังกล่าวถูกกล่าวหาว่า หรือถึงกับสรุปว่าพวกนี้กำลังจะพา “เด็ก” ไปตาย ชุดในทาง “ความคิด” ประสานเข้ากับการเสกเป่าให้บรรดาเด็ก ๆ กลายเป็น “ม็อบรับจ้าง” รับแผนมาจากคณะก้าวหน้า พรรคก้าวไกล อีกทอดหนึ่ง แม้จะมีเสียงปลุกให้ “ตื่น” ก็ไม่ยอมลืมตา ความจริงเสียงปลุกให้ตื่นนั้น หากติดตามการชุมนุมโดย เยาวชนปลดแอก ไม่ว่าบนถนนราชดำเนิน ไม่ว่าที่ประตูท่าแพ ไม่ว่าที่แหลมแท่น ชลบุรี ก็น่าจะสัมผัสได้ ในปรากฏการณ์ “แปลก” ในปรากฏการณ์ “ใหม่” เพราะนี่คือการแปรจากการแสดงออกผ่านโลกเสมือน “ออนไลน์” มาอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงบนเวที และบนท้องถนน เพียงสัมผัส “ม็อบตุงตุง” ก็น่าจะรู้สึกยิ่งเมื่อพวกเขาออกมา วิ่งนะ วิ่งแสมทาโร่ บริเวณโดยรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยพร้อมสละท่อนความชมชอบที่แสมทาโร่กิน “ภาษีประชาชน” ก็ยิ่งจะต้องเพิ่มการเรียนรู้ใหม่ ความเข้าใจใหม่ชุดความคิดที่เคยใช้เมื่อเดือนตุลาคม 2516 ที่เคยใช้เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 ที่เคยใช้เมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 น่าจะต้องเปลี่ยนให้เข้ากับจังหวะของ “แสมทาโร่” ปรากฏการณ์ “แสมทาโร่” กำลังจะทำให้เกิดจุดตัดอันเป็น “เส้นแบ่ง” ใหม่ในทางความคิดและในทางการเมืองครั้งสำคัญ (มติชนออนไลน์, 2563: 3) ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้แกนนำที่มีผู้ใช้ผู้มีบทบาทในองค์กรนิสิตนักศึกษาเหมือนเช่นแต่ก่อนซึ่งเป็นการรวมตัวของผู้มีความเห็นหรือแนวคิดเดียวกันจากหลายสถาบันต่อมาได้ใช้ชื่อว่า “คณะราษฎร 63” อันเป็นการสื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงแนวคิดอุดมการณ์ของคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการพยายามลดชนชั้นทางสังคมที่เห็นว่าการเมืองการปกครองในปัจจุบันอยู่ในมือของคนชั้นสูงที่เป็นคนกลุ่มน้อย ด้วยการฝังมุดคณะราษฎรปี 63 ที่ชุมนุมบริเวณท้องสนามหลวงเมื่อเช้ามืดวันที่ 20 กันยายน 2563 มีข้อความจารึกข้อความว่า “ณ ที่นี้ผองราษฎรได้แสดงเจตนารมณ์ ประเทศนี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่สมบัติของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง” (บีบีซีนิวส์.2020) <https://www.bbc.com/thai/thailand-54232265>)

เงื่อนไขสำคัญที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดการฟื้นฟูขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ปี 2563 จึงเป็นปัญหาทางการเมืองที่สืบเนื่องจาก ความถดถอยของระบอบประชาธิปไตยของไทยส่งผลทำให้ระบบการเมืองการปกครองเข้าสู่ยุคของอำนาจเผด็จการทหารที่จะใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ที่มาจากการสถาปนาของคณะรัฐประหาร ปี 2557 ซึ่งได้ออกแบบมาเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการเมืองในการสืบทอดอำนาจแม้จะพยายามสร้างความชอบธรรมให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้ผ่านการทำประชามติที่เสียงส่วนใหญ่ของประเทศให้ความเห็นชอบ แต่เป็นเพียงความจริงด้านเดียวเพราะภายใต้บริบททางการเมืองที่ยังตกอยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการทหารที่ใช้กลไกรัฐสร้างความกลัวโดยการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญหากฝ่าฝืนก็จะผิดกฎหมาย อันเป็นแรงกดดันทางการเมืองเพราะสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองได้จำกัดทำให้เห็นว่ารัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ขาดความชอบธรรม และจริยธรรมทางการเมือง ที่มีการแต่งตั้งรัฐมนตรีที่มีความมัวหมองเกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด รวมถึงการโอนย้ายหน่วยทหารของกองทัพทำให้ไปขึ้นตรงกับองค์พระมหากษัตริย์

ในอดีตหากมองผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นจะเห็นได้ในงานเขียนของ Lorenz von Stein ที่เขียนหนังสือเรื่อง History of Social Movement in France from 1789 until the Present เป็นปรากฏการณ์ที่ก่อตัวขึ้นภายใต้ความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อเกิดความสำเร็จในการเคลื่อนไหวทางการเมือง การทำให้ความสำเร็จตาม เป้าประสงค์จำเป็นต้องมองกลุ่มคนทางสังคมการเมืองที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จเพื่อขับ เคลื่อนขบวนการกลุ่มหากประสงค์ให้เกิดความสำเร็จในการเคลื่อนไหวที่มีความรวดเร็ว องค์กร เครือข่าย รวมถึงผู้นำ ในระดับแกนนำมีอาชีพต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่เข้าร่วมในขบวนการสามารถ แสดงออกได้ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มเพื่อความสำเร็จในการเคลื่อนไหวทางการเมือง (เสกสรรค์ สนาว, 2561)

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษาในปี 2563 มีนัยว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว แต่มีความแปลกใหม่เกิดขึ้นคือกระบวนการได้แปรเปลี่ยนไปจากยุคก่อน ๆ เพราะเกิดรูปแบบที่เรียกว่า Flash mob ที่หมายถึงการรวมตัวกันโดยฉับพลันในกิจกรรมทางการเมืองโดยใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ก็จะสลายตัวไปไม่ปักหลักยึดพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมก็จะมีไปอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนดนัดหมายด้วยการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารในหลายรูปแบบ เช่น Face book twitter line เป็นต้น นอกจากนี้ ยังใช้รหัสในการเรียกขานการกระทำต่าง ๆ เพื่อสื่อถึงการปฏิบัติของกลุ่ม ประการสำคัญการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาที่เคยต่อต้านอำนาจเผด็จการทหารได้ก้าวล่วงไปถึงการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย

สิ่งที่ตามมาคือเกิดฝ่ายต่อต้านที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แสดงปฏิกิริยาเป็นปรีภักซ์ทางความคิดที่แตกต่างต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาดังกล่าวอันนำไปสู่ความแตกแยกในสังคม รัฐบาลพยายามใช้กฎหมายในการจำกัดการเคลื่อนไหวของขบวนการนิสิตนักศึกษาทุกวิถีทาง เช่น การประกาศใช้ พ.ร.ก.สถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้เจ้าที่มีอำนาจพิเศษในการควบคุมมวลชน เป็นต้น

ปรากฏการณ์บริบททางการเมืองของไทยซึ่งวนเวียนอยู่กับวงจรอุบาทว์ที่อำนาจนอกระบบเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง เมื่อวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกาเบรียล และเพอร์เวลล์ (1966,pp.145-148) ที่ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูป ได้แก่ รูปแบบทั่วไป เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การสนทนาทางการเมือง การณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น กับรูปแบบที่ไม่เป็นทางการทั่วไป เช่น การเสนอข้อเรียกร้อง การประท้วง การเผชิญหน้าทางการเมือง การละเมิดกฎหมายหรือกฎเกณฑ์สังคม การปฏิวัติรัฐประหาร เป็นต้น ก็จะเห็นว่ารัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นผลสืบเนื่องมาจากการรัฐประหาร จึงเกิดเป็นแรงต้านของนิสิต นักศึกษาและปัญญาชนการประท้วงเรื่อยมาหลังจากการรัฐประหาร ทั้งสองเหตุการณ์จึงเป็นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการทั่วไป

บทสรุป

จากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปลายปี 2563 มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการกล่อมเกลางานทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ โดยประเด็นปัญหาทางการเมืองมีความคล้ายคลึงกับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีตคือการต่อต้านอำนาจเผด็จการทหาร ไม่พอใจ

การสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร ปี 2557 ความไม่ชอบธรรมของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ที่มีลักษณะไม่เป็นประชาธิปไตย ความไม่ชอบธรรมของรัฐบาลที่ขาดจริยธรรมทางการเมืองที่รัฐมนตรีบางคนมีความมัวหมองการทุจริตเกี่ยวกับการแสดงทรัพย์สินหรือบางคนเกี่ยวพันกับการค้ายาเสพติดอันเป็นปัญหาทางการเมือง แต่การเคลื่อนไหวของขบวนการนิสิต นักศึกษาที่มีสิ่งแตกต่างไปจากยุคก่อนอย่างมากก็คือข้อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมือง อีกทั้งวิธีการขับเคลื่อนขบวนการก็มีความแตกต่างกันโดยใช้วิธีการจรรยาบรรณในการทำกิจกรรมทางการเมืองช่วงระยะเวลาสั้นเรียกว่า Flash mob จะสลายตัวไปโดยไม่มีการปักหลักที่ยึดเยื้อ ปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปแบบการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่ในยุคนี้คือเทคโนโลยีที่เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร ในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น Twitter, Facebook Line การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองจึงเป็นอย่างรวดเร็วสามารถขยายวงกว้างไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้ง่ายจึงเกิดแนวร่วมคู่ขนานกับในกรุงเทพฯ ขึ้น

การเคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 2563 ถือเป็นไปในรูปแบบของม็อบไม่มีผู้นำหรือการนำที่เป็นทางการจึงเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีตคือเป็นลักษณะการนำหมู่มากกว่าการมีผู้นำไม่กี่คนบรรดาที่เป็นแกนนำได้ถูกจับกุมดำเนินคดีแต่การเคลื่อนไหวของขบวนการนิสิต นักศึกษาและแนวร่วมก็มีได้หยุดชะงักลง

จากจุดเริ่มต้นจากกลุ่มของนิสิต นักศึกษากลายเป็นขบวนการเกิดแนวร่วมในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษา ที่ไม่เกิดเฉพาะในกรุงเทพฯ เหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาได้กลับมาฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งหลังจากที่ซบเซาไปนานหลายปี สอดคล้องกับทฤษฎีการกล่อมเกลางานทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ แม้ว่าพลังการเคลื่อนไหวยังไม่มากพอที่จะเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหมือนกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมขบวนการมากถึงร้อยละ 80-90 ก็ตาม แต่ก็ถือว่าประเด็นข้อเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นโจทย์ปัญหาใหญ่ทางการเมืองที่รัฐไทยต้องเผชิญกับแนวคิดของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลที่ได้รับการกล่อมเกลางานทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ในการแสดงสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะกลายเป็นปัญหารื้อรังเกิดการเผชิญหน้าทางสังคมนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงได้ถ้าหากรัฐไทยยังพยายามปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองหรือไม่สนใจแนวคิดของคนรุ่นใหม่ด้วยการด้อยค่าเป็นว่าพวกม็อบรับจ้างพวกถูกจ้างสมองก็จะสื่อให้เห็นถึงความถดถอยของการพัฒนาทางการเมืองของไทย

เอกสารอ้างอิง

- Almond, Gabriel. A. and Powell, G. Bingham.Jr.(1966).**Comparative Politics Today : A. Development Approach**. Boston. Little.& Brown.
- BBC News.(2020) **People's Party pin. Behind the scenes of the ceremony of embedding the People's Committee 2020 from "Ph.D. Doctor", Khon Kaen Group.** (Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-54232265>)
- Easton, David and Dennis, Jack. (1969). **Children in the Political System**. New York: McGraw – Hil
- Ilaw. (2018). **The Four Years of the NCPO: Symbols and Inventions of Karma. Challenging military power."** Retrieved from <https://freedom.ilaw.or.th/en/node/574>.
- Kiengsak Chetpatanavanich, (1998) **Timeline of Thai political events, 14 October 1973 to 6 October. 1976**. Bangkok: Foundation for the Social Sciences and Humanities Textbook Project
- Kitchaiyakul Inkaew. **The dynamics of the environmental movement in people's politics. Doctorate of Dissertation (Politics) : Ramkhamhaeng University**
- Matichon Online, (28 July 2563) **political sign From running, running, 'Hamtaro', the point of out of politics.** (Retrieved from https://www.matichon.co.th/article/news_2283138)
- Nithi Nithivirakul. (2018). **Democracy Week 2017 project, youth and politics. "Why are you a student and not going to school?"** (Retrieved from https://waymagazine.org/power_of_youth_in_politics/).
- Paiboon Sirachumthan. (1996) **Rural Restoration Foundation of Thailand under the Royal Patronage of His Majesty the King**. In Wanrak Mingmaneemongkol. (Editor). 80 years, the teacher is sick in life and work. (Pages 101-111). Bangkok: Thammasat University Press.
- Prachatai.(2557). **coup d'etat 2557** (Retrieved from <https://prachatai.com/category/%A1-2557>)
- Prajak Kongkirati.(2548). **And then the movement appeared... Politics and culture of students and intellectuals before October 14**. Bangkok: Thammasat University Press..
- Seksan Sonwa, (2018). **Book Review of Theory of Social Movements and Political Protests**, Yala Rajabhat University Journal. Year 13; 2 (May-Aug. 2018). Pages 359-362
- Somchai Saenpoom (2019). **Students and Political Movements on the 1st Anniversary of the Coup of General Prayut Chan-ocha**. Journal of Faculty of Human Society and Arts. Silpakorn University. Year 12 : 1 pages 1089-1160
- Suthachai Yimprasert. (2003). **The History of Thai Democracy. Second Edition**. Bangkok: P.Press, 2008.
- Thanapong Jitsa-nga. (2015). **The political conflict between Pridi Banomyong and Puey**

Ungphakorn.Sanya Thammasak and the conservative group during Field Marshal Thanom-Prapas government 1970-1973. Journal of History, Vol. 2, Year 1 (Apr-Sept.)

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระนอง :
ศึกษากรณีชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

Development of Ecotourism and Health for Community Enterprises in
Ranong Province have a purpose To assess the potential of ecotourism
and health tourism modeling of community enterprises in Ranong
province : case study ; Ban Had Som Pan Community.

วัลลภ ปิริยวรรณะ (Wallop (Piriyawatthana)¹

ศิริกัญญา ศิริภูณันท์ (Sirinya Siriyannun)²

ธวัช พุ่มดารา (Tawat Phumdara)³

บริบูรณ์ ฉลอง (Boriboon Chalong)⁴

จักรวาล สุขไมตรี (Jukawarn Sookmaitree)⁵

อีเมล: wallop.pi@ssru.ac.th โทรศัพท์ 0870990888

(Received: August 18, 2022; Revised: October 21, 2022; Accepted: November 2, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินศักยภาพของการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระนอง (2) ประเมินศักยภาพความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Inadept Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 17 คน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่ตั้งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพมีความเป็นธรรมชาติเหมาะสมกับการส่งเสริมและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นคือเรือนการร่อนแร่ การล่องแพ อุทยานธรรมชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการได้แก่ ที่พักแบบโฮมสเตย์แต่ยังมีไม่มากพอ การคมนาคมทางรถยนต์หรือรถประจำทางที่สะดวก การติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ นอกจากนี้ยัง พบว่า การรวมกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวบ้านหาดส้มแป้นภายใต้การนำของคนรุ่นใหม่และต่อมาได้พัฒนาโครงสร้างกรรมการเป็นหมู่บ้าน CIV นับว่าเป็นชุมชนที่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวอันเป็นแหล่งที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงในการคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์ ประการสำคัญสมาชิกของชุมชนต่างตระหนักถึงความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ดังนั้นจึงประเมินได้ว่าศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพของชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมี

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

⁴ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

⁵ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวในจังหวัดระนองได้อย่างแท้จริง ส่วนการประชาสัมพันธ์พบว่ายังไม่กว้างขวางมากเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ : ชุมชนการท่องเที่ยวควรมีการฝึกอบรมคนรุ่นใหม่ให้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวของท้องถิ่นเพื่อรับช่วงในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญที่ยั่งยืน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพ, การพัฒนา, การประเมิน, การมีส่วนร่วม

Abstract

This research article Objectives: (1) to assess the potential of the ecotourism and health tourism modeling of community enterprises in Ranong province; (2) to assess the potential and readiness of the facilities of community enterprise tourism attractions. By using a qualitative research methodology with an in-depth interview (Inadept Interview) key informants which is a community enterprise network of 17 people

The results of the research revealed that the location of ecological and health tourism sites is natural, suitable for promoting and developing it as an important tourist destination. There are outstanding tourist attractions such as rafting, rafting, ceramic industry. Which has facilities to provide services such as homestay accommodation, but there is not enough Convenience by car or bus Inter and telephone communication

Tourism Management Group under the leadership of the new generation and later developed the committee structure to be a CIV village. It is considered a community that recognizes the importance of tourism as a source of sustainable income for the community. to the real participation of the community in thinking, sharing, making decisions, sharing responsibility and benefit Importantly, community members are aware of cooperation in community development to prosper under changes that do not affect the natural environment and good culture of the community. The ecological and health of Ban Hat Som Pan community is ready to truly provide tourism services in Ranong. As for public relations, it was found that it was not extensive enough.

Suggestion : Tourism communities should train the new generation to see the importance of local tourism in order to take part in local development for sustainable prosperity, as well as proactively publicize more widely. climb

Keywords: Ecotourism and Health, potential, development, assessment, participation

บทนำ

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือของการจัดการเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ผู้ประกอบการหรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องนำไปประกอบการพิจารณาในการส่งเสริมหรือรณรงค์รวมทั้งปรับปรุงให้เกิดศักยภาพการท่องเที่ยวที่เรียกว่าลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนมาก คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพ เพราะศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ประกอบด้วยความสะดวกสบายและความประทับใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทรงคุณค่าอันก่อให้เกิดมูลค่าหากได้รับการพัฒนาให้เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยว

จังหวัดระนองเป็นกลุ่มจังหวัดในทะเลอันดามันมีชายฝั่งทะเลตะวันตกในเขตภาคใต้ตอนบน มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณสมบัติในการบำบัดรักษาสุขภาพ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเลือกที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ เช่นกลุ่ม ข้าราชการเกษียณเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง ซึ่ง ในปัจจุบันตลาดกลุ่มนี้มีอัตราเพิ่มขึ้นมากในประเทศไทย และมีความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาก มีความต้องการการบริการที่มีคุณภาพสูง มีความพึงพอใจมากในเรื่องของการบริการ โดยเป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการมีการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการธุรกิจสปา และสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มเฉพาะผู้ประกอบการเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก จังหวัดระนอง, 2551)

ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดระนองถือได้ว่ามีทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันทรงคุณค่า เพราะมีจุดน่าสนใจอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทุ่งคา บ้านบางสังคี และบ้านหาดส้มแป้น อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น อ.เมือง จ.ระนอง ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองระนองประมาณ 7 กิโลเมตร และห่างจากสนามบินระนองประมาณ 33 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศมีภูเขาโอบล้อมทั้ง 4 ด้าน มีพื้นที่รวมกันประมาณ 77.55 ตารางกิโลเมตร โดยมีพื้นที่เป็นสูงประมาณ 36,000 ไร่ และมีพื้นที่ราบรวมประมาณ 12,000 ไร่ อย่างไรก็ตาม จากสภาพพื้นที่ที่เป็นภูเขาส่งผลให้ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เช่น บ่อน้ำพุร้อน ลำธาร และทะเลหมอก เป็นต้น นับว่าพื้นที่ดังกล่าวแหล่งท่องเที่ยวเป็นต้นทุนธรรมชาติที่เหมาะสมโดยไม่ต้องลงทุนผสมผสานกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดยเด่นเป็นทรัพยากรสามารถดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีแม้ว่าจะมีการให้บริการการท่องเที่ยวอยู่บ้างแต่ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มากเท่าใดนัก จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

คำถามการวิจัย

1. ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างไร
2. ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพของการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระนอง กรณีชุมชนบ้านหาดส้มแป้น
2. เพื่อประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา : การศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาใช้ในการประเมินศักยภาพผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว 7 ด้าน ได้แก่ 1) ทำเลที่ตั้ง (location) 2) สภาพของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สาธารณูปโภค 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน 6) ปัญหาและอุปสรรค
2. ขอบเขตพื้นที่ : ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น อำเภอเมือง จังหวัดระนอง
3. ขอบเขตเวลา : ธันวาคม 2564-สิงหาคม 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิจัย

1. นำไปหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับท่องเที่ยวสามารถปรับตัวในการรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นำไปพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพ ในอำเภอเมืองจังหวัดระนองด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการนักท่องเที่ยวได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประธานการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหาดส้มแป้น และผู้ประกอบการบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

การทบทวนวรรณกรรม**แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)**

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาประเทศให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญแก่การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกัน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ให้ความหมาย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (climate) ทัศนียภาพที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีจากทุกๆ ฝ่าย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจทำลายความงามอันทรงคุณค่าเหล่านี้ได้ลง

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกันข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ราชการก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวังหรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต มีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่สนใจในเรื่องเรื่องแห่งอารยธรรมในอดีต หรือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของกลุ่มน้อย รวมถึงพิธีกรรม พิธีกรรมงานฉลองรื่นเริงต่างๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำรำ การละเล่น ตลอดจนงานหัตถกรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมธรรมชาติศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้จะช่วยสร้างรายได้ ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งรัฐจะสามารถนำมาใช้ในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ และที่สำคัญมันคือวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาการท่องเที่ยวความหมายของการท่องเที่ยว

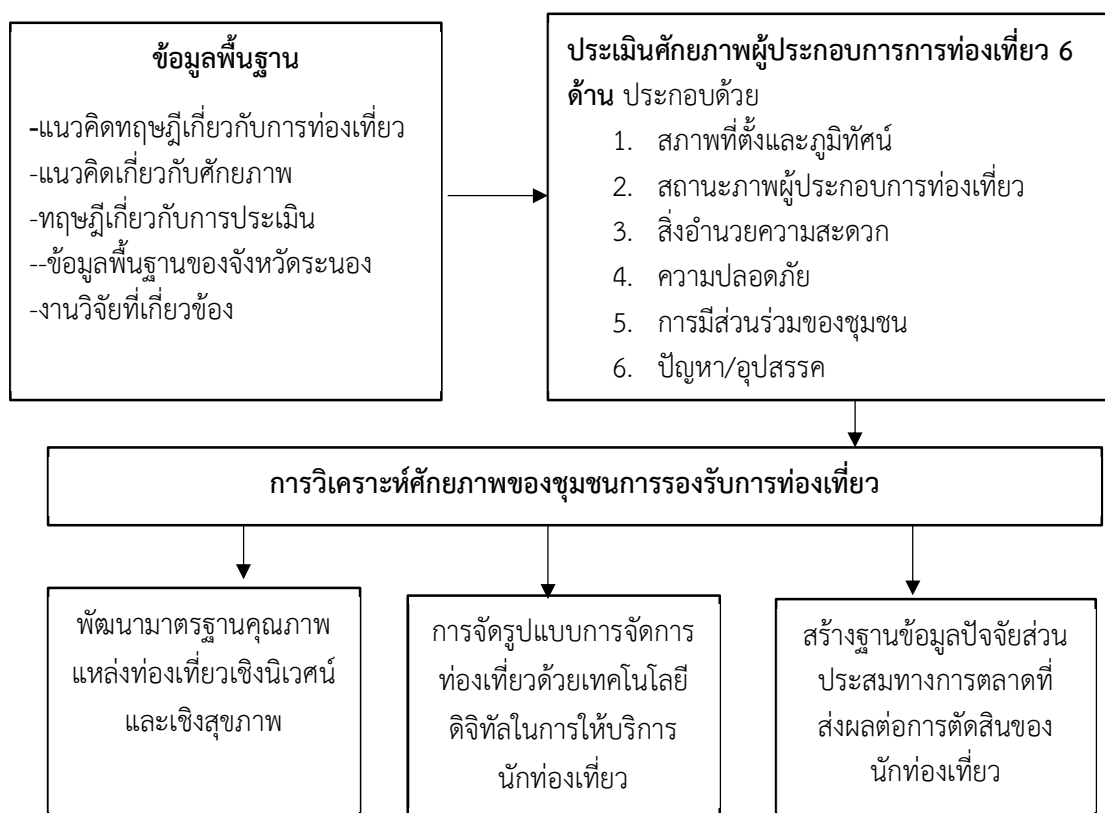
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2551: 31) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) ว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทาง ท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษาฟื้นฟูสุขภาพ

ขณะที่อารัญ บุญชัย และจินตา ตันศราวิฑู (2546: 22) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ที่สวยงาม งดงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ ด้วยการแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ/หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ โดยทั่วไปการท่องเที่ยวสุขภาพจึงมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลายเป็นการเพิ่มพูน พละกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรงปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และสามารถนำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ Komsit Kieanwatana, (2018) ได้ศึกษา สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลกและประเทศไทย พบว่า ทวีปเอเชียเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวเพราะในมุมมอง ของ Medical Tourism ประเทศในแถบเอเชียมีสถานพยาบาลที่มีคุณภาพสูงและได้มาตรฐานระดับโลก (World-Class Standard) ค่ารักษาพยาบาลถูกกว่า ทั้งนี้ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 18 ของโลก และเป็นลำดับที่ 5 ในเอเชีย ส่วน Wellness Tourism มีอัตราการเติบโต ประมาณ 9.1% ต่อปีโดยภูมิภาค ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว Wellness มากที่สุด ได้แก่ ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปเอเชีย-แปซิฟิก นอกจากนี้ มูลค่าตลาดของ Wellness Tourism ของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานการท่องเที่ยวชุมชนและผู้ประกอบการที่ให้บริการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติที่สำคัญได้แก่

1. ส่วนที่ 1 : สภาพที่ตั้ง

1) สภาพที่ตั้งของบ้านหาดส้มแป้นที่รายล้อมไปด้วยเขานมสาว เริ่มจากการปักหลักแหล่งของคนไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดระนองส่วนใหญ่เป็นพวกจีนฮกเกี้ยนเข้าไปร่อนแร่ดีบุกในลำธาร โดยมีจะเรียกถิ่นนี้ว่า “ฮวยซัมเปียน” หมายถึง “การลิกเข้าไปในป่าหุบเขา” เมื่อกาลเวลาผ่านไปการออกเสียงของคนไทยรุ่นต่อมาได้เพี้ยนเป็น “หาดส้มแป้น” โดยบ้านหาดส้มแป้นนับเป็นแหล่งแร่ที่สำคัญของจังหวัดระนองทำให้มีการทำเหมืองแร่ดีบุกกันมากในอดีต นอกจากนี้ในพื้นที่แห่งนี้ยังมีแร่หินขาวที่มีคุณภาพดีแห่งหนึ่งของเมืองไทยจึงมีการรวมกันทำเป็นอุตสาหกรรมเซรามิกที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามสภาพทางกายภาพของบ้านหาดส้มแป้นเป็นภูเขาที่มีทิวทัศน์สวยงาม สภาพภูมิอากาศจะมีลักษณะร้อนชื้น ฝนตกโดยเฉลี่ยปี 6 เดือน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมอุดมไปด้วยพืชพันธุ์ไม้ป่านานาชนิด นอกจากแหล่งธรรมชาติแล้วหาดส้มแป้นยังมีอ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้นที่เป็นแหล่งเก็บกักน้ำขนาดกลาง

2) ชุมชนหาดส้มแป้นอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้น

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลหงาว และตำบลบางรี อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

2. ส่วนที่ 2 สภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ระนองแคนยอน หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา 2) ฝายคลองหินเพิง หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา 3) น้ำตกหินเพิง หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา 4) ดาดหินงาม หมู่ที่ 2 บ้านบางสังติ 5) วัดโคปหาราม หมู่ที่ 2 บ้านบางสังติ 6) วัดหาดส้มแป้น หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น 7) ชุมเมืองฮกหลง หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น 8) อ่างเก็บน้ำ คลองหาดส้มแป้น หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น

2.1 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ภูมิปัญญาการร่อนแร่และคัดแยกแร่ เป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยเปิดให้บริการนักท่องเที่ยว สามารถเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ส่วนใหญ่ยังดำเนินวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ได้ทำแร่เป็นอาชีพหลักแต่ก็มีคนอีกส่วนหนึ่งยังคงรักษาวินัยชีวิตแบบดั้งเดิมคือการร่อนแร่ จนเกิดเป็นศิลปะของท้องถิ่นคือระบาร่อนแร่ ซึ่งอีกส่วนหนึ่งได้ปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นคือการทำเซรามิกจากแร่ดินขาว สุรียพร สรรพกุล ประธานการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหาดส้มแป้นกล่าวว่า

“...การที่ชาวบ้านมารวมกลุ่มกันทำงานเซรามิกขาย ถือเป็นอาชีพเสริม โดยอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านหาดส้มแป้น คือการทำเหมืองแร่ดีบุก แต่ปัจจุบันแร่ดีบุกมีจำนวนสายแร่ลดลง จึงหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ ต่อมาก็ค้นพบว่าที่นี่มีดินขาว แต่ก็ยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าใดนัก จนพบว่าบริษัทจากที่อื่นมานำสัมปทานขนแร่ดินขาวออกไปหาผลประโยชน์ส่วนตน เมื่อคุณสุมาลี มาลา ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งสมาชิกบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) ทราบเรื่องจึงเสนอโครงการไปยัง อบจ. ให้เข้ามาดูแลและส่งเสริมสนับสนุนคนในพื้นที่ ด้วยการจ้างผู้เชี่ยวชาญ ให้เข้ามาช่วยสอนและให้ความรู้ในเรื่องของการทำเซรามิก และจัดตั้งกลุ่มเซรามิกบ้านหาดส้มแป้นขึ้น เมื่อปี 2551...หลังจากนั้นก็ให้มีหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยสนับสนุน)

จากผลการเปลี่ยนแปลงอาชีพได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สำคัญของชุมชนบ้านหาดส้มแป้นปัจจุบัน นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมการทำเซรามิกและซื้อเป็นของใช้หรือเป็นของฝากให้กับญาติมิตรได้อย่างมีคุณค่า เพราะเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่คุณภาพซึ่งได้รับการยอมรับในระดับชาติ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ 1) ศูนย์ส่งเสริมอาชีพชุมชนตำบลหาดส้มแป้น หมู่ที่ 2 บ้านบางสังติ 2) กลุ่มเซรามิก บ้านหาดส้มแป้น หมู่ที่ 2 บ้านบางสังติ 3) ศูนย์ไม้กวาดดอกอ้อ หมู่ที่ 2 บ้านบางสังติ 4) ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาการร่อนแร่ หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น 5) โรงรับซื้อแร่ หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น 6) เหมืองแร่ดินขาว หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น

3. ส่วนที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 มีสถานที่พักให้บริการ 3 แห่ง ได้แก่

3.1.1 คือ บ้านหาดส้มแป้นโฮมสเตย์ ตั้งอยู่เลขที่ 88/8 ม.3 ต.หาดส้มแป้น หรือมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “ณัฐยาโฮมสเตย์” ที่อยู่ใกล้กับอ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้น มีลักษณะ ดังนี้

3.1.1.1 ที่พักเป็นหลัง เป็นที่พักที่ให้บริการทั้งพักในอาคารเป็นหลังพร้อมแอร์ปรับอากาศ เครื่องทำอุ่น มี 2 แบบ คือ นอนได้หลายคนตั้งแต่ 2-3 คน ค่าบริการพร้อมอาหารเช้าราคาเริ่มต้นคืนละ 1500 บาท นอนได้ 6-11 คน รวมอาหารเช้าราคาเริ่มตั้งแต่ 3500 บาท

3.1.1.2 ลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่นิยมการแคมป์ปิ้ง (camping) โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับการบริการจากผู้ประกอบการจะอำนวยความสะดวกเรื่องเต็นท์ให้กับนักท่องเที่ยวนอนได้ 2 คน รวมอาหารเช้า ราคา 800 บาท

นอกจากนี้ ทางที่พักได้เตรียมความสะดวกในการทำกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว เช่น อุปกรณ์เครื่องครัว อุปกรณ์ปิ้งย่าง ห้องสันทนาการสำหรับผ่อนคลายร้องเพลงบริการกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ คือ การล่องแพ แลหมอก และชมพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้า

ประการสำคัญ สถานที่พักแห่งนี้ อนุญาตให้นักท่องเที่ยวสามารถนำสัตว์เลี้ยง คือ สุนัข หรือแมว เข้าบริเวณพื้นที่พักได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มและต้องไม่ปล่อยให้สัตว์เลี้ยงอยู่ตามลำพังในห้องพัก เพียงแต่มีข้อห้ามไม่อนุญาตนอนบนเตียงของสถานที่พัก โดยเจ้าจะต้องรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด

3.1.2 โฮมสเตย์ “พบสุข” ตั้งอยู่ที่เลข 95/7 หมู่ 2 ต.หาดส้มแป้น ราคาเริ่มต้น 500 บาท ห้องติดลำธาร บรรยากาศร่มรื่น

3.2 การติดต่อสื่อสารในพื้นที่ของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น สามารถเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตและไฟไวจากเครือข่ายผู้ให้บริการได้ทุกเครือข่าย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสามารถสื่อสารผ่านโทรศัพท์สาธารณะ โทรศัพท์บ้าน หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งปัจจุบันมีสัญญาณเครือข่ายครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่

3.3 การเดินทางเข้าเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวบ้านหาดส้มแป้น นับว่ามีความสะดวกมากโดยสามารถขับรถส่วนตัวเข้าถึงได้ นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารประจำทางที่ถือว่าเป็นอัตลักษณ์เอกลักษณ์อันโดดเด่น คือ รถสองแถวโบราณรอบชุมชนได้อย่างสนุกสนาน การเดินทางใช้ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4005 สายระนอง – หาดส้มแป้น เป็นถนนหลักระหว่างอำเภอเมืองระนองกับ ตำบลหาดส้มแป้น และถนนสายหาดส้มแป้น – ทุ่งคา เป็นถนนเชื่อมระหว่างหมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา กับหมู่ที่ 3 ตำบลหาดส้มแป้น อย่างไรก็ตามสำหรับเส้นทางเชื่อมต่อของแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังเป็นถนนลูกรังที่กำลังรอกการปรับปรุงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ส่วนที่ 4 ด้านสาธารณูปโภค

4.1 มีไฟฟ้าและน้ำประปาทุกหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามพบว่า มีประชาชนร้อยละ 2 ที่ยังไม่มีไฟฟ้าเป็นของตนเองเนื่องจากยังไม่มีบ้านเลขจึงต้องอาศัยไฟฟ้าจากเพื่อนบ้าน

4.2 ประชาชนส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ มีโทรศัพท์บ้านเป็นลำดับรอง โดยในเขตตำบลหาดส้มแป้นมีจุดบริการโทรศัพท์สาธารณะ รวม 8 แห่ง ได้แก่ หมู่ที่ 1 จำนวน 1 แห่ง หมู่ที่ 2 จำนวน 2 แห่ง และหมู่ที่ 3 จำนวน 5 แห่ง

4.3 ไปรษณีย์/การสื่อสารหรือการขนส่ง และวัสดุ ครุภัณฑ์ นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการไปรษณีย์หรือการสื่อสารหรือการขนส่ง ประชาชนสามารถใช้บริการจากที่ทำการไปรษณีย์เอกชน ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น สำหรับการสื่อสารด้วยช่องทางอื่น สามารถสื่อสารผ่านโทรศัพท์ สาธารณะ โทรศัพท์บ้าน หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งปัจจุบันมีสัญญาณเครือข่ายครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ การขนส่งวัสดุครุภัณฑ์สามารถขนส่งได้โดยผ่านที่ทำการไปรษณีย์เอกชนในพื้นที่ หรือที่ทำการไปรษณีย์ ระนอง หรือขนส่งกับบริษัทขนส่งในตัวเมืองระนองซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปและไม่ไกลจากพื้นที่มากนัก

4.4 ด้านการบริการ ได้แก่ ร้านค้าต่าง ๆ มีกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน ได้แก่ 1) ร้านค้า 30 แห่ง 2) ร้านอาหาร 9 แห่ง 3) บ้านเช่า 14 แห่ง 4) อู่ซ่อมรถยนต์ 1 แห่ง 5) ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ 1 แห่ง 6) ปั้มน้ำ (หลอด) 2 แห่ง 7) ร้านเสริมสวย/ร้านตัดผมชาย 7 แห่ง 8) ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า 1 แห่ง 9) อู่ทำสีรถยนต์ 1 แห่ง

4.5 มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ 2 แห่ง ดังนี้ 1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตำบลหาดส้มแป้น รับผิดชอบพื้นที่หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หมู่บ้านทุ่งคา รับผิดชอบพื้นที่หมู่ที่ 1

4.6 สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกของตำบลหาดส้มแป้นส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่มาผลิตเป็น ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ไม้กวาดดอกอ้อ เครามัก ไข่เค็มดินขาว สบู่สมุนไพรที่ระลึกที่เกี่ยวกับแร่ดีบุก เป็นต้น

5. ส่วนที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม

จากสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การรวมกลุ่มของชุมชนได้เกิดจากการสร้างแรงบันดาลใจจากผู้นำชุมชนได้มีบทบาทสำคัญทำให้เกิดประชาชนในท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นในการนำ ประกอบกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีลักษณะวิถีชีวิตแบบโอปอ้อมอารีต่อกันจึงก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม ทักษะและความสามารถของแต่ละคนมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์งานที่มีการถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้เรียนรู้นำไปขยายผลในการส่งเสริมให้เกิดอาชีพเสริมในการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวรวมทั้งเป็นสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยรวม จึงมีการตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นโดยจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวที่กล่าวว่า

“.....ความร่วมมือของคนในชุมชนบ้านส้มแป้นอยู่ร่วมกันเปรียบเสมือนเครือญาติที่เอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาของบรรพชนที่สืบทอดกันมาจึงเปิดโอกาสให้กับผู้สูงอายุที่มีทักษะความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ได้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ ในชุมชนที่สนใจรวมทั้งเผยแพร่ให้กับคนนอกที่สนใจ.... นอกจากจะเป็นกิจกรรมทางเรียนรู้ทางภูมิปัญญาแล้วยังสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุได้มีงานทำด้วย....ประการสำคัญการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมทำ ทางกลุ่มจะรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้นำเสนอความคิดเห็นและแนวทางที่สร้างสรรค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมี

การแบ่งหน้าที่กันทำตามทักษะและความถนัด.... ซึ่งก่อนเกิดระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 (covid-19) สมาชิกกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยวจะมีการนัดประชุมกันเป็นประจำทุกเดือนเพื่อสรุปผลการดำเนินการของกลุ่ม รวมทั้งนำปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน...”

6. ปัญหาและอุปสรรค

จากผลการศึกษาวิจัยแบ่งได้เป็น 4 ประการ ได้แก่

- 6.1 ปัญหาด้านบุคลากรที่มีความทักษะในการแนะนำสถานที่หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ หรือมีทัศนคติอันจะเป็นการโน้มน้าวให้เกิดความเพลิดเพลินหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และเชิงสุขภาพยังมีน้อย
- 6.2 ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักยังมีไม่มากพอให้นักท่องเที่ยวสามารถเป็นทางเลือกได้ และไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาในรูปแบบของกลุ่มใหญ่ได้
- 6.3 ปัญหาด้านคมนาคมในพื้นที่ พบว่าถนนเชื่อมต่อของแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความชำรุดและแคบรวมทั้งไม่มีป้ายบอกเส้นทาง
- 6.4 ปัญหาด้านการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว คือยังไม่มีหน่วยให้การช่วยเหลือฉุกเฉินหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น อุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยอย่างกะทันหัน
- 6.5 ปัญหาการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีผ่านระบบสื่อออนไลน์ในการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

อภิปรายผล

บ้านหาดส้มแป้นเป็นชุมชนเก่าแก่มีวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างคนพื้นถิ่นกับชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร และประกอบอาชีพในการทำอุตสาหกรรมแร่ดีบุก ต่อมาจึงได้พัฒนาไปสู่การทำเขารามิกจากแร่ดินขาว ประกอบกับภูมิทัศน์ของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากชุมชนได้ดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน สามารถสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นอันถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของคนในชุมชน จนมีพัฒนาการมาสู่การก่อเกิดชุมชนท่องเที่ยวเหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และเชิงสุขภาพที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หรือสรุปได้ว่าเป็นการลงทุนน้อยแต่ได้ผลมาก เป้าหมายสำคัญก็คือชาวบ้านสามารถดำเนินชีวิตตามปกติแต่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอีกด้วย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีเอกภาพ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่การดำรงชีพวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่สามารถประยุกต์ให้เกิดการบริการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักของการอยู่ร่วมกันของสังคม

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวคือขีดความสามารถในการรองรับการให้บริการ และจากผลการศึกษาได้สรุปได้ว่าชุมชนการท่องเที่ยวบ้านหาดส้มแป้นมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกของจังหวัดระนอง เนื่องจากมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ไม่ห่างไกลจากตัวเมือง และลักษณะของภูมิทัศน์เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และเชิงสุขภาพ การคมนาคมจากภายนอกเข้าพื้นที่มีความสะดวกรวมทั้งระบบการติดต่อสื่อสารครอบคลุมทุกเครือข่าย มีระบบอินเทอร์เน็ตรองรับ

สอดคล้องกับการศึกษาของภาสกร จวนสง (2563) ได้ศึกษา การประเมินศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านท่าล่าง จังหวัดอุบลราชธานีและชุมชนบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร พบว่าชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ได้สอดคล้องกับวิถีของชุมชน และสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญาณัฐ โพธิ์ศิริ (2564). ได้ศึกษา การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องภาคเอกชนรวมทั้งผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น มีความร่วมมือกันภายในการนำของผู้นำชุมชนในการริเริ่มและผลักดันจนเกิดเป็นชุมชนการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านหาดส้มแป้นควรมีการโน้มน้าวให้คนรุ่นใหม่ได้มองเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อเป็นสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมในการให้บริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการเรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้มาก ก็จะเป็นช่องทางของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับช่วงวัย อีกทั้งเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัยที่อาจมีทัศนคติหรือแนวคิดที่แตกต่างกันได้
2. ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรสนับสนุนให้เกิดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงรุกด้วยการทำเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน (application) เป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลพื้นที่เพื่อการตัดสินใจเข้าไปท่องเที่ยว
3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น ควรมียุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้เป็นการสร้างอาชีพให้กับประชาชนผลที่ได้รับคือการจัดเก็บรายได้จากอีกทางหนึ่งด้วย รวมทั้ง การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบ้านบอกสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและมีความชัดเจน
4. ชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้นควรมีการหารือในการจัดหน่วยบริการนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน รวมทั้งการจัดหน่วยเพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการรับบริการช่วยเหลือจากมีเหตุฉุกเฉิน

เอกสารอ้างอิง

- Aran Boonchai and Jintana Tansarawiputh. (2003). *Health tourism, a new selling point of Thai tourism*, Economic and Social Journal 40.(4): 22-23.
- Benchamas Na Thongkaew, Amnat Raksapol, Juthamas Pengkona and Boonsilp Chittapraphan. (2017) *Potential and development guidelines Assessing the potential of tourism resources and prepare guidelines Tourism Development*, Khanthuli Sub-district, Tha Chana District, Surat Thani
- Boonlert Chittangwattana. (1999) *Sustainable Tourism Development in Chiang Mai Province*: Faculty of Humanities Chiang Mai University.
- Boonyaphak, Wiwatchai. (2007). *The Impact of Tourism Industry in Cultural Heritage*. Tourism Journal, 4 (October), 31–38.
- Chathupoom, (n.d.) *Assessment theory*, Copies of documents Faculty of Education Khon Kaen University.
- Dictionary Webster's* Third New International Dictionary Meriam Webster. INC., Publisher, Springfield, Massachusetts, U.S.A.
- Government Gazette, Volume 135, Section 82 A. *National Strategy Announcement 2018-2037*, dated 13. October 2018.
- Global Wellness Institute. (2014). *Global Spa & Wellness Economy Monitor*. New York: Global Wellness Institute. (pp.13–45)
- Rossi, P.H. & Freeman H.E. (1982). *Evaluation: A systematic approach*. Beverly Hill, California: Sage
- Juthamas Chaisorn (1993). *Study of the potential of tourist attractions for tourism development in the province*. Mae Hong Son. Thesis, Srinakharinwirot Prasarnmit. University,
- kanyanat Phokhiri. (2017). *Cooperation Management in Community Based Tourism, Case Study, Baan Haad Sompan, Ranong Province*.: Master of Arts thesis Silpakorn University.
- Kanlaya Sawangkong. (2016). *Survey of the potential of natural tourist attractions in Saraburi Province*. term paper: Graduate Business University.
- Komsit Kianwatana.(2518). *Situations and Trends of World and Thailand Health Tourism*. Journal J. Cult. Approach, Vol.19, pp.78-87.
- Longman. (1987) *Dictionary of Contemporary*. English. Harlow: Longman Press.
- Ministry of Tourism and Sports. (2014). *Tourism Quality Standards Assessment Guide Natural way*. Bangkok: Veterans Organization.
- Ministry of Tourism and Sports. (n.d.) *Report on the Vision of Thai Tourism 2036*, Bangkok: n,p.

- Namkwan Wongpratoom et al.(2018). *Assessing the potential of tourist attractions to promote tourism Agriculture, Wawee Village, Chiang Rai Province*. Dusit Thani College Journal Vol. 12 No. 2, May -August 2018, pp.132-150.
- Neufeldt, Victoria (1990). *Webster's New World Dictionary*. New York: A Time Warner Company
- Nutprawee Likitsaran.(2019). *Potential tourist attractions of Phichit Province*. academic articles, journals Administration and Tourism Authority of Thailand, Vol. 14, No. 1 (January-June 2019, p.p.28-41)
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion, Ranong Province. (2008). *study report Ranong Province Health Tourism Enterprise Network*.
- Passakorn Juansang (2020). *Assessment of Community Potential in Developing Eco-Tourism and Culture. Case Study of Ban Tha Long Community. Ubon Ratchathani Province and Ban Tha Wat Community Sakon Nakhon Province*, Thesis, Urban Development Planning and Environment Program Silpakorn University.
- Payom Thammabutr. (2003). *Documents for teaching and learning principles of ecotourism*. Bangkok: Srinakharinwirot University Ecotourism Development Institute Province. Research journal for Spatial Development, Vol. 9, No. 2, p.p 106-121.
- Ranong Provincial Tourism Office, *information on tourist attractions in Ranong Province*. (Retrieved from <https://ranong.mots.go.th/>)
- Sairung, W. (2011). *Guideline For Development Cultural Tourism in Cherng Tha Temple Floating Market Lopburi Province*. Independent Study, Faculty of Management Science, Khon Kaen University.
- Scriven, M. (1967). *Evaluation Methodology*, in RW Tyler, RM Gagne, & M. Scriven (Eds.), Perspectives of Curriculum Evaluation Chicago, pp. 39-83.
- Singsaktrakul, Parichat., & Sermkarndee, Patcharin (2013). *The Study of Potentiality and Conservation Tourism Development Approach of Baan Thung-Maprang, Kuan Doan District and Baan Ton-Panan, Kuan Kalong District in Satun Province*. Suddhiparitatad Journal, 27(83), 97-112
- Sirichanya Prabhanakit (2010) *Assessing the potential of tourist attractions in Muang District, Trat Province. to create an ecotourism route*, Thesis in Planning and Managementenvironmental tourism graduate school Srinakharinwirot University.
- Sirichai Kanchanawasi. (2002) *Theory of assessment*. 3rd edition. Bangkok : Chulalongkorn university. Press.

- Suwimol Vongvanich and Nongluck Wiratchai. (2001). *Thesis Advisory Guidelines*. Bangkok: CenterTextbooks and academic documents Faculty of Education, Chulalongkorn University
- Touchchaya Songittisuk and Natthanuch Chantavimol. (2020). *Assessment of the potential of tourist attractions.Ecology from the perspective of tourists, a case study of Mae Sot District, Tak Province*. Thesis. Hospitality and Tourism Industry Management Bangkok University.
- UNWTO. *Strengthening tourism for peace*. Ten searched from <https://www-unwto-org.translate.google/>
- Wanna Wongwanich. (2003). *Geography of tourism*. 2nd Edition. Bangkok: Thammasat University
- Warat Mathayombut,(2009). *Model of tourism management in Chiang Mai Province*. Ph.D.Department of Management Science. graduate school, Maejo University.
- Wiwatchai Boonyaphak. (1986). *Concept of the potential of tourist attractions. The impact of Tourism industry to the cultural heritage*. Travel brochure, 40-42.

ไฮกุ เพื่อสุนทรียภาพ มิตรภาพและการพัฒนาภาษา Haiku for Aesthetic, Friendship and Language Development

ยงยุทธ ขำคง (Yongyut Khamkhong)¹

อีเมล yongyut.k@pnru.ac.th โทรศัพท์ 0865513084

(Received: July 27, 2022; Revised: October 21, 2022; Accepted: November 9, 2022)

บทคัดย่อ

บทกวีไฮกุของญี่ปุ่นที่มีการกำหนดพยางค์ไว้ที่ 5-7-5 พยางค์ในสามบรรทัด เป็นบทกวีเล็ก ๆ ที่มีรากเหง้ามาจากศาสนาพุทธนิกายเซ็นที่ใช้บทกวีช่วยในการฝึกสติสัมปชัญญะให้อยู่กับช่วงเวลาแห่งปัจจุบัน เนื้อหาของไฮกุนิยมเอ่ยถึงธรรมชาติ ฤดูกาล และสิ่งเล็ก ๆ ที่พบได้รอบตัวของเรา ปัจจุบันไฮกุได้รับความนิยมไปแทบทุกประเทศในโลกและมีการดัดแปลงให้เหมาะกับภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความงดงามของบทประพันธ์ไฮกุนำมาซึ่งสุนทรียภาพทางอารมณ์ มิตรภาพและการพัฒนาความสามารถทางภาษาด้วยการคิดหาคำที่มีความจำกัดของพยางค์ ไฮกุนับเป็นวัฒนธรรมทางตะวันออกที่ได้รับการยอมรับจากโลกตะวันตกได้อย่างสง่างาม นักวิชาการใช้ไฮกุศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการทางภาษา จิตวิทยา และแม้แต่ด้านการแพทย์

คำสำคัญ: ไฮกุ สุนทรียภาพ การพัฒนาภาษา

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

Haiku originated from Japan consisting of 5-7-5 syllables in just three lines. This tiny poem was derived from Buddhist Zen teaching, helping on meditation at the present moment. Haiku is mostly about nature, seasons and small things surrounding us in everyday life. It is accepted in almost every country in the world and adapted to suit the local culture and languages. Haiku brings aesthetic, friendship and the language development. It is one of the few cultures from the far east to be accepted by the Western world. Academics used Haiku to study language development, psychology and even medical treatment.

Keywords: Haiku, Aesthetic, Language Development

บทนำ

ไฮกุเป็นบทกวีสั้นของญี่ปุ่นที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจากแทบทุกประเทศบนโลก บทกวีที่มีเพียง 17 พยางค์ โดยแบ่งเป็น 3 บรรทัด บรรทัดแรก 5 พยางค์ บรรทัดสอง 7 พยางค์ และบรรทัดสาม 5 พยางค์ แต่กลับได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในแวดวงการศึกษาที่ครูและอาจารย์นิยมนำไฮกุมาเสริมในการสอนภาษาและนำไฮกุมาเล่นเป็นเกมเพื่อสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้เรียน ในแวดวงวิชาการได้มีการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของไฮกุในด้านต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาการทางภาษา จิตวิทยา และแม้แต่การรักษาคนไข้ในโรงพยาบาล ในประเทศไทยมีนักวิจัยนิยมนำไฮกุมาใช้ศึกษาด้านการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ

ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเป็นเช่นเดียวกับทักษะการพูดที่ผู้เรียนต้องแต่งหรือผลิตออกมา (Productive Skills) ซึ่งการที่ผู้เรียนจะทำเช่นนั้นได้ เขาต้องสั่งสมทักษะทางภาษาที่สมองได้รับรู้ (Receptive Skills) เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องเพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจในการแต่งออกมาเป็นคำพูดหรือเขียนออกมาได้ หากไม่มีชั่วโมงการรับรู้ที่มากพอ ผู้เรียนจะประสบกับปัญหาการเลือกใช้คำและขาดทักษะทางไวยากรณ์ในการเรียบเรียงเป็นประโยค การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยจึงมักนิยมสร้างความประทับใจแรกให้แก่ผู้เรียนได้เกิดความสุขสนุกสนาน ครูผู้สอนภาษาจึงมักพบว่าต้องคิดหากกลยุทธ์การสอนหลายประการเพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนภาษา เรามักพบว่าผู้สอนภาษาอังกฤษจึงต้องทำให้ตัวผู้เรียนได้ตกขบขันเพื่อเรียกเสียงหัวเราะสนุกสนานเฮฮาจากผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย การเรียนภาษาอังกฤษจึงถูกยึดโยงเข้ากับความสุขสนุกสนานในห้องเรียนโดยส่วนมาก และไฮกุเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถเรียกความสนใจจากผู้เรียนได้

เนื่องจากไฮกุมีการจำกัดที่จำนวนพยางค์ จึงทำให้ผู้ประพันธ์ต้องเลือกสรรหาคำที่เหมาะสมที่สุดมีความหมายดีที่สุดเพื่อให้ปรากฏอยู่เป็นผลงานของตัวเอง ความพิถีพิถันในการเลือกใช้คำนี้เป็นจุดเริ่มต้นแห่งสุนทรียะทางภาษาที่จะเกิดความหมายที่ลึกซึ้ง เสริมสร้างจินตนาการ ให้แง่คิด โน้มน้าวจิตใจผู้อ่านรวมทั้งเป็นคติสอนใจ ผู้อ่านมักนิยมตีความไฮกุตามประสบการณ์ของตนเอง ไฮกุจึงตอบสนองต่อจินตนาการของคนทุกคนขึ้นได้ดี (Tauchner, 2008)

บทความนี้กล่าวถึงความเป็นมาของไฮกุจากประเทศญี่ปุ่น งานศึกษาทางวิชาการที่ใช้ไฮกุเป็นเครื่องมือในการศึกษา การทดลองเขียนไฮกุในกลุ่มเพื่อนโซเซียลมีเดียเพื่อสร้างมิตรภาพของผู้เขียน และตัวอย่างผลงานการประพันธ์ไฮกุที่ผู้เขียนนำไปทดลองใช้กับนักศึกษา เพื่อนอาจารย์ และมิตรสหาย

เนื้อหา

กรอบความคิดในการศึกษา

บทความนี้มุ่งหมายศึกษาประวัติความเป็นมาของบทประพันธ์ไฮกุและอิทธิพลของไฮกุที่มีต่อแวดวงวิชาการ ตลอดจนการทดลองนำไฮกุมาใช้ในการสร้างมิตรภาพระหว่างอาจารย์และนักศึกษาที่กำลังเรียนภาษาอังกฤษในกลุ่มโซเซียลมีเดียในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ความเป็นมาของไฮกุ

ในยุคพัฒนาด้านวัฒนธรรมญี่ปุ่นเฮอัน (Heian) ราว ค.ศ. 100-1100 คนญี่ปุ่นมีค่านิยมว่าต้องจดจำบทกวีแบบยาว ๆ ของญี่ปุ่นและของจีนที่เรียกว่าโชกะ (Choka) จึงจะถือว่าเป็นบัณฑิตและเป็นผู้คงแก่เรียน ต่อมามีการพัฒนาบทกวีสั้นดังกะ (Tanka) ที่มีจำนวนพยางค์ 5-7-5-7-7 รวมทั้งหมด 31 พยางค์ และทำให้ง่ายต่อการจดจำมากยิ่งขึ้น เนื้อหาของดังกะมักเกี่ยวกับฤดูกาล ธรรมชาติ และความรู้สึก บทกวีดังกะเป็นที่นิยมมากในหมู่คนชั้นสูงและราชสำนัก ในช่วงกลางศตวรรษที่ 16 เกิดการพัฒนาบทกวีในหมู่ชนชั้นล่างที่เรียกว่า “บทกวีชาวนา” (Peasant Poetry) หรือ Haikai ที่ต่อมาเรียกกันว่า Renku ซึ่งเป็นบทกลอนที่ไม่มีความซับซ้อน แต่ยังคงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบรรยายธรรมชาติเป็นหลัก กวีที่มีชื่อเสียงมากจนได้ชื่อว่าปรมาจารย์หรือ Haiku Master มีชื่อว่า มัตซึโอะ บะโช (Matsuo Basho) มีชีวิตอยู่ในปี ค.ศ. 1644-1694 ตรงกับสมัยเอโดะ (Edo) เขาได้ดัดแปลงบทกวีที่มีอยู่ในยุคนั้นให้สั้นกระชับกว่าเดิม แต่งไว้ด้วยความลึกซึ้งทางศาสนาพุทธนิกายเซ็น โดยรู้จักกันในปัจจุบันนี้ว่า Haiku โดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า Karumi หรือความรู้สึกเบาสบาย อิ่มใจ เพลินเพลินใจที่กวีรู้สึก (Britannica, 2022)

ไฮกุเป็นการผสมผสานแนวความคิดแบบเซ็น (Zen) ที่เรียกเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า Sabi และ Wabi ซาบิเป็นเรื่องของความสันโดษเรียบง่ายที่พระภิกษุนิยมอยู่เพียงลำพังและบางครั้งก็ได้สัมผัสกับความรู้สึกที่สุขสงบแท้จริง ไม่ยึดติดกับสิ่งใด ๆ ในโลก (Detachment) วาบิคือความพอเพียง ไม่ยึดติดกับวัตถุใด ๆ เช่นเดียวกับการประกอบพิธีดื่มชาที่นิยมใช้ภาชนะที่มีลักษณะเรียบง่าย และทำในกระท่อมดื่มชาหลังเล็ก ๆ ที่แฝงให้เห็นถึงความสมถะถ่อมตนแบบชาวญี่ปุ่น ไฮกุไม่ใช่เพียงแค่การบรรยายภาพที่เห็นเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่การเลือกใช้คำที่สื่อความรู้สึกและน้ำเสียง (Tone) ที่อยู่ในคำพูดในบทประพันธ์ ทำให้ไฮกุมีความหมายมากกว่าการเพียงแต่บรรยายและพรรณาส่งที่กวีเห็น น้ำเสียงที่อยู่ในบทกวีไฮกุอาจมีได้หลายรูปแบบตามแต่อารมณ์ของกวี อาจเป็นน้ำเสียงที่แข็งแกร่งหรือขี้เล่น หรือการมุ่งสู่ความสงบ หรือเหงา หงอย ล้วนแล้วแต่จะทำให้ไฮกุนั้นสื่อถึงผู้อ่านได้โดยตรง แต่เรื่องราวที่อยู่ในไฮกุควรเป็นเรื่องจริง บริสุทธิ์ และสื่อสารออกมาแบบจริงใจ ไฮกุแต่ละบทจึงเป็นประสบการณ์ใหม่ ๆ ในตัวของมันเองที่ไม่ได้เกิดจากการคิดเอาเองของกวี หรือจากคำบอกของคนอื่นว่าผู้แต่งควรรู้สึกเช่นนั้นเช่นนั้น แต่เนื่องจากไฮกุใช้เพียง 17 พยางค์ทำให้กวีไม่ต้องพรรณนาให้มากความ แต่กวีต้องมุ่งตรงไปที่เนื้อหาในทันทีเลย ไม่มีการพรรณาแบบการบรรยายเยิ่นเย้อ เพราะเหตุนี้กวีไฮกุจึงต้องเพ่งมองไปที่ภาพที่เห็นตรงหน้าและเขียนบทกวีออกมาด้วยคำที่สั้นกระชับ จำกัและรวดเร็ว ไฮกุสะท้อนให้เห็นความเรียบง่าย (Simplicity) ที่เป็นรากฐานทางความคิดและสังคมแบบญี่ปุ่น ภาษาที่ใช้ในไฮกุไม่นิยมการใช้คำเปรียบเทียบกับ (Metaphor and Similes) และไม่มีการสัมผัสคำ จึงเป็นเรื่องง่ายสำหรับคนทุกเพศทุกวัย แม้ผู้ที่มีคลังคำศัพท์ไม่มากก็สามารถแต่งบทประพันธ์ไฮกุได้

ในยุคเริ่มต้นของไฮกุ บะโช ผู้เป็น Haiku Master คนแรก นิยมสอนลูกศิษย์ให้แต่งบทกวีขึ้นมาแบบฉับพลันเมื่อเกิดความรู้สึกที่ดีต่อภาพของธรรมชาติที่เห็นตรงหน้า โดยไม่ต้องปรุงแต่งบทกวีด้วยถ้อยคำสวยหรูใด ๆ ไฮกุจึงได้รับความนิยมอย่างมากทั่วญี่ปุ่น และในยุคต่อมายังเกิดมีงานแต่งบทกวีไฮกุ

ในวัดเซ็นที่มีภิกษุหลายร้อยคนมาร่วมกันแต่งไฮกุที่สามารถผลิตไฮกุมากถึง 100 บทได้ในวันเดียว (Kizer, 2001)

นับจากยุคสมัยของบะโชเมื่อ 300 ปีก่อนจนถึงทุกวันนี้ บทกวีไฮกุยังคงมีรูปแบบคล้ายของยุคดั้งเดิม คือเน้นการสังเกตธรรมชาติรอบตัว สิ่งเรียบง่ายที่อยู่รายล้อมตัวเรา ใช้คำพูดง่าย ๆ เพื่อสื่อความหมาย ไม่มีความซ่อนเร้นใด ๆ อยู่ในบทกวี เป็นเสมือนการหยิบภาพธรรมชาติออกมาเพื่อบอกกล่าวเป็นบทประพันธ์ มีเพียงภาพในชั่วขณะที่มองเห็นตรงหน้าเท่านั้น

another year is gone
a traveler's shade on my head
straw sandals at my feet

- Basho

บทกวีบทนี้แต่งขึ้นขณะที่อาจารย์บะโชกำลังเดินทางเพื่อแสวงหาสัจธรรมไปทั่วญี่ปุ่น และสิ่งที่เขาเห็นมีเพียงเงาของตัวเองและรองเท้าฟางเท่านั้น เป็นการรอนแรมที่ยากลำบากและเสี่ยงอันตรายแต่เขาก็ยังรอดชีวิตมาได้ จำนวนพยางค์ของญี่ปุ่นกับภาษาอังกฤษไม่ตรงกันเนื่องจากการแปลมา ในภาษาอังกฤษจึงไม่ตรงจำนวน 5-7-5 พยางค์ตามแบบไฮกุญี่ปุ่นดั้งเดิม

แม้บทกวีจะสั้นเพียงแค่ 3 บรรทัดก็ตาม ผู้อ่านยังคงอยากจะค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่ในนั้น ผู้อ่านจึงต้องมีความละเอียดอ่อนและเพ่งจิตหาความหมายให้ได้ด้วยตนเอง หากผู้อ่านเป็นคนหยาบกระด้าง บทกวีไฮกุ 3 บรรทัดนั้นก็เลยไม่มีความหมายใด ๆ เลยสำหรับเขา นี่คือเสน่ห์ทางสุนทรียะทางภาษาของไฮกุนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

เรื่องของบะโชและอิสสะ

เราจะเข้าใจเรื่องราวของไฮกุมากขึ้นหากได้รู้จักประวัติความเป็นมาของผู้คิดค้นไฮกุและนักประพันธ์ไฮกุที่มีชื่อเสียง บุคคลแรกที่ผู้เขียนต้องแนะนำคือ ท่านอาจารย์บะโช ผู้คิดค้นและดัดแปลงบทกวีโบราณให้สั้นกระชับเป็นไฮกุในปัจจุบันนี้ ท่านอาจารย์บะโชเกิดในตระกูลซามูไรที่จังหวัดอิเกะ (Iga) มีอาชีพเป็นครูสอนหนังสือและเคยออกเดินทางไปทั่วญี่ปุ่นหลายครั้งเพื่อหาประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ในปี ค.ศ. 1684 เขารวบรวมงานเขียนของตัวเองเป็นหนังสือชื่อ “บันทึกของชายผอมแห้ง” (Records of a Weather-Exposed Skeleton) ภายหลังจากการเดินทางรอนแรมที่เมื่อนาราและเกียวโต และผลงานตีพิมพ์นี้ทำให้บะโชมีชื่อเสียงไปทั่วประเทศ บะโชเดินทางไปในภาคต่างๆ ของญี่ปุ่นและพบผู้คนมากมาย เมื่อกลับมาที่เอโดะ ลูกศิษย์จะช่วยกันรวบรวมผลงานของเขาและตีพิมพ์เป็นหนังสือให้ ทุกวันนี้เรายังคงเห็นบทกวีของเขาสลักอยู่ตามสถานที่สำคัญ ๆ ทั่วญี่ปุ่น

สมัยยังเด็ก บะโชเป็นเด็กรับใช้ตระกูลใหญ่แห่งหนึ่งและมีความสนใจการแต่งบทกวี เมื่อโตขึ้นเขาย้ายมาอยู่เมืองเอโดะ (โตเกียวในปัจจุบัน) และทำอาชีพเป็นครู ลูกศิษย์ช่วยกันสร้างกระท่อมเล็กๆ ให้เขาอยู่อาศัยและช่วยกันรวบรวมงานเขียนของเขาออกพิมพ์เป็นหนังสือหลายเล่ม

Matsuo Basho (1644-1694)

ที่มา: https://livejapan.com/en/in-tokyo/in-pref-tokyo/in-ningyocho_monzen-nakacho_kasai/article-a0000154/

ในปี 1686 บะโชเขียนบทกวีไฮกุที่มีชื่อเสียงเป็นที่จดจำไปทั่วประเทศ เป็นภาพที่เขาเห็นกบกระโดดลงน้ำในบึงน้ำเก่าแห่งหนึ่ง ซึ่งสะท้อนภาพของธรรมชาติแท้ ๆ ที่เราพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของเรา แต่คนทั่วไปเห็นแล้วก็จากไป และไม่ได้ใส่ใจภาพทั้งงดงามของธรรมชาตินี้เลย บะโชได้จับภาพชั่วขณะเสี้ยววินาทีนั้นไว้อย่างละเอียดและเขียนบทกวีนี้ออกมาให้โลกได้เห็น นี่คือความงดงามของไฮกุ

an ancient pond
a frog jumps in
the splash of water

- Basho

วันหนึ่งบะโชเดินทางไปจังหวัดยามากาตะ (Yamagata) และแวะไปไหว้พระที่วัดเรียวกาคุจิที่อยู่บนยอดเขา เส้นทางเดินบันไดหินเต็มไปด้วยตะไคร่ มีต้นสนและโอ๊คเก่าแก่อยู่เต็มสองข้างทาง อารามบนยอดเขาเงียบสงบและไม่มีคนอยู่เฝ้า มีแต่ความเงียบและเสียงจิ้งจกจิ้งจกดังระงม บะโชไหว้พระด้วยความอึ้งเอิบใจ เขานั่งฟังเสียงธรรมชาติและเกิดภาวะอยากเขียนไฮกุ (Haiku Moment) ในใจของเขา เป็นความฉับพลันของชั่วขณะจิตที่มีต่อธรรมชาติรอบตัว จิตวิญญาณของบะโชเปิดรับธรรมะและได้มองเห็นภาพเฉพาะตรงหน้าของเขา เสียงของจิ้งจกจิ้งจกดังก้องราวกับว่าจะแทรกซึมเข้าไปอยู่ในเนื้อหิน นี่คือบทกวีที่มีชื่อเสียงและเป็นที่จดจำของคนทั้งโลก (Ross, 2022: 12-13)

stillness:
sinking into the rocks

a cicada's voice

- Basho

Haiku Master ที่มีชื่อเสียงอีกคนหนึ่งคือ Kobayashi Issa (ค.ศ. 1763-1828) ซึ่งชาวญี่ปุ่นยกย่องให้เขาเป็นหนึ่งในสี่ปรมาจารย์ของไฮกุ ซึ่งมี Basho, Shiki, Buson และ Issa เขาเกิดในตระกูลชาวนาและมีชีวิตที่ยากลำบากแร้นแค้น เมื่อโตขึ้นดำรงชีวิตด้วยการเป็นนักบวชของพุทธนิกายโจโดชินชู เขาเขียนบทกวีมากกว่า 20,000 บท เปรียบเทียบกับบะโซที่เขียนราว 2,000 บทเท่านั้น แต่แม้ว่า Issa จะมีชื่อเสียงอย่างมากทั่วญี่ปุ่นในทุกวันนี้ ตลอดชีวิตของเขากลับมีแต่ความยากจน เนื้อหาบทกวีของ Issa ส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับแมลงและสัตว์ตัวเล็กที่เขาถือว่าเป็นเพื่อน เนื่องจากวัยเด็กเขาสูญเสียแม่ไปและใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว สัตว์ขนาดเล็กเหล่านี้จึงเป็นเพื่อนในจินตนาการเพื่อคลายเหงาให้กับเขา เขาเขียนไฮกุ 54 บทเกี่ยวกับหอยทาก 15 บทเกี่ยวกับคางคก 200 บทเกี่ยวกับกบ 230 บทเกี่ยวกับหิ่งห้อย 150 บทเกี่ยวกับยุง 90 บทเกี่ยวกับแมลง กว่า 100 บทเกี่ยวกับตัวหมัด 90 บทเกี่ยวกับจิ้งจั่น เฉพาะที่เกี่ยวกับสัตว์อย่างเดียวนี้นับว่า 1,000 บท (Haikupedia, 2020) ถึงกระนั้นบทกวีไฮกุของ Issa กลับมีความน่ารักน่าเอ็นดู มีความเป็นเด็กซ่อนเร้นอยู่ในบทกวี เป็นความเรียบง่ายผสมผสานชีวิตจิตวิญญาณเข้ากับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเรา

I am going out ...

be good and play together,

my cricket children

- Issa

ผลงานที่มีชื่อเสียงมากของ Haiku Master คนอื่น ๆ เช่น

spring ocean

swaying gently

all day long

- Buson

flutteringly

floating in the breeze

a single butterfly

- Shiki

ไฮกุเติบโตในโลกตะวันตก

การติดต่อทางการค้าและการทูตระหว่างชาติตะวันตกและญี่ปุ่นทำให้ชาวตะวันตกเริ่มรู้จักศิลปะและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงงานประพันธ์ไฮกุที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 มีการแปลงานวรรณกรรมญี่ปุ่นเป็นภาษาอังกฤษเกิดขึ้น โดยเฉพาะผลงานจำนวนมากของนักแปลและนักเขียนลูกครึ่งญี่ปุ่นกรีกชื่อ Lafcadio Hearn ในปี

1915 เขาตีพิมพ์ผลงานแปลบทกวีไฮกุโดยเฉพาะงานประพันธ์ของปรามาจารย์บะโชจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาอังกฤษในหนังสือชื่อ Japanese Lyrics (Hearn, 1915) ทำให้ชาวอเมริกันได้สัมผัสกับบทกวีจากตะวันออกเป็นครั้งแรกและเกิดกระแสความชอบในบทกวีสั้น ๆ ของญี่ปุ่น Hearn ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับญี่ปุ่นจนตลอดชีวิตของเขาและทำให้ชาวอเมริกันเริ่มเรียนรู้การประพันธ์ไฮกุเป็นภาษาอังกฤษ และมีการปรับรูปแบบการเขียนให้เข้ากับวัฒนธรรมของอเมริกันมากขึ้น โดยในยุคปัจจุบันนิยมการเขียนแบบไม่ยึดติดกับจำนวนพยางค์ 5-7-5 เหมือนของดั้งเดิมของญี่ปุ่น แต่บรรทัดกลางยังคงรูปลักษณะเดิมที่ยาวกว่าบรรทัดอื่น ๆ จำนวนพยางค์ก็ยังคงไม่เกิน 17 พยางค์ งานประพันธ์ไฮกุแบบอเมริกันไม่นิยมใช้เครื่องหมายวรรคตอน (Punctuations) และโดยมากแม้ตัวอักษรใหญ่ (Capital) ก็มักไม่ใช้ ในปี 1956 มีการจัดตั้งสมาคมนักเขียนไฮกุขึ้นในอเมริกาเป็นครั้งแรกและใช้ชื่อว่า The Writers' Roundtable ต่อมา มีการตั้ง Haiku Society of America ในปี 1968 และมีการออกวารสารเพื่อโปรโมทการประพันธ์ไฮกุชื่อว่า Frogpond ซึ่งเป็นชื่อที่ตั้งเป็นเกียรติแก่งานประพันธ์ของบะโชนั่นเอง (Haiku Society of America, 2022)

ในปี 1899 William George Aston นักเขียนชาวอังกฤษตีพิมพ์หนังสือชื่อ History of Japanese Literature และทำให้คนอังกฤษรู้จักไฮกุเป็นครั้งแรก มีการประกวดแข่งการประพันธ์ไฮกุและตีพิมพ์ผลการประกวดในหนังสือพิมพ์ The Academy บทกวีที่ได้ชนะเลิศการประกวดครั้งแรกเป็นงานประพันธ์ของ R. M. Hansard (Robarts, 2007)

The west wind whispered,
And touched the eyelids of spring:
Her eyes, Primroses.

จากนั้นมีการจัดการเขียนประกวดไฮกุในหนังสือพิมพ์และวารสารอีกหลายฉบับทั่วเกาะอังกฤษ และความนิยมได้ขยายไปในประเทศต่าง ๆ ของเครือจักรภพอังกฤษ และในปัจจุบันพบว่าไฮกุได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาและโลกรวมไปแทบทุกประเทศในโลก

การศึกษาไฮกุในแนววิชาการ

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับไฮกุมากมายในหลายประเทศทั้งในแวดวงการศึกษา การพัฒนาภาษาจิตวิทยาและแม้แต่ในทางการแพทย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วิยะดา พรหมจิตต์และคณะ (Promchitta, 2021) ศึกษาการแต่งบทประพันธ์ไฮกุของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชระดับปริญญาตรีในรายวิชาพื้นฐานทางวรรณคดี พบว่านักศึกษามีความสนุกสนานในการเรียนและมีพัฒนาการในการเขียนภาษาอังกฤษมากขึ้น เนื่องจากไฮกุเป็นบทกวีที่แต่งได้ง่าย จำนวนพยางค์จำกัดและไม่มีการสัมผัสทางฉันทลักษณ์ที่ซับซ้อนเหมือนกับบทกวีอื่นๆ

Finch (2003) ศึกษาการใช้บทกวีเพื่อสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในเกาหลีใต้โดยใช้ไฮกุในการศึกษาด้วย พบว่าการโฟกัสไปที่ความสวยงามของการใช้คำและการไม่ยึดโยง

เนื้อหาการสอนกับไวยากรณ์ทางภาษาสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายทางอารมณ์ได้ดีกว่าการพึ่งพาไวยากรณ์และการเรียบเรียงประโยค

Iida (2012) ได้ทดลองนำไฮกุมาสอนในวิชาการเขียนแก่นักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 20 คนในมหาวิทยาลัย Gunma ประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 6 สัปดาห์โดยให้นักศึกษาอ่านไฮกุเป็นภาษาอังกฤษและประพันธ์ไฮกุรวม 20 บท จากนั้นรวบรวมไฮกุทั้งหมดทำเป็นหนังสือประจำห้อง ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีอุปสรรคในการเลือกคำให้มีจำนวนเท่ากับ 17 พยางค์ตามกฎเกณฑ์ของไฮกุและคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีจำนวนจำกัดทำให้ไม่สามารถเลือกคำที่เหมาะสมได้ ข้อดีที่พบคือนักศึกษาเกิดความภูมิใจที่ผลงานได้รับการยอมรับให้อยู่ในหนังสือและนักศึกษารู้คำศัพท์มากขึ้นเพื่อใช้ในการเขียน และพวกเขาเห็นความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษมากกว่าเดิม

Stephenson & Rosen (2015) ศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับจากการเขียนไฮกุโดยทดลองกับนักศึกษา 98 คนโดยให้นักศึกษาเขียนไฮกุวันละ 20 บทติดต่อกัน 3 วันและเขียนรายงานเกี่ยวกับระดับความสุข ความพึงพอใจในชีวิต ความคิดสร้างสรรค์และความรู้สึกของตนเอง หัวข้อที่เขียนไฮกุกำหนดให้เกี่ยวกับธรรมชาติ และประสบการณ์ด้านลบในชีวิต ผลการทดลองพบว่าระดับความกังวลและความรู้สึกหดหู่ใจของผู้เข้าร่วมทดลองลดลง นักศึกษาพบว่าตนเองมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น แม้แต่ความเจ็บป่วยทางกายก็มีแนวโน้มลดลงอีกด้วย

Pierides et.al. (2017) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการเขียนไฮกุกับสมรรถนะการรับรู้ของสมองโดยใช้ไฮกุภาษาอังกฤษเป็นตัวศึกษา การทดลองโฟกัสที่การเคลื่อนไหวของสายตาและการรับรู้ของจิตใจโดยสายตาที่มุ่งไปที่บทประพันธ์แต่ละบรรทัดและใช้เวลานานเท่าใดจะสะท้อนให้เห็นถึงการประมวลความเข้าใจในสมองของผู้อ่าน ผลปรากฏว่าผู้อ่านสร้างรูปแบบการอ่านตามบรรทัดทั้งสามบรรทัดของไฮกุที่ต้องมีการหยุดและเริ่มที่บรรทัดใหม่ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของนักประพันธ์ ความทรงจำไฮกุยังสัมพันธ์กับเป้าหมายของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างรุนแรงในใจตนเองหลังอ่านจบแล้วอีกด้วย สมองของผู้อ่านจึงจำภาพไฮกุนั้นได้ดียิ่งขึ้น ผู้ประพันธ์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสมองของผู้อ่านได้

Biley & Smith (2003) ศึกษาการสอนไฮกุให้กับผู้ป่วยและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลโดยทำการอบรมเป็น workshop และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานประพันธ์ พบว่าการเขียนไฮกุทำให้คนไข้และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลได้แสดงความรู้สึกที่ซ่อนเร้นในใจออกมาเป็นตัวหนังสือ และทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเขียนเพิ่มมากขึ้น การเปิดเผยความรู้สึกของคนไข้เกี่ยวกับความเจ็บป่วยและความรู้สึกทำให้แพทย์และพยาบาลเข้าใจความรู้สึกของพวกเขามากขึ้น และคนไข้เองก็เข้าใจความรู้สึกของแพทย์และพยาบาลมากยิ่งขึ้นอีกด้วย การได้อ่านไฮกุให้กับกลุ่มคนที่เข้าร่วมอบรมได้ฟังทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกกว่าตนเองได้รับการยอมรับและชีวิตมีคุณค่าเพิ่มขึ้น

ไฮกุสร้างมิตรภาพและการฝึกภาษาในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด

นับแต่การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นับแต่ปลายปี 2019 การเรียนการสอนและการพบปะเพื่อนฝูงแทบไม่ได้เกิดขึ้นเลยเป็นเวลาร่วม 2 ปี การสนทนาทางออนไลน์ผ่านสื่อโซเชียลจึงเป็นวิธีเดียวที่

คนส่วนมากทำได้ ผู้เขียนจึงใช้กลุ่มไลน์แนะนำมิตรสหายและลูกศิษย์ที่เรียนภาษาอังกฤษให้รู้จักไฮกุและได้ขออนุญาตนำบางส่วนมาลงตีพิมพ์ ผลงานประพันธ์บางส่วนยังยึดกฎเกณฑ์แบบดั้งเดิมที่ 5-7-5 พยางค์ของแต่ละบรรทัด บางส่วนไม่ยึดติดกับจำนวนพยางค์ แต่ยังคงจำกัดจำนวนคำไม่ให้มีมากเกินไป การสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับบทกวีไฮกุและการประพันธ์เพื่อนำมาแชร์กันในกลุ่มไลน์สะท้อนให้เห็นถึงความรักในการเรียนภาษาอังกฤษ และการเปิดใจกว้างเพียงพที่จะแสดงออกด้วยการเขียนบทกวี ความรู้สึกของความเป็นมิตรและการรวมกลุ่มของคนที่มีใจที่คอยสนับสนุนพลังทางบวกให้แก่กันและกันได้ ถูกถ่ายทอดออกมาโดยใช้ไฮกุเป็นสื่อกลาง แม้ในท่ามกลางความตึงเครียดทางอารมณ์ที่ต้องกักตัวอยู่แต่ในบ้านแคบ ๆ ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรค สิ่งนี้คือเสน่ห์ของไฮกุ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เช่นนี้ไม่ต่างจากการรวมกลุ่มของกวีที่เป็นคนทุกชนชั้นในสังคมญี่ปุ่นที่มารวมตัวกันในวัดหรือในศาลาของชุมชนแล้วร่วมกันแต่งไฮกุซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ 300 ปีก่อนในสังคมของญี่ปุ่น ชาวบ้านที่เป็นกวีเหล่านั้นจะติดงานประพันธ์ของอาจารย์ (Haiku Master) ไว้บนสุดเพื่อเป็นการให้เกียรติ การรวมตัวเพื่อประพันธ์ไฮกุบางวันปรากฏงานเขียนมากกว่า 100 บทประพันธ์ ไฮกุจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่จะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนรวมทั้งกลุ่มเพื่อนในห้องเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction Activity) ซึ่งเป็นเป้าหมายของการเรียนภาษาอังกฤษ (Thongmak, 2021: 203) และการที่ครูอาจารย์พยายามหากลยุทธ์การดึงดูดผู้เรียนให้หันมาสนใจภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นมากในบริบทการเรียนภาษาในสังคมไทย (Khamkhong, 2019: 12)

Window was opened ...

It was raining heavily

Trees become joyful

- Budsarakorn

Time from my wristwatch

Ticking and moving forward

Waiting for the monks

- Janpa

One two three four five

Bright and clear sky

Cools me down after long bike ride

- Kannaphat

Come and swim with me

The ocean's talking to me

I am here for free

The coconut song,

cheerful sparrow sings along,

joy of life at dawn

- Matas

birds are calling me

wake up, wake up, morning now

I have many friends

- Nattajin

Frustrated from work

My body needs a rest

So does my soul

- Wanlapa

Waking up early

The lady is now happy

She has no worries

- Nieves

Good morning birds
Good morning sky
It is lovely to see you smile

- Sasiwimon

What a shiny day
With warm and tropical vibes
Nature creates bliss

- Witchaya

What else do we want?
Bread, hot tea, sky and birds
You and I right here

- Pilaiwan

Hard to read sky
Can't tell you are joy or sad
Wish you let me know

- Siwapon

The tree leaves dancing
With a jug of beer melting
Be relieved this evening

- Chatuporn

- Siriluck

Sun shines brightly
Bird sings beautifully
My life begins happily

- Pitchy

Green grass for yoga,
Its beauty attracted hundreds
And brings harmony.

- Eyaya

I can see the clouds
Those skies are clear
Birds are singing

- Sarawut

Smile from your face
Makes my heart skip the beat
Please show me again

- Thepthida

Look at the sky
Something is hidden behind
Truth should be revealed

- Parnkan

บางครั้ง ผู้เขียนมีโอกาสนั่งดื่มชากับมิตรสหายและพูดคุยกันถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตที่เราต่างพบเจอมา การเขียนไฮกุได้กลายเป็นหัวข้อที่ทำให้เรามีความสุขและเป็นกิจกรรมเล็ก ๆ ที่สร้างสรรค์และได้แลกเปลี่ยนให้แกกันและกันได้อ่าน ไฮกุจึงเป็นเครื่องมือสมานมิตรภาพของพวกเราได้เป็นอย่างดี

แม้ยามอยู่คนเดียว ไฮกุยังสามารถเป็นเพื่อนที่ดีช่วยให้คลายความเหงาและเป็นการฆ่าเวลาว่างที่ยอดเยี่ยมได้อีกด้วย นี่คือตัวอย่างประสบการณ์ภาวะอยากเขียนไฮกุ (Haiku Moment) ของเพื่อนคนหนึ่งที่เกิดขึ้นขณะที่เขานั่งอยู่ในห้องเพียงลำพัง เขาเขียนบันทึกสั้น ๆ และลงท้ายด้วยไฮกุ

ขณะที่ฉันนั่งเล่นอยู่ริมหน้าต่างหลังบ้าน มีจิ้งจกตัวหนึ่งเดินไต่ไปมาอยู่ที่มุ้งลวด ด้านนอกเป็นแสงแดดตัดกับความมืดของในห้อง ทำให้มองเห็นตัวจิ้งจกเป็นตัวใส ๆ หัวใจของมันเต้นตึก ๆ อยู่บริเวณหน้าอก ดูราวกับว่าเราสามารถมองเห็นเข้าไปในในอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายของจิ้งจก แม้จะเป็นสัตว์ขนาดเล็ก แต่มันดูเป็นจิ้งจกวัยเด็กที่อยากค้นหาสภาพทั่วไปบริเวณรอบ ๆ บ้านของมัน หัวใจของมันก็เต้น หัวใจของจิ้งจกก็เต้น เราไม่มีความแตกต่างกันเลย เราต่างก็แสวงหาเรื่องราวในชีวิตของตัวเองกันทั้งคู่ และชีวิตของเรานี้จะชวนขยายหาสิ่งใดที่มีความหมายได้สักก็้อย่างกันแล้ว

a little lizard
climbing around my window
his heart is beating

- Kaneerat

การเขียนบรรยายพรรณนาเรื่องราวหรือความรู้สึกเช่นนี้แล้วจบลงที่ไฮกุ 1 บทซึ่งทำหน้าที่เสมือนบทสรุปของเรื่องราวที่กวีเขียนเรียกกันในภาษาญี่ปุ่นว่าไฮบุน (Haibun) ซึ่งอาจจะเป็นการเขียนแบบไดอารี่ส่วนตัว หรือการพรรณนาเหตุการณ์ การเดินทาง อธิบายธรรมชาติ การรำพันความรู้สึก เป็นต้น แม้แต่ Haiku Master ของญี่ปุ่นในอดีตก็นิยมเขียนไฮบุนเช่นกัน

บทสรุป

ปัจจุบันคนทั่วทุกมุมโลกได้ยอมรับไฮกุเป็นบทกวีของโลกนี้ไปแล้ว ไฮกุจากถิ่นกำเนิดของญี่ปุ่นที่สะท้อนความเรียบง่าย แนวความคิดทางศาสนาพุทธที่นิยมธรรมชาติและจิตใจในชั่วขณะแห่งปัจจุบัน ได้แตกแขนงให้นักวิชาการหลากหลายสาขาได้ศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่กันและกัน ไฮกุสามารถประพันธ์ได้ในทุกภาษาบนโลกนี้ และในหลายสังคมไม่ได้แค่จำกัดจำนวนพยางค์อยู่เพียง 5-7-5 ในสามบรรทัดอีกต่อไป ไฮกุจึงเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตที่เติบโตอยู่ในทุกดินแดนของมนุษย์ จึงนับเป็นความมหัศจรรย์ที่ผู้คนต่างศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมให้การยอมรับบทกวีไฮกุได้อย่างไม่เคอะเขิน โดยไม่มีท่าทีรังเกียจแม้แต่น้อย นี่แสดงให้เห็นถึงความใจกว้างของมนุษย์และแสดงให้เห็นว่า ลึกเข้าไปในจิตใจของมนุษย์ เราทุกคนต่างต้องการสุนทรียภาพ มิตรภาพ และการแสวงหาโอกาสที่จะแสดงความรู้สึกออกมาเป็นตัวอักษร ไฮกุได้กลายเป็นสะพานเชื่อมโยงความแตกต่างทุกรูปแบบของมนุษย์ให้มีความรัก ความเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างระหว่างสังคม และหากผู้อ่านยังลังเลที่จะเขียนบทกวีไฮกุออกมา ผู้เขียนขอเชิญชวนท่านด้วยไฮกุนี้

why hesitating
to express your true feeling
O my dearest friend

เอกสารอ้างอิง

- Biley, F.C. and Smith J.C. (2003). **Attempting to say something without saying it: writing haiku in health care education.** *Journal of Medical Humanities*, 29(1), 39-42.
- Britannica. (2022). *Haiku, Japanese literature*. Retrieved June 12, 2022, from <https://www.britannica.com/art/haiku>
- Finch, A. (2003). **Using poems to teach English.** *English Language Teaching*, 15(2), 29-45.
- Haikupedia. (2020). *Kobayashi Issa*. Retrieved April 5, 2022, from <https://haikupedia.org/article-haikupedia/kobayashi-issa/>
- Hearn, L. (1915). *Japanese Lyrics*. Boston: The Riverside Press.
- Haiku Society of America. (2022). *How renku changed everything*. Retrieved June 1, 2022, from <https://www.hsa-haiku.org>
- Iida, A. (2012). **Writing Haiku in a second language: perceptions, attitudes and emotions of second language learners.** *Sino-US English Teaching*, 9(9), 1,472-1,485.
- Kacian, J. (2017). *A brief history of Haiku in the United States*. Retrieved May 1, 2022, from <https://www.thehaikufoundation.org/omeka/files/original/8cd4850b0d0799d6c3c72cd025fc8111.pdf>
- Khamkhong, Y. (2019). **Developing English proficiency in accordance with Thai context.** *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University*, 3(1), 12-35.
- Kizer, K. (2001). *A brief history of Haiku*. Retrieved May 1, 2022, from <https://litkicks.com/historyofhaiku/>
- Pierides, S. et. al. (2017). **Haiku and the brain: an exploratory study.** *Juxtapositions: The Journal of Haiku Research and Scholarship* 3 (1), Retrieved April 5, 2022, from <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/21618/>
- Promchitta V. et. al. (2021). **Haiku: the art and power of poetry and learning English.** *Narkbhutparitat Journal, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 13(3), 204-218.
- Robarts. (2007). *Academy and literature*. Retrieved June 2, 2022, from <https://archive.org/details/academyliteratur56londuoft/page/438/mode/2up>
- Ross, B. (2022). *Writing Haiku: A beginner's guide to composing Japanese poetry*. Malaysia: Tuttle Publishing.
- Stephenson, K. and Rosen, D.H. (2015). **Haiku and healing.** *Empirical Studies of the Arts*, 33(1), 36-60.
- Tauchner, D. (2008). *The aesthetic coordinates of Haiku: a Ginko towards Mount Fuji*. Retrieved

June 21, 2022, from <https://www.thehaikufoundation.org/omeka/items/show/1783>
Thongmak, S. (2021). **The development of English teaching style in the New Normal.**
HUSO Journal of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University,
5(2), 181-207.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ และบทพิจารณาหนังสือ (Book Review) จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ตัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิจัย
2. บทความวิชาการ
3. บทพิจารณาหนังสือ

2. รูปแบบการเขียนบทความ

- 2.1 ชื่อเรื่อง
- 2.2 ผู้แต่ง
- 2.3 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.4 บทนำ
- 2.5 เนื้อหา
- 2.6 บทสรุป
- 2.7 เอกสารอ้างอิง
- 2.8 ประวัติการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการและสังกัด

3. การเตรียมต้นฉบับ

1. ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้
2. พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows
3. ใช้อักษรแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น
4. ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง
5. ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)
6. การตั้งค่าน้ำกระดาษ
 - ระยะขอบบน (Top margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5” หรือ 3.18 เซนติเมตร
 - ระยะขอบขวา (Right margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1.1. ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

1.2. ไฟล์ข้อมูลส่งมาที่ E-mail: husojournalpnru@gmail.com

1.3. แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ ส่งมายังบรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง 1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้หากต้องการ 2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ เอกสารอ้างอิง สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ Reference สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) กรณีรายการเอกสารอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษต่อท้ายรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิม ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์.

พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ลำดับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย

สมบัติ จันทรวงศ์. (2557). **คณาธิปไตยหรือประชาธิปไตยในอาเซียน: มุมมองของ Alexis de Tocqueville**. **วารสารเอเชียศึกษาฉบับปฐมฤกษ์**, 1(1), 23-63.

Chanrochanakit, P. (2011), Deforming Thai Politics As Read through Thai Contemporary Art. **Third Text**, 25(4), 419-429.

3. นิตยสารหรือนิตยสารพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (วัน เดือน ปีที่พิมพ์เผยแพร่). ชื่อบทความ. ชื่อบทความ. **ชื่อนิตยสาร/นิตยสารพิมพ์**, ปีที่, หน้า.

มูฮัมหมัดอิลยาส ญาปริง. (31 พฤษภาคม 2554) **จะเอายังไงกับภาคใต้?**. มติชน, 35, หน้า 15.

4. บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่อง. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น, สืบค้นจากชื่อเว็บไซต์

สมชาย ภคภาสวณิช. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่าง AEC และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน**. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557, จาก [ฐานเศรษฐกิจ](#).

***หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่น่าส่งจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณา
ดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย.....
ภาษาอังกฤษ.....
ประเภทบทความ.....
ชื่อ-สกุล ผู้แต่ง
 ภาษาไทย.....
 ภาษาอังกฤษ.....
หน่วยงาน (สังกัด).....
ที่อยู่.....
E-mail..... โทรศัพท์.....

คำยืนยันของผู้แต่ง

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า บทความนี้ไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและยินดีให้ กองบรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences เลือกสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาต้นฉบับของข้าพเจ้าโดยอิสระและยินยอมให้กองบรรณาธิการฯ สามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควร และยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้ถือเป็นลิขสิทธิ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ลงชื่อ.....
วันที่.....

ส่งมายัง

บรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220
E-mail : husojournalpnu@gmail.com

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)